

מגד ירחים

יוצא לאור פעם אחת בחודש

מגזין חודשי גם בשנה בינארים ופרושים בדעת קוראים
לכל המצאות דרושים על פוריות החורף יפוצו אורח וגם
מדורי הכולל האהובים מוריות מחוטבים דרושים לכל המצאות
בזמניהם פנינים יקרים במי סופרים וספרים בעזרת יוצר הרים

העורך

יוסף חיים זכרון ווייס

מסמאר ת"א

מחיר לשנה מאתיים לעי לאמערקא ב' וולרים
לסעכעליא ארבעית מתרים ובערך זה בשאר אקצות
מחברים השולחים מפרסם יתפרטנו בהודעה
מחיר מודעות לפי גודל השטח

Adresse:

JOSIF WEISS

Romania

Satu-Mare

Piața Latinităței 11

M E G I D J E R U C H I M

גמר חתימה טובה לחותמנו וקוראנו

סדרים נכבדים אדובים מאישרים !!!

דבר גליתי אונכם להודיעכם המורשות אשר כתרוננו בשנה וחלילה
אשר הם היו בעוברי להפריט אותי במלאכתי מלאכת וקחתי בדבר
הנצאת הירחון תקומי תחדדנו שמעתי יופיע בשנה גסדו וכשטו
בכון בעתו ובזמנו מדי חודש בודדו מניח ונקדח ונפשי בשאלתי
לאלי אשר החינתם כלמה שיחדשו החינתם יפה שעה אחת קדח
למען לא יושבת שליחת דיווחן

תחל שנה וברכותי !!!

בית דפוס של מאיר לייב וורט באמסטרדם (הולנד)

Druck von M. L. WEISBERG SATU-MARE Rumänien
CENZURAT:

פאטאגראף צענטראל.

קאזינצי גאססע נומר 22, 1. שטאק.

פאטאגראפיען אין קונסטפאללער אויטאפיהרונג אויסערדעם בילדער פיר רייזעפאסטע אונד פיר גלייכסטע געזעצליכע לעגיימאציאן צו ביליגסטען פרייז אין דרייגענדען פאללע אויך אין איינע פאר שטונדען. ערלעדיגט אויך וואונד געהע איך צו פאמיליע אויפגאהמען אינס הויס וויא אויך אויפס לאנד. ביסטע דיא וועהרטע גלויבענסגענאסטען אום אונטערשטיצונג מיינעס אונטערנעמונגס. צייכע האכאכטונגספאלל

יהודא פריעדמאן

Fotograf „CENTRAL“ Fényképész SATU-MARE
Strada Stefan cel Mare (Kazinca ucca) 22.

אללער פיינטער בייזש קויקסזייפע וויא אויך וואשוויפע ליעמערס צו ביליגסטען פרייז יצחק יהודא פעלבערמאן קראלי.
Felbermann Szappangyára, CAREI MARI.

הוצאת ילקוט ברלין

ביבליאטיקה של כ"ס 1 - תנ"ך של כ"ס 2 דולר 50 - משניות מנוקד 2 דולר - ספר הזהר מנוקד 6 דולר ס' חובת הלבבות עם פ' מכפיק 95 סנט ס' הכוזרי להר"ר יודא הלוי 55 סנט - שמונה פרקים לרמב"ם עם פ' ר"ש אבן תיבון 36 סנט - מבחר הפנינים לר"ש בן גבירול 36 סנט - ספר המוסר מסלת ישרים ועץ החיים 45 סנט

„Jalkut“ G. m. b. H. Berlin Charlottenburg Kant str. 16.

מסחר ספרים.

הנני להודיע כי עשיתי לי מסחר ספרים זה שלש שנים ונמצא אצלי תמיד כל מיני ספרים אשכנזי וספרד מחזורים סליחות חומשים כל מיני גמרות שו"ת ופוסקים ספר מוסר ותמידות טליתות גדולים וקטנים עטרות ציצית גארטלען קאפלד וכ"ו. ענגרו ענדאטאל - גם הנני שולח פאסט פאקעטען לכל דורש - הואילו נא לכבדני ברשימותיכם ותפיקו רצון צהי"ט.

אברהם מאיר זיססוויין זריני גאססע נוממער 3

Abraham Süsswein SATMAR, Str. Tepes Voda (v. Zrinyi) 3.

קול מחויקי הדת שבועון מוקדש לעניני מקצועות הדת הישראלי ולעניני הקהלות יו"ל ע"י הרב דוד הארפעגעס שליט"א בקלויזנבורג מחירו לשנה 400 לעז וכפי ערך זה בשאר ארצות בחוסמות דמי המשלוח.

Rabbi David Hartenog Cluj str. Paris 64.

התבת:

ראש השנה

הגאון מריה בנמין לעווין זצ"ל וויאזמא וצו חוספית רבית

אמר ר' כרוספדאי אר"י ג' ספרים נפתחין בר"ה אחד של רשעים גמורין ואחד של צדיקים גמורין ואחד של בינונים ונחתמין לאלתר לחיים רשעים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר למיתה בינונים תלויין ועומדין מר"ה עד יו"כ וכו' נכתבין לחיים וכו' (ר"ה ט"ז). ראוי להתעורר במאמר זה כי לפי"ז הי' להם לצדיקים גמורים לחיות לעולם והרשעים הי' להם להכלות חכך אחרי ר"ה עד שלא ימצא אף אחד מהם בעולם גם יקשה מדוע לא יכתבן השית"ב גם להרשע עד יו"כ אולי ישוב מדרכו וח"י הלא הוא יתב' צוטה לרשע וחפץ בהצדקו כמאה"כ החפץ אחרון במות הרשע וכו'.

והנראה בכונתם ז"ל כי כאשר נתבונן בחפלות ובקשות שסדרו לנו קדמוננו על ימי הקדושים האלו נמצא כי עיקר תפלתנו ומשאת נפשנו רק על ישועת ה' וגלות השכינה ובכן תן פחדך ובכן תן כבוד ה' לעמך וכו' וכבר דימו ענין זה לספינה מלאה אנשים שונים שעמד עליהם נחשול של ים לטובעה והרוח סערה גדולה מאד עד כי חשבה האנ' להשבר והנה נמצאו בה ג' כתות אנשים כת אחת נכנסים לבית המבשלות לחטוף לאכול ולשתות ממיטב המאכלים כי מצאו להם שעת הכושר למלא תאותם הנבזה להיות כל שומרי בית האכל והמבשלות יצאו בחפזן מבוהלים ורחופים לראות באסונם ובפחזותם שכתו לסגור הדלת בעדם וכן חוטפין הפחזתים האלו הפציהם לאספת לאגודות ובחור כך לא ימשכו ידם גם מהן אחרים כי בהיות כל האנשים טרודים היכולת בידם לעשות כל מה שלבם חפץ זהו כת שוטים גמורים כי אינם מבינים כלל את הסכנה הגדולה הכרחפת על ראשם ולא יתאמצו להנצל מידה והכת השני' הם הגבונים והמשכילים שבנוסעים שיודעים היטב את אשר לפניהם עינם לא תווס על כל חפציהם והונם ואת כלם ישליכו הימה להקל משא האנ' ומהרו לתקן את בדיקה ולשפון המים אשר בה' למען הציל את חייהם ואת חיי כל הנוסעים וישנם מהנוסעים אשר לא ימהרו להציל את כל האנ' כולה עס כל הנוסעים הם ידאגו אך בעד עצמם זה יקח קורה זה יקח סירת דוגה למען הציל איש את נפשו אלו הם בני הכת השלישית המה לא ידאגו בעד שלומם של אחרים ולכן לא ידמו לבני הכת השנית אבל טובים הם מבני הכת הראשונה כי המה חוששים להצלת נפשם אם כי אינם יודעים אם יעלה בידם להנצל ככצולות ים אשר בשוא גליו יתהמך הדוגה עם כל יושבי' וטוב הוי' להם לו עזרו ביום הצורבליה ובעלי האנ'

כָּבֵל הַחוּזֵן הַזֶּה רֹאִים אֲנַחְנוּ אֲצִלּוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עִם יִשְׂרָאֵל נִדְמָה
 לַהֲאֲנִי הַמְּסֻרֶּפֶת בֵּים הַגְּלוּת הַמֶּר, וְהַנְּמַהֵר, הוּא נַע וְנָד מְגַל אֵל
 גַּל מֵאֲרֶץ אֵל אֲרֶץ וְלֹא יִמָּצֵא מִגּוֹחַ לִכְף רִגְלוֹ בְּכָל יְמֵי נִדּוֹ עַל פְּנֵי
 חֶבֶל, אֵךְ עֲשׂוֹק וְרִצּוֹץ כָּל הַיּוֹם, מוֹרְדֵף מִפְּגִיעֵי הַזֶּמֶן וְקוֹרוֹתָיו וְאֵין לָנוּ
 מִכָּל מַחֲמָדָנוּ רַק הַתּוֹרָה הַזֹּאת, אֲשֶׁר לֹא אֵךְ נִחְזֵק בָּהּ, כִּי אִם כָּל
 הַרְחוּת שֶׁבְּעוֹלָם לֹא יִזְוֹ אוֹתָנוּ מִמְּקוֹמָנוּ, וְהַתְּחַבּוּלָה הָאֶחָת לַהֲצִיל אֶת
 סְפִינָתָנוּ כִּי אִם אֵךְ לַחֲזִיק בָּהּ בִּשְׁתֵּי יָדֵינוּ כִּי אִם נַעֲבֹר בְּשָׁלוֹם בְּלִי
 כָּל פֶּגַע, וְכֵן הוּא, בְּדַבְּרֵי רִזְ"ל (מִדְּרַךְ דְּבָרִים) עַהֲ"פ וּבְדַבֵּר הַזֶּה תֹּאדִירוּ
 יָמִים, מִשָּׁל לְמִי שְׂטוּבָה בְּנֶהָר וְהוֹשִׁיטוּ לוֹ חֶבֶל וְאוֹמְרִים לוֹ כָּל זֶמֶן
 שֶׁתְּחַזִּיק הַחֶבֶל בִּידְךָ יֵשׁ לְךָ חַיִּים.

וּבִזְהָרָה בִּבְיָן כּוֹנֵת מִרְזַ"ל (בִּ"ב ע"ד) אִמְרֵי רַבֵּה בְּבִ"ח זִימְנָא חֲדָא הוֹינָא
 קְאֻזִּילְנָא בְּסְפִינָתָא חֲזִינְהוּ וְהָנוּ בְּרַ כּוֹרָא דְקִדְחָ אֲגָמִי עֲלוּיְהוּ וְדִמּוּנִין
 יִבְשִׁתָּא וְנַחֲתִינָן וְאִפִּינָן וְטוּינָן, וְכֵד חָם גְּבִי' אֶתְהַפֵּךְ, וְאֶלְמֵלֵא דְקִרִיבִין
 לְסְפִינָתָא הֵי טִבְעִין כּוֹנֵתוֹ בִּזְהָרָה לְרִמּוֹ שְׁכָל חֲזִיתָנוּ וְקִיּוּמָנוּ הוּא אֵךְ
 אִם גְּהִי' קְרוֹבִים לְהַסְפִּינָה, כְּלוֹמֵר אִם גְּהִי' קְרוֹבִים אִישׁ אֶל אַחֵיו
 לְהִיּוֹת בְּאַגּוּדָה אֶחָת לְקִיּוּם אֶת כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת, כִּי אִם לֹא נַחַת
 מִפְּנֵי כָל, וְכָל כָּלִי יוֹצֵר עֲלֵינוּ לֹא יִצְלַח, וְעֲלֵינוּ לְרַעַת תְּמִיד אֶת
 מִצְבָּנוּ, כִּי אֵךְ עַל דָּג שְׂבִים הָנוּ עוֹמְדִים, מְקוֹם הַיּוֹתֵר מְסוּכָן שֶׁבְּכָל
 רִגְעַ יָכוֹל לְהַתְּהַפֵּךְ, לוֹ גַּם הִיתָה סְפִינָתָנוּ חֻזְקָה וּמִצּוּקָה מְאֹד גַּם אִם
 קֶשֶׁה מְאֹד לְהַגְצִל, וְמָה גַּם שְׂבִעוֹתֵי נִדְחָפָה מְגַל אֵל, גַּל מְסֻלַּע אֵל
 טֹלַע, עַד כִּי הַפְּרִיצִים וְהַבְּקִיעִים רַבִּים בָּהּ, אֵין בָּהּ מָתוּם, וְהֲאֲנִי
 וְחִשְׁבָה לְחִשְׁבֵּר, יַעַן כִּי כָל הַמְּסַמְרֹת וְהַתּוֹרֵנוֹת וְכָל כָּלִי הֲאֲנִי נִתְקוּ
 אִישׁ מֵאַחֵיו, הַתּוֹרֵן לֹא יִנְהַל עוֹד אֶת הֲאֲנִי לְרוּחַ הַיּוֹם, כִּי בְיוֹם
 צָרָה צָר כָּחוֹ לַעֲמוֹד עַל מְשֻׁמְרָתוֹ, וְאֵךְ עַל עֲצָמוֹ עֵיגִיו נִשּׁוּאוֹת
 וְעֲלִיו לְהִלָּחֵם בְּעַד קִיּוּם נַפְשׁוֹ, וְרַעֲיוֹנָיו מְשׁוּטָטוֹת אֵךְ לְהַמְצִיא מִנוֹס
 וּמִפְּלֵט לְנַפְשׁוֹ.

וְעֲלֵינוּ לְהִתְאָוֵר וְלַעֲמוֹד עַל גַּפְשָׁנוּ, הַחֲלָשׁ יֹאמֵר גְּבוּרֵי אֲנִי, אֵךְ לֹא
 גְּהִי' חֲלִילָה כְּבִנִי כֵת הָרֵאשׁוֹנָה, אֲשֶׁר הִמָּה לֹא יִשְׁמָנוּ אֵל
 לִבָּם כָּלֵל אֲשֶׁר סָבִיב לָהֶם, בִּ"א יוֹסִיפוּ לְהַשְׁתַּקֵּעַ בְּמִצְוֹת הַתּוֹרָה
 הַגְּבוּזָה וְלַהֲתַעֲנֵג בְּתַעֲנוּגִים וְחַיִּי בִּשְׂרִים, אֵל גֵּא גְהִי' כֹּאֲלָה, כִּי אִם
 אֲבָדְנוּ כָּלֵנוּ אֲבָדְנוּ, אֲבָל גַּם לֹא גְהִי' כֹּהֶכֶת הַשְּׁלִישִׁית אֲשֶׁר יִדְאֻנוּ
 אֵךְ בְּעַד נַפְשָׁם וְלֹא יִשְׁמָנוּ לֵב עַל טוֹבָתָ הַכָּלֵל [כְּמֹאמֵר אֲדוֹנָנוּ הַחֹסֵד
 (תְּהִלִּים מ"ב) הִיתָה לִי זִמְעָתִי "לֶחֶם" יוֹמָם וּלְלֵילָה, הַבְּכִי הוּא תְּמִידִי
 מֵאֵין הַפְּגוּת, אֲבָל רַק עַל הַלֶּחֶם, אֵף בַּעַת שְׁאֵנוּ עוֹמְדִים בְּשֶׁפֶל הַמִּצְבָּ
 כּוֹז שְׂמֻחָרָפִים וּמִגְדָּפִים אוֹתָנוּ "בְּאִמּוֹר אֵלֵי כָל הַיּוֹם אִי' אֶלְקִיךָ" וְעִזֹּ
 צוּחַ הַמְּקוֹנֵן בְּקוֹל מֶרֶץ צוּרָח (אֵיכָה ה') זָכוֹר ה' מָה הִי' לָנוּ הַבִּיטָה
 וְרָאָה אֶת חֲרַפְתָּנוּ אֵיךְ שִׁירְדְּנוּ פְּלָאִים מִרְגַּשׁ הַלְּאוּמִי הַדְּתִי שִׁלְנוּ, כִּי רַק
 עִזֹּ דוּהָ לִבָּנוּ עַל כִּי "נִחַלְתָּנוּ נִהַפְּכָה לִזְרִים בְּתֵינוּ לְנֹכָרִים" עַל אֲשֶׁר
 אֲבָדְנוּ נִחְלָאוֹת שְׂדוֹת וְכָרִם, אֵךְ אֵין אִישׁ בָּנוּ מִתְּעוֹרֵר לְבִכּוֹת וְחִשְׁכוּ
 עֵינֵינוּ

עינינו מלהתבונן "על הר ציון ששנים שעולים הלכו בו" אמנם יהי' מגמתנו ואדיר כל חפצנו אך להתפלל על קדושת שני "תב" ועל כלל ישראל וכמו הכת השני שבמשל שהזכרנו ואז נוכל לילך לבטח דרכנו כי יוצלו כלנו.

ומעתה נתנה ראש ונשובה למאמר הנצב בראש דברינו "ג" ספרים נפתחים בר"ה פי' כאשר נפתח ספרי תפלות אחו"י להתבונן בהם אז נראה כי מחולקים הנה למיניהם על ג' מדרגות הא' בקשת צדיקים גמורים אשר אדיר כל חפצם בבקשתם הוא רק על כללות ישראל והו' מן הכת שתפלתן לחיים והו' "נכתבים ונחתמים לאלתר לחיים" כלומר כל פעולתם הם לחיים אמיתים כמאה"כ פעולת צדיק לחיים אולם כאשר נפתח ספרו של רשע לעמוד על חוכן בקשתו נראה איך הם מלאים על כל גדותם מכל חמדי ושעשועי חבלי כבוד וגדולה אשר הם כלם כצל עובר וכענן כלה הם ובקשותיהם גם יחד והו' נכתבים לאלתר למיתו כי אין בהם אף אחת שיהי' מטרות לחיים אמיתיים ועוד יש ספרן של בינונים והם הזנשים והזושבים להציל את עצמם ולא יביטו על כלל ישראל ה"א אמנם כתקן א"ע בוכה ומבקש סליחה על עונותיו ומתחרט בלא לב ולב כי באמת בינוני הוא והו' מעלה רמה כמשרז"ל על רבה דאמר "כגון אנא בינוני" אך באשר הבדיל א"ע מלהצטער על צרת כלל ישראל לכן תלוי ועומד עד יוה"כ והוא ע"ד אמרם ז"ל (יבמות ק"ה) מגין לגור דין של צבור שאעפ"י שנחתם מתקדש שני מי כה"א בכל קראנו אליה והא כתיב דרשו ה' בהמצאו ל"ק הא בצבור הא ביחיד ר"ל דאם תפלתו הוא בדברים הנוגעים להצבור אז אל כביר ולא ימאס גם אחר גו"ז אינם במה שנוגע אך ליחיד איננה מתקדש כאמרים שם ויחיד אימת "בעשרה ימים שבין ר"ה ליוה"כ" והו' תלויים ועומדים "עד" יוה"כ עד ולא עד בכלל.

סוף דבר הכל נשמע שאך לישועת כלל ישראל יהי' עינינו נשואות ואז נוכה לכל הכתוב בספר לחיים ובל"ג כה"א.

דרוש

ואני אנוהלה לאטי לרגל המלאכה רית אלול הטעם שדמותה ותהיה הפסוק זה החודש אלול שהוא ימי תשובה נ"ל בהקדם משב"ס דב"י לפרש הפסוק שובה ישראל וכו' והנה כור התחינה להבחין כל מעשה מכל פועל אם הוא טהורה ורצויה או פגולה במחשבת פגול הוא זה חבלי המדות כתבו זכ"ל דבר הנעשה בטהירות ובהילות אות הוא על גרעון הדבור כי לא נעשה ע"צ השלימות ומום בו לא ירצה והמעשה במתינות בשובה ונחת יש להתחשב עמה כי נעשה בשלימות וז"ל ס' המדות (פ"ט) ודע כי יזמן האדם לפעמים כי תתלהב נפשו באש כוער כמו חנור בוערה מאומה וכמה יש לו לפחוד ולדאוג מפני חמת המציק אולי עוים יערים

יערים כי התלהבות אל מצוה ידענו כי רחוק מפנינים מציאותה ולא תמצא בלתי בהצדיקים התמימים העומדים בסוד אלקי והצדיקים הגמורים האלה רק יצר הטוב שופטן אבל בינונים אשר זה וזה שופטן כמה יכוד עליו מעשה המצוה עצמה כ"ש שתתלהב נפשו כ"כ מי יודע אם אינו אש זרה ורצפה במלקחים לקח מיד נחש שרף וחמתו בערה בו עד כי תראה לבת אש בתוך הסנה והצדיקים האמיתים אשר הגיעו להתלהבות נקלא היה זה להם אחר אשר הפשיטו מעליהם מעיל החמירות והתגברות כח השכלי עד שהגיעו למדרגת רמה ונשאה באנשים כאלה תוכל להאמין אמונת אומן כי אין בזה אש זרה כי מה ישעו ומה חפצו בעולמו אם כל מחמדי הגופות ותענוגות בני אדם בטלים ומבוטלים אצלו עיי"ש.

וכמה נעמו בזה דרשת רז"ל על ה"פ "משכו וקחו לכם צאן משכו מע"ז (מכילתא בא) וכמה רחוק הוא ענין התרחקות מע"ז למצות פסח ואיזה התייחסות יש ביניהם? אלא רצה משה רע"ה לזכות את ישראל במצוה זו שבזכותה נגאלו ממצרים, שתהא נעשית על צד היותר שלימות לשם שמים, בלא גביבות דעת ונגיעה עצמית (אייגענע אינטרעסעס) ידע משה כי נקל לו להיצר הרע לפגם מצוה זאת שתהא נעשית לשם נקמה לנקום ממצרים ומאלהיהם ולחכות לשברם בראותם אלהיהם נעקד ונצלה וריחו נודף בכל ארץ מצרים בדמו משוח כל משקוף בית ישראל והמצרים חורקים שן ולא יוכלו להושיע וגדולה הוא הנקמה שאף הצדיקים מתאוים לה (ספרי מטות) והחובת הלבבות (בשער יחוד המעשה) כתב כי העובד בנגיעה עצמית ה"ז טניף ע"ז כי מה לי אם משרת עץ ואבן או משרת את עצמו ולזה צווה משה עליהם "משכו" מלשון המשכה וישוב הדעת.

וברעיון זה נבין תוכחת יעקב לראובן פחו כמים אל תותר הן אמנם ידעתי בני כי לא במרד ומעל בלבלת את יצועי וחללת את כבודי עלבון אמך תבעת ולכאורה יש להצדיק בזה אבל הפזיזות והבהילות שהיו במעשיך המה יעודין כי מעשה היצר הרע הם שאין כח היצר טוב להחם ולהתלהב כ"כ מהר ולו היית עושה זאת מתוך מצוה באמת היתה נעשית במתינות והמשכה ובמ"ר שם פחות חטאת ר"ל הפחו שבך מבליט את החטאת והגנות שבמעשיך. והנה הנביא הושע ראה בזמנו כי הם מבוהלים ודחופים בדבר המלך בלהבים במעשיהם ונחפזים מאוד וחושבים שהם מלאים מצות כרימון וקרובים אליו ית' ובאמת כל יותר שהם מתעשרים במצות שקריות וחפזיות יותר הם מתרחקים מד' לזאת עוררם שיתקנו מעשיהם ואמרו שובה ישראל עד ד' אלקיך לא בבהלה ולא בחסון תגיעון עד ד' לא מחוך מעשים כאלו תקרבו עדיו אלא "שובה" בשובה ונחת עשו מעשיכם הטובים ואז תבחנו במעשיכם הכנים הם אם לא.

דהנה הרבנו בחיי ז"ל ביאר הי"פ (הושע ו) ונדעה ונדעה לדעת את ד' כשחר נכון מוצאי דאס האדם רוצה להשתלם בעבודתו ית"ש אז ישתדל לצעוד על שלובי השלימות לאט לאט ורק אז יגיע למטרתו אבל אם ירצה לדלוג כאיל משליכה התחתונה במעם אחת אל מדריגה והשליכה העליונה אוי יפול הנפול ודבר זה נלמד מהשחר כמו השחר אינו עולה בפעם אחת רק לאט לאט מתנוצץ עד שמאיר אור הבוקר ככה יעשה האיש הנלבב מעט מעט יגיש יצרו הרע ויתחיל להיות «סור מרע» ואח"כ יעשה טוב עד שיתעלה למדריגה העליונה וי"ש ונדעה ונדעה לדעת את ד' אבל רק בהדרגה כשחר נכון מוצאי רק אם ילמד מהשחר שמתפרץ אורו לאט לאט עד שמאיר לעולם כלו אז «נכון מוצאי» בטח יגיע למטרת חפצו ולשלימות הנרצה וכתב בשער המלך שהקופץ למקוה בפע"א היו מגובה רק לאט לאט ילך למים וי"ש הי"פ כזו מקוה מטוה את ישראל בשובה ונחת ולאט לאט ממדריגה למדריגה כך הקב"ה מטוה את ישראל והבן [וביאר הכתוב שובה ישראל עד ד"א אללמעליג אונד לאנגזאם קאנסט דוא ביו צו השי" געלאנגען] וליכא מידי דלא רמיזא באורייתא כי רק תשובה כזאת שמתעצם לילך בהדרגה מעט ממדריגה למדריגה מקובלת לפני ית' ע"כ רמזה התורה בפסוק הנ"ל ואני אתנהלה לאמי לרגל המלאכה החודש אלול שהוא ימי התשובה שמי שרוצה באמת לשוב אליו ית' יתנהל לאמי בהדרגה ואז יעלה ויבא ויגיע עד ד' אלקינו המרבה לסלוח אמן.

ישראל נאדרמאנן

גראסווארדיין

מחבר ס' כנסת ישראל על מס' אבות

אשרי העם יודעי תרועה ד' באור פניך יהלכון יל"פ דהנה ידוע שאדם החוטא נקרא חולה וכמ"ש נעים ומירות ישראל רפאה נפשי כי חטאתי לך ואם יתחרט וישוב אל ד' ישלח דברו וירפאיהו ושב ורפא לו ואם הרבה לחטוא הוא חולה מסוכן ר"ל ומחלחו אנושה והנה אמרו ז"ל במדרש על הפסוק לדור ד' «אורי וישעי» אורי בריה וישעי ביום הכפורים וביאר בס' אמרי השכל מגאון רוסיא בשם מחזה אברהם דהנה אם רוצים להבחין את החולה אם עוד נשמת חיים בקרבו מעבירין נר דלוק נגד עיניו ואם מניע את עיניו נגד הנר הוא כי עוד נשמתו בקרבו ויש תקוה כי עוד ויהי יחיה ויתרפא כן ער"ז מבחין הבורא ית"ש את האדם לפני היום הקדוש אם עוד חי הוא האדם ואינו מאותם שאמרו ז"ל עליהם רשעים בחייהם נקראים מתים וראוי לכפרה בהעבירו מקודם נגד עיניו את הנר הגדול הוא יום ר"ה הג נור המלוכה אם מתלהב ומתרגש ביום הזה אות הוא כי עוד נשמתו בו ויש תקוה ויום הכפורים מכפר עליו וי"ש הפייטן עינינו לך תליות עד שתוציא כאור משפטינו

ירצה

ורצה כי בכל אופן עינינו תלויות לך ומתנועעות ברוח חיים לעומתך והלב מתרגש לקבלת פניך, אמר "ותוציא כאור" אשר מלאת בנו ביום הקדוש ר"ה "משפטינו" לחיים, והנה כתב הרמב"ם ו"ל הטעם של מצות תקיעת שופר להתעורר לתשובה שהשופר מטבעו להחריד הלבבות ועורר ישנים מתרדמתם, ע"כ מתחילין לתקוע מאלול שהם תחלת מי התשובה וימי הרצון וכבר כ' ההפלאה ז"ל "נותנין לבתולה י"ב חודש" מרחמי הש"י על עמו נתן לנו חודש אלול שהוא מזל בתולה לתקן בו כל מה שפגמנו בכל הי"ב חודש שנה כולה ומצוה שבאה לידינו לא נחמיצנה, והחפץ חיים ומאן דבעי חיי יחזיק הבדק, פן ישקלו מפעליו במאזני צדק, וימצא חסר טובו כחודק, ואם עבר כל החודש בלי מעש, יפחז וירעש עכ"פ מאימת הדין הגדול והנורא יתבהל בהרגש ויתלהב לשוב אליו ית' בכל לבבו ובכל גפשו ויקבל עליו מקירות לבבו שלא ישוב עוד לכסלה ואז בוודאי יכופר עונו ביום הכפורים הבע"ל.

ו"ל הפ' אשרי העם יודעי תרועה שירדעים טעם התרועה שהוא לעורר את הלב לתשובה שלימה ד' "באור פניך" הוא האור הגדול של יום הגדול והנורא יום הרת העולם חג נזר המלוכה "יהלכון" יתאמצו וישתדלו לילך באור פניו באור ד' ויתנערו מעפר ויסורו בגדים הצואים מעליהם אז ישעו ביום הכפורים ושנת גאולי באה במהרה בימינו אמן. מהנ"ל

יום הכיפורים

"מלפניך משפטי יצא עניך חחינה מישירים" נ"ל בהקדמ. ענין נפלא אשר ראיתי בס' מאס"ד כ"ב בשם הדרשן הגדול ר' אליעזר אודל הכהן מ"מ דשויטשאק על ענין "התרת נדרים" בערב ר"ה יוה"כ שרגים תמהים על הנוסח הזה, שיושבים שלשה אנשים מיושבי קרנות ואומרים "אין כאן לא נדר ולא שבועה לא חרם ולא שבועה לא חרם ולא איסור וכו' אדרבה יש כאן מחילה וסליחה וכפרה" ומסיימים "וכשם שמתירים בה"ד של מטה כך יהיו מותרים מבי"ד של מעלה" אשר אפשר לתבין בזה כונה עמוקה לטובתינו ולהצלחתנו, דהנה תמוהג בכל מדינה שבמשפט הנוגע לגפשות מושיבים בע"ב ובחורים [געוועזעלטע בורגער דער שטאדט] שהם ישמעו את טענות המחייבים והמזכים והם ישפזו אם הייב הנידון או זכאי וכפי דבריהם כן יגמרו השופטים את הדין [פאלקס געריכט שוואר-געריכט] ולפנים בעת לא היו עוד בתי הדינים בתכלית השלימות, אז היו השופטים כלם מלומדים אשר גמרו בית ספר עליון לתורת המשפטים והם שפטו את העם על פי ספר החקים אשר למדו, [לויט דען טראקענען פאראגראף דעם שטרענגען געזעטצעס] מלבד התחשב כלל עם המקום והשעה של הנידון

הנידון לפניו [אהנע רעכנונג צו טראגען מיט דען ארט צייט אונד אומשטאנדען דעם פעראורטיילטען] כי הם היו רחוקים בן האנשים החיים עמוס והמתנהגים על פי מנהגיהם ובכמה פעמים היה אצלם חומר הדין יותר מכפי הצורך לכן אח"כ כאשר סדרו את בתי הדינים תקנו שבבתי הדינים לנפשות ישבו אנשים מובחרים מכל מפלגות העם [פאן אללען שיכטען דער בעפאלקערונג] והמה יחוו דעתם מי החייב וגם הזכאי למשל ישב על ספסל הנאשמים [אויף דער אנקלאגע באנק] איש אחד אשר רכב העירה על סוסו ועל אה הדרך לקח מן איוה שזה מעט מספוא לסוסו ותבעהו לדין על גניבת ממון וממילא מובן אשר אצל השופטים יצא דינו לשבת בבית הסוהר כמה חדשים אח"כ כאשר ישבו שופטים נבחרים העם [פאלקסגעוואהלטען] מצאוהו לזכאי מפני כי הוא גסע או אל העיר גחוצה עד מאוד לקרוא רפא אל אשתו היולדת אשר ישבה פתאום על משבר טרם הגיעה שעתה ומרב בהלה לא לקח אתו מספוא לסוסו וכאשר גסע איוה שעות ונחוצ היה לתת להסוס דבר למאכלו לא יוכל לראות צעור בעל החי ולקח מעט מספוא מן שדה רעהו אשר חשב אח"כ להשיב ומה בכך ופטררהו לשלום.

כן הוא את רק למשפט ביד של מעלה חכינו או כמה נזכה את משפטנו אשר ביד של מעלה כל כך רחוקים בן עול ואין ואם הם חורש דגו על כמה שוועות ועל נדרים ועל אימורים וקונמות שעברנו מי יוכל לעמוד בדין? הלא איסור נדרים כל כך חמור ועונשו כל כך מרובה אך לזה נצאנו באשר הדין הוא דין נפשות נושיב מתחילה ביד של מטה בערב נבחרים מיושבי קרנות אשר כמה מרגישים עול הפרנסה ועול הגלות והם בפירוש אומרים "אין כאן מה בארץ אי אפשר להתחשב עם עבירות שאדם מוציא בשפתיה" ואין כאן "לא נדר ולא שבועה" אזרבה יש כאן מחילה סליחה וכפרה? מה נחוצ רק למחול ולסלוח ולכפר על כל פשעוננו כי הזמן גומא והמקום גורם ולכן מסיימים "וכשם שמתירים ביד של מטה המכירים את העבירות שהם נגד רצונינו והם נדרו אינם לכן בכך יהיו מותרים בביד של מעלה".

המורם מהצעה הזאת כי הביד של המעלה דנים על פי חקי החורה ויקוב הדין את ההר מבלי להאריך מקום וזמן והכרח הגושט משא"כ הבורא ית' ברחמי וחסדיו המרובים דן את האדם לפי שעתו ומקומו ומצרף הכל לסובת האדם ע"כ אנו מתפללים אליו בימים הקדושים אלו כמה שהתפלל נעים וזמירות ישראל ואומרים "ד' מלפניך משפטי יצא" ולא מלפני הביד של מעלה שדנים את האדם עפ"י דין החמור של התורה מבלי האחרפות המקום והשעה של האדם "עיניך תחוינה מישו"ם" ירצה לפי שעיני ד' משוטטות בכל הארץ ורואה את

את הכרחי החיים. ודן את האדם למי הערכת השעה והמקום ואז בוודאי נזכה, לשנה טובה ומתוקה שנת גאולה וישועה אכן.

גראטוארדיין

ישראל גאלדמאן

מחבר ס' כנסת ישראל על כס' אבות

הגאון מו"ה בינחם מענדיל ר"מ בוויילנא (עם הוספות המאסף)

תקעו בחדש שופר בכסא ליום חגנו כי חק

לישראל הוא משפט לאלקי יעקב (תהלים פ"א)

ובגמ' (ביצה ט"ז) כל מזונותיו של אדם קצובין לו מו"ה ועד יוה"כ דכתיב תקעו בחדש שופר וכו' כי חק לישראל הוא וכו' והק לישנא דמזוני ע"ש ויל"ם מה שגקטו בלשונם מזונות דייקא ולא אמרו כל צרכיו של אדם הלא כל צרכי האדם וקורותיו גידונים בריה גם בקרא גופא יש לדייק כן ונראה דנודע שהשם יתעלה מצויר תמיד נגד ישראל עמו בתור בעל וישראל בתור רעיתו וכמה פסוקים מורים ע"ז ובהיות כן א"כ כשאנו מבקשים מהקב"ה מזונות בדין אנו מבקשים דהבעל חייב במזונות אשתו אמנם תנאי יש בדבר דאיתא בגמ' (כתובות מ"ז) דתקנו מזונות תחת מעשה ידי א"כ אין מגיע לו לאדם מזונות רק אם יתן מעשה ידיו להקב"ה אבל אם מונע מאתו יתב' מעשה ידיו או אבד זכותו ואין לו עוד צדקה וזכות לתבוע מזונותיו והנה רז"ל דרשו עה"פ (קהלת ה') וחילל את מעשה ידיך איזה הן מעשה ידיו של אדם הוי אומר "בני ובנותיו" לזאת גדרש מאתנו שנקדיש מעשה ידיו לה' שנגדל את בננו על ברכי התורה ונשרישם ביראת שמים ואז יגיע לנו מזונות מאתו יתב' משורת הדין אבל מי שאינו מלמד את בניו תורה כאשר הוא עתה בעוה"ז דרוב בני הגעורים אף קרוא מקרא לא ידעו להם אין שום פתחון פה לתבוע ולהם אין מגיע מזונות במשפט אם לא בצדקה וחסד קמדתו יתב' והנה אמר ר' אבהו למה תוקעין בשופר של איל וכו' כדי שאזכור לכם עקדת יצחק בן אברהם כי אברהם אע"ה הקדיש מעשה ידיו כולו לה' ועלינו לילך בעקבותיו וממנו נקח לעבוד את ה' וז"ש תקעו בחדש שופר היינו על כונה הנזכר אז "חק" לישראל הוא יתן לעמו ישראל לחם חקם ומסיים ואומר "משפט" לאלקי יעקב כי יגיע להם זאת מאתו יתב' עפ"י קו המשפט ושורת הדין כאמור.

הגאון מו"ה שלמה קלוגער זצ"ל בראדי (עם הוספת העורך).

אל תשליכנו מלפניך ויוח קדשך אל תקח ממנו (תהלים נ"ג) ויל"ם ויבואר גם מקרא קודש לך אמר לבי בקשו פני את פניך ה' אבקש (תהלים כ"ז) ונפתחה במשל פינו מלך א' ה' לו בן נבל

רע מעללים וילך בשרירות לבו הרע וכל חוכמה ה' ללא הועיל.
ויועץ המלך להרחיקו מביתו ולתת אותו תח"י איש כפרי אולי יוסר
ע"ז ויחזור למוטב. כאשר שהה בבית הכפרי ירחים אחדים ויך לבו
אותו וינחם על כל הרעות אשר עשה ותכל נפשו לשוב אל בית
אביו. אך כלמה כסתה פניו לבא בעצמו אל אביו והמציא תחבולה
ויכתוב אגרת אל אביו כי הוא חולה מוטל על ערש דוי ומחלתו
אנושה ויחלה פניו לבא אליו לבקרהו ויראה איך נפל אור פניו
והודו. נהפך למשחת. ויהי כקרא המלך את האגרת ויתחלחל מאד וימהר
לנטוע שמה כי נכמרו רחמיו על בנו. אולם מה מאז השתומם המלך
בבואו שמה וירא כי בנו הוא בריא אולם כחו בכיתניו כא' האבירים.
ויחר אף המלך עליו ויאמר לו למה רמיתני? ויען הן המלך בחכמה
ויאמר לאביו חלילה לי מעשות זאת להוליך אותך שולל. הן אמנם
מבני גוי איתן אני אבל הה' נפשי לא מטוהרה. הביטה וראה את צלם
פני איך נתעבה ונתגשם עד כי כל רואי לא יכירוני כי מגוש המלוכה
מחצבי הנמשל הוא ידוע כי ישראל הוא העם הנבחר מכל העמים
חבל נחלת הבורא מוכתרים בצלם אלקים. עד כי כל רואיהם יכירו
כי הם זרע ברכ ה' אמנם בגלות החל הזה ע"י כוכד ושעבוד
הגלות נסתלק מעלינו צלם אלקים ואנחנו חולים מחלת הנפש ואנו
בושים לגשת אל הקודש להראות פני ה' וז"ש לך אמר לבי בקשו
פני כלומר ראה גא תואר פנינו איך משחת מראהו ותראה כי חולים
אנחנו אך לא חולי הגוף רק את פניך ה' אבקש היינו פני ה'
צלם אלקים אותה אנו מבקשים וזאת היא מגמתנו ומטרת חפצנו
בבקשתנו אל תשליכנו מלפניך ורוח קדשך אל תקח ממנו כלומר שאל
יסיר מאתו רוח קדשו וצלם דכית תכניתו אך יאר פניו אתנו סלה
לאור באור החיים ולהתענג מנועם זיו כבוד ה'.

הנאן מריה זאב פיקסעל וציל נייעשטאדטל

שלו חבמים בלשון המשנה (יומא פ"ו מ"ח) לא ה' מגיע למחצית ההר
עד שנעשה אברים אברים, נראה דבאו לרמז בזה ענין אומרים
ז"ל אין אדם מת וחצי חאיתו בידו כי השעיר המשתלח בא להורות
מוסר לאותם אנשים המשימים אשרם והצלחתם בקניני הזמן והמדומים אשר
המה עיקרם בכח המזל והמה חולפים ועוברים ואכזרו ז"ל למה נקרא
שמו גזרה שמתגזר ויורד דקניני הזמן המה רק לתועלת האדם כל
משך ימי חייו בעוה"ז והנה בכל יום ויום האדם הולך לבית עולמו
ומתקרב אל המיתה וא"כ לפיהן ירדו מעלות הקנינים המדומים כמו
הבגד החדש אשר יעלה ערכו יותר מבגד הישן להיות הנאת החדש
זמן מרובה יותר מהירשן כן הוא בכל קניני הזמן בכל יום ויום יתמעט
ערבן לפי שנותיו של אדם שהמה טוחתין והולכין ולפי מעט השנים
ימעט מקנתו וזהו שמתגזר ויורד וא"כ ונשא השעיר עליו את כל
עונות

עונותם אל ארץ גזרה כי מקורי העונות במה שהאדם להוט אחרי הצלחת
הזמן לעלות במרום הרים על פסגי רום שלמות עוה"ז וגבעות עולם
לו וזהו הרמו לא ה' מגיע למחצית "ההר" זה האדם השם הצלחתו
בקניני הזמן לא ה' מגיע למחצית תאותו ומבוקשו והוא כלה ואבד
מן העולם. וזהו עד שגעשה אברים אברים והבן.

חג הסוכות תעשה לך באספך מגרנך ומיקבך ושמחת לפני
ה' אתה והלוי והגר והיתום והאלמנה וכו' כי יברכך ה'
אלקיך בכל תבואתך ובכל מעשה ידיך והיית אך שמח. (דברים ט"ז)
על מאמר החכם מכ"א מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת
השמש (קהל) ודרשו רז"ל (שבת ל') למעלה מן השמש יש יתרון
ר"ל אם עמלו בתורה שהיא קדמה לשמש יש יתרון (רש"י ז"ל שם)
נודע שהשמש אינה מאירה לכל יושבי תבל בשוה כי כאשר תאיר
ליושבים על חצי כדור הארץ אשר לגד השמש אזי תחשך ליושבים
על חצי כדור השני וכאשר תחמם ליושבי צפון תקרר ליושבי דרום
במצא שכל אחד מתמלא מחורבנו של השני כן הוא ממש כל עניני
עוה"ז כאשר יתעצב המוכר ישמח הקונה וכל עניני ריוח יסובבו אך
מהסרון של חבירו כי לו לא יקרע להאדם בגדו או מגעלו לעולם
לא ימצא חברו האומן מקום להריוח ממנו ולהמציא ע"י טרפו
לחם חקו וכ"ה דרז"ל (מגילה ו') עוה"ז אמלאה החרבה לא נתמלאה
צור אלא מחורבנה של ירושלים.

ויבואר לנו בזה מאמר ז"ל (חולין) אין שמחה להקב"ה בעולמו שנ' ישמח ה'
במעשיו שמח לא נאמר אלא ישמח לעתיד הכונה אחרי אשר כל
הצלחת וטובות זמניות המושפעים להאדם מעורב בהם מדת הדין ופורעניות לחברו
ולכן אין שמחה לפניו כביכול מזה כענין שמצינו שאמר הקב"ה מעשה
ידי טבעו בים ואתם אומרים שירה (סנהדרין ל"ט) אך לעתיד לבא
לאמר וכמשוש זותן על כלה ישיש עליך אלקיך כמו שמחת חתן וכלה
אשר שמחתם שלמה ואין שמחתם נצמח ע"י חסרונו ואסונו של אחד
מהם כן ה' יצמיח לנו ישועתו נגד כל הגוים וגם להם לא יאונה
כל רע כי לא ישא גוי אל גוי חרב ואז יאמרו בגוים כי כאשר
הגדיל ה' לעשות עם אלה הגדיל ה' לעשות גם עמנו ולכן היינו
שמחים כי שנינו יהיו שמחים ועל אותה העת נאמר ישמח ה' במעשיו
ען כי תשועתנו לא תהי' בננו על חורב ושמחת הגוים כי אך
שלום יהי' בארץ.

ודיכבד אשר דרשו ז"ל תחת השמש הוא דאין יתרון כי בכל קניני
עוה"ז אין נמצאים שלמים אמיתים כי כשזה קם זה נופל דמיון
השמש שהוכרנו משא"כ קודם השמש והוא עניני תו"מ שקדמו לשמש
יש יתרון ההצלחה בהם אינו מיוסד על רעת חברו אמנם הוא עוד
לטובתם שמשעם זה נמשלו ד"ת לאש מה אש אינו דולק יחידי
וכו'

וכו' ומולמדי יותר מכלם (תענית ז') ולכן ארז"ל (שבת ל') ושוב
אני את השמחה זו שמחה של מצוה ולשמחה מה זו עושה זו שמחה
שאינה של מצוה כי שמחה שאינה של מצוה אינה שלמה כי אחרית
שמחה תוגה יען כי שמחתו בא ע"י יגונו של חברו ולכן רואים
אנו בכל שמחה של הוללות שמחתם הוא עד ארגיעה כי בחור
יינו מעליו יתעצב על קלות דעתו ופחזותו משא"כ שמחה של מצוה
הוא שמחה שלמה ולא יוסיף עצב עמה להתעצב אחרים ע"כ שמחתם
תמיד כנ' צדיקים ישמחו יעצו לפני אלקים וישישו בשמחה וישישו לעתיד
ומעתה הבא נבא לבאר מקראי קודש הנצבים בראש דברנו כי חג
הסכות נקרא בתוה"ק זמן שמחתנו אמנם לא יעלה על לב
ישראל כי שמחתנו בחג הקדוש הזה הוא שמחה עזה וכושמתון של
כל העמים אשר ישמחו בימי האסיף כי בא יבא ברנה נושא אלומותיו
כי גם בלא ציווי השית"ב יתעורר האדם לשמחה כזו שמחה גופנית
בהיות אסמיו מלאים בר ותרוש יקביו יפרצו אך לנו עם ישראל לא
זו עיקר שמחתנו כ"א לשמח בה' ולשמחה של מצוה ולהאמין כי
הצלחתנו איננה נמשכת בדרך טבעי דמיון השמש אשר כ"א גבנה מחורבנו
של חברו כ"א בהשגחה פרטית מה' וברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף
עצב עמה לאחרים.

והטאה"ב חג הסכות תעשה"ך לך כלומר ידעתי כי אף הלא ציווי
ה' תעשה לך חג ההמוני יען כי אז זמן באמתך מברך
ומיקבך והטבע האדם להתעורר או לשמחה אמנם אני מצוה לך ושמחת
לפני ה' אלקיך יען כי יברך ה' אלקיך ר"ל ברכוך אינה טבעית
רק מאתו יתב' וברכת ה' הוא תעשיר ולא תוסיף עצב עמה לאחרים
ע"כ והיית רק שמח.

בגמרא אר"מ אריב"ל וכו' שתי תמרות יש בגי בן הנם ועולה עשן
מביניהם וזו היא ששנינו ציני הר הברזל כשרות וזה הוא
פתחה של גיהנם.

וה"ל ע"ד מוסרי כי הנה לפעמים גם ע"י המצוה אף כי יוצא בה
י"ח יוכרח לסבול יסורי גיהנם או כי עושה הוא המצוה רק
לשם גאוה להתפאר בפני בג"א ושיתזיקו אותו לצדיק וכו"ה (בשער
יחוד המעשה) מבאר שהוא כעובד ע"ג כי הלא אף עובד הוא את
עצמו ואת אנשי זולתו או כי עושה המצוה בממון של אחרים כבצע
מעשקות הרי המצוה תביאנו לגיהנם ואמרו את הציווי הזה במצות
לולב כי בעוה"ר במצות לולב יקרה כזאת עפ"י הרוב וזה ב' תמרים
יש בגי בן הנם ועולה עשן מביניהם כי אף כי ע"פ הדין כשרות
עכ"ז עולה עשן מביניהם יוכל לבא ע"י לגיהנם או אם קונה אתרוג
ולולב לשם גאוה וזה הוא עון המצוי מאד כדמתנחי בה סיניא
אל תבואני רגל גאוה ר"ת אתרג או כי קנה הד' מינים כממון
שאינו שלו ביושר כי לא גולם ממש באופן שיה' מחולק לברכה
עכ"ז

עכ"ז יבא ע"י לגיהנם, וזה הוא ששנינו ציני הר הברזל כשרות, אף כי כשרים הם לברכה עכ"ז זו היא פתחה של גיהנם ח"ו.

מלוכת

קהלת

דברי קהלת בן דוד מלך בירושלים

הנה קדמונו יסדו לנו לומר קהלת בהג הסכות וכל דבריהם מיוסדים על אדני קודש ושפיר סמכו ענין לו כי בס קהלת בא להבהיל ולהאפס כל חמודי תבל ותענוגי עוה"ז, ודבר בעתו מה טוב כי בחג הזה אשר הוא בחדש תשרי מתחיל הזמן להתקרר ולצעור אל היובש והאפיסה ויעלה הרקב בפירות שגדלו בימי הקיץ, כן הוא האדם כאשר יבאו ימי הזקנה מתחיל להתקרר ולאחר שהי' חי חיי כשרים ובחן את כל תענוגותי' פשפש ומצא את כלם ישא רוח ולאפס ותהו נחשבו ימיו כלו באפס תקוה בלכתו אחריהם, וכל חמודי עוה"ז אשר אסף אל ביתו יעלו בהבל ותהו, והחי יתן אל לבו מעמדו ושפלות מצבו וימאס בתענוגי עוה"ז אשר כשבלול תמס יהלכו, כי מה יתן ומה יוסיף לו הונו ורכושו ומה יועילוהו כלי חמדותיו ובית נכאת אוצרותיו הלא אך לאחרים יעזוב קנינו וחילו, שונאיו ילכשו מחלצות והוא לקבר יובל, הלא אז בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל, זאת ישוב אל לבו עוד בו נשמתו לעורר נפשו המשכלת לשוב לאדונה צורה וקונה, טרם יעלה עלי' הכורת וטרם יגיע עונה תשוב אל בוראה שוכן מעונה.

כל שבעת הימים אמרה תורה צא מדירת קבע ושכ בדירת ארעי אף כי בכל "שבעת הימים" היינו שבעים שנה משך ימי חיותו עלי אדמה, נטע אהלי אפדנו והרבה כבוד ביתו, התורה תלמדו דעת שישים אל לבו וידע בנפשו כי דירתו ומגורו אינו נצחי רק דירת ארעי זמני ועוד מעט ואיננו וצא צא יאמרו לו.

ולמען לא יאמר האומר מה לנו ולדבריו מה יתן ומה יוסיף לנו שלמה המלך בחכמתו מי לא ידע בכל אלה שעניני עוה"ז אך המה מהבל יחד וכליל יחלופו, וכל חכם ישכיל ויבין זאת בדעתו ושכלו אף אם אין חכמת שלמה הולמתו, אמנם כבר לומד החכם אותנו דעת באמרו חכמת המסכן בזוי' ודבריו אינם גשמעים, ובאמת הנסיון היומי יורנו ע"ז כי אם איש מסכן ידבר דברים כמו אלה יביע תוכחתו בקהל, עם למאס תענוגי העולם וחמודיו, חלא רק יצחקו לדבריו וילעיגו למו ומענה בפייהם לאמר הן איש בער הוא ולא ידע בטוב עוה"ז ומחמדיו, לו יטבול בקצה המטה ביערת דבש התענוגים, אז

גם הוא לא ירף ממנו ותוארנה עיניו וישלח ידו ליקח מעץ החיים להנות מפרי' ולשבוע מטובה על כן פתח דבריו יאיר לציין ולתאר את בעל המאמר כאומר תדעו נא מבטן מי יצאו הדברים? הלא הוא המלך הגדול האדיר אשר לו יד ושם בכל תענוגי העולם הענין שנאמר עשיתי לי גנות ופרדסים וכו' וכל חמודי תבל לא יבאני ממנו והשיג בטוב העולם עד מדרגה העליונה? והוא יאמר לנו "הכל תבל" הלא דבריו כמו כשיל וכלסות יהלמו על לבות השומעים ויצשו פרי תבואה וזהו דברי קהלת בן דוד "מלך בירושלים".

העורך.

סמיכת התורה

הגאון מריה ישמחה בונם סופר זצ"ל [עם הוספות העורך]

לכל האותות והמופתים וכו' לעיני
כל ישראל בראשית ברא אלקים.

נודע מרז"ל (מגילה ט') שהע"ב זקנים שינו לתלמי המלך בהתחקת תוה"ק וכתבו אלקים ברא בראשית והוא מטעם שלא יאמר ששתי רשיות יש ח"ו (עיי"ש - ברש"י ובתוס' ד"ה אלקי') ביאור הדבר ענינו דאיתא במדרשי רז"ל שבימי גס חנוכה גזרו היוונים ג' גזירות על ישראל שיבטלו שבת מילה ור"ח והנה שבת ומילה המה שתי מצות שרשיות שני עמודי התוך אשר כל בית ישראל והיהדות נשען עליהם וברצונם הרע להפוך ח"ו קצרת דת משה וישראל על שולח התחכמו להרע להתחיל במעוז ושורש הדת אמנם ראוי לבאר הענין של ר"ח כי מה ראו על ככה ומה הגיע אליהם שהניחו הרבה מצות כלליות ושרשיות העומדות ברומן של עולם ובחרו בר"ח ביאור הדבר הוא כן:

הן ידוע ומפורסם לכל הבאים בכרית תורת משה וישראל כי האמונה שעניי ה' משוטטות בכל הארץ ואין נכתר מהשגחתו היא ראש פינה וכלל גדול לקיום כל התורה והמצות ואם ח"ו ירופפו עמודי אמונת ההשגחה בלב ישראל אזי עוד מעט ואינה כי מה ימריצו וילהיבו לקיום המצות ולעשות טוב וישר בעיני אלקים ומה יבצר ממנו ויעצור בעדו מלעבור ביד רמה על כל עברות שכתורה אם אין כרוחו גאמנה שעניי ה' צופיות על כל דרכי ועלילות מצעדי גבר לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו ולהשריש בלבות ישראל האמונה בה' ובהשגחתו נתן לנו הראשי חדשים זכרון לכלם יהיו שאנו בדמות הירח וכמו שהירח לית לה מגרמה כלום ועיני תליות אך לקבל אורה ושפעה מהשמש כן עלינו להאמין באמונת אומן שרק הוא יתב' גנות

נותן לנו כח ועצמה לעשות חיל ולא נתלה שום דבר בהטבע ובמקרה ואך בה' נשים כסלנו ומבטחינו ואליו יהיו עינינו נשואות. ומערתה מה מאד העמיקה עצה חשבה מזימה מלכות יון הרשעה שבאותי דור ברצותם להפוך משורש הר בית אלקים ולקעקע ביצתן של אמונת ישראל שהעמידו למטרת הצי גורתן "ראש חדש" בידעם היטב כ"א יצליח בידם להרוס ולהושבת ח"ו זכר ושם ותעודת ר"ח מישראל או לאט לאט יצטננו שביבי בחלי אמונת ההשגחה אשר היא היסוד והבסיס של כל התורה.

הנה כי כן ראוי לנו לומר שזאת היתה גם ההשש של הע"ב זקנים בשנותן את טעם ההעתקה מסגנון הכתיב לפנינו דגודע דהמחקרים הקדמונים ונכללם גם היוונים אשר היו לעת כזאת המחקרים היותר גדולים במעלה כולם החליטו שלא נברא העולם בכונת בורא ומחדש רק הלבשו הכל בהטבע ואם היתה ההעתקה כמו שכתוב לפנינו "בראשית ברא אלקים" או יאמרו בגוים שגם היהודים כמונו כמוהם באמונתם וימצאו און לדעתם המשובעת כמה שלא הקדימו לכתוב שט המושל מלמעלה (בבמשנה סוף עדיות) ואלקי מורה יותר על הסבע (עיי' שו"ת ח"צ תשובה י"ב) וזאת היתה נתינת יד לפושעים ומסום לטעות לדעתם הכוזבת לזאת נתן ה' בלב בל אר"א לשנות ולכתוב אלקים ברא בראשית ואם יאמר האומר מדוע מתחלת באמת תורה"ק באופן שיהי מקום לטעות ח"ו ע"ז גשיב אמרים לו שבאמת אין לנו שום פתחון פה לטעון ואין כאן שום בית מיחוש לטעות ח"ו ונעתיק דברי רבנו אהרן הלוי זצ"ל מ"ש בהקדמתו לס' החינוך וז"ל הטהור! האמת הברור במין האנושי הוא מה שהסכימה עליו דעת רוב בני א שבועולם וכבר הסכימה דעת כולם להאמין עדות אנשים וברבות המעידים על הדבר שיעידו עליו או יתאמת הענין יותר בעיני שומעיו והענין הזה נתחזק כ"כ אצל בני א עד שקבעו בנימוסיהם כל אומה ואומה להמית איש עמי שנים עדים או שלשה וג"כ הסכימה דעת הכל מטעם זה לקבל מפי אבותיהם זקניהם עדותם כמה שמספרים להם שאירע בימיהם או בימי אבותיהם ואין ספק כי בהיות אבות המעידים רבים ואותן שאירע בימיהם המעשה וראו אותו בעיניהם רבים יתחזק הדבר בלב בני השומעים ע"כ כשרצה האלקים לתת תורה לעמו ישראל נתנה להם לעיני שש מאות אלף אנשים גדולים מלבד טף ונשים רבים להיות כלם עדים נאמנים על הדברים והם שראו בעיניהם וידעו הדבר ידיעה אמיתית שאין לבני אדם אמת חזק יותר מזה העידו לבניהם אשר ילדו אח"כ כי כל דברי התורה אשר קבלו עיי' משה מב' בראשית עד ל' לעיני כל ישראל אמת וברור בלי שום ספק בעולם ובניהם העידו לבניהם ג"כ ובניהם לבניהם עדנו נמצאת תורתנו בידנו תורת אמת מפי שש מאות אלף עדים נאמנים שהוא חשבון הכולל כל דיעות בניא עכ"ל הצריך לענינו.

ככל החזיון הזה הי' גם ביציאת מצרים כי ששים רבוא אנשים גדולים מלבד נשים וטף ראו האותות הנפלאים הגדולים והנחזאים ועין בעין הראו לדעת כי יש אלקים שופטים בארץ אשר בכחו וגבורתו לשדד הטבע ומערכת השמים, ובוה יסכרו פיות המתעקשים לדבר טרה על ה' והשגחתו.

ואחר הצעת הדברים הללו מה מאד מובן הסמיכות ושילוב של טוף תורה'ק לתחלתה לכל האותות והמופתים וכו' לעיני כל ישראל ומאחר שנאמרתו הדברים ע"י עדות ברורה וחזקה ע"כ ראש דבורך אמת בראשית ברא אלקים כי אין כאן מקום לשעות חזו כלל וכלל.

ידייט דייטשע ערקלעהרונגען

תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו: דאס געבעט דעם ארמען, דער זיך איינהילט, אונד פאר דעם עוויגען זיין געבעט אויסגיסט עס איזט דער מנהג בכל ישראל פיר ראש השנה אונד יום כיפור בעזאנדערע מעלאדיען צו געברויכען, בעפאר דער שלוח צבור זיך היינטעלט בעגינגט ער מיט בעזאנדערער כעלאזיע היען אונד ווער צו וועהען ביז עס הערויס קאמט דער זאך אונד דער מוכף בעל תפלה בעפאר ער דיא תפלה בעגינגט מיט יתגדל אויפרוף, דיא ערקלעהרונג איזט פאלגענד: דער זאהן אייגעס קעניגס ווארדע דורך זיינע פיינדע פערליימדעט אונד נאך ווייטעם לאנדע פערבאנגט, דער זאהן וואכטע זיך אונשולדיג, ער שרייבט זיינעם פאטער, אבער דיא פיינדע נאהמען זען ברייף אן זיך, ער שרייבט אייגען צווייטען אונד דריטען ברייף, אבער איימער ווארדען דיא ברייפע פאן דען פיינדען אויפגעפאנגען דער זאהן קאהם אויף דעם ריכטיגען געדאנקען, מיינע ברייפע ווערען נישט איבערגעגעבען, איך מוס עטוואס טוהן, ער נאהט פאפער מאכטע שטריכע הין אונד הער, אלס ווירדע עס פאן אייגען וואהגינגען שטאממען נאכהער אבער אס ענדע שרייבט ער זעהר דעמוטספאלל, ביטטעט דער פאטער מאגע איהן צוריק געהמען, אלס דיא פיינדע דאס געשנערקעל דיא פיעלע שטריכע זאהען, שפראכען זיא, דיעזעס ווערדען וויר זיינעם פאטער איבערגעבען, ער זאלל זעהען וואס זיין זאהן איזט, אבער דער פאטער מערקטע דיא אכזיכט, אונד אלס ער דען ברייף צו ענדע געלעזען, געבאט ער זיינען זאהן צוריק צו בריינגען, וויר ישראל האבען אויך פיינדע, פיעלע מקטריגים, דיא אונזערע תפלות נישט פארלאסטען, דיא אונד צוריק האלטען, דאסס וויר נישט פארקאממען קאנען, זא מאכען וויר עס וויא דיעזער זאהן, פאר דעם געבעט מאכען וויר זאלכעס געשרענקעל ציעהען הער אונד היען מיט אונזערע נגונים, גון מיינען דיא מקטריגים, זאלכעס מאג שאן צו איהרעם היימלישען פאכטער קאממען, וואס ווירד ער צו זאלכעס אונזיגן זאגען, אונד ענטפערען זיך, דאן אבער בעגינגען וויר דערלך אונד בעטען מיט

אנדאכט צו השית"ב. "עני" היינט דעריעניגע דער קיינע מצות ומעש"ט האטט וויא עם הייסט "עני בועת" וויא זאלל דיעזער זיין געבנט פערריכטען. וויא קאנן דיעזער פאר הקב"ה ערשיינען. דאס דיא פיינדע, דיא נקטריגים איהן פארלאסטען זאללען. "חפלה לעני" איזט ראטהואמט. "כי יעטוף" דאסס ער זיך איינהילט. וויא אבענערוועהנט. מאן מוס זיך איינהיללען. דאס מאן ניכט עקעננבאזר זייא. אונד זא דאס געבעט פאר הקב"ה טעריכטען.

ארגז מכתבים

צבי סאטמאר במה שמביא המ"א (או"ח סי' תקפ"ד ס"ק ב') בשם פי' המחזור א"מ חטאנו לפניך כלומר אבותנו חטאו שעבדו ע"ז ואנו אין לנו מלך אלא אתה ובאמת צריך פי' לפירושו ולדעתי נאמר דה"ק האמנם אנו ואבותינו כלנו חטאנו לפניך אולם לא ראי זה כראי זה כי הם היו עע"ז. אבל "אנו" אף כי חטאנו "אין לנו מלך אלא אתה" ונקיים אנחנו מחטא ע"ז וא"ש. ובוה סרה תמיהתו.

פנחס מליצתך להוכיח שסליחתנו ביום הקדוש מוכרח עפ"י קו המשפט ושוה"ז הוא דבר נאה ומתקבל רצוי לקבעו בדפוס. אמנם להיותם דברים נוגעים לפלפול. ואריכת דברים משכתי ידי מהם כי קוראי ה"מגד ירחים" לא יתעונו ברוב דברים. ואני שמעתי בשם הקדוש רבי ישראל מרוזין זי"ע שמטעם זה תקנו לנו קדמונו ברכת מלך מוחל וסולח וכו' בשם ומלכות עפ"י משל לאב המשתעשע עם בנו יחידו הקטן ומושיט לו איזה פרי נאה ואך כאשר פושט ידו לקבלו חוזר האב מהנתינה ומשיב אחר ימינו. ומושיטו פ"א לנותנו וחוזר ונוטלו ככה יעשה כ"פ למען השתעשע עמו והבן החכם יעשה בחכמה לקפוץ ולברך על הפרי ובוה יכריח דעת אביו ליתנו לו למען לא יהי ברכתו לבטלה כן אנו מברכי' על טליחת עונות בשם ומלכות ובכן אנו בטוחים בסליחתו. ולמען "שמו" הגדול ימחול לעוננו ויוציא לצדק דיננו.

אברדום דוב גם אני מכיר את האיש הפרוש ההוא. ואת שיחו אשר (אומר) כל מעשיו לש"ש ושבע תועבות בלבו. מתענה (אומר) בצום ובכי וכפיו פרושות השמים ה' ישמרנו מפרושים כאלה. (ב) מה שהקשת לשאול. בדברי חוה"ל כי האין יצויר אהבה קודם ליראה הלא סדרן הוא היפך זה כנודע. אני אפתור שאלתך ותמצא מרגוע לנפשך. הנה ראיתי לפרש נוסח תפלתנו על נשמותנו האקדורות לך ע"ד דמיון לאחד טובע בנהר ויצלול איש אחר אחריו ויחזיקהו בציצית ראשו ויעלהו למעלה ושוחה עמו עד החוף. הנה בעת ששוחה עמו הלא יאהב אותו כי הציל את גפשו מרדת שחת. עכ"ז ירא ממנו בעוד לא הגיע עמו אל החוף כ"א אך ירפה ידו ממנו רגע. הלא ירד במצולה באין מציל ודל"ב.

יידישע פאלקס צייטונג !!!

אין מ' סיגעט ווירד הערויס געגעבען איינע שטונדע אייגענע שטאטס-
וואכענשריפט. זעהאלטעט אין אונד אויסלענדישע בעריכטען וואו איין
וועלטפולטיק אינד דאס יודענטום אינערעסירענדע אנגעלעגענהייטען
ערשיינט פינקטליך יעדען פרייטאג
אבאנעמענט פרייז גאנצעהרייג L. 240 — א. ג. ו.
אויפגאבע פיר אבאנאמענטען וואו איין פיר אבאנענט קעניין
איין געזעהן מיטעלסט דער רעדאקצאן דעם "מגד ירחים"

התאחדות הישיבות בטרנסילבניה

מטרתה לאחד כל הישיבות בטרנסילבניה למען הסבת מצב הישיבות
אשר פורת והולך יום יום לזאבון הרב-בכח רב של האחדות ומתבקש
מכל מנהלי ותומכי ישיבות אשר לא באו עודנה בכרית ההתאחדות
לעשותו בהקדם היחיד לשלוח כרטיס או מכתב בהודעה מיוחדת לזה על
אדריסת העכשית „HISSAGDUSS“ Sătmăr Str. Corvinilor. 22.

נמצא כעת תח"י לכניסה שם ווילנא עם הרי"ף ראזענקראנץ כ"ג
כרכים וצי עור כחירו L. 5500 משה יצחק יטערן אראד
Str. Cuza voda 59.

איך געבע צור קענטניסט דאסס איך האבע איינען גראסען לאגער פאר
אתרוגים מובהרים לילבים ויהדים ירוקים ושלמים אללעס גארענטירט כ"ש
אף למטהרין מן המהדרין עמפעהלע הערמיט מיינען רעזונען לאגער מיט
שטוינענד בילליגע פרייזען אכטונגספאלל :

בנציון גליק סאטמאר

הייפטלאטץ נומער 2. אין קעהלער ברעכער בודעגא (Gubaszin.)

ווער וויל האבען א חתימה טובה!

זאלל אונזעדינגס זיך ווענדען מיט פאללעס צוטרון אן זיך דא איך
האבע מיר ערעפפנעט איין מוועררנע שטאמפיווען פאכריק אללער-
גאטטונג גומי אונד מעססינג שטעמפלען אין שטעסער איינספיהרונג
צו שטוינענד בילליגען פרייזען ערווארטע מיט דאנק דעם גע-
פובליקום אונטערשטיצונג.

פארלייפגע אדרעססע: שלמה שמע"ל פריעדמאן

„RAPID“ Fabrică de Stambile

Friedmann Salamonn SATU-MARE. Petőfi u. 3.

ראו זה חרש
אשר מדפיס ועולה הרב הגאון מו"ה יושע לעבאוויטש שליט"א אב"ד זק"ק רעטיאג
(טרנסילבניה) השו"ע ארי"ה בולקין קטני עט פירוש יק"ה על המג"א קיצור מחנה שיק
יד אפרים ולברוך וכו' בדפוס בתוך דברי המג"א בסדרן באומנות קטנות כוז' להקל
על המעיין ט"ה הפירוש "דמשק אלעזר" מזקינו הגה"צ זצ"ל והוא תועלת גדול
להלומדים ובפרט לבחורים מבני הישיבות וכעת נגמר ח"א עד הלך תפלה ובקרוב
יגמר הדיסקה עד הלך שבת וכן כסדרו עד חשלוש כל ב' חלקי אר"ה יצאו לאחריהם
המשה חלקי סוהא טוב להקנים שיכלו ליקח בזה כל החלק בס"ע ואח"כ יתאחדו
בחד כמובן - מחירו מאה לעי - ניר רצאל 120 לעי - מכורף ט"ה לעי יתרה
בחול' שלובקה Ke 25 - טונגאן d פונגא - ובשאר מדינות - רבע דאללאה
למדיס הנחה - בחורף המכיל יתרה פחה בשיבתנו בית תביטיל
עבור עשירים בחוריהם ומי שרוצה לבא ישלח המכתבים עם התעודות ע"ד התנהגותי
הנחתה Prin Rabbi Lebovits RETEAG Jud Soines Romania.

בגמתי ישראל על מס' אבות חלק רביעי נוסס עם המד"ש באותיות
ואת ומרובעות ועם פירוש רש"י ז"ל הוא קובץ גדול
מלוקט מכתב נאות ספרים עתיקים וחידושים וכול בקרוב יוצאות למאות
מסקים ומסללים מופקים וספרים נציח ונחמדים והוא על כל משנה
והשנה כמעט ספר בפ"צ ולא בא כדושה הוא בכוח כפוחנו על מס'
וי נחנך מהר לרבנים דחשנים ובטיפים ולכל המכללות הוא טעמועים
נרפס במספר מצומצם וכל הקודם בו וכה להשיגו אצל המחבר הרב
ר' ישראל גאדסאן הכתבת :

Rabbi I. Goldman, ORADEA, Str. Saguna 19. Romania.

בישורת ספר חרש
צא לאור ספר מו"ה סופר חבור נפלא ח"ת מהרב הגאון וכו' מהר"ם מש"ח
סופר זצ"ל אבדק"ק טיטא פירעז להשיגו אצל תלמידו המוציא לאור במרעסבורג
עפי הכתבת :

Faben Jakob BRATISLAWA Wedritz 21 Cehoslovakia.

מודעה רבה לאורייתא.
מכתב מחבר ספרים של הרב יוסף חיים בענגעלאווען ברוקלין נ"י
נלו להשיג כל מיני ספרים חדשים וישנים ורוש לימוד מחקר ספרים קבלה
וחסידות גם וכו' לקנות במקום השוה כל מיני ספרים ישנים הכתבת
I. Biegeleisen 1222-45 St. BROOKLYN N. Y. America.

ישיבה חרשה בשאמקוט :

הרב הגאון מו"ה יוסף ז"ב ב"י האלסערט שליט"א אבדק"ק שאמקוט
סד ישיבה עבור 20 בחורים ושם יקבלו מזון בבית התבשיל ובחורים עניים
יקבלו גם שאר הצעדכויותיהם והרוצה לבא לשם ישלח קודם תעודתו על הכתבת
Halpert Prinrabbi SOMCUTA-MARE.

מגד ירחים

יוצא לאור פעם אחת בחדש

מגדים חדשים גם ישנים ביאורים ופירושים בדעת קדושים
לכל חפציהם דרושים על פרשיות התורה יפוצו אורה וגם
דרשי חזקל האהובים כוויות מחוטגים דרושים לכל חפציהם
בזמניהם פנינים יקרים מפי סופרים וספרים בעזרת יוצר הרים

העורך

יוסף חיים הכהן ווייס

מחירו לשנה מאתים לעי' לאמריקא ב' דולרים
למשעכיא ארבעים כתרם ובערך זה בשאר ארצות
מחברים השולחים ספרים יתפרסמו בהרחק
מחיר מודעות לפי גודל השטח

Adresse:

JOSIF WEISS

Romania

ארבעסע

Satu-Mare

Piața Latinității 14

MEGED JERUCHIM

מסחר ספרים

הנני להודיע כי עשיתי לי מסחר ספרים זה שלש שנים ונמצא אצל
חבירי כל מיני סדורים אשכנזי וספרד מחזירים סליחות חומשים כל מיני
גמרות שו"ת ופוסקים ספרי מוסר ומסידות סליחות גדולים וקטנים עשרות
ציצית גארטלען קאסליך וכו' ענגריו ענדאטאל - גם הנני שולח פאסט פאקעטען
לכל דורש - הואילו נא לכבדני ברשימתכם ותפיקו רצון עצהו"ט.

אברהם מאיר זיססוויין זרני נאסע נומער 3

Abraham Süßwein SATMAR, Str. Tepes Voda (v. Zrinyi) 3.

בית דפוס של מאיר ליב הירש סאטמאר (ראטניא)

Druck von M. L. HIRSCH SATU-MARE Rumänien

CENZURAT

נמצאים כעת ת"י ספרים עתיקים יקרי המציאות

בחד יצחק כל החלקים שדו חמד כל החלקים ישועות יעקב לבוב
התם סופר פרעשבורג שו"ת גנת וורדים הספרדי ספר החיים מר' שלמה
קלוגר על אר"ח שנות חיים מהג"ל על אר"ח ועל סת"ם לחמי תורה
הדפוס נדרש ורזין שער דורא יעסניץ שו"ת דברי חיים תשב"ץ
הגדול שהר"ח הקדוש שו"ת הרי"ף חדושי הרי"ם גם פשוט דברי
תשובה כל החלקים מרבי יוסף וויען שו"ת שבות יעקב שו"ת
יטובת יעקב שו"ת מהר"ט כוס הישועות מהרש"ן בית אברהם על
שהסות מהטוב מלאנדאן באר יצחק טאלשאווה על חולין רמב"ם
בערלין סורים קעניגסכערג מגן גבורים שטה מקובצת כל החלקים
צמח צדק ליבאוויץ על עה"צ עצי לבונה יודי זהר ויטאמיר כלילת
יופי מנחת חינוך גנוי יוסף על פרמ"ג האשכל להראמ"ד קרבן
אהרן שאגת ארי"ם התלמוד ים של שלמה אהבת שלום עה"ת ייטב
לב עה"ת ישמח משה עה"ת ראש יוסף חולין קהלת יעקב כללי השי"ס
שו"ת בית יצחק שו"ת מהר"ם שיק כנסת הגדולה חר"ם רשב"ץ שו"ת
הרב בית יוסף אה"ע סורים ארבעלבראנד כ"י חומש היכל הברכה חומש
כלב"ם ש"ס ויטאמיר ש"ס מדפוס ש"ס מענקיש קטן שסיים ישנים
בזיל כאד אבן עזר לבוב אורח חיים לבוב חשן משפט לבוב איר ווילנא
רעאל צמח צדק גיקלשבורג צמח צדק וויוניץ

גם דגני קונה כל מיני ספרים במקח השוה

Jontel Ganz Visaul de Jos (Romania Maramures)

הרצון להשיג שידוך טוב והגון ימנה אל השדכן מענדל קליין גראסווארדין
איש נאמן רוח עושה מלאכתו באמונה ומומחה לאותו דבר — משגב לשואלי
דבר בתנאי שישלחו קארטע כמולה או פאסטמארקטע על הוצאות חדושי תפוזים
אליו בסכתם ידקדקו לכאף היטב תוכן הענין עם כל פרטי גם שם האבות
ובנים ודמות ואז ישיגו תשובה תכונה ונכונה הכתבת :

Klein Mendel ORADEA Str. Nicu Filipescu 17 (Szarvassor)

הנני בוח להודיע בשער בת רבים כי נטשתי אהלי לבקש מנוח אשר ייטב לי
ותל"ח עליה ביה וקבעתי אהלי אהל חוריה בראש קרי רחוב Nicu Filipescu 15
והנה כעת מסתופפם בצלי תלמידים הגונים הנדרשים ללימוד שיעור עין ופשוט
ובתם שהגיעו ללימוד ש"ע אר"ח ויר"ד ועד הנה עורוני ה' ברחמי להצליח
במלאכתי מלאכת הקודש ותלמידי אשר טפחתי ורביתי ראו סימן יפה במשנתם
גם זאת למודע כי עיני מקוהות להשיג עליהם לנהלם על מנועי היראה ולהלהיב
את לבבם ליראת ה' להורותם הדרך ילכו בה ומי שוש לו תינוק ללמדו ספר
יפנה אלי ויהי לבו נכון ובטוח בי יחי' שבע רצון ויראה בלב שבת ואיך שבנו
הלך וגדל בחורתי ה' יגיע בעזתי לתכלית המועיל והנרצה החשלומין במובן
לפי ערך הגדול לפי גדלו וכו'.

משה סמוק גראסווארדין

הכתבת :

Samuk Mozes ORADEA str. Nicu Filipescu 15 (Szarvassor)

בִּיה שְׁנֵה חֲמִישִׁית הָעוֹרֵךְ יוֹסֵף הָיִים הִבְהִן וְיִיִּם סֵאטְמָאר חִשּׁוֹן תְּרִפְטִי:

בראשית

הגאון וכו' מרה משה טייטעלבוים זצ"ל (עם הוספות המאסף).

מדרש רבה: [בראשית פ"ח] אחר וקדם צרתני וזה אומרים לו אתה קודם למעשה בראשית לא וזה אומרים לו יתוש קדמך.

השלמות האמתית היא להתחדש כנשר ולהחליף כח היותו כי אדם עיר פרא יולד כבהמת הארץ וזה הוא היתרון אשר למין האנושי על כל יתר הנבראים כי כל המין הנמצאות בעת הבראם מאז הטביע הוא ית' בהם כל יקר שלמותו ויכפיק לו להשתדל שיתקיים על מצב השלמות ההיא אשר בו נברא אמנם המין האנושי בתחלת בריאתו הוא כאחד מבע"ח בלתי שלמים אך שם בכחו שיוכל הוא מעצמו לשנות ולהחליף מצבו אל מציאות יותר עליון.

והנה אמרו ז"ל (קידושין פ"ג) ראית מימך חי ועוף וכו' ומתפרנסין שלא בצער ומה אלו שלא נבראו אלא לשמשני ואני נבראתי לשמש את קוני וכו' כי הבע"ח כל עצמם לא נבראו אלא לצורך האדם משא"כ האדם לא נברא לצורך זולתו רק להשלמת עצמו לעבודת בוראו ית' אמנם תנאי יש בדבר כי האדם ההולך אחר ההבל ואינו משמש את קונו עליו נאמר שגם הוא לא נברא רק עבור זולתו ודב"ז מבואר היטב בדברי הרמב"ם ז"ל (בהקדמתו לפי' המשניות) במ"ש על אומרים ז"ל אין לו להקב"ה בעולמו אלא דא יל הלכה בלבד שע"כ נבראו ההמונים לעשות חברה לחכמים שלא ישארו שוממים גם לחקן אלו המעשים הצריכים אליהם לצורך המזון והלבוש והבית למחסה ולמסתור מורם וממטר כדי שימצא השלם צרכו מזון כמו שמצינו לבן זומא כשראה אוכלסא אמר ברוך שברא כל אלו לשמשני הוא חי' אומר כמה יגיעות יגע אדה"ר עד שמצא פת לאכול חרש וזרע וקצר וכו' וכמה יגיעות יגע עד שמצא בגד ללבוש גזו ולבן וכו' ואני משכים ומצא כל אלו מתוקנים לפני הרי שמציאות ההמונים הוא עבור האיש השלם להשלים צרכיו.

נמצא כל המציאות הוא על שני פנים או בעבור עצמו או בעבור זולתו אי"כ ההמוני אשר מציאותו הוא רק עבור זולתו דומה ממש לבע"ח ועוד פחות ממנו כי הבע"ח הם עצמם הוכנו למזון אי"כ סבתם קרובה להשלם לא כן האדם ההמוני הלא סבתו היא רחוקה בהכנת צרכי השלם כמובן.

ומעתה יתבארו דברי המדרש הנצב פתח דברינו "וכה" דהיינו שהגיע לשלמות א"ל אתה "קדמת" למעשה בראשית כלומר קודם במעלה שכלם טפלים לו -- אבל אם "לא וכה" שנעדר השלמות א"כ הוייתו

הייתו רק עבור זולתו כמו הבע"ח "אומרים לו יתוש קדמך" כי להבע"ח הקדימה להיות סבתם קרובה להשלם כאמור.

ויקרא האדם שם אשתו חוה כי היא היתה אם כל חי כבר דקדק האוה"ח כי לטעם האמור הי' צריך לקרותה חיה ולא חוה וי"ל כי הבע"ח פי' חוה לשון דבור כמו יחיה דעת' כי ט' קבין שיחה נטלו נשים ומה שהטביע הקב"ה כן בטבע האשה הוא עפ"י"ש במילדות שם האחת פועה על שפועה לוולד ואחרי שהנשים תעודתן לגדל את ילדיהן הרכין ולזה צריך להג הרבה יגיעת בשר לדבר על לב העוללים בשיחה רכה ורוב דברים והנסיון יוכיח שאין בכח האנשים לדבר כ"כ על לב הילדים הרכים להטות אותן לכל אשר יהפוצו כמו הנשים אשר כחן בפיהן במענה רך ומתק שפתים ורוב שיחת הילדים ע"כ נתן להן הקב"ה חשקת הדבור ביתר שאת על האנשים שעי"ז ישמרו מקודתן הקדושה בגידול ילדיהן וז"ש ע"כ קרא שמה "חוה" אשר היא מדברת בנועם מילולין בשביל שתהא תעודתה להיות אם כל חי לגדל אותן על ברכיהן ולזה צריך אמירה נעימה יהיבא. מלוקט.

ויאמר קין אל הבל אחי ויהי בהיותם בשדה ויקם קין אל הבל אחי ויהרגהו — הכונה כי יש שני מיני שונאים שונא גלה ושונא נסתר הנגלה אינו רע כ"כ כי יעמוד על משמרתו בפניו ולא ימתיק עמו סוד אמנם אם בלב ולב ידבר ובקרבו ישים ארבו וישים דמי מלחמה בשלום זה רע ומר מאד וז"ס הפ' (תהלים קי"ח) ה' לי בעוזרי ואני אראה בשונאי בקש על שונאיו המתלבשים במעטה אוהבים למען כחש ואדם יראה בעינים ומאמין שהוא אוהב ע"ז ביקש ה' לי צריך ישועת ה' נגד אותן שנראין כעוזרי אבל ואני בעצמי אראה ואשמור דרכי משונא נגלה וזה הי' עין פלילי של קין שהסתיר שנאתו לפני הבל למען ילך אחריו כשור לטבח יוכל וזהו ויאמר קין אל הבל אחי כנותן אות אהבה אהבת אח ע"כ ויקם קין אל הבל אחי כי לא נשמר ממנו. מלוקט.

הגאון וכו' מו"ה עקיבא סופר נר"ו פרעסבורג. במדרש עה"פ וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום משהי' חמה זורחת ועד שהיתה שוקעת לא היתה בהם תכלית יל"פ עפ"י"מ שפי' המלבי"ם כפל הענין במאמרים שונים כי רבה רעת האדם וכל יצר מחשבות לבו רק רע וכו' כי מלבד שהיו עושים הרע מתכונת גופם העכור והמגושם שחומרים הי' גוש ועב' עד שטבעם כבהמה לא ידעו השכל רק עור זאת שגם במחשבותיהם ודעותיהם היו רעים שחשבו במחשבותיהם דעות נפסדות כל ראש לחלי מוכה בחולי דעת מינות ואפיקורסות והסתפקו ביסודות האמיתיים.

והנה בעל העקידה כ' השנים מספרים כבוד אל, אם יסתכל האדם מדי יום ביומו בגרמי השמים והם שני מאורות הגדולים השמש והירח ובכסיליהם המשמשים אותם האין כמה עושים פעולתם בלי שינוי. בזמנם יזרחו ובזמנם יבאו ידע מזה בעדות ברורה שיש להם מנהל ומנהיג המסדר הזמניים בסדר ומשטר נכון וזה בעצמו מורה על מציאות הבורא יתב' אשר ברא עולמו מאפס מוחלט ולו הכוח והממשלה להנהיג ולנהל מעשה ידיו כרצונו הטוב כמאמר שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה ואם האדם אינו מוכה בסנורים בחולי האפיקורסות והמינות שמכבידים את לבו או באמת יכול לראות מורחת השמש כבודו יתב' אבל בדור המבול היו דעותיהם נפסדות וטח מראות עיניהם וכהשכיל לבותם ומחשבות לבם רק רע כל היום עד שלא הרגישו בכל זה ומציאת השמש וביאתו לא נפקחו עיניהם כי יאמרו שהעולם קדמון וכמנהגו נוהג וז"ש וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום ונפרש הכדרש דפי' "יום" היינו שמש והיינו דקאמר משה' כמה זורחת עד שהיתה שוקעת לא היתה בהם תוחלת ולא עשה רושם אצלם לראות בזה מציאות הבורא והשגחתו על עליונים ותחתונים.

נח

הגאון מו"ה משה פאללאק זצ"ל באנהאארט (עם הוספות הנאמן)

בפסוק ותשחת הארץ לפני האלקים ותמלא הארץ חמס — הודשים המתפרצים מתפארים בטוב לבם שעושים חסד לאלפים ויפערו פיהם שהצדיקים חביב עליהם ממונם ואשר פיהם דבר שוא וימינם ימין שקר כמה שעינינו רואות אפי' עני שבישראל אם יראת ה' על פניו והלא פרס לרעב לחמו ויום יום יביע חסד ונקריב נדבות על מזבח האמונה לא כן הרשעים כי אם קראו בשמותם עלי נדבות ויפתחו לבם כאולם ובעשרם יתהללו כי מצות צדקה אור לגתיתם וצדק לפניהם יהלך ובאמת בערך רב עושרם כמה נחשב הוא ובאזנינו שמענו כמה שחיפרו לנו כי אם עני ידפוק בפתיחהם צאו עצל קראו למו נרפים אתם נרפים ואחת דתו רק להמלט על נפשו וכללא כילו לן מי שאינו מקיים מצות בין אדם למקום אינו מקיים מצות בין אדם לחברו כאשר פי' הישטח משה (ויקרא ה') ומעלה מעל בה' וכחש בעמיתו כי מי שכוועל בדבר ה' גם כחש בעמיתו בדברים שבין איש לרעהו כי אם אין תורה אין דרך ארץ אך זה דרכם כסל למו מתחלה יתלוצצו רק במצות שמעיות ונחזיקים במצות שכליות כמו צדקה במדה גדושה כי עיי' יצודו נפשות רבות ברעתם אשר טמנו אמנם כ"ז רק לפנינו ולאט לאט תגלה רעתם בקהל ואינם לא בתורה ולא בדרך ארץ ונמשלו כבהמות נדמו וז"ש מתחלה ותשחת הארץ לפני "אלקים" בין אדם למקום זאת אומרים רק בתחלה לפי שעה בראותם כי אין עדיין

עדיין שעת הכושר להגיד כל לבם העקש ונפתל ואח"כ כעבותות העגלה חטאה ותמלא הארץ "חמס" מרעה אל רעה יצאו לחטוא גם בדברים שבין אדם לחברו.

ולא מצאה היונה מנח לכף רגלה וכו' הכונה עפ"י מרז"ל (שבת מ"ט) אמתיל כנ"י ליונה וכו' כי כל העופות כשהן יגעין גינוחין ע"ג טלע והיונה כשהיא יגעה פורחת באחת וגינחת באחת (כ"כ החוט"ש שם בד"ה כנפי" בשם מדר"ס' לך פ' ל"ט) אם נביט על עם בנ"י בעין בוחנת אוי נראה כי אף בעת אשר עמוד התורה רפוי הוא בידם והתורה מונחת בקרן זוית ואין מי מחזיק בידה בהעת ובעונה הזאת יחזקו את העמוד של גמ"ח לעשות צדקה ומשפט אבל לא תהי' כזאת בישראל שיעזבו ח"ו את כל העמודים אשר בית ישראל נשענים עליהם כי העם הנבחר ליונה משולים מה היונה כשהיא יגעה פורחת באחת וגינחת באחת כן המה כשהם יגעים בעמוד אחד באותה שעה מתחזקים המה בעמוד השני ובו יעשו חיל עד להפליא וז"ש ולא מצאה "היונה" מנוח וכו' כנס"י דאמתלי ליונה בשום פעם לא ימצאו מנוח ורגשות לבכם השקט לא יכלו וכגלי ים יהמין אף בעת כי ירופף אחד העמודים יתעוררו או בעמוד השני ובו יעשו חיל וישגבו וישראל עושה חיל פעם בעמוד התורה ופעם בעמוד העבודה ופעם בגמ"ח.

הגאון מו"ה בן ציון אייזענשטאדט נר"ו (נכד להגאון בעל שו"ת פנים מאירות).

ויאמר אלקים זאת אות הברית וכו' את קשתי נתתי בענן והיתה לאות ברית ביני ובין הארץ. והי' בענני ענן על הארץ ונראתה הקשת בענן.

הן תכונת הנפש אשר שבתה במרומים ומחצבתה קדש להמציא לכל הענין מן הענינים, גם הנראים לרעים ומפסידים, אחת מן הסבות המסבבות את תכנית הטובה האמתית הצפונה והגנוזה בעקב הרעה הנגלית ובולטת מבחוץ. היא תמצא טובה גם ברעה ואור גם בחשך, ובהיותה שומרת תפקידה להתכלכל במזונות הרוח והנפש, צופה היא ומבטת בעין רואי פקוחה ונמרצה לבא עד חקר תכלית שדי, אשר ממנו לא תצא רעה בעצם תכליתה.

וזאת תורת ישראל ותכונתו המצוינת להכיר את הדעה העליונה יתר מעמים אחרים, הן לא ירא יעקב רע, והוא מברך גם על הרעה גם על הטובה אשר דמות אחת לשתיהן בעיניו החודרות.

ותורתנו הקדושה גאה בעדותה בדרכי ההכרה הלזו שמצטין בה עם ישראל במאמר (שמות י"ג) וה' הולך לפניהם יומם בעמוד הענן לנחותם הדרך ולילה בעמוד אש להאיר להם, הרצון כי שונה ומשונה וגבול הוא עם ישראל בתכונת נטשו לבלתי ראות כל דבר

בראיה קלה וקלושה, ואך בוחן הוא ובודק ויורד לעומקו של דבר גם בעת הטובה והאשר הומני, גם בעת הרעה והצרה הגופנית, ושתי אלה, הטובה והרעה, באו במליצה "יוםם וילילה" או "עמוד אש" ו"עמוד ענן", כי מדרך המשכיל האמתי לבלתי התרומם והתנושא עת ההצלחה הומנית תאיר לו פנים והשצה משחקת לפניו, כי לא בכחו ועוצת ידו גבר חיל אף עתק הון וקנין, וכן להפך, לבלתי החורפות ביום צרה ולבלתי השפל עצמותו וישותו, וכמו עושר יש ושמור לרעה ועברה, כן יש ריש ועני השמורים לטובה וברכה במצפוניהם, והיא היא המליצה האלקית המעידה על תקף תכונת עם סגולתו, החי אך ברוחו ונפשו, ולא התמכר לחיי בשרים, כי ה' הולך לפניו "יוםם" היינו בעת הטובה ומאירה להם, "בעמוד ענן" בצל הענן והחשך "לנחותם הדרך" לנהלם במעגלי צדק לבל ישמן ישרון ויבעט וישכח אלקי עשהו, ו"לילה" בעת צרה ומצוקה להם, עת שמש הצלחתם סרה מהם אז "עמוד אש" צל התקוה הזורחת יתראה לנגדם ויאיר להם הדרך.

את כל אלה ראה אל עליון המביט תעלומות לב והחודר חדרי גפש להכיר תכנית האדם ומושגיו החומריים הגוטים לשפוט אך מצד חיי בשרים והמצב החומרי שהמה שוללים לרוב את התרגשות הפנימיות התלויות בלב ורוח, והמסודות אך בנפש המשכלת ורגשותיה היא, שע"כ השכיל לכרות ברית עולם קימת לדורות בתתו "הקשת" המורה על עצם יפעת האור המאיר במרבית צבאיו וגונוניו השונים והיפים למראה "בענן" המלא חשך ועלטה תכסהו, והיתה ההוראה לבלתי שפוט אחרי הרעה הגגלית ונראית למרבית בני תמותה מהשקפתם הבלתי בהירה, והי' בענני ענן בכל עת צרה ומצוקה שתבא "ונראתה הקשת בענן" נראה בעליל לפקחי העינים והלבב הרואים לתוכם ופנימיותם של עומקי המושגים העליונים, להכיר מבעד הערפל את האור והזהר הגנוזים וצפונים בו וההתבוננות הזאת הן כביר כחזו לחזק הידים, הרפות ולאמץ הברכים הכושלות לבל תמעדנה, ואך תוסיפנה ללכת הלאה בצעדי עוז בדרך האמת העולה למעלה להכיר את מי שאמר והיה העולם ומפעלות תמים דעים.

לך

הגאון מו"ה אברהם שמואל בנימין סופר זצ"ל.

וישא לוט את עיניו וירא את כל ככר הירדן וכו' כגן ה' כארץ מצרים וכו' ויסע לוט מקדם.

הסבה המביאה את האדם שיחטא ויאשם בראותו דרך רשעים צלחה ואלה רשעים ושלוי עולם השגו חיל ע"כ לשונם תהלך בארץ

לאמור אך שוא עבוד אלקים ומה בצע כי נעבדנו הלא לריק זכיתי לבני והי' כצדיק כרשע והנה לוט ראה חטוב לפניו להסתפח לאמונת אברהם יען ראותו הצלחתו בכל מכל כל אבל כאשר ראה והתבונן על מעשה הרשעים ועכ"ז גברו ועתקו חיל גדלו והצליתו זה תבואה להתמוטט ולחשוב מחשבת פיגול באמונת ה' ובהשגחתו וז"ש וישא לוט את "עיניו" כלומר ראה והביט בעיני שכלו וירא את כל ככר הירדן כי כלה כשקה "כגן ה'" היינו ברכת ה' מבונה בכל טוב, אם כי היו רעים והטאים, עטופי זכה "כארץ מצרים" אשר עליהם נאמר זרמת סוסים זרמתם ובהיות כן "ויסע לוט מקדם" נסע מקדמונו של עולם אמר מה לי להעמיס עלי עול האמונה מאחר שמקרה אחד לעובד אלקים לאשר לא עבדו

הגאון מו"ה יצחק קונשטאדט זצ"ל ראדוויץ.

בפסוק ויהי השמש לבוא ותרדמה נפלה על אברם והנה אימה חשכה גדולה נופלת עליו. הנה בעת שתשקע שמש ההצלחה משמי ישראל, כי רצון האומות להכביד עול הגלות על צוארינו כי נרדפנו אז החוב מצדינו לעשות את אשר לאל ידינו למען נעמוד חי כל הימים ולא ישטפנו גלי הצרות, אבל אם אנו שוכבים ח"ו בתרדמת העצלות ולא נקום ונתעורר להסיר הסכנה המרחפת עלינו והצרה אשר נגד פנינו, אז אנו בעצמנו מתחייבים בנפשותנו על אשר לא התאזרנו לעשות חיל, וזהו "ויהי השמש לבוא" אם אנו רואים ששמש חרותנו קרובה לשקוע, ועכ"ז "ותרדמה נפלה על אברם" שהוא יושב בטל כישן ותרדמת העצלות נופלת עליו ואינו עושה מאומה להקדים רפואה למכה, אז "אימה חשכה גדולה נופלת עליו" אבל אם נתעורר מתרדמתנו ונתקומם להסיר מזמתם הרעה, אז אין מגור ופחד מהחשכה הגדולה, כ"א לכל בניי יהי אור במושבותם.

ואקחה פת לחם וטערו לבכם וכו' מלת ואקחה צ"ב ולפי הענין הי' צ"ל ואחנה, ויל"ץ דהנה אצל אדם המעלה טובת הזמן אינו נחשב לשלו בעצם, כי אפשר שיאבד ממנו באופנים שונים זולת מה שעושה עם ממונו דברים טובים זה הוא שלו בעצם והמליצו חזו"ל (ב"מ ל"ח) "רוצה אדם בקב שלו יותר מתשעה קבין של חברו" הכונה כי חיובא רמי על האדם ליתן מעשר מכל אשר לו, א"כ ממילא רק חשעה חלקים מקנינו הוא שלו וחלק עשירי אינו שלו, ונהפוך הוא אצל אדם המעלה, כי זה שיש לו היינו התשעה חלקים הנעארים לו אינם שלו רק מה שאינו שלו היינו קב העשירי זהו שלו בעצם, כי רק זה הוא קנין קיים ונצחי. וזהו מליצתם רוצה "אדם" ר"ל אדם המעלה רוצה בקב העשירי שזהו שלו ממש יותר מתשעה קבים שהם אינם שלו בעצם, וזהו "ואקחה" כי הנתינה יתיחס ללקיחה כאמור.

מלוקט.

וירא

וירא

וַיֹּאמֶר אַבְימֶלֶךְ אֶל אֲבֵרָהָם מַה רְאִיתָ כִּי עָשִׂיתָ הַדָּבָר הַזֶּה וַיֹּאמֶר אֲבֵרָהָם כִּי אָמַרְתִּי רַק אֵין יִרְאֵת אֱלֹקִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְכו'.

הַן מִצְאֵנוּ רֵאיוֹנוֹ ב' דְּרוֹכִים אֲשֶׁר עַל יָדָם הָאָדָם בָּכוֹז לַהֲכָרִיחַ כַּחַת נַפְשׁוֹ שִׁיפְעֵלוּ כְּפִי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה (א) אֶהְבֵּת ה' (ב) יִרְאֵת ה' הַנּוֹה הַחֲכָמוֹת וְהַתְּבוּנוֹת הַמַּעֲוָרִים אֶת הָאָדָם לֶאֱהַבֵת ה' הֵם טוֹבִים לָאָדָם מֵאֵד בַּעַת שִׁלְבוֹ שׁוֹקֵט מִרְגֶּשֶׁת הַיִּצָּר וְהַמָּה מוֹשְׁכִים אֶת לְבוֹ בַּחֲכָלִי עֲבוֹתוֹת אֶהְבֵּה לֵאבִיו שְׁבַשְׁמִים. אֲבָל אֵין כָּל הַזְּמָנִים שׁוּים. וְגַם לַחֲכָם גְּדוֹל יִקְרָה עַת שֶׁתַּחֲשֹׁךְ אֹרֶךְ נַפְשׁוֹ. וַיִּכְסּוּ עֲנָנֵי דַמְיוֹנוֹת שׁוֹא אֶת גִּגֵּה שִׁכְלוֹ עַיִ שִׁתְּקַפְּנוּ יִצְרוּ פִּתְאוֹם בַּמַּחֲשָׁבוֹת הַכֹּל וְרַעֲה. וְלְבוֹ כִּים נִגְרֵשׁ. אוֹ זְרוּעוֹת הַשֶּׁכֶל לֹא יַעֲמְדוּ מִסְּנֵי הַמּוֹן מִשְׁבְּרֵיו. וְאֵין מִרְפָּא לָאָדָם בַּעַת הַהוּא. כִּי אִם מַחֲשָׁבוֹת פֶּחַד אֱלֹקִים דִּינֵיו וְעוֹנָשׁוֹ הֵן הַצְּרוֹת הַרְבוֹת חַחַת הַשָּׁמַשׁ. וְהֵן הֵן מַה שִׁיקְרָה לַנֶּפֶשׁ אַחֵר הַמוֹת וַיּוֹם הַדִּין הַגְּדוֹל. וְאֶדְוִינֵנוּ דוֹד הַעֲ"ה עוֹמֵד וּמוֹהִיר יִרְאוּ אֶת ה' "קְדוּשִׁיו" (תְּהִלִּים ל"ד) כִּי גַם לְקְדוּשִׁים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ הַמָּה. רֹאוּ וְנֹאֲוָה לָהֶם לֵהִיּוֹת אַחֲזוֹ בִּסְבָךְ הִירָאָה כִּי שְׁנִיָּהם כֹּאחֵד טוֹבִים.

וְהִנֵּה כָּתְבוּ הַמִּפְרָשִׁים שְׁאֲבִימֶלֶךְ וְעָמוֹ לֹא הָיוּ דְּבוֹקִים בַּתּוֹעֲבוֹת. אוֹלַם הָיוּ אוֹהֲבִים אֶת ה' מִצַּד הַבְּחִינָה בְּבִרְוֵאִים. וְבַעֲבוּר זֶה הָיוּ מוֹכְתָרִים בַּמוֹשְׁכָלוֹת וּבַמַּדּוֹת טוֹבוֹת. עַיִב וַיֹּאמֶר אַבְימֶלֶךְ מַה רְאִיתָ בְּנוֹ חֶסֶד וּפֶשַׁע שֶׁפָּחַדְתָּ וְעָשִׂיתָ כֵּן. וְהַשִּׁיב לוֹ תְּשׁוּבָה נִצָּחוֹת. כִּי אָמַרְתִּי רַק אֵין "יִרְאֵת אֱלֹקִים". רַ"ל אִם כִּי יִדְעֵתִי שְׂאֵתָם אוֹהֲבֵי ה' עַכְ"ז אֵת חֲסְרֵי הַשְּׁלֵמוֹת. כִּי אֵין "יִרְאֵת" אֱלֹקִי בַּמָּקוֹם הַזֶּה. וְאֲנָשִׁים כָּאֵלוֹ כֹּאשֶׁר נִלְכְּדִים בַּמִּצְוֹת הַיִּצָּר וְתֹאֲוָה. גַּם מַחֲשָׁבוֹתֵיהֶם הַשְּׁכָלִיִּים אַחֲרֵיהֶם יִרְצוּ לֵהִיּוֹת עוֹזְרִים לַמִּשְׁחִית.

הַוִּלְדוֹת אָדָם.

הַגִּאֹן מוֹיֶשׁ אִ"ל סוֹפֵר זַ"ל

מִדְרַשׁ כְּשִׁרְאֵתָה שְׂרָה שִׁמְשָׁה לֹא יִכְנוּס לֹא"י. אָמַרָה גִּרְשָׁה אֶת הָאֵמָה הַזֹּאת וְאֵת בְּנָהּ. — וַיֵּלֶךְ בַּהֲקֵדָם לִפְּי הַפְּסוֹק אִם תִּשָּׂא חֲטָאתָם. וְאִם אֵין מַחְנֵי נֹא מִסְפָּרָךְ אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ. דְּפִי רִשְׁיִי זַ"ל שֶׁהוּא מִקְרָא קֶצֶר. דְּהוֹלִיל אִם תִּשָּׂא חֲטָאתָם מוֹטָב. אִמְנָם יֵלֶךְ. כִּי מִשָּׁה רַעֲ"ה רָאָה שֶׁהוּא גֵרָם הַכֹּל עַיִ שִׁלְקָה עָמוֹ הָעֶרֶב רַב. שֶׁהִי רּוֹצָה לַהֲכָנִיסָם חַחַת כְּנָפֵי הַשְּׁכִינָה. וְהֵם בַּעֲזוּרֵי יִשְׂרָאֵל תָּמִיד גַּם בַּעֲגָל. כֵּן יִשְׁחַת "עַמְךָ". וְאִם הַשִּׁי"ת יִמְחַל כַּעַת. עוֹד מַעֵט יוֹסִיפוּ עוֹד לַעֲשׂוֹת הָרַע. כֹּאשֶׁר הִ"י. כִּמָּה יִמְרוּהוּ בַּמַּדְכָּר לַהֲתַלּוֹן עַל ה'. וַיֹּאמֶר "אִם תִּשָּׂא חֲטָאתָם וְאִם אֵין" כְּלוֹמַר בֵּין כֵּךְ וּבִ"כ לִפְנֵי אֵין תִּקְוָה עוֹד. בְּכָל אֹפֶן מַחְנֵי. וְאִתָּא בַּמִּדְרָשׁ. דְּרַשָּׁה צִמְרָה וּפִשְׁתִּים. בֵּין יִצְחָק לִישְׁמַעֲאֵל שְׁנֵאמָר וְתֹאמַר שְׂרָה לֹאֲבֵרָהָם גִּרְשָׁה וְכו'. הַכוּוּנָה כִּמוֹ צִמְרָה וּפִשְׁתִּים

כל אחד לבדו כשר, וע"י תערובת נאסרו, כך טוב הפרידה לרשעים, וז"ש כאשר ראתה שרה, שמש"ר לא יכנס לא"י, והכל ערב רב גורם, אמרה גרש את בן האמה הזאת, כי ישמעאל לא ירש מורשה אמונת אביו עם בני, ונהפוך הוא, בקל יוכל להסית ולהזיח בני, וחברתם ללא הועיל, וצא צא תאמר לו, ויתפרדו כל פועלי און.

חיי שרה

הגאון וכו' מו"ה אליעזר דוד גרינוואלד זצ"ל אבד"ק סאטמאר

מדרש רבה ר"ע ה' יושב ודורש והצבור מתנמנמים בקש לעורר, אמר מה ראתה אסתר שתמלך על קכ"ז מדינות תבא בת בתה של שרה שחיתה קכ"ז שנים ותמלך על קכ"ז מדינות.

ויל"ם בהקדם ביאור המדרש ע"פ ואברהם זקן בא בימים וכו' הה"ד עטרת תפארת שיבה בדרך צדקה תמצא ע"י שכתוב בו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט זכה לזקנה הה"ד ואברהם זקן בא בימים עפ"מ שמבואר בהפלא"ה בפי' הפסוק (תהלים צ"ב) צדיק כתמר יפרח כארו בלבנון ישגה וכו' עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו להגיד כי ישר ה' וכו', הכונה כי מצינו בחנוך שזכה להשלים נפשו עד שנתעלה להיות מלאך כא' ממלאכי מרום ואין ספק שגם אברהם אע"ה בידו להגיע לידי מדרגה זו, אמנם להיותו משתדל בהפקת רצון בוראו לקרא בשם ה' ולהדריך אחרים בדרכי ה' ע"כ נתעכב מלעלות בסולם השלמות והנה אין הקב"ה מקפח שכר כל ברי' וצדיק ה' בכל דרכיו ועל שהשליך נפשו מנגד לטובת אחרים מדוע יגרע מערכו, ע"כ יזכה ה' באריכת ימים להשלים מה שחסר לו ע"י שהקדיש עתתיו לזולתו ישיג המדרגה הרמה בתורה ויראת ה' כאשר היא בכשרון לבו ונפשו (עיי' בהקדמת חת"ס בתשו' על יו"ד) וז"ש צדיק כתמר יפרח כארו בלבנון ישגה, כי נודע ההפרש בין תמר לארו, שתמר בשגיל שעושה פירות א"א לו להגדיל צמח כארו למעלה ראש, ואה"כ אף שצדיק "כתמר" יפרח לעשות פירות להדריך זולתו ולהשפיע משדי חכמתו לאחרים עכ"ז "כארו" בלבנון ישגה לעלות למעלה ראש על מרום פסגת השלמות ואמר אף שהם "שתולים בבית ה'" שכל טובתם צפון להם לעוה"ב בעת שהמה שתולים בבית ה' ומאחר שכבר השלימו נפשם בעוה"ז בשלמות הנפש להשיג חיי עוה"ב למה להם חיי עמל, אבל המענה ע"ז שאף אם השלימו עצמם, הנה עוד תעודת מטרת קודש לפניהם להשלים אחרים אחרי ה', וזהו אמרו "בחצרות אלקינו יפריחו" שאם הצדיקים בחצרות אלקינו שהוא עוה"ז הזדוה לחצר ופרודוד יפריחו

אחרים מריח מי תורתם ויראתם (מלת יפריחו הוא פועל יוצא) אז
 "עוד יגובן בשיבה" ישיגו שיבה וזקנה מופלגת. דשנים ורעננים יהיו
 בעוה"ז "להגיד" כי ישר ה' כלומר להגיד לאחרים כי ישר ה' והפיתו
 בס יראת ה' והאמונה וילמדום תורה ומוסר השכל.

ויל"פ בזה מאה"כ (קהלת י"א) שלח לתמך על פני המים כי ברוב
 הימים תמצאנו הכונה להשליך נפשו מנגד להשפיע מלחמו לחם
 תורה לאחרים ואל תחוש שימשך לך ע"ז חסרון להשלמת עצמך כי
 "ברוב הימים" תמצאנו שע"ז תאריך ימים יותר ותמצא מה שהפסדנו
 זה ביאור הכתוב עטרת תפארת שיבה בדרך צדקה תמצא כי גודע
 מש"כ הרמב"ם באגרותיו אשרי מי שהשלים שנותיו במהרה, א"כ אין
 השיבה תפארת לו לאדם, שנראה מזה שלא השלים נפשו עדיין, אבל
 מי שמשתדל להשלים אחרים להפיץ מעיינותיו חוצה או היא לו לתפארת
 כאמור וזהו "עטרת תפארת שיבה" בדרך "צדקה" תמצא ע"י שתעשה
 צדקה עם אחרים כמו אברהם אע"ה שהדריך זולתו לשמור דרך ה'
 לעשות צדקה ומשפט וע"ז זכה לזקנה ושיבה והיא לו לתפארת.

הנה שרה אמנו עסקה ג"כ בהשלמת זולתה כמאה"כ את הנפש אשר
 עשו בחרין, וע"כ זכתה גם היא לשיבה וזקנה כמו אברהם.
 וכענין זה ממש מצינו גם גבי אסתר שהשליכה נפשה מנגד להפקיר
 עצמה לערל טמא בידועה ברוה"ק שישגו ישראל ישועה על ידה
 ודבר זה למדה משרה אמנו לעשות כמחכונתה, והיינו דאמר מה דאתה
 אסתר שתמלוק על קצ"ו מדינות, מדוע לא עשתה התפעלות להנצל
 מזה שלא תבא בגורל רשע, ויהי כמשיב תבא ב"ב של שרה שחיתתה
 קצ"ו שנים, אף שהיה בידה להשלים עצמה בשנים מועטות מזה למדה
 גם אסתר לעשות כן.

ובזה נבא לביאור המדרש הנצב פתח דברינו שר"ע בראותו שהצבור
 מתנמנמים ולא אכו שמוע לתוכחתו ובודאי טעמם ונמוקם שאינם
 מחשיבין אותו שיהי' ראוי לעמוד בראש העם להורות להם דרך ישכון
 אור ע"ד שאמרו כלום יש בדור הזה שראוי להוכיח, ע"כ התנצל
 דזה שלא זכה למעלה יתירה הוא בשביל שכל ימיו השתדל להניק
 משדי תבונתו לאחרים ולהדריך זולתו וע"כ נתעכב בשלמות עצמו
 ומעתה אינו מהראוי שימאנו לשמוע ממנו מצד מיעוט מעלתו והעיר אותם
 בדרשה הג"ל מה ראתה אסתר שתמלוק וכו' על כונה הג"ל וא"ש.

מסור"ד. (הובא בבעה"ט) ובה אדע כי

עשית חסד, ובה יחסו עניי

עמי (ישעי' כ"ד) ובה אבן יקרה (ד"ה כ').

יל"פ כי גדולה מצות צדקה ורודף צדקה ימצא חיים צדקה וכבוד
 הגה תינתן מי שידו משגת לעשות צדקה וביכולתו להעניק משלו
 לעניים, אבל במה יוכה עני שאין לו כלום ומאומה אין בידו הלא

אין בידו לזכות במצוה רבה הלוי אמנם כאמת מצינו שגם במעט מים שנתנה רבקה לאליעזר זכתה לזווגה ולבא בביתו של אברהם, נזכה לדעת כי גם זה המעט לצדקה יחשב אשר ביד כל אדם לקיים אף למי שאין לו כלום, והיינו דאמר, ובה אדע כמה שנתנה מעט מים אדע כי עשית חסד שגם זה לצדקה יחשב, ובה יחסו עניי עמי לקיים מצות צדקה בזה, ואמר שוב, ובה אבן יקרה, כי מעלת האשה יותר משל איש בזה דמקרבה הניית (כמבואר במס' תענית פ"ג) וזהו ובה אבן יקרה והבן.

מהגאון הנ"ל.

תולדות

הגאון מו"ה כלב פייבל וועזעל זצ"ל טארדא

במדרש אמר עשו ליעקב אני אלך עמך לגן עדן ואם לאו בא עמי לגיהנם א"ל אני אהבתיך ואתה שנאת אותי — בהיות שהקב"ה בחר בנו מכל העמים להנחיל לנו חיי עוה"ב, לכן נוצר עשו הרשע איש אכזרי ובלעיל אשר בארץ נכוחות יעול לייסר על ידו את אחיו יעקב כאשר יסור מאחרי המקום ב"ה כמ"ש הוי אשור שבט אפי' וכאשר יהי' עשו רודה את יעקב או אז יכנע לב יעקב וישוב אל ה'א והנה כי כן שכל עצמו של עשו הוא אך לייסר את יעקב להביאו לעבודת ה' ולהדריכו בדרך אשר ילך בה ואת המעשה אשר יעשה א"כ מהראוי הי' שעשו יקבל שכר ע"מ שמייסר ליעקב אחר שמטיב לו בזה להביאו לחיי עוה"ב, אבל כאשר נשים עין על מעשיו של עשו נשפוט בצדק כי עוד ראוי הוא לעונש, כ"א הי' עשו אוהב את יעקב ומאהבתו אותו כעס עליו על אשר הרע לעשות נגד רצון הבורא ומייסר אותו להשיבו אל אביו שבשמים ונאמנים פצעי אוהב להיות זוכה על ידם כמאמר התנא כל המזכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו, אמנם באמת הלא רק משנאתו אותו הרע, לו ועברתו שמורה נצח ונקמת עצמו הוא דורש להחגבר עליו ולייסרו באכזריות חימה, לכן לא לבד שאינו ראוי לקבל שכר, עוד חייב את נפשו לקבל עונש על זדון לבו.

ולזה אמרו שאמר עשו ליעקב אני אלך עמך לגן עדן, כי על ידי אתה זוכה לג"ע, א"כ כמוני כמון לקבל שכר על המעש"ט שאתה עושה, ואם לאו שלא הועילו לך היסורין והמכות להשיבך לעבודת ה' ועמדת ברוע מעמדך, א"כ כמון, כמוני לבא עמי לגיהנם, א"ל אנכי אהבתיך ואתה שנאת אותי, ר"ל בשעה שאהבתי אותך להתדמות לך במעשיך, אתה לא מאהבה הכיתני כ"א משנאתך אותי הבאת עלי רעות רבות וצרות, א"כ בדין הוא שתקבל גמול מעשיך ואתה תבא בגיהנם ואני לג"ע וא"ש.

הגאון המגיד מוהר"י מדובנא זצ"ל

בפסוק הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים וכו' יל"ד וכו' יעקב
עצמו קרא שמו יעקב הלא אביו קרא לו השם הזה וא"כ הי'
לו לומר הכי "קראת" שמו יעקב בלשון נוכח ויתבאר עפ"י משל עני'
הי' לו קרובים במרחקים ונתנו לו יקרי העיר מליצה מפוארה בחתימת
ידיהם כי זה האיש הוא מגועם וממשפחתם ויהי בדרך הנוחזר עמו
עוד עני אחר ללכת עמו ויהי בלילה גנב מכיסו את כתב המליצה
הזאת ויעש ברמאות ויבוא אל הקרובים הנ"ל ויהי נחפו ללכת סרס
בא העלוב הנזכר הקרובים נתנו לו כסף הרבה כי לא ידעו מי
הוא ויהי כאשר הקריב העלוב הזה לבא אל העיר אשך קרוביו
שמה והנה רעהו לקראתו בחזרה מבית קרוביו וידע את אשר עשה
לו הגנב הרמאי הזה ויתפוש בו להוליכו לפני הדין ויאמר לו כה
עשיתי לך גם עתה אני אשיב לך את המליצה ותוכל לנסוע אליהם
כנפשך ויבך העני ויאמר הוי גבל אם אתה לא היית משנה שמך
אשר קרא לך אביך אני כתב המליצה עודנו בחוקפו כבראשונה אבל
הרעות לי מאוד בזה שבאת אליהם להתחפש בשטי כזב ונאחזר
שלקוחת הכסף הממוכן עתה אנה אני בא וזאת היתה טענת עשו כי
יעקב עשה מרמה ואמר אנכי עשו בכורך וע"ז הי' תלונתו עד
שצעק צעקה גדולה ומרה כ"א הי' אומר לך כי הוא יעקב לא
היית מברך אותו עם הברכות אשר הכינות עבורי אבל מאחר שבא
בדברי כזב א"כ כבר נחת לו הברכות אשר היו שמורות עבורי
וזהו הכי קרא שמו יעקב? הלא זהו ערמימותו להיוחו נקרא בשמי.

הגאון מו"ת עזריאל יחיאל רובין מיהאליצוין

בפסוק ואהי עמך ואברכך וכו' חנה חיבת "ואברכך" בכף פשוטה (ולקמן בפ'
ואברככה לפני ה' וכו' בכף כפופה וה"א בסוף) וי"ל עפ"ימ"ש
הבלי יקר ע"פ ואיש את קדשיו לו יהי עפ"י מאמר החכם (קהלת ו') יש
רעה אשר ראיתי תחת השמש איש אשר יתן לו האלקים עושר ונכסים ולא
ישליטנו אלקים לאכול ממנו כי מכל ההון אשר יצבור האדם אינו קנין נפשו
רק מה שמקדיש לצדקה זה הוא נשאר לו לחלקו וקנינו והשאר יאכלני זרים
והנה כ' בספר אור זרוע (בשער האותיות שלו) כי כף מרמו על היד כענין
עורו בכפו יבלענה וכף כפופה היא היד הקמוצה שלא ליתן וכף פשוטה
היא יד פתוחה כענין עכ' פתוח תפתח את ירך להאציל לעני מברכתו אשר ברכו
ה' ומאחר שהעשירות ביד כפופה וקמוצה אינה ברכה כמאמר קהלת לזה
אמר ואברכך בכף פשוטה והבן.

מליאה ויאמר בא אחיך במרמה ויקח ברכתך מלמד שהראה לו אפיקומן
ויל"פ עפ"ימ"ש רש"י ז"ל וכו' שני גדיי עוים הי' מאכלו של יצחק אלא א'
לפסח וא' לחגיגה א"כ האכילהו יעקב קרבן פסח וקיי"ל אין מפטירין אחר
הפסח

הפסח אפיקומן' לכן כשבא עשו ואמר יסום ויאכל, הראה לו אפיקומן שאינו רשאי לאכול עוד, וז"ש "במרמה" ות"א בחכמה, כי באמת חכמה היא שהאכילו הפסח שלא יוכל לאכול עוד ממה שיביא עשו (ודורשי רשימות "במרמה" בגמטרי' אפיקומן ונכון). מה"ל

הגאון רא"ז סופר זצ"ל סאקש

וירח ריח בגדיו ריח בוגדיו. (כילקוט) הנה כל זמן עיש לחוטאים בנפשותם בושת פנים שלא להתגלה רעתם בקהל, ילבשו אדרת ומעטה צדקות וקרוב ה' בפיהם. עדיין יש תקוה שייטיבו דרכם באחרית הימים, כאשר ישקטו גלי תאותם, ע"כ ויאהב יצחק את עשו, כי ציד בפיו, ששאל לאביו האריך יעשר ממלח וכדומה, ולא עשה אלא לפנים למען כחש ולא עשה ביד רמה, את אשר זמם לעשות, ולבש בגדי חמודות בבית אולם אם פרוע העם לשמצה, להתגלות רעתם בתוך הקהל למען ספות הרוה את הצמאה מגלה עמוקות מני חשך, השליכו מוסרות הבושה, כאמור מצח אשה זונה ה' לך מאנת הכלם, אז אין תקוה לאחריתם, וז"ש וירח את ריח בגדיו, ריח בוגדיו, מה שהרשע הבוגד מתלבש עצמו בבגדי חמודות, נדרו נתן ריח טוב, והבן.

דברים בעתם

לנשואין

מדרש תנחומא בראשית ברא אלקים, ילמדנו רבינו הבונה בית חדש כיצד צריך לברך, כך שנו רבותינו הבונה בית חדש מברך שהחיינו כדי שיעשה נחת רוח ליוצרו, וצ"ב, וי"ל בהקדם מה שפי' העוללות אפרים (מאמר ש"י) מאמרם ז"ל בנין ילדים סתירה וסתירת זקנים בנין, כי לכל אדם יש לפניו לבנות ב' בתים, הא' הוא בנין ביתו בעוה"ז היינו צרכיו הגופניים, הב' הוא בנין בית גצחיי לעוה"ב בתו"מ, ושני בנינים אלו הם ב' הפכים, שבנין הא' הוא סתירת השני, כי בזמן שכל משאו ומתנו בבניני עוה"ז, אז ביתו של עוה"ב נשאר חרוב וריק, וכן בזמן שכל השתדלותו לבנות לו מכון לשבתו בעולם הבהיר, אזי בע"כ ביתו שבעוה"ז חרוב, כי אין אדם זוכה לב' שולחנות, ועצת הילדים מילדי העו"רים, אשר לא נגה עליהם אור השכל, שדירת עוה"ז קבע, ועיקר, ועצת הזקנים שקנו חכמה הוא בהיפך זה, ואם יאמרו לך הזקנים סתור ביתך בעוה"ז תסתור, כי סתירה זו היא בנין מכון לשבתך בבית עולמים, ובנין ילדים, המנוערים מחכמה הוא בעצם סתירת בית עולמים, ולקיים שתייתם לבנות

לבנות ביתו הנצחי לעוה"ב ולעמול לצרכי ביתו בעוה"ז היתה עצה היעוצה מעצת ה' היא תקום שישא אשה והיא תנהל את תהליכות הבית ועי"ז יהי' הוא פנוי לעסוק בתורה ותשלם כל המלאכה מלאכת מעשה בראשית על ידם כמבואר במדרש בבי"ת נברא העולם להוראה כסולה. בי"ת זכר ונקבה גם עוה"ז ועוה"ב כי בשתייהם תלוי קיום ב' ביחות אלה ולפיכך נזכר אצל האשה לשון בנין שנ' "ויבן" ה' את הצלע לסי שעל ידה נשלם בנין הבית.

אמנם כ"ז אם זוכה לאשה משכלת שבטח בה לב בעלה שתהי' לו לעזר אבל אם מצא אשה רע מר ממות היא מהרסת ואינה עוזרת לו לבנות כמאמר חכמת נשים בנתה ביתה ואולת בידה תהרסנה ולזכות לאשה נשרה עתה' לו לעזר לבנות ביתו ככון לשבתו דרוש מאד שיהי' מקחו לש"ש לא למלא תאות נפשו או לשם ממון וכדומה הנאה עצמית והאבן הבוחן לזה שכל מי שנושא אשה לשם איזה פני' גופנית א"כ אהבתה אלי' אהבה התלויה בדבר כבר נגמרה עוד קודם הנשואין לא כן אצל זה שכונתו לשמים הוא בורך לו מקחו בשעת נשואין דייקא וזה כי יקח איש אשה "חדשה" שחיא חדשה אצלו וקודם הנשואין לא הי' שום גטיית אהבה אלי' ובנשואין כמו אלו שהם חדשים אצלו ראוי לו לברך שהחיינו ולו נאה להודות לה על שזכה להיות חבלי בניעמים ומעתה יבואר שפיר כונת מאמרם ו"ל הבונה בית חדש כיצד צריך לברך שנו רבותינו אם הוא באמת בית "חדש" או מברך שהחיינו וזה הוא אם כונתו לשמים קודש לה "כדי שיעשה נחת רוח ליוצרו" כאמור.

לברית מילה

הרחמן הוא יברך בעל ברית המילה אשר שש לעשות צדק בגילה וישולם פעלו ומשכורתו כפולה ויתנהו למעלה למעלה.

[חרנו לברית מילה]

יש לדקדק בשינוי וכפילות הלשון במאמר הזה ונראה עפ"י"ש החיה"ל להיות שכל מדותיו יתב' הם מדה כנג"מ ע"כ מי שעובד ה' רק בגופו ראוי לו שכר הגוף שכר גשמי דהיינו בעוה"ז משא"כ המשעבד גם מחשבתו ושכלו לעבודתו יתב' יקבל גם שכר רוחני לעוה"ב. והבחינה בזה לירד לסוף דעתו וכונתו של העובד הוא עד"ז הנה האהל יעקב פי' במרו"ל (סוכה מ"ח) והיית אך שמח לרבות ליל יו"ט אחרון של חג כי שמחת יו"ט תתחלק באנשים לב' פנים יש ישמח בעצמו של יום טוב הלא הכה הצדיקים אשר עליהם נאמר וישישו "בשמחה" כלומר עם השמחה עצמה לא עם המשתה ויש אשר כל שמחת יו"ט אצלו בעבור כי הימים ימי העונג יאכל למעדנים ומשתה

ומשתה שמנים וההבדל ביניהם כי אותו אשר שמחתו שמחה אלקית ישמח ישראל בעושיה הנה שמחתו על בחינה אחת בכל ימי מקראי קודש ישמח ביום אחרון של חג כמו ביום הראשון להיות שמחתו מדבקתו בה לא כן אותו אשר שמחתו במלוא תאותו הנה גלילה הראשונה של חג תראה בו שמחה נפלאה כי יבא מבהכ"ג לביתו ביום טובה יהי בטוב יתעדן בבשר ויין אכן ביום מחר תראה בו השתנות כי הלא לבו יכאב עליו שכבר נחסר לו יום אחד מימי הדוג וכן הלצה הלאה כל יותר שיעברו הימים תתמעט שמחתו עד שבהגיע יום אחרון של חג הלא אז ילך בשבר רוח כפראים במדבר לאמר הנה עוד מעט יתפללו מעריב של חול ומאד לבו עליו דוי וכל זאת לו בעבור כי שמחתו אינה שמחה עצמיית כ"א מסבת המאכל והמשתה זהו שהזהיר הכ' והיית אך שמח להיות שובע שמחות כי שבעה לה נפשו קדושת החג אשר זכה להתענג בנועם עליון ויוצדק ע"ז שפיר דרשתם ז"ל לרבות יו"ט אחרון של חג זה יהי לו מופת גאמן שאין שמחתו שמחה תואנית כי הלא ישמח ביום האחרון כמשפט שמחתו ביום הראשון עכרפ"ח המורם מדבריו שזהו כור הבחינה אם גיל יגיל גם אח"ז גילה אחר גילה בזה יודע אפוא כי זך וישר פעלו כליל לה כי שמחה גופנת אינה תמידית כנ' ואחרית שמחה חוגה.

והנה מצינו בדברי רז"ל (פסחים ג') עולם הפוך ראיתי עליונים למטה ותחתונים למעלה לאו כל אדם זוכה לב' שלחנות אמנם מי שמשעבד גם מחשבתו וכונתו רצוי בלתי לה לבדו לו יאתה שגם בעוה"ב יהי למעלה וכדברי החוה"ל הג"ל וו"ש הרחמן וכו' אשר שש לעשות צדק יעודנו בגילה ר"ל גם אחרי כלות השמחה וא"כ בדי הוא שתחי' משכורתו כפולה וממילא יהי "למעלה למעלה" היינו בזה ובבא כי יהי העליונים למעלה והבן.

הרב אברהם שטיינער

מגיד מישרים בחברה ש"ס בגראסווארדיין תע"א

להספד

ויגוע וימת אברהם בשבה טובה וכו'.

בגמרא (ב"ב צ"א) אמר רב חנין בר רבא אמר רב אותו היום שנפטר אברהם אע"ה מן העולם עמדו כל גדולי הדור ואמרו אוי לו לעולם שאבד מנהיגה ואוי לה לספינה שאברהם קברניטה הכונה כי איש גדול המעלה לגודל מעלתו וחכמתו כי רבה היא א"א לו לצמצם מוחו ושכלו וללמד המוני עם פחותי ערך אשר לא ידעו ולא יבינו חכמתו כמאמר החכם (משלי כ"ב) חזית איש מהיר במלאכתו

במלאכתו לפני מלכים יתיצב כל יתיצב לפני חשוכים. אולם אברהם אֵלֶּה פִּי שָׁנִים הִ' בְּרוּחוֹ כִּי הָאֲצִיל מְרוּחוֹ שְׁעָלָיו קְדוּשָׁה וְטָהֳרָה וּשְׁלֻמוֹת לָאָרֶץ וְלִדְרִים עָלָיָה כַּמֶּשֶׁשׁ וְאֵת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשָׂה שְׁהַכְנִים גַּפְשׁוֹת רַבּוֹת תַּחַת כִּנְפֵי הַשְּׂכִינָה וְלֹא רַק עַל גְּדוּלֵי הַמַּעֲלָה בַּעֲיוֹן וְחֻקִּירָה הַשְּׁפִיעַ מִחֻכְמָתוֹ כִּי גַם לְדָלֵי הַהִשְׁגָּה וְרוּי הַשְּׁכָל הִ' יָדִיו רַב לֹו לַהּוֹרוֹתָם דֶּרֶךְ הִ' וְאֵת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר יַעֲשׂוּן וְהוּא שִׁפְדוּתוֹ אוֹי לוֹ "לְעוֹלָם" כְּלוֹמֵר כָּלֵל הָעוֹלָם הַמוֹנִי עִם שֶׁאֲבָדָה מִנְהִיגוֹ וְגַם אוֹי לָהּ לִסְפִינָה שֶׁאֲבָדָה קְבֻרִיטָה אוֹחֵן שְׁצָלָו בְּמִים אֲדִירִים וְעַסְקָן בַּעֲנִי הַכֻּמוֹת אֶלְקוֹת שֶׁהוּא גְּדוֹל וְרַחֵב כִּים וְנִכְשָׁלוּ בַּעֲיוֹנִים נִפְסָדִים וְכֻזְּבִים אֲשֶׁר עָלִיהֶם תְּכוּן לֹמֵר שֶׁהֵם יוֹרְדֵי הַיָּם כִּי כִמוֹ הַיּוֹרֵד בֵּים אִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּטִיב תְּהִלּוֹכוֹתָי הוּא נִצָּלָל בְּמִים רַבִּים אֲדִירִים כֵּן הָעוֹסֵק בַּעֲיוֹנֵי אֶלְקִי אִם אֵין שְׁכָלוֹ צָח וְיִשָּׁר קוֹצֵץ בְּגִטְעוֹת וְיִכְרַע וְיִפּוֹל שְׁדוּר וְאֲבָרָהֻם אֵלֶּה הַשְּׁפִיעַ לָהֶם אֲמוּנָה אוֹמֵן מִמְּצִיאוֹת הַבְּבוּיָה יִתֵּב אֲהָדוֹתוֹ וְיִכְלָתוֹ וְעַתָּה שָׁכַת נֶאֱבַד מֵאֲתָם הַקְּבֻרִיטִי.

יִירִיט דִּישְׁשֶׁ עֶרְקֶלְעֶרֶוֹנְגֶּען

וְיִבְרַךְ הַגְּמִלִים מַחוּיָן לַעִיר וְכו' לַעֲתָה הַשּׁוֹאֲבוֹת.
מִדְרִיט אִ"ר הוּנָא בִּישְׁעָה שֶׁאֲדָם הוֹלֵךְ לִיקָח אִשָּׁה וְשָׁמַע קוֹל בְּלִבָּיָה מִגִּבְחִים הוּא מַצִּיחַ מַה אֵינוֹן אֲמִרָן וְעַן מֵאֵן גַּעַתֵּס אֵיין וְיִיב הַיִּירָאטֶען אֹנֵד מֵאֵן הָעֶרֶט דִּיא הוֹנֵדַע בַּעֲלָלֶען זֶה הָעֶרֶט מֵאֵן צוֹ וְוָאס זֶה שְׁפֶרַעֲכֶען מֵאֵן פֶּפֿלֶענט אִימְמַעֵר צוֹ וּזְכֵעֵן דִּיא גַעֲזַעֲלֶשְׁאָפֶט אַכְטַבֶּאֱהָרַעֵר גוֹטַע מַעֲנִשְׁעֵן גוֹר וְעַנֵּן מֵאֵן וְעַנֵּן אֵינְעֶר הַיִּירָאט זֶךְ עֶרְקוֹנִדִּיגֶען וְוִילֵל דִּיא אִיזט בַּעֲכַעֵר דִּיא נִיעֶרִיגֶען קְלֶאטְשׁוֹיכְטִיגֶען עֲלַעֲמַעֲנַטַע אוֹיפֶצוֹזוֹכֶען דִּיא דִּיא עֲהֶרְבֶּאֱהָרַעֵן גַּעֲאכְטַעֲטַע מַעֲנִשְׁעֵן אִיבַעֵר אִיהוּצ גַּעֲבַעֲמַעֲנִשְׁעֵן נִיכְט שְׁלַעֲכַטַעס שְׁפֶרַעֲכֶען וְעַרְדֶּען הִיגַעֲנֶען בִּיא דַעֵן גִּיעֶרִיגֶען וְוִירֵד מֵאֵן אֲלַלֶעס עֶרְפֶּאֱהָרַעֵן דִּיעוֹעַ וְעַרְדֶּען אֲלַלֶע פַּעֲהָלַעֵר אוֹיפֶדַעֲקֶען וְוִיר זַעֲהֶען אוֹיךְ הָיַעֵר אֲלִיעוֹר עֲבַד אֲכֶרָהם צוֹם וְוָאסֶסֶעֶר-בְּרוֹנֶען גַּעֲהֶען וְוָא זֶךְ דִּיא מַעֲגַדֵּעֵן דִּיא הִירֶסֶען פֶּעֶרֶוֹאכְמַעֲלֵן אוֹם פֶּאֵן אִיהֶנֶען אִיבַעֵר דִּיא אֶרְטֶהֶסֶלִיטַע צוֹ עֶרְפֶּאֱהָרַעֵן דֶּארוּיף עֶרְקֶלְעֶרֶט ר' הוּנָא דָאס מֵאֵן בִּיא אֵינְעֶם שִׁדוּךְ צוֹ הָעֶרֶען זֶאלֵל וְוָאס דִּיא הוֹנֵדַע בַּעֲלָלֶען.

וְיִרֵן הָעֶבֶד לִקְרֶאֱתָהּ וְכו' וְתֹאמַר יִתָּה אֲדוֹנִי וְתִמְהַר וְכו' אֲלִיעוֹר וְיִינַע פֶּרֶאֱבַע וְוָאֵר אוֹיפֶצוֹפִינֵדֶען אֵיין וְיִיב פִּיר דָאס הוּי וְיִינַעס הָעֶרֶן וְוִירֵדִי זֵיין זֶאלֵל אֹנֵד אֵינַע גוֹטַע הוּיֶפֿרֶוֹיָה בְּרוּיךְ דִּרִיא אֵיִיגַעֲנֶשְׁאָפֶטֶען צוֹ בַּעֲזִיטַעֲעֵן גַּעֲדוֹלֵד נִיכְט גִלִּיךְ צֶאֱרָנִיג צוֹ וְעַרְדֶּען וְעַלֶכַס צוֹם הוּיֶפֿרֶיֶעֶדֶען נַעֲטָהִיג אִיזט גוֹטַעֲרַצִיג עוֹיבֶאֶר-מוֹנַסֶפֿאַלֵל זֶךְ יַעֲדַעס אַנְצוֹנַעֲהֶמַען אֹנֵד אֶרְבִּיטְוָאס צוֹ לִיעֲבַעֵן דִּיא אֶרְבִּיט.

ארבייט, מיט דיעזע האטטע זיא אליעזר געפריפט, נאכדעם ער בייא דעם ברוננען עטאנד, האטטע ער דאך זעלבסט זיך וואססער שעפפען קעננען, דא העטטע זיא צארניג זאללען ווערדען, ווארום ער זיא בעמיהט, יא נאכמעהר ער פערלאנגטע זיא זאלל דען קרוג איהם נייגען, דאס שוואכע מעדכען דעם שטארקען מאננע, דא העטטע זיא קעננען דיא געדולד פערליערען, אבער זיא וואר פריינדליך אונד שפראך מילדע "שתה אדוני" זיא בעציגטע איהר גוטעס הערץ אינדעם זיא זיך בעאיילטע אויך פיר דיא קאממעלע צו שעפפען, אונד בעציגטע איהרע ארבייטזאמקייט אינדעם זיא ליעף אונד זיך איילטע צו שעפפען אונד דיא פריהערען וואססער אויסשיטטעטע, דאהער ער דיא איבערציגונג האטטע דאסס דיעזע דאס ריכטיגע ווייב פיר יצחק איוט.

ארגו מכתבים

מ. ד. טירנויא קראנו בשים-לב את הערותיך בזכר המון הספרים הצצים בימינו אלה ככמהין ופטריות אחרי גשם-נדבה, הנה דעתנו בניהן זה ידוע מכבר: יש מעוט המחזיק את המרובה, ותודה מקרב לב אנו מביעים למחבר אם נכתב הספר על טהרת הקודש באמונה להגדיל תורה ולהאדירה, ויש ספרים "שנעשו" (זינד געמאכט) כמאמר המלך החכם "עשות" ספרים הרבה אין קץ בלי השראה עילאה, אך ורק לשם גאותנות ממלל רברבין, עליהם נאמר טוב שלא נברא משנברא, אך ורשה אחת בקהל, בחינת דברים יוצאים מן הלכ, הנכנסת אל לב השומעים ופועלת את פעולתה הרצויה, עדיפה לדעתנו ממגילה עפה. אגב נביא לדוגמא את הספור הנכחי: שני גאונים מפורסמים, גדולי הוראה נודמנו פעם למקום אחד, פתחו ביניהם בדברי תורה וחסידות ובדרכיהם השונות של רבות החסידים, שאל האחד: רבותיכם הניחו ספרים אחריהם? — הן — עונה השני, בדפוס או בכתב-יד — שאל שוב הראשון — בלכותיהם של ישראל... היתה התשובה.

טנהם שאלתו הוא ממש שאלת החכם מכ"א לסנהדרין (שבת ל') מלבים של בית אבא רעבים, נפשו בשאלתו, מה יעשה בשונאי דוד אביו אשר חרקו עליו שגם במה יסכר את פי דוברי על צדיק עתק — והנה תשובתו בצדו, חתוך נבלה והנח לפני הכלבים, הרצון בזה כי באמת הכלבים בעצמם שונאים זא"ז וכאשר יתקבצו יחד על נבלה או ירעימו בקול מגבחים וינשכו זא"ז ולא ישימו לבם או על עובר אורח, וזהו שהשיבו לו, כי לאלו כלבים עזי נפש אין עצה אחרת אך יעשה בחכמתו לסכסך אותם זה בזה וממילא יסכרו פיהם ולא ינבחו עוד ודל"ב — ה' יהי בעוזרו אשר לו העוז והגבורה להשביט אויב ומתנקם.

אשר כדפיס ועולה הרב הגאון מו"ח יושע לעבאוויטש שליט"א אב"ד דק"ק רעטיאג (קרנטי-בניה) השו"ע או"ח בחלקי קטני עם פירוש יקר על המגיא קיצור מחזהש"ק דאפרים ולמו"ש וכו' גרסא פתוך דברי המגיא כסדרן באותיות קטנות כדי להקל על הכעין שם הפירוש ידמשק אליעזר. מוקינו הנה"צ זצ"ל ותוא תועלת גדול להלומדים ובפרט לבחורים מבני תשיבות וכעת נגמר ח"א עד הל' תמלה ובקרוב יגמר הדפסה עד הל' שבת וכן כסדרן עד תשלום כל כ' חלקי או"ח ויהי לאחרים חמשה חלקי ותוא טוב לתקונים שיוכלו ליקח בוול כל חלק בפ"ט ואח"כ יתאחדו ביחד כמובן - מחירו מאה לעי - נייר רעגאל 120 לעי - מכורף ט"ו לעי יותר כ"ל סלובקית 25 Kc - אוגארן 4 מעגא ובסאר מדינות ג' רבע דאללא למ"ס - הנחה - בחורף הבע"י יהי פרה ביישיבתינו בית תבשיל עיב"ה עישרים בחורים ומי שרוצה לבא ישלח המכתבים עם התעודות ע"ד התנהגותי - הכתבת
Primi Rabbin Lebovits RETEAG Jud Somea Romania

ספרים שהגיעו להמערכת

ספר עמדת ישועה כ"ח להרח"צ וכו' מהר"ר יושע האראוויטש זצ"ל אבדק"ק דוויקוב דברים נעימים ומחזקים המלאים זיה ונוגה מסיקים ע"ס הפרשנות ביאורים ישרים גם תוכן רצוף אהבה להלויב לבית ישראל לדרך עץ החיים. מחיר הבית ביחד L. 130 ולערך זה בשאר ארצות להשיגו באופן שישלחו המעות במקום עמ"י הכתבת

L. Ladfer, SIMLEUL-SILVANI (Romania)

בנסת ישראל על מס' אבות. חלק רביעי גרסא עם חפ"ש באותיות גאות ומרובעות ועם פירוש רש"י ז"ל. הוא קובץ גדול מלוקט מכמה מאות ספרים עתיקים וחדישים יבול בקרבו דרשות לפאות. פסטים ומשלים מסורים וספורים נאים ונחמדים ותוא על כל משנה ומשנה כמעט ספר בפ"ע ולא בא ככונשם הזה בברם ספרותנו על מס' זו נחזק מאד לרכננו דרשנים ומסיוסם ולכל המסלנות הוא שעשועים. נוסף במספר מצומצם וכל הקורם בו זכה להשיגו אצל מחברו הרב ר' ישראל גאלדמאן הכתבת

Rabbi I. Goldman, ORADEA, Str. Saguna 10. Romania

משורת ספר חדש

ספר לחם-אשרי כולל חידושי אגדה ופלאים. פנינים יקרים קלווין לעניים עז"ת ומועדי השנה. ונוסף ע"ו הספרים על גאוני דורנו ז"ל. מאת הרב הגאון מו"ח אשר אנשיל יהודא סיללער שליט"א אבדק"ק מה פעטאשענא. החיבור הזה אשר יקר הערך כמותו זה כמה לא בא בברם ספרי אגדה גרסא בתבנית גדולה בתכלית היופי ומחזק 232 עמודים. גליון א' לדוגמא. אשלה חנם לכל דורש. בכל ספר גלוח לדוגמא ירעה א' מחיבור השני של הגאון הנ"ל הגדול בכמות ואיכות בשם ש"מ-אשרי על שמעתא והלכות. שתוא כעת סחת דרפוס. מחירו 100 לעי במדינה. (לרכננו 80 לעי) ותוצה לה דאללא א' - להשיגו אצל:

Abraham Taub, PETROȘENI, Transilvania. (Romania.)

מגד ירחים

יצא לאור פעם אחת בחודש

מגזין חדשים גם ישנים ביאורים ומירושים בדעת קדושים
לכל המציהם דרושים על פרשיות התורה יפצו אורה וגם
בדרכי חז"ל האהובים נזירות בדייטות דרושים לכל המציהם
בזמניהם טעמים יקרים כפי סופרים וספרים בעזרת יוצר הרבים

העורך

יוסף חיים הכהן ווייס

נדרשו לשנה נאחזים לעי' ליאנצבורקא בי דולרים
לשעכניא ארבעים כהרים ובערך זה מסאל ארצות
מחברים השולחים ספריהם יתפרסמו בהודעת
מחבר מודעות כפי גידול השנים

Adresse:

דורשנים

11 10 9 8 7 6 5 4 3 2

Postamt:

SATMARE

Plata Latinităței 11

MEGED JERUCHIM

מסחר ספרים.

הנני להודיע כי עשיתי לי מסחר ספרים זה שלש שנים והנני אצל
חמיר כל מיני ספרים אשכנזי וספרד מחזורים סליחות חומשים כל מיני
גמרות שו"ת ופוסקים ספרי כוסר וחסידות טליתות גדולים וקטנים עשרות
ציצית גארטלען קאפלך וכו' ענגורי ענדאסאל - גם הנני שולח פאסט מאגאזין
לכל דורש - הואיל נא לכבדני ברשימותיכם ותפיקו רצון עזהרתי.

אברהם מאיר ויססוויין דיני יאססע נומער 3

Abraham Süsswein SATMAR, Str. Tepes Voda (v. Zrinyi) 3.

בית דפוס של מאיר לייב הורש סאטמארע (ראשיה)

Druck von H. L. HIRSCH SATU-MARE Rumänien

שעומת ספרים

ג'תקס"ט ויקרי המציאות העומדים כעת למכירה

[illegible]

יבטיל גאנץ

Jontel Ganz Visaul de Jos. (Romania Maramures).

ויצא

מלוקט עם הוספות המאסף.

ויחלום והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה וכו' אכן י"ש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי וכו' וזה יסוד השמים.

רבים חושבים, כי אי אפשר לבא לידי עבודה אמתית, אלא באופן שינורו בני אדם לגמרי מעניני עוה"ז ויחיו חיי צער וסגופים, אולם תורתנו הקדושה אשר דרכיה דרכי נועם, תורנו ללכת בשביל הזהב, לקשר את הנאת הגוף עם עבודת השי"ת, כי לא נחנה התורה למלאכי השרת שאין בהם לא תאוה ולא רצון, אלא לבני אדם קרוצי חומר, ודור"ל (יומא פ"ה) וחי בהם ולא שימות בהם, וכ"ה במדרש (שה"ש ב') שמכונני באשיות, באשות של מעלה ושל מטה, וזה כונת אומרים ז"ל (שבת) הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם מ"ט יום שנתנה בו "תורה", ירצה כי תוה"ק מלמדת אותנו דעת לקשר החומרי עם הרוחני.

והנה האגדה מספרת ששנים רבות ישב יעקב אע"ה בבית מדרשו של שם ועבר, ולא נתן שינה לעיניו והי' אדיר כל וחפצו רק להעמיק ברוחניות, והנה בעת אשר הי' נחפז לדרכו בהליכתו לבית לבן וידע את אשר לפניו, כי הי' גאלץ לנזור מקדשי ה', ועי"ז גפלו פניו ולבו הומה עליו, אמנם ע"י המחזה של חלומי בהסולם, נפתחו לו שערי אורה בהכרת אלקים ודרכיו, הנה הוא רואה את הסולם העומד על הארץ, ולאט לאט הוא מתרומם דרגה דרגה עד שראשו מגיע לשמים, הסולם הזה הי' לסמל רעיונותיו של יעקב, כל גופו של אדם מצומד ומחובר אל העולם הגשמי אבל ראשו מגיע עד לשמים עד לעולמות הנאצלים ונצנצה בלבו אש ההכרה העליונה, כי אף כאן במקום הזה שכלו ארציות וגשמיות יש אלקים והיתה לו הרוח וכשהקיץ משנתו הי' צועק מתוך חדוה והשתוממות: אכן יש אלקים "במקום הזה" פה בגשמיות הזאת שורר הכח האלקי "ואנכי לא ידעתי" דומה הי' עלי: האלקים הוא בשמים ואנו מתמוקקים בגשמיות, ואני לא ידעתי שסולם הוא העומד לפני האדם ועליו לטפס ולעלות משליבה לשליבה עדי עלותו למרום המעלה, "ונה שער השמים" צדיקים יבאו בו.

אמר המאסף ראיתי בס' רחובות הנהר לפרש המדרש (רבה פ' ל"ט) עה"פ (תהלים ג"ה) מי יתן לי אבר כיונה אעופה ואשכונה למה כיונה לפי שכל העופות כשהם יגעים הם נחים ע"ג חלע או ע"ג אילן, אבל היונה הזו בשעה שהיא פורחת ויגיעה קופצת באחת מאגפיה ופורחת באחת מאגפי' כי ההבדל בין שאר העופות ליונה הוא שכל העופות כשנתיגעין נחים על דבר מה ולא יעיפו למעלה.

לא כן היונה מרחפת תמיד למעלה כי כאשר יאפס כחם בכנף האחד יחליפו כח ויעופו למעלה בכנף השני ויגביהו עוף ההבדל הלזה המצא תמצא גם בבני אדם בהשלמת הנפש ועבודת ה' כי יש אשר אף כי הם בתור אדם המעלה ויעופו למעלה אבל לא יהי' כל העתים שווים לטובה כי הלא יתיגע בעמלו ובעת הברות גופו בהכרח ירגיע מלעוף למעלה בעת הזאת כי נעצר ונשבת אז ממלאכת הקודש הנה אלו נדמו לכל העופות אשר נחים מלעוף למעלה בעת אשר יתגעו אבל יש מדרגה יותר עליונה המה בני עלי' אשר יקדישו זמנם ועתותם בלתי לד' לבדו אף בעת אכול ושתו קדוש הוא לה' שכל תכלית המטרה שלהם בעניני צרכי הגוף הוא אך ורק למען יחליפו כח לשוב למשמרתם משמרת הקודש על התורה ועבודת ה' והמה עפים למעלה גם בעת שוכנם במנוחת השקט להברות גופם ואלו משולים כיונה שיעופו למעלה תמיד מאין הפוגות ודוד המע"ה ברוב ענותנותו לא הרגיש בנפשו מדרגה זו לכן אמר בצמאון הנפש מי יתן לי אבר "כיונה" אשר היא פורחת תמיד למעלה וימצא אצלי מעלה רמה זו שיהי' אצלי יחד הרחיפה למעלה עם השקט והמרגע "אעופה ואשכונה" שני אלה גם יחד כיונה הלזו וע"ז הכונה רומז המדרש במעלת היונה נגד שאר העופות.

מלוקט מחי' מהרי"א"ם עם דוספות המאסף.

וישא יעקב רגליו וינך ארצה בני קדם ויל"פ כלפי מה שצברו ז"ל בחור שא נא עיניך וראה וכו' כי האדם אשר עיניו משוטטות לבקש את אשר יערב לו להשיג חמודות בשרים ותענוגי בני אדם הנה עיניו נושאים ומוליכים אותו יסו אותו לכל אשר יחפצו ועל האדם להיות מושל ברוחו ועיניו אליו יהיו תלויות ויהי' הוא נושא אותם יטם אל אשר יחפץ להטיב דרכו בקודש והו מליצחם "שא נא עיניך" כלומר אתה תשא עיניך שיהיו סרים למשמעתך לשאת בעול עבודת הקודש ולא שהם ישאו אותך למרות רוחך להביט עמל ואון ותעודת האדם להיות הוא המושל בכל אשר לו ושיהי' כל חלקי גופו נכנעים למשמרתו וזהו ממש המכון בדברי אדוננו החסיד (תהלים קי"ט) חשבתי דרכי "ואשובה רגלי" אל עדותיך ירצה כי הרגלים היו מסורים בידו וברשותו לנהלם לרגל מלאכתו אל מי מנוחות מבועי התורה להטות אשוריו לנתיב הישר ומעגל הצדק ואך קרבת אלפים יחפצו ולא שרגליו מוליכים אותו וזה שסיפר לנו הכתוב "וישא יעקב רגליו" ר"ל הוא המושל עליהם ונושא אותם אל אשר יחפץ יטם ע"כ הלך לבטח דרכו "ארצה בני קדם" כי הי' לבו נכון ובטוח בתומו שלבן לא יוכל לו להתחור מדרך הטוב ולהוליד אותו שולל.

וישלה

הגאון מ"ה זאב וואלף טאנענבוים זצ"ל ווערפעלעט [עם הוספות רבות מהמאסף].

כה מאמרון לאדני לעשו כה אמר עבדך יעקב עם לבן גרתי ואחר
עד עתה ויהי לי שור וחמור וכו' ואשלחה להגיד לאדני
למצא חן בעיניך הודעת דברים האלו צ"ב וכבר דשו בה רבים
ורש"י ז"ל פ"י למצא חן בעיניך שאני שלם עמך ומבקש אהבתך
וצריך פ"י לפירושו ונראה דנודע דכל אדם בטבעו לאהוב את ארץ
מולדתו אשר יולד בה וסבה לזה היא להיות שכל מדינה ומדינה
טבעה משונה כפי שינוי האויר והמעיינות שיש ארץ שהכלה ואוירה
זך ויבריא וממזג הטבעיות ויש שאוירה עכור ומעופש ומתנגד למזג
הטבעי גם יש ארץ שהיא מלאה מעיינות ומימי' נקיים ומולידים
מזג טוב באדם ויכונו הכחות ויש להיפך ולכן אנשים הדרים במדינות
שונות משונים המה בטבעם כפי שינוי האויר והמעיינות שהמה עושים
רושם חזק בבני אדם בכל מהותם ועניניהם מזה נמשך שיש לטבע
האדם קשר חזק ואמין עם ארץ מולדתו ואין דעתו נוטה באויר
מדינה אחרת היות שאינן מסכים עם טבעו כמרו"ל (בראשית רבה פ'
ל"ד וכו' ברש"י דברי הימים י"א) מעשה באשה אחת שחלתה וצו
הרופאים להביא מים מארץ מולדתה ולרחוץ אותה בהם.

אמנם יש סבות אשר גם אלה תשכחנה ולא יעלה על לב אדם
ארץ מולדתו והיא יושב שקט ושאנן בארץ נכרי' כאילו נולד
שם והסבות האלה הנה עתים א' אורך הזמן כי ההרגל באויר
המדינה ברבות הימים יעשה קנין בנפש האדם להיות לו לטבע שני
סבה שנית הוא אם השעה נשחקת לו והוא איש מצליח או שוכח
הוא את עמו ואת ארץ מולדתו.

אולם לא נוכל להזולט כי הסבות האלו מביאים את כל אדם שישכח
את עמו וארץ מולדתו כי איש אשר נפשו קשורה בנפש
קרוביו ולבו עליו יהמה על אשר הרחיק נדוד מהם או אין כח
בסבות האלה לכבות את האהבה אשר בוער בקרבו ותמיד לבבו שואף
לשוב אל עמו ואל ארץ מולדתו.

בכל החיון הזה שלח יעקב לעשו לאכור לו איך שהי' אצל לבן
זה זמן רב אשר כבר הורגל באויר הארץ ומעיינותי' גם עלה בידו
לרכוש בקנה וקנין וכל אלה לא הכפיקו לטנוע אותו מלשוב אל
ארצו אין זה כ"א אהבתו העזה לקרוביו יאלצוהו לבא אצלם ולדרוש בשלומם.
וזה עם לבן גרתי ואחר עד עתה ר"ל זמן רב משך כ' שנה
ולא זו בלבד אלא גם שהשעה היתה משחקת לי כי ויהי לי שור
וחמור וכו' ועכ"ז למרות הסבות החזקות האלו לא שלחתי ולא שקטתי
ולא נזחתי עד שעזבתי את כל הטוב ההוא למען לשוב לשבת בארץ
מולדתו אין זה כי אם תשוקתי ואהבתי העזה עליכם וזה ואשלחה
להגיד

להגיד לאדני למצא חן בעיניך שאני שלם עמך ומבקש אהבתך
ודברי רש"י ז"ל מזוקקים.

וירא יעקב מאד ויצר לו ויחץ וכו' לשני מחנות ויאמר אם יבא
עשו אל המחנה האחת והכהו והי' המחנה הנשאר לפליטה. הנה
כל המאורעות המוצאות את האדם להתפסידו מהונו ורכושו הוא רק יען
שעשה עושר ולא במשפט אבל אם כביר מצאה ידו לעשות חיל
ולאסוף הון עפ"י דת תוה"ק עליו אמר קרא (משלי י') ברכת ה'
היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה והנה יעקב אע"ה החתום במדת
אמת ותורת אמת בפיהו כמאמר "תרי"ג מצות שמרתי" הלך לתומו במשרים
ואינו חריף לרמות ולפשוט יד בממון שאינו שלו ע"כ הי' לו עוז
מבטח בה' שנחסיו יתקיימו בידו וידי עשו לא יוכלו לשלוט בהם.
אבל מדרך הצדיקים לדקדק ולפשפש במעשיהם ראה והתבונן כי גמצא
תחת ידו איזה רכוש אשר לא הוטב בעיניו היינו הכשבים עקודים
נקודים אשר הציל מלבן ע"י התפעלות עצום ותחבולות שונות ויבהלו
ועיגלו כי איננו על קו היושר והצדק ומעורב טוב ברע (ובאמת
רבים ממפרשי התורה יצאו למצא ביאור מספיק לתרץ ענינו דיעקב
אע"ה עם לבן עיי' בגור ארי') ועל דבר זה נצטער אותו צדיק.
וירא יעקב ירא הי' לנפשו מן יפגשו ברכוש הזה ידי אותו רשע.
מה עשה לקח רכושו וחלקו לשנים הפריד בין הון להון והו' ויחץ
וכו' לשני מחנות אמר אם יבא עשו אל המחנה האחת והכהו ישלטו
בו ידי זרים לכלותו והי' המחנה הנשאר כסף מזוקק שבעתים נקי
וטהור בודאי יהי' לפליטה כאמור.

מלוכה.

הגאון מו"ה עקיבא סופר נר"י אבדק"ק פרעסבורג.

ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר וירא כי לא
יכל לו ויגע בכף ירכו ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו.
הנה בידוע שעשו שונא ליעקב ועושה כל התפעלות להעבירו מדתו
דת יהודית למען יהי' לעם אחד. ודברים אחדים וחצם שנונים וקשתם
דרוכות שלא יזכר שם ישראל עוד ולשרשם מארץ החיים ואם יראו
שכל מזמזמם ללא יועיל ויהודה רד עם קל ועם קדושו נאמן
ונאמנים בברית ה' אשר כרת עמהם בחורב או באים על ישראל
בגופני' יורדים עד לחייהם לקפח טרנסתם להכרית אוכל מפייהם והנסיון
ילמדנו כי כאשר יעקב נתון למשיסה וישראל לבוזים מבלי משען
ומשענה או אז יעלה בידם להעבירם מדעת קונם ח"ו והנה מעשה
אבות סימן לבנים אחריהם כאשר האריכו המפרשים למעניהם והו'
הרמן בהתאבקות יעקב עם שרו של עשו שתשוקתו לכבוש את יעקב
בגלותו לכבות אש אמונתו למען יכסהו החושך ויאבק איש עמו עד
עלות השחר עד שיאיר ה' חשכת הגלות ויצורר שחר הגאולה אבל
לשוא

לשוא ה' כל חריצותיו כי יעקב נשאר גאמן לה' ולתורתו ומה נמרצו דברי חז"ל: כנסת ישראל ליונה תמה נמשלה מה יונה זו משה שמכרת את בן זוגה לא תחליפנו ולא תתעמר בו. כן אנחנו כבוד ה' לא נמירה ובת יהודה גדורה בעריות. כן נצח ישראל לא ישקר באמונתו אשר בה יתפאר עוז לו באלקים בכבודו יתימר. ומים רבים מים הזדונים לא יוכלו לכבות עזה אהבתם ולא תמוט רגלם רגל ישרה העומדים במישור לפני ה'. ע"כ כשראה שלא יכול לו ויגע בכף "ירך" יעקב. היינו פרנסתו וממונו המעמידו על רגליו. ובאמת ותקע כף ירך יעקב וידל ישראל מאד כי העניות ח"ו מעביר את האדם על דעת קונו. וה' ירום קרן עמו ישראל ואוהביו כצאת השמש בגבורתו.

הגאון מ"ה משה שמעון הלוי וצ"ל פרויקירכען.

ובני יעקב באו מן השדה כשמעם ויתעצבו האנשים ויחר להם מאד כי נבלה עשה בישראל לשכב את בת יעקב וכן לא יעשה. יליד מה זה שאמר הכתוב "וכן לא יעשה" מאחר שנבלה היא מי לא ידע. כי לא יאתה לעשות נבלה. ויל"פ בהקדם ביאור המקרא (כראשית כ"ז) הנה עשו אחיך מתנחם לך להרגיך. הכונה כי כבר שקטה קצת חמת הרשע. כאשר הסכים עצה להרוג את אחיו. אף שעדיין לא הוציא מחשבתו מכח אל הפועל. רעיון זה לבדו. כי לא יארכו הימים ליקח נקם. אף שלא עשה עדיין. העלה קצת השקט בלבבו כאילו כבר עשה. כי כן תכונת נפש האדם. אחרי שגמר בלבו בכל חוקי ויודע שמצדו לא יבצר לבצע את אשר יזם. גראה לדמיונו כאילו כבר נעשה. לכן לב רגז מלא חימה וכעס. טורף נפשו באפו. לנקום גם בדם חללים את העשוי לו. ישקוט ויניח מרגזו. ותשוב נפשו למנוחתה אחר אשר שם עצות בנפשו. והסכימה דעתו שתאחו ירו חרב נוקמת בלי חמלה. ופעמיו ירחץ בדם איש ריבו. ימצא בזה מרגוע והשקט. לכן עשו אשר רבת שבעה לו נפשו צער ומכאוב. כמעט שזמם והסכים להרוג את יעקב. בזה נחה ונתקררה דעתו. וסר כובד משא עצבונו ורגזונו. וזהו "מתנחם" לך להרגיך. ר"ל מאחר שהחליט בדעתו להרגיך הרי הוא כאילו ה' שותה כוס של תנחומים. כי כבר מצא בזה נוחם לנפשו העגומה.

הנה כי כן בפגע רע של דינה. אלו אירע כיוצא בזה במשפחה אחרת ממשפחת הגויס אשר לא יחדרו מכל תועבה. וכל אשר שנה ה' לפניהם הותרה הרצועה. אם אש של קנאה וגקם כוערת באפם. ועצבון הגדול אשר ה' ממלא את בטנם. בעשות נבלה כזו באחותם. ה' שובת ושוקט באותה רגע. אשר בה היו בני המשפחה מסכימים לטכס עצה. כי כאשר עשו לאחותם. כן יעשו גם המה. ביד חזקה יתפשו אחת מאחיות הגבל זר יהיר. וגם הם יענו אותה. כגמול ידי אחיה יעשו בה. ומשעה זו שהיו מסכימים עצה כזאת

טר מר עצבונם ורגזונם בדמיונם כי בקדרה אשר בשל מנאצם יבשלו גם הם. ובדבר אשר זדה עליו ישוב חרפה וכוז משפחות יחיתו אותו לא כן בני יעקב העמוסים מני בטן בגדר ערה וקדושה הם כי לא לתזכיר שגם הם יעשו כזאת בזדון לשכב את בת חמורית לנקום נקם מדה כנגד מדה נבלה תחת נבלה כי כן לא יעשה להושיע בישראל אם כן אפוא עצבון רוחם ועגמת נפשם לא מצא בהסככה כזו מפלט והנחה לרגש אשר בקרבם הומה ומתמרמר כגבור לא יוכל להושיע וז"ש ויתעצבו האנשים ויחר להם מאד כי לא מצאו מוצא לירוחם הקשה לאמר לא יארכו הימים ונשלמה לשם גמול עין תחת עין כאשר עשה כן נעשה גם אנו לאחיותיו ולבנות משפחתו ומפרש חכתוב למה לא התאושו לגמור מזמה כזו כי נבלה עשה בישראל לשכב את בת יעקב כלומר אולי אם הי' נעשה להם עול אחר לא היו נסוגים אחר כאיש גבורתו לצאת ביד רכה לשבר זרועות חמם ושוד אבל הנבלה היתה כי שכב את בת יעקב וכן לא יעשה מצדם לא מהם ולא מקצתם ע"כ לא מצאו מנוח ומרגוע לנפשם העגומה עליהם.

וישב

וישב יעקב בקש יעקב בשלוח קטן עליו רגזו של יוסף (בר"ר פ' וישב) — כל השתוקקתו של הישראלי לרכוש לו מקום מנוחה למצוא מרגוע לנפשו העייפה וטרם שנפש-והתחיל להתענג בתענוגות השלוח — ופגעי קנאים פוגעים בו! בקש יעקב לישב בשלוח קטן עליו רגזו של יוסף

חזיון זה הכי מפליא מעורר שאלות שתיים: א' שלולית המנוחה שנשללה רק מיעקב? ... ב' טובה של המנוחה — מה-הוא — שמצאה לה זונה גבי יעקב יותר משאר אנשי-תבל? ... באמת כשנחדור בעין חודרת על הלך חייהם — של הישראלים — מעת שצעדו על במת המחזה בתור עם עד התסופה הנוכחית — בבחינת כף מאזנים שעולה ויורדת: מנגיעה קלה ואינה בשווי-המשקל רק כשאין ידים נכריות שולטות בה. — שאלות כהנה וכהנה ינקרו את מוחינו בתיבות מה נשתנה? מה גשתנה אומה הישראלית בשנוי-וסתות יותר משאר לאומים? שאר לאומים או נתקנו או נטשטשו לדעוך ביציאת נשמה עולה ויורדת זה לא בנמצא אצלם. ומפני מה היא במציאות אצלנו?

המענה ע"ז עפ"י הידוע כי מעשה אבות סימן לבנים (רמב"ן תולדות) יחיד סגולה שבנו מצאו כל קורותינו הנוכחים והעברים רמוזים בתורתנו הקדושה ובכל הספורים רמוזים סודות נפלאים וכל א' כפי השגתו יודה בזה וידוע הפתגם כי הסדרות של חורף מעוטפים הם בשמוכה לפי זה אפשר להדגיש בכיונת מאמר שהבאתי לעיל בקש יעקב

יעקב וגו' שהיא בתור כורה דרך החיים של הישראלי הפרטי. ואנחנו
זה נבין פתרון לשאלות הקודמות:

הקבלה — בהסכם התלמוד אומרת: חובת היהודי היא להיות כל ימי
חיו בעוה"ז בתור סרדיוט — מזוין, יצרו — שינאו הכי
גדול-מתגבר עליו בכל יום ויום וכפי מאמר חז"ל: "כל הגדול מתגבר
יצרו גדול היצור הנצוח להיצר אינו רוכש לו המנוחה להבא
אזריבה מעורר הוא נגדו מלחמה יותר גדולה מהקודמת. וזה כוננת
המדרש באנורו "בקש יעקב ליישב בשלוה קפץ עליו רגזו של יוסף"
השלוה — להישראל-גורמת רגזונות מלחמות נוספות. נצוח היצר אינו
נגמר. אינו נצחון השלם — כל ימי חיו של הישראלי בעוה"ז — עד
אחר מותו. ומנוחת החיים בעוה"ז הוא דבר שאי אפשר, ובעולם
הישראלי "אין בכלל אלא מה שבפרט" וכשם שהפרט הוא מוטל בפח
שליית המנוחה. כן היא הכלל. וזה סבת מצבם של הישראלים
באי-שלוה וכשיהי' גאולת הפרטי או יצמח גאולה גם להכלל.

מיכל יצחק ווידער קריכה.

הנאון מ"ה זאב דוב הבדן מאזעם לארניצי.

ידי בעת ההוא וירד יהודה מאת אחיו וכו' יליד מה זה שהכניס
פ' זו של יהודה ותמר באמצע סיפורו של יוסף ולאחר ענין
הפריד בין הדבקים גם לא נודע לנו התועלת בהודעת כלל הענין
של יהודה ותמר. הלא דברים זרים כמו אלו מפליאים לב שומעיהם.
ותוה"ק דרכי דרכי נועם ללמד לאדם דרך ישכון אור ואיזה תועלת
יומשך בסיפור זה.

ביאור זה מצינו כפורש יוצא בדבריהם ז"ל (מדרש רבה בראשית
פ' פ"ז) האי מטרונא שאלה את ר' יוסי אמרה לו אפשר
יוסף בן י"ז שנה הי' עומד בכל חומו והי' עושה הדבר הזה
הוציא לפני ס' בראשית והתחיל קורא לפני מעשה ראובן ובלהה
מעשה יהודה ותמר. אמר לה מה אלו שהם גדולים וברשות אביהם
לא כסה עליהם הכתוב. זה שהוא קטן וברשות עצמו על אחת כו"כ.
האי מטרונתא מענה בפיה לאמר. כי גם הישר באדם אין מתקדש
למדי השליט ברוחו הקשה לכלותו. כי יצר מחשבות אדם יעור את עינו
ולא בזדון ובמרד יעש הרע רק כסוס ופרד אין הבין לו השכיל
ויבן כי כבדה אשמתו לא פעל און. אך לעת מצא אבדה חכמתו
כשכור תועה ביינו. ובודאי יצרו תקפו ונפתה לבו ונפל שדוד. כי
אין אפטרופוס לעריות. אך התוה"ק כיסה פני יוסף מפני הכבוד ולהוציא
מלבה דעתה זו הגבערה ונפסדה הראה לה ר' יוסי מעשה דיהודה
עם תמר וא"ל פוק חזי התורה לא כסתה פני להשתק עונו של
יהודה. ולו הי' גם יוסף נכשל באותו עון לא היתה התורה מחפה
עליו להעלימו. כי אין לפני משא פנים. והיתה כותבת את מעמד
ומצב

ומצב הענין בכתב יושר דברי אמת עדות ביהוסף שגם הוא כאחד מבני האדם וכמה יוסף איכא בשוקא.
 דרי לפנינו פתרון שאלתינו השני להיות שהתורה לא העלימה עין מסוררים וסיפרה לנו כל הקורות הנמצאות כלם מעביר תחת שבט אחד מהם לא נעדר מבלי לברר האוכל מתוך הפסולת בזה יודע אפוא קשט דברי אמת וכי עדותי נאמנה מאד ועפי הצעת דברים האלו נבין היטב סדר המוקדם ומאוחר בתורה כי אלו לא נכתבה מוקדם המעשה דיהודה ותמר היו נמצאים קטני אמנה וקלי הדעת אשר יפקפקו במעשה דיוסף כמו האי מטרונא אבל מאחר שנתברר כי התורה צועקת בקול על עוברי עברה ונסרעים ממנו בגלוי לדורותיו בזה יאומן שיוסף הוא הצדיק השולט ביצרו.

הגאון מו"ה שמעון סופר זצ"ל קראקא.

בפסוק ויאמרו אליו חלום חלמנו ופותר אין אותו ויאמר להם יוסף הלא לאלהים פתרונים ספרו נא לי. ההרגש מבואר איך אמרו ופותר אין אותו הלא עד כה לא שאלו משום אדם פתרון חלומם כי יוסף בא עליהם ראשונה בבוקר ואיך אמרו בחלטה ופותר אין אותו גם הלשון חלום חלמנו כפילת הלשון צ"ב וי"ל כי באמת לפתור חלומות דבר נקלה הוא לדמות מלתא למלתא דומה בדומה כמו שמצינו בפתרון יוסף לסריסים ולפרעה וגם אחיו עת פתרו חלומי מהאלומים ואביו יעקב משמש וירח והכוכבים דומה בדומה רק הקשה אשר בהן הוא כי אין חלום בלא דברים בטלים וקשה לברר אוכל מתוך פסולת ואולי יטעה הפותר שיזרק האוכל ויקח הפסולת ולזה צריך הבנה ובקראות יתירה והנה מה שאמרו הסריסים חלום חלמנו ופותר אין אותו כל זה שייך להחלום כי כן חלמו שלא ימצאו פתרון להחלום ועי' נחעצבו האנשים מאד ויוסף בשמעו זאת השיב להם כי דבר זה בעצמו הוא מן הדברים בטלים שבחלום ואמר הלא לאלהים פתרונים וא"כ זה שקר שאין להחלום פתרון ומעתה אשר באתי עד הלום וכבר הובררתי הפסולת מן האוכל ועתה נקל לי לפותרו ע"כ ספרו נא לי כי אלה המה דברים ברורים דברי אמת אין בם נפתל ועיקש וא"ש.

מקץ

הגאון מו"ה חיים דאווידאוויטץ נר"ו ראב"ד דז'ק באפלא נ. י.

ועי' יוסף את פרעה לאמר בלעדי אלקים יענה את שלום פרעה. נראה כי במלת "בלעדי" הוצק חן בשפתי לעוררו על ענין מאד נעלה וטרם הגיד לו פשר דבר חלומי נכבדות מדובר בו במה שהוא לטובת הכלל בדבר-מדיני. הן חובת כל איש פרטי לפי ערכו ודרכו לדאוג אף לטובת זולתו ולעולם יהא אדם אוהב הריעות והאחזה אף כי המלך ומושל בעם בודאי מהראוי שיהי' דורש טוב לעמו

לעמו, וזאת תעודתו בעדתו באשר הוא המנהיג והמנהל להקריב עתותיו וכחתיו לתועלת הכללית המדינית ובכל נפש ומאוד יפעול לתכלית קיבוץ הכללי באומתו, ישא במשא העם, ירגיש ברעה המוצאות אותם וישתתף בצערם, וידו תכון עמם להצמיח פרי ישע בגלל טובת הכלל כמאמר המלך החכם (קהלת ה') מלך לשדה נעבד, ירצה בזה, כי המלך במסבו דומה לשדה אשר נעבד נחרש ונזרע כמו פולח ובוקע לפתח ולשדד רגבי אדמה להשקות ערוגותיה ולרוות תלמיה, הנה הוא לא לא יעשה כוונים במלאכתו לעבדה ולשמרה להיטיב עם השדה לבדו, כי אם להוציא לחם ממעי ארץ ההוליד ולהצמיח יכולה, והי' האוכל לטובת האדם כי ברכה בו למכביר לשבוע ממגד חבואת קצירו, וזאת התעודה בעבודת המלך וזה פריה להחיות עם רב, ועליו לעמוד על משמרתו לתועלת הכלל ליתרון ארץ ויושביה, והו' מליצתו באמרו "בלעדי" (אייגענע אינטערעססע לאן) ר"ל "לא יהי' דורש אך טובת עצמו, רק יהי' עיניו משוטטות ופקוחות על אושר והצלחת עמו ועדתו אשר יתנהל לרגלו, או אז אלקים יענה את שלומו, ונחון הי' לו הודעה זו והשעה צריכה לכן, למען לא יעלה בלב פרעה לאמר, למה לי לצרה זאת לרעוש ולדאוג בעד כל המדינה די לי לצבור ולאסוף לפקדון די כלכל את ביתי והגלרים אלי למען החיות את נפשם ולא יכרתו ברעב, והעם אשר לרגלי ידאגו בעד נפשם, לזאת הקדים לזרוז שלא יתחמץ לבבו, כי עליו מלתא רמיא לדאוג על אודות הרעה אשר עובר על הכלל בהתעטפם במצור ובמצוק, ועל מובח אהבת עמו יביא נפשו לקרבן, ולא יכלה מעשות ככל אשר תמצא ידו בגלל טובת הכלל ועל מי מנוחות ינהלם בדרך עולם, או אז ימצא חן ושכל טוב ויהי' שלום במגוריו בל ימוט רבה ויארין בנעימים על ממלכתו כל הימים.

הגאון מו"ה מנחם צבי טאקסין

ויאמר יעקב לבניו למה תתראו, א"ל יעקב לבניו אל תראו עצמכם כשאתם שבעים לא בפני עשו ולא בפני ישמעאל כדי שלא יתקנאו בכם.

(תענית י')

בשבין ישראל בטח שלו ושאנן, איתן מושבו ומשערה כאורח רענן, אל ירום לבבו לאמור: בל אמוט לעולם חוסן ישועתי יכון נצח, כי מדי דברו גבוהה אויביו משתקין אותו, ומדי עלותי עלי במתי סולם ההצלחה, קנאים פוגעין בו משאתו יעצו להדיח, ויחתרו להורידו מלאים בסתר המדרגה.

הן ידענו כי השנאה אשר תחגבר עלינו יום יום הוא מאשר יראו את בנותינו איך הנה יוצאות מלובשות משי צבע רקמתים ועדי עדיים אשר עי"ז ידמו כי אוצרות קרת לנו ואך ליהודים הכסף והזהב יאמרו עמים כלם ובצדק אמרו יאי עניותא לישראל (חגיגה ט') זכור נא ישורון הקר ודרוש מעל קורות הרורות בשלמה ההפך עליך מסבות רעות אין ספירות והנך בורד ונורד מור ומפורד בארצות הלא יד הקנאה היתה בעוכריך ואת אלה עשתה למן היום פשטה המספחת הזאת בקרבך לעטות מעיל גאות בגדי-חפש ומהלצות לכן ענקתמו גאווה וזה החלם לעשות גדולות ונקמות חוכלנה לרקמות ומשי ואלה חכשיטי ותמרוקי נשים וגנעי בגדים החמודות יקרים וזישים גזוז צאן קדשים והסבו גליות ומכאובים הרבה וענוים קשים והיהודי נע ונד בראש גולים וכ"ז הי' להם לפוקה ולמכשול בעת גורשו מארץ ספרד כי בערה בהם אש הקנאה בראותם איך בנו למו היכלי תפארה לתלפיות ובתהלכותם בבגדי חמודות בגאווה וגאון ע"כ באה עליהם הצרה הזאת ועדיין השטן הזה מרקד בינינו הי' ירחם ולא רק על יהודי שומר דתו עברתם שמורה כי גם במקומות שכבר למד היהודי אל דרך הגוים וישכח צור מחצבתו גם עליו יעבירו כוס התרעלה ובמדה שהוא מתקרב להם הם ירחקוהו מעליהם גם כי יזעק וישוע ואמר הלא כאחד מכם אני! שומע אין לו ובגוים לא יתחשב "צא יהודי" יקראו לו אעפ"י שהטא-ישראל הוא כאשר חכמים יגידו (מדרש רבה שה"ש ו') אל גינו אגוז ירדתי" מה אגוז אינו יכול לגנוב המכס שלו שהוא נשמע וניכר כך ישראל כל מקום שאחד מהם הולך אינו יכול לומר שאיננו מזרע היהודים לפי שהוא ניכר.

הנה מעשה אבות סימן לבנים (עיי' רמב"ן) תהלוכות יעקב אע"ה מוצאיו ומובאיו מורות על אחרית הימים משך ימי גלותינו וכאשר ראה ברוח קדשו את הקורות המוצאות את בניו עבור גאה וגאון רוחם ראה הטוב לפניו לזרזם ולהזהירם על ככה וכך הי' אומר אל תראו עצמכם ברחובות קרי' כאלו אתם שבעים ובתיכם מלאים כל טוב הלא בפני עשו ולא בפני ישמעאל שם רמוז על משך זמן גלותינו ר"ל בין בגלות עשו בין בגלות ישמעאל שלא יתקנאו בכם.

הגאון מו"ה יודא אלטמאן זצ"ל מ' טשאט [עם הוספות המאסף]. בפסוק ויען ראובן אותם לאמר הלא אמרתי אליכם לאמר אל תחטאו בילד ולא שמעתם וגם דמו הנה נדרש. הנה מהראוי להבין למה כנהו כאן בשם "ילד" וכמו כן יש להעיר בפ' "הילד" איננו ואני אנא אני בא גם מלת "וגם" צ"ב ודרז"ל ידוע דבא לרבות דם אביהם הזקן (ב"ר הובא ברש"י ז"ל).

ויש להמתיק כל הענין עפ"י שנומצא כתוב (הובא בס' הברית ח"ב מאמר ד') מעשה באיש אחד שנסע מארצו לארץ אחרת ונתחייב ראשו למלך לעשות

לעשות בו משפט מות וכאשר נהרץ משפטו בקש מאת המלך שירשהו לשוב לארצו ולאות לביתו. א"ל המלך אני אתן און קשבת לדברך אך ורק בתנאי שתביא איש אשר יערב בעדך שאם לא תבא לעת המוגבל יהי נפשו תחת נפשך. ויהי ממחרת והנה בא א' מאוהביו לאמור למלך שיתנהו אל בית הסוהר במקום אשר אסורי המלך אסורים כי הוא ערב בעד חברו אוהבו שאם לא יבא ליום הכסא יכנס הוא למיתה תחתיו. והנה הגיע יום המוגבל וחברו עדיין לא בא. ויהי כהוציאן אותו החוצה להובילהו אל מקום אשר אסורי המלך נהרגים והנה הוא הולך ובה בגילה ורין ואין רגש עצבון נראית אל פניו וישאלתו לאמור לשמחה מה זו עושה ויען ויאמר לוהם כי לכן שמח לבו יען כי עתה הוא ניצל מדבר שקשה ומר עליו יותר מן המות כ"א אוהבו ימית יסבול כל רגע מרגעי חייו צער מות, ויהי כאשר הולכים ומתקרבים אל בית הסקילה והנה האיש אשר הי' חרוץ משפטו למות בא. וכאשר ראה מרוחק האין שחברו אוהבו יוצא ליהרג התחיל להרעים בקול רעש גדול וצעוק יצעק אליהם לאמר אל תשלחו ידכם אל האיש הזה ואל תעשו לו מאומה. הנני הנני. ויתמהו האנשים העומדים שם, גם המלך השתומם מאוד על המראה כי מי שמע כזאת ומי ראה כאלה שכ"א מוסר נפשו באוהבה ובזו יבזו חייו בשביל חיי חברו. ועל שאלתם מדוע חרד עליהם את כל החרדה הזאת ומה זו ריצה, הלא חייך קודמין לחיי חברך, השיב טוב מותי מחיי, כי איכבה אוכל וראיתי ברעה אשר ימצא את אוהב נפשי על לא חמס בכפיו. הדבר יצא מפי המלך והדת נתנה להיות שניהם נפטרים והולכים ואמר אם כי שורת הדין אינו כן. אמנם מאהר שנבחת לדעת שבוה המשפט יסבול החייב וגם הזכאי. לזאת חלילה לי מעשות כדבר הזה להמית צדיק עם רשע.

ככל החזיון הזה וככל הדברים האלה הי' דברי ראובן בדברו אל אחיו לאמר. הלא אמרתי אליכם אל תחטאו "בילד" ילד זייקא אשר יש לו לאביו געגועים עליו ונפשו קשורה בנפשו ובצרתו לו צר ועליכם לדעת כי לא רק על אחינו חרצתם משפט מות, כי "וגם" דמו הנה נדרש. גם דמו של אותו זקן על לא חמס בכפו כמאמר והי' כראותו כי אין הנער ומת, והו המכוון גם כמאמר "הילד" איננו וכו' וא"ש.

הגאון מו"ה רא"ז סופר זצ"ל.

מדריש רבה בפ' ויאמר חלילה לי מעשות זאת. ר"ה בשם רב אחא נער פורפירי. (פי' מנענע מלבושיו ע"ש בהמפרש) ונראה כי במשפט הגימטרי יש הבדל רב בין אם אדם הוטא לאיש אשר בערכו או נגד איש נכבד ער וחשוב, רק תוה"ק חורה אהת על הפעולה אשר יעשה אדם ואשם וגשא עונו. ואין הבדל בין ערך הפעולות. רק כפועל אדם ישלם לו וזה כונת הכתובים (ויקרא כ"א) איש כי יתן מום בעמיתו כאשר עשה כן יעשה לו וכו'. כאשר יתן מום באדם כן יתן

בו וכטילות הלשון צ"ב ונראה כי לפי משפט עפ"י דת אנושי. אם נותן מום בעמיתו בכן אמו יתן דופי. יהי העונש יותר מיושר אם עושה זאת לאדם העומד מרחוק אבל תורת ה' תמימה וחק אחת לכלם וז"ש אם יתן מום "בעמיתו" לאליפו ומידעו אשר יחדיו ימתיק סוד. אין לו משפט פרטי יוצא מגדר משפט הכללי וגמר אומר כאשר יתן מום "באדם" כן יתן בו ר"ל אין לו עונש יותר רק כאשר אם הי' עושה כן לאדם אחר. וזה כונת המדרש. כי הם בעצמם חרצו משפט מות להגנב ואמר כדבריהם כן הוא. כן שורת הדין נותן למי ששולח יד בבית המלך. אבל אמר חלילה לי מעשות זאת. לעשות משפט כדבר מלך. אלא נער פורפירי. הסיר לבוש וכתר מלכות מראשו. וכאשר דת ודין לכל אדם ואין להנער משפט מות רק. עבד עבדים יהי' לאחיו ואתם עלו לשלום אל אביכם.

חנוכה

הערה מוסרית לחזק דתנו ותודה.

[לקט המאסף]

במדרש (רבה בראשית פ' מ"ד) והנה אימה חשכה זה מלכות יון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזרותיהן שהיתה אומרת להם. כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל. ואיל משולש זה יון שבקש להרוס שלשה יסודי עולם שבת. מילה וחדש.

הן ידענו מיום הי' ישרון לגוי מספור ומפורד בגולה. שבכל דור רבים צריז וקמיו מתחכמים ומתנקמים. אשר יחדיו ימתיקו סוד ויתנכלו אותו להמאסו. ואין מספר. לגדודי רעות איומות ועצומות הבאות על ראשו בצוק העתים בין האומות — לולא ה' שהי' לנו באהבתו ובחמלתו. ורחמי וחסדיו כי לא חמנו. או כבר חמנו לגוע בענינו ומרודנו. וחיים בלענו בחרות אפס בנו — ולא יעלה על לב אדם לשאול. למה רגשו גוים לאבדנו? ומה חרי האף הגדול הזה? מה טשעינו וחטאינו נגדם כי ידלקו אחרינו? הלא כמונו כמוהם אב אחד לכלנו כי המענה על זה גלוי וידוע. כי אין שנאה כשנאת הדת. והוא הבורע בקרבם. ובגלל שנאת הדת מעוררים איבה. וימררוהו ורובו ויציבוהו להם למטרה. ואך הרעה גגד פניהם לערוך מלחמה וקרב נגד הדת והאמונה. כי יזמו עלימו רעות להעבירו מדתו ולשקר באמונתו.

וכשעמדה על ישראל מלכות יון הרשעה. הי' כל ישעה וחפצה אך לעולל קרן הצלחתו הנצחי להטביעו ביון מצולה. ולהעבירו

מהסתפח בנחלת דתו ואמונתו הטהורה, לחלל שבת קודש, חדש ומילה ולהפר ברית התורה, כי השתות יהרסון להפיל אשיותיו עד רדתה והנה אימה חשכה כי יצא דבר המלכות לחלל קדשי ישראל, וכרוזא קרי בחיל: כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק בארץ ישראל, שומע זאת מאד נפשו דאבה וחשך משחור תוארו.

והסדרי ה' כי לא תמנו, ובכל עת ידו נטוי לרחמנו, כי נתן לידיאיו גם להתנוסס, הם בקשו לעקור יסודי הדת שבת, מילה וחדש ולעומתם נעשה גם ופלא הרומז לקיום שלש אלה, השבת מורה על הבטחון, לדעת כי לא בכח ידיו יעשיר איש, כ"א ברצות ה' דרכו, ורוח והצלה יעמוד לו ממקום הגבוה גם אם ישבות וינפש מעבודה ומלאכה יגיעת בשרו, עין ראתה גם חנוכה ותעיד על ההשגחה העליונה שהשמן המספיק די האר ליום אחד נתן חלק לשמונה, ונאחזן המכבים מעטים וחלשים נגד גבורים רבים, גם הוא יורה שאין מעצור לה' להושיע אף במעט מועיר, והכל בידי שמים, והמילה עדות לישראל שיהי' מובדל מעמים גם בצורת גופו כמו בנפשו, וברית-קודש חתום בבשרו אשר לא יתגאל — והי' כזה כדי השמן בהמצאו לכדוד וזוהם הכה"ג עליו טהור קודש לא חלו בו ידי זרים, והחדש הוא נתן עוז ותעצומות תקוה ותנחומות להנדחים בגולה בין האומות, ליל החחדש ירח הורה גבר כי קוי הגאולה יתליפו כח, ולהיות היהודים עתידים להתחדש כמותה בביאת המשיח, ומחנה העברים שארית הפלטה קרנו יצמיח — הנה כי כן גם אחרי שנטמאו השמנים עוד נותרה צפחת אחת בשמן רענן וך כלבונה, אור חדש הגיה וסעמו עמד בו ככראשונה.

ועתה ישראל! אם לעת כזאת הגענו בכל ענינים מדיניים לשווה-זכויות, ומאת ה' היתה זאת לתת בלב מלכות ושריו להטות אלינו חסד, וחקה אחת ומשפט אחד לכלנו, אין לנו רשות להשתמש בחפשית אמונה שלא כדרכה לפרוט עול המצות ולפסוד מידי שעבודא דאורייתא, כי לא זאת המנוחה והמרגעה, ולא זוהי תפארתינו על הדרך הזה במסלה העולה בית-אל, אך זאת אפוא עשו וחיו! היו עבדים תמימים כנים ונאמנים למצא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואנשים, החזיקו באמונה אל תרפות, כי זה אלקים אלקינו הוא ינהגנו על מי מנוחות יחזק ידים הרפות וכצפרים עפות יגונן ה' צבאות.

דרוש לחנוכה (מהמאסף)

במדרש (רבה פ' וישב) הדודאים נתנו ריח זה ראובן שהציל את יוסף מן הבור ועל פתחינו כל מגדים זה נר חנוכה, ויל"פ דכבר העיר החתם סופר וצ"ל בענין גם חנוכה דאיוה צורך הי' בהנס דמה בכך שהיו טמאים לגשש אדם במלחמת היונים, הלא הלכה רווחת היא

היא טומאה הותרה בצבור, וכי עבד קוב"ה ניסא למגנא, הוא מותיב לה והוא מפרק דרק טומאת מת הוא שהותרה כמו קרבן פסח שבא בטומאה, אבל טומאת זב וזבה לא מצינו שהותרה, וחכ"ל גזרו על עכו"ם טומאת זיבה וזה לא הותרה, הנה כי כן נכחנו לדעת שכ"כ חביבין עליו יתב' דברי סופרים עד שחרד עליהם את כל החרדה הזאת לשדר הטבע בעד גזרתם.

ובזה מבואר מה דאיתא במדרש תן חלק לשבעה וגם לשמונה אלו ח' ימי חנוכה, דיש לנו תרי"ג מצות מה"ת וז' מצות דרבנן ויש תן חלק לשבעה, היינו ז' מצות דרבנן, משום ח' ימי חנוכה, ר"ל ננס חנוכה, אנו רואים יקר ערך מצות דרבנן כאמור.

והנה נודע דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא כדרשתם ו"ל היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם, אמנם האחרונים שדו ב' נרגא בהאי כללא ולא נאמר זה רק במצוה דאורייתא, משא"כ במצוה דרבנן, ומצאו טמך מן המקרא (דברים ז') "ושמרתם" את דברי הברית הזאת, לעשות משמרת וסייג לד"ת, וגמר אומר למען "תשכילו" ותרגומו "תצלו" והבן, ונודע למכביר וגם במצות דאורייתא מהם שמתן שכרן בצדן בעוה"ז אמנם המה אך הפירות, כי הקרן קיימת לעוה"ב כמאמר התנא (פאה פ"א) ויפה כח המצוה דרבנן שניתנה ליהנות בעוה"ז גם מעיקרה וממעשה של המצוה.

ואחר הצעת הדברים האלו יבואר היטב המדרש בנושא וירושנו, דכבר כתבתי בביאור גידון השבטים יודע כמובא למעלה (פ') מקץ בד"ה ויען, בשם הגאון ממצוא-טשאט ע"ש משל נאה), ואוסיף מ"א וקמחא, דבאמת בעיקר הדין גם ראובן הסכים עם אחיו במה שמתחו על יוסף קו, משפט מות, אמנם בא בטענה מצד אחר, וכך ה' אומר, האמנם יוסף בעצמו ראוי לעונש, ובהשפטו יצא רשע, אולם שלא כדת וכדין הוא לענוש גם את אבינו על לא עמל בכפו, הלא נקי הוא מכל עון ואעמדי ובהיות נפש אבינו קשורה וצמודה בנפש יוסף ועוה כמות אהבתו אליו, אי"כ בהשפטו יצא דבר המשפט גם על אבינו, כמאמר "הילד" איננו, הילד שיש לו לאביו געגועים עליו ובצרותו לו צר ואנה אני בא, ומהראוי אפוא שנצא מגדר המשפט ונוציא לאור משפטו, המורם מזה שכל עצמו של ראובן לא חשש להצילו רק משום צערו של אביו ומשום כיבוד אב הוא דאתי עלה וכמו שהעיד עליו הכתוב, למען הציל אותו מידם "להשיבו אל אביו" והנה מצות כיבוד אב הוא מאלה הדברים השנוים במשנה שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז.

וז"ל מליצת דבריהם, הדוראים נתנו "ריח" ר"ל ריחא בעלמא, ריחא ולא ממשא כי הקרן קיימת לעוה"ב, וזהו ראובן שהציל את יוסף ועל

ועל פתחנו (עוה"ז) מכונה בשם פתח כטעם התקן עצמך (בפרודור)
 "כל" מגדית, "כל" כלו משמע. הקרן עם הפירות יאכל הלה וחדי
 והו גר חנוכה מצוה דרבנן והבן. ונקטו גר חנוכה לדוגמא שכתבם
 יצאה ההוראה להורות לנו חיל ערכם של דבריהם דל וללמד על כלם יצא
 כלם אהובים ברורים ונחמדים וא"ש.

דברים בעתם

לנשואין

ידיו כשמוע לבן וכו' ויחבק לו וינשק לו וכו' ויספר ללבן את כל
 הדברים. האלה "ויחבק לו" כשלא ראה עמו כלום אמר שמא
 זהובים הביא והגם בזיקו "וינשק לו" שמא מרגליות הביא והם בפיו
 (רש"י ו"ל בשם מו"ר).

בתורה כתיב את בתי נחתי לאיש. למדה תורה דרך ארץ טרם
 יכניס אדם את בתו לחופה יראה למי יחננה אם יוכל לומר
 את בתי נחתי לאיש איש אשר ביכלתו לפרנס ביתו בכבוד מבלי
 לצפות על שלחן אחרים כי טוב תורה עם דרך ארץ.

שלושה מעלות נמצאו באדם באשר נמצאו: חכמה גבורה עשירות.
 ישנו אדם אשר שלש אלה לו כתאימים ויש אשר רק אחת
 מהם נפל בגורלו וכו' שמן חלקי זה מתפרנס בזכותו וזה בעשרו
 וזה בגבורתו. החכם יתגלה בדבריו אם חכמה יהגה בשפתיו וגבור
 נמדד באמת בנין גופו בדוב חיקו וכוז ורועו והעשיר נראה לעיניו.
 בהעדרים אשר לפניו הולכים ולבן בעת רצה להתחקות על מצאו של
 יעקב מה טובו ומה יפיו. איזה מעלה נמצא בו. אם הבון הוא לשדך
 עמו. כאשר ראה כי ידיו ריקנים לפניו העדרים בעדרים "ויחבק לו"
 חבוקו בורוע עוזו ומדד רוחב חיקו החזק הוא הרפה. כי אמר "שמא
 זהובים הביא והגם בחיקו". בחזק בנין גופו יביא לחנו. "וינשק לו"
 נסהו בדברים (דבור היוצא מפה אל פה בשם נשיקה יקרא כמו ישקני
 מנשיקות פיהו) לבחנו אם חכמתו עמדה לו ובהן שמן חלקי. "שמא
 מרגליות הביא והם בפיו" פה מפיק מרגליות וכאשר ספר לו כל המאורע
 לו עד כה נכח לדעת כי לו הכח וגבורה. כי גלל האבן מפי הבארה.
 גם חכמתו עמדה לו בהוליתו אחיו ואביו שולל. ובערמתו לו פי שנים
 הבכורה והברכה. או פתח לבן פיו וכה אמר "אך עצמי ובשרי אתה"
 כמוך כמוני בואי בצל קורתי דלתי ביתי מתוהים לפניך. את בת'
 רחל הצעירה. אשר אותה לך בחזרת היא לפניך. גם צאני העקידים
 אתן לך כאשר אמר. ובשניהם רינהו חמור רחל אשר לו בהר נתן
 לו לאה תחתיה. ואת תנאו עם צאן העקורים. החליף משכורתו עשרת מונים.

לברית מילה

ויהי בהקשותה בלדתה ותאמר לה המילדת אל תראו כי גם זה לך בן (בראשית ל"ה) לפום רהיטא גראין דברי המילדת לתנחומין של הבלי כי מה נחמה הוא זו לאשה אשר נהפכו עלי צירי וסכנת מות מרחפת על ראשה שורע היולד יהי בן זכר? אמנם יתבאר היטב עפ"י ששנו חכמים בלשון המשנה (שבת פ"ב מ"ט) על ג' עברות נשים מתות בשעת לדתן על שאינן זהירות בנדה וכו' ואשה בציריה כאשר יאחזה חבלי לידה יראה ורעד יבא בה ואימת מות עלי פן תפקוד על חטאתה והיא בעונה תתמוגג אולם אמרו ז"ל (ויקרא רבה פי"ד) תן חלק לשבעה אלו ו' ימי נדה וגם לשמונה אלו ח' ימי מילה אמר הקב"ה אם שמרת ימי נדה אני נותן לך בן הנימול לשמונה וזהו שאמרה אל תראו פן תכשל ותאשם כי זה לך בן יגחמך מעשיך ומעצבון ידיך והבן.

ארגו מכתבים

דוד צבי שמעתי תלונתך ובאמת כדברך כן הוא ולדאבון נפשנו הרבה יש לנו להתאונן על המהפכה הגדולה והנוראה אשר קנתה מקומה להשתורר בדורנו זה דור-שוא — כי מלפנים כך היתה דרכה של תורה לא יצא י"ח בקריאה בעלמא אלא ביגיעה רבה כפי יכולתו וכשרון רוחו תחת פלפול הגיע לקח טוב כאשר השיגה יד שכלו ליגמר והדר ליסבר אמנם בעתותנו אלה בעוה"ז בר בי-רב אינו מתגיע שיכנסו ד"ת במעיו ואדיר כל חפצו להיות גאון וחכם הכולל בלי עמל ויגיעת בשר ויד קנאח סופרים תעשה זאת להתהדר ולהתפאר וליטול שם "מחבר" ומוציא לאור ואידי דטהיד למיפלס לא בלע והוגה דעות בדין בהשערות תלויות בשערה על בלי-מה מעייל פילא בקופא דמחטא חוטף זכיר שם זעיר שם וגונב דעת אחרים ומתראה בקי משנתו חף וגקי אשר עיניו כיונים על אפוקי ים התלמוד ומדרשים וכבר זכרו בקדשם: לא יגעתי ומצאתי אל תאמין.

ושמעתי צחות מילי דכדיתותא כי עשיר ע"ה ספר לרעו את אשר עשו לו העכברים כי אכלו בביתו את הבגדים הנחמדים היקרים זה ענה: יש לי עצה טובה ונאמנה קח וטחון היטב את תחיתך האפיקומן ממצה השמורה אתך משנה לשנה והנח הפרורין הדיקן מפורדים ומפורדים על-פני השמלות במקומן ובטח כי לא יוסיסו הני עכברי לגעת בהן אחרי אכלם האפיקומן שכן הוא הדין מפורש יוצא ואין צריך ביאור שאסור לטעום אחר האפיקומן אפי' פחות מכשיעור ונפשי יורעת ואני עד-אמונים בדבר הזה שהם יודעים ומכירים ומבינים הדינים על בורים הן הם באו בכתי בחורים ובסדקים והתחבאו בחדר ויאכלו גם אכול בארגו הספרים חלקי השלחן ערוך לא השאירו שריד תורת ההלכות והפסקים בתוך מעיהם ארוחה ושמורה מתחלו — ועד גמירא ודל"ב אוי לדור שכן עלתה בימי יראה ה' בעלבון תורתו וירחם.

מעומקי דלגנו אנו מורשים בהרכת המורש את ואש ידדנו מוצה
נפשו עטרת תפארת ראשינו כבוד הויף וויף עציב יבקי יפלו
מוזלם בכל המעלות ומינות איש חסידות תורה ויראה בקוץ עור
עולות חבו מחקים ומפורסם גם למרחקים כש"ת מרה שמעון עוזר ב"ן
נ"י מפה לרגלי החארושותו עם בתו של הרבני והפאר והמורש מרה
ר' יקותאל יודא וואלדמאן שליט"א מק"ק ב"ה הנוצח יצ"ו ויהי קשר
יעלה יפה יפה על פטת מורש ההגלה ויהי קשר על קשר
כאוח נחשו ורמה חברה בחורש וישיבת ההמורש אירומה יעלה

הרכת מורש חמה ונלבבה יעלה ויבא על ואש ידדנו וישיבת
החקיק במורשי לבבי כבוד הויף ובקי בחורי מורה כבוד מלא אנו
וביראה טהורה מוכתר בכתך המעלות אהר אן על חור לישיבת
שבחו מי יפלו מוכתר בנימוסין ואף לקלוסין כש"ת מרה שמעון
עוזר ב"ן נ"י לארשינו עם בתו של הרבני הנגיד ר' יקותאל יודא
וואלדמאן שליט"א מק"ק הועדין יצ"ו ויהי קשרו לחבון ראשו קדו
מן השמים בהרכת שלום וחיים ויהי עוידים להאיר נפשו כהרש
על הרי יהודא וירושלים בעמיות נפש אוהבו

ה"ק הנוצח ליפא בן לאאומור שליט"א
ההגה"צ אביד פה ערמיהאליפאלווא יצ"ו

מעומק לבבי ומניח אביע אמירה נעימה ברכת מורש חמה לכבוד
ש"ב שליט"א האהובי ידדנו ד' וידד נפשי ה"ה כצור כחור במזלות
כבריש רענן עונותיו תורה היא אמנו מנחנו קב ובקי בחורי תורה
בק' כעמיר בק' משנתו אצלו סדירה יד לו בפילפיל ורבוז ותורה
אצלו שמורה חתן חמים למעלות ומדות ישרות כבוד שמו נפארים
לענתו שבחים מספרים מרה שמעון עוזר הכהן שדעמו יפה הגלו
החארושותו עם ש"ב בת כבירה המהללה בתו של הרבני והחסיד המפורסם
לשהו מרה ר' יקותאל יודא וואלדמאן שליט"א ויהא רעוא יצ"ו
נזרו וימצא עוזר עוזר ולא כנגדו יהי שלום בחילם שלום בארמונה
ועושר וכבוד באהלם וד' ישלם שכרם הטוב עד אין סוף בעתידת ש"ב הנאמן

הק' שמעון עוזר גרינברג
לומד פה בישיבה הרמה דק"ק ערמיהאליפאלווא תש"א

מעומקא דלבא אמנא ברכת מזלא טבא לאהובי אליך נעיר
ה"ה הנחור החשוב מופלא ומופלג וכו' וכו' כש"ת כ"ט שמעון עוזר
כ"ק נ"י לארשינו יהא רעוא יצ"ו ויהא רעוא יצ"ו
לכנות ביתו על במתי התורה הק' נשה אהרן בעה

ה"ק יודא ארי גרינברג }
בבית אני בין המברכים ש"ב } הלומד כ"שה"ר דק"ק מאנטולווא יצ"א

שלכא רבה מן עמי ומולא טבא לכבוד אהובי גיסי היקר המפורסר והנכבד היה הרבני החסיד המפורסם בתורה ויראת ה' הוא אוצרו וזו הנגיד והקצין כש"ת מוה"ר מרדכי רויז שליט"א מישוב ראחאז הע"א (אונגריא) לארשי בני בן אחותי הב' כארזים המו"מ בחפלות חמדים ונכונים ירו"ש כמ"ה יושע אליעזר ג"י יתא רעוא שוורגו יעלה יפה ויוכה לבנות בית נאמן בישראל לתפארת הוריו.

ברכת מול טוב הנה ונלהבה לכבוד אהובי ידידי וידיד עלין היה הרבני המפורסר המרומם והנעלה המפורסם בתורתו ויראתו הקודמת יודף צוקה והסר הנגיד והקצין כש"ת מוה"ר יחואל גראס שליט"א מישוב האמאק לארשי בני הב' כהלכה הה"ב ירא ושלם כמ"ה חנוני כ"ס ה"ג ע"ג בת הרבני הנכבד המפורסם בחי"ש וכו' הנגיד והקצין כש"ת מוה"ר משה ראזענבערג שליט"א מק"ק שימלויא הע"א יתא רעוא מן קדם מרן דבשמ"י שויוגם יעלה יפה לטובה ולברכה וחפץ ה' בידם יצליח לעלות על כרומי הצלחה להשיב לב אבות על בנים ולב הנוט על אבותם.

ברכת מול טוב יעלה ויבא ויגיע לכבוד אהובי ידידי היה הרבני המפורסר והנכבד המפורסם בחי"ש וכו' הנגיד והקצין כש"ת מוה"ר משה ראזענבערג שליט"א אבן פו בק"ק שימלויא הע"א לארשי בתו המהוללה ת' יתא שויוגם יעלה יפה העורך

ארשת שפתיו יערב נא לידידינו מחמד עינינו כליל תפארתנו וצור מחמירנו חביב דלבינו עטרת ראשנו היה ה"ב חתן תמים למעלות איש אשכולות תורה וגדולה בקנה אחד עולות חוב"ק טיבא בתור כהלכה כלי מחזיק ברכה לארישיו עם בתו של הרבני המרומם מוה"ר יקותיאל יודא וואלדמאן מק"ק הוניאד שליט"א ויהי רעוא שוורגו יעלה מעלה ויעלה על במתי הצלחה עד יבא גואלנו בטיה צדקי ויקבץ שה פזירנו וישוכנו לעיר קרשנו במהרה בימינו שאת ילדיו הקטורים אתו בלילות האהבה.

חנוני ירו"ש ליפא בר' צבי ש"פ מרדכי שאהנפעלד
יטכר דוב גאלדשטיין צבי אלימלך היימליך גבאי דחב"ח
מסרה ענגעלשטיין ישראל מאיר עקשטיין
הלומדים בשובת רח"ק ההגה"צ אבד"ה ערמיהאליפאלווא שליט"א.

את שלום אחי ומו"ס אבקש ה"ה בחור בטוב ומאוס ברע חוב"ק בתורה מו"מ בכל המעלות כש"ת שמעון עוזר כ"ץ ג"י לארישיו עם שאר בשריו בת ת"ח של הרבני הנגיד והחסיד מוה"ר יקותיאל יודא וואלדמאן שליט"א מק"ק ב' הוניאד יצ"ו ויוכה להתברך מאל ח"י וקיים עד בלי דים בברכת שלום וחיים ויוכה לעלות לירושלים עם אחיו הכהנים אחיך המברכך בברכת כהנים

ה"ק משולם איסר כ"ץ הלומד פה בישה"ר דק"ק ערמיהאליפאלווא יצ"ו

מגד ירוח'ים

יוצא לאור פעם אחת בחודש

מגדים חדשים גם ישנים ביאורים ופירושים בדעת קדושים
לכל חפציהם דרושים על פרשיות התורה יפצו אורה ונח
מדרשי חכ"ל האהובים כוונות מוטב"ם דרושים לכל חפציהם
בזמניהם מנינים יקרים כפי ספרים וספרים בעזרת יוצרי הדפוס

העורך

יוסף חיים הבהן ווייס

מחירו לשנה לרומאניא מאתים לע"י לאמערקא ב' דולרים
לטשעכייא ארבעים כתר"ם ובערך זה בשאר ארצות
מחברים השולחים ספריהם יתפרסמו בהירחון
מחיר מודעות כפי גודל השטח

Adresse:

הכתובת:

Red. Meged Jeruchim, Satu-Mare
(Romania)

MEGED JERUCHIM

מסחר ספרים.

הנני להודיע כי עשיתי לי מסחר ספרים זה שלש שנים ונמצא אצלי
תמיד כל מיני ספרים אשכנזי וספרד מחזיקים פליחות חומשים כל מיני
גמרות שו"ת ופוסקים ספרי מוסר וחסידות סליחות גדולים וקטנים עטרת
ציצית גארטלען קאמליך וכו' ענגרוי ענדאשטיל גם הנני שולח פאסט פאקעטען
לכל דורש—הואילו נא לכבדני ברשימתכם לחסידי רצון צה"ת.

אברהם מאיר וויססווייץ זי"ע נאסע נומער 3

Abraham Süßwein SATM B. Str. Tepes Voda (v. Zrinyi) 3.

בית דפוס של מאיר לייב הירש סאטומארע (רומניא)
Druck von M. L. HIRSCH SATU-MARE Rumänien

פאטאגראף צענטראל.

קאזינץ גאססע נומר 22, 1 יאטאק.

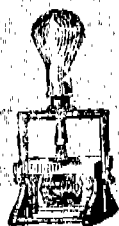
פאטאגראפן אין קונסטפאלער אויספיהרונג אויסערדעם בילדער פיר רייזעפאסטע
און פיר נייטשע געזעצליכע לעגטימאציען צו בילליגסטען פרייז אין
רעגערען פאלע אויך אין איינע פאר שטונדען ערלעדיגט אויף וואונש
געהע איך צו פאמיליע אויפגאבען אינס הויט וויא אויך אויפס לאנד.
ביסטע דא וועהרטע גלויבענסגענאסטען אום אונטערשטיצונג מיינעם
אונטערנעמונגס.

יהודה פריעדמאן

Fotograf „CENTRAL“ Fényképész SATU-MARE
Strada Stefan cel Mare (Kazinczy ucca) 22.

אללער פיינסטער ביטער קוקשטיינע ווא אויך וואווינע ליטעפערס
צו בילליגסטען פרייז "יהודה פריעדמאן קראלי".
Felbermann Szappangyara, CARLI MARI.

הכל הולך אחר החתום! יעדער ווילל זעהן דא אונטערע צייל!

דא אונטערשריפט דען שטעמפעל דעם אקטעם בריעפעס
א. ד. א. אליא יעדן אונטערשטע אומבעדינט אין
שטעטעס געמאכטאלען שטעמפעל אדער נומי האנד
אונטערשריפט זיך צו בעזארגען וואס בילדע ראש פינקט
זיך נור בייא מיר אין דען נייע אייגענעמעטע שטאמפער
זען פאמירק ציא עררייכען איז. נומי מעססינג שטעמפ-
זען דאס-טאשע שטעמפעל עטצי.

דא אונטערשטיצונג דאס "ידישען פובליקום ערווארטענד

אכטונג אדרעסטע: שלמה שמעי' פריעדמאן

„Rapid“ Fabrica de Stampile Satu-Mare, Str. Mih. Viteazul 21

פורים שפיעלע.

שעהנע דומארוסטישע ראלען הייזערהיגע פערפאסונג אין 6 אקטען
צו שפיעלען פאר 4-6 פערזאנען פרייז 100 Kc. - נישט הייזערהיגע פער-
שעהנע פורים שפיעלען פון 1-6 פערזאנען צו שפיעלען צו גאנץ
בילדיגע פרייען צו האבען בייא

Weisz Kálmán Purim MUNKACEOVA, Dankó g. 6, Cseho-slovacia

פרייזבלאט גראטיס און פראנקא

ב"ה שנה חמישית העורך יוסף חיים הכהן ווייס סאטמאר מבת תרפ"ט :

ויגיש

הגאון מו"ה אשר אנשיל הלוי יונגרייז זצ"ל טשענגער.

בפכוק

ויגידו לו לאמר עוד יוסף חי וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים ויפג לבו כי לא האמין להם. וידברו אליו את כל דברי יוסף אשר דבר אליהם וכו' ותחי רוח יעקב אביהם ראוי להשית לב מדוע לא האמין להם בתחלה. ספורם מגדולת יוסף. רק אח"כ כאשר דברו אליו "דברי יוסף", גם לא נודעו מה הנכה אלה הדברים אשר אך בסבתם שבה אליו רוחו. ויל"פ כי ישנח בני אדם קלי הדעת כאשר יעלו לגדולה בפתע פתאום מבירא עמיקתא לאיגרא רמא. עד מהרה ישכחו מקור מתצבתם. ויסורו מה' ותורתו כי בצל הכסף יחסיון, ובכסףם וזהבם ישימו כסלם -- וישמן ויבעט לאמר כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה. ואמר הוחכם (משל) עושר שמור "לבעליו" אם דימה בנפשו שהוא בעל ואזון לעשרו אז הוא לרעתו. אמנם כן חובת כל היצורים לידע ולהתנוון כי הכל נאמן יתב' זה ישפיל וזה ירים. ולו נאווה תהלה על שהגדיל חסדו עלינו. ולאנשי רמי המעלה כמו אלו העשירות והגדולה לא יגרע מערכם ומצבם הרוחני. ולא ימעזו קרסולם מלילך במסלה העולה בית אלקים. כי אך בה' ישימו עון מבטחם. ולא יסורו מאמונתו.

והנה

יוסף ירא לנפשו כי לא יהי' לאביו קורת רוח ולא ישמח כלל לשמע גדולתו. ועוד בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל. שבגדולתו ומלכותו על נקלה שכח אל מחוללו. ע"כ אמר מהרו ועלו אל אבי ואמרתם אליו מה אמר בנך יוסף שמני "אלהים" לאדון. ו"ל נפשי יודעת מאד כי גדולתי ומלכותי הוא מאתו יתב' אשר לו הגדולה והממשלה. אמנם אחי יוסף לא דקדק בדבריו ולא הבינו בזה כונתו ודין גרמא שלא אמרו לאביהם דבריו כהווייתן. וכאשר ספרו לו עוד יוסף חי וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים. ויפג לבו. אבל לאחר שדברו אליו "את כל דברי יוסף" כלומר דבריו ממש עם הזכרת השם ויוכח לדעת שיוסף בנו הצדיק באמונתו יחי' או אז "ותחי רוח יעקב אביהם".

ויאמר פרעה אל יעקב כמה ימי שני

חייך. ויאמר יעקב אל פרעה:

ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה מעט

ורעים היו ימי שני חיי.

הנה

המוצה העולה על לב בניא חסרי כשרון השכל האמתי שתכלית האדם כל ימי היותו עלי אדמות לרעות בנאות דשא להתענג

באושר הזמני ולחיות חיי בשרים לאכול מעדנים ולשתות ממתיקים ולא יחסר לגמשו מאומה מכל הנאות החומריות. אמנם כבר הכה על קדקדם אדוננו המלך החכם בספרו קהלת שפתי נבון יביעו דעת להגיד קשט דברי אמת כי שוא כל מחמדי עין וכי כל חמודי תבל המה מהבל יחד. אף כי האדם קצר ימים ושבע רוגז כל ימיו מלא כעס ומכאובים והון עשיר קרית עוז חומה לא השליטו אלקים לאכול ממנו כי יאכז ממנו בענין רעה ותמס כעש חמודי היום ישתה כוס ישועות ומחר ימצא סוף רש מלא חמת צפועונים וכוס התרעלה ובהגיע קיצו יאכלו זרים בצעו והוא יצא בגסו ומאומה לא יקח בידו רוחו חשוב שמים וגר נשמתו עליו ידעך ואיה אפוא הוא האושר הזמני ועל מה שוא ברא כל בני אדם הלא מזה יוכל כל איש להשכיל ולהבין בדעתו ושכלו ולשפוט בצדק שאושר האדם הוא רק האושר הנצחי הקיים בעולם העליון שם ימצא שכר לפעולתו וזה כל האדם והנה פרעה הכופר שלא האמין בהשארית הנפש שאל ליעקב כמה ימי שני חייו ירצה השנים שהיית בהן בחיות ובטוב לב בלי צער ויגון והשיב לו ימי שני מגוריי שלשים ומאת שנה כלומר כל ימי גר הייתי בארץ וכאורח נטה ללון ואך הבל המה תענוגי אדמה כהמס דונג אף כי מעט ורעים המה עכ"ז היו ימי שני חיי כי האמנתי מה שענית מאד הוא מהשגחה העליונה להשיג עיני חיי נצחיים כי לפום צערא אגרא ולפי מרבית צערי בחיי זמניים כן יתרבה שכרי בחיי נצחיים בעוה"ב.

מלוקט מס' קרית ספר

ויחי

בקהלם אל תחד כבודי כשיטהיל קרח את כל העדה לחלוק על משה אל תחד כבודי אל יתיחד כבודי עמהם, אלא ויקח קרח וגו' בן לוי ולא אמר בן יעקב (תנחומא פרשה זו, ומובא בפני רש"י דל).

כוונה עמוקה לוטה במאמר הקצר הזה. אחר שנבאר היטב דעת קרח במחלוקתו כי כפי הנראה, אחרי העיון היה עיקר התרעמו על משה על אשר בחר שבט מיוחד לשרות הנכבד והמעולה ההוא והגבלה זו היתה מתנגדת לדעת קרח אשר היה נגרר אחרי החקירה האנושית יותר מדאי כי מפאת השכל יחויב שכל איש ואיש יהיה מוכשר ומסוגל לעבודה זו. אחר אשר יתקין עצמו אליה כפי מעלותיו ומדותיו וזה שאמר "כי כל העדה כלם קדושים" כלומר מוכשרים להוציא הכנתם הטבעית אל הפועל באמצעות תקון המעשים והמדות. ומדוע תתנשא על קהל ה' לשום רק שבט אחד מוכשר לזה בתולדה ולזה אמרו בירושלמי: קרח אפיקורס היה, כוונתם שהיה נגרר יותר מדאי אחרי החקירה האנושית ולו האמין כי משה לא מדעתו עשה והגבלה זו לא בקרב לבו נולדה אכן היא אלהית הנעלה

הגעלה והנשגבת משכל אנושי לא היה מוצא מקום להתלונן ולהתרעם. אך העדר אמונתו סבבה תלונה זאת אשר היתה צודקת בעיניו: וזאת היתה גם כן חטאת ירבעם, שהעמיד כהנים מקצות העם באמרו: «החפץ ימלא את ידו» ר"ל מי שירגיש בלבו חפץ ותשוקה נמרצה אל שרות נכבדה זאת — והכהונה — ויתקין עצמו אליה על-ידי למוד והרגל ויושר המעשים. הוא ימלא את ידו לכהן, כי הוא ראוי אליו בעצם לא במקרה לבד. ולזה אמרו במדרש (שם): שמשה אמר להם: בקר ויודע ה' את אשר לו מי ששם גבולות בין אור לחשך, בין ישראל לעמים, הוא יודע את אשר לו, ר"ל שלמי טענה זו הנפסדת שאין הבדל כלל בין האנשים, לא יצויר ג"כ הבדל כלל בין ישראל לעמים, אבל באמת כמו שיש הבדל כללי בין עם לעם, כן יש הבדל פרטי בעם ישראל עצמו בין אישיהם, ושבת לוי בערכו אל שאר האומה, הוא כערך אישי האומה בכללה אל שאר אישי המין האנושי (כמובא בכוזרי ובשאר ספרי מחקר). והנה אצל יעקב מצינו שהיה מתנגד ג"כ אל מעלות וחשיבות המקרה והתולדה, ולזה היה משתדל לקחת הבכורה מעשו בידעו כי לא היה ראוי מפאת מזגו ותכונתו ורוע מעשיו אל המעלה היקרה ההיא, כמבואר במדרש. וראינו כי שם הנחה זו ליסוד מוסד בכל מפעליו כל ימי חייו. נשא רחל קודם ללאה, הפך דברי לבן כי לא יעשה כן במקומינו לתת הצעירה לפני הבכירה, לקח הבכורה מראובן ונתנה ליוסף, וגם בבני יוסף עצמו נתן היתרון לאפרים על מנשה הבכור, יען ראה והבין כי הצעירים אף כי הם מאוחרים בזמן הם קודמים במעלה מפאת חשיבות ויתרון מדרגתם העצמית, וא"כ היה לקרח יתד לתלות בו דעתו המשובשה, לזה דרשו חז"ל, שיעקב בקש רחמים על עצמו שלא יזכר ולא יפקד שמו על מחלוקתם, הכוונה שלא יתיחסו עליו בדעותיהם, לקחת ראייה ומופת ממנו על שיהיה דעתם אמתית.

נתן שמואל ישראלאוויטש

הרב מטערגאָוויטשע.

שמות

בפסוק ותרא אותו כי טוב הוא ותצטנהו

שלשה ירחים (עין רש"י דל

ובגמרא סופת י"א).

ויל"פ כי עיננו הרואות שהילדים אחרי הולדם אינה חדשים מרבים בכי והוה טבעם אחרי בואם לאור העולם, ואם ה' הילד משה כיתר בני גילו, על מגן ה' עזת אמו להצפינו ג' חדשים, כי על ידי בכייתו ה' גודע מקומו או — לכן נאמר «ותרא אותו כי טוב» כפשוטו ממש שאינו בעל בכי, או נחנט בלבה העצה להצפינו.

ובזה יבואר בטוב טעם ודעת מה שספרה החזקת שבו של משה
 "ומשה בן מאה ועשרים שנה במוחו לא כהתה עינו ולא נס לחו"
 מה שבה נמצא בו בזה כמה משה איכא בשוקא בריאים וחזקים
 דשנים ורעננים? הנה הרופאים סה אחד החליטו כי הנכחי אצל
 עוללים ויונקים הוא לטוב להם על ידי הורידו דמעות כמים נצרף
 ונזקק החלטה והזוהמה אשר נספח סביב למוחם בבטן אמם ולולא
 זאת הי' מוליד שחין רע סביב לעינם ומכהה הראות העין ואולי גם
 לסגורים ולפי האמור משה בינקותו לא הי' בעל בכי ולחות והומה
 לא הניס בדמעות עיניו אחר כל זאת לא כהתה עינו, וזה שספרה
 התורה ומשה בן מאה ועשרים שנה במוחו "לא כהתה עינו" אם כי
 "לא נס לחו" בילדותו בכ"ז לא כהתה עינו בנקותו כי נקי וטהור
 יצא מבטן אמו בלי שום שמץ חלאה וכל זהומה לא נמצא בו.

בעמ"ח מעשה ה' עם הוספות

הגאון מו"ה א"ז סופר זצ"ל [עם הוספות רבות מהמאסף]

במדרש (ילקוט הובא בדמש"א) ויך את המצרי ויקמנהו כחול
 אין חול אלא ישראל שב' והי' מספר בני' כחול הים
 והוא משולל הבנה ויל"פ בשנדקדק במקרא שלפני זה וירא איש
 מצרי מכה איש עברי מאחיו מלת "מאחיו" נראה כשפת יתר דאם
 הוא איש עברי איך נודע שהוא מאחיו (עיין באוה"ח הק') אמנם
 יבואר עי"מ שפי' הכתב סופר זצ"ל המקרא קודש (דברים כ"ג) לא
 תתעב אדומי כי אחיך הוא הן צעקת בני' בגלותם על המון הצרות
 המוצאות אותם מאויביהם אשר ישלחו במו ידם להאביד זכרם מן
 הארץ ולשרשם מארץ החיים ובאמת אם הי' שלום בישראל לא היו
 ידי אדום שולטות בו לרעה כי שם הי' עליך ויראו ממך אולם
 בעוה"ר מי נתן למשיסה יעקב וישראל למשל ולשנינה ובשלמי הרעה
 הזאת? הלא קנאת איש מאחיו יעשה זאת כי הולך חשכים ואין
 נוגה לו להלשין בסתר על אחיו אצל שרי אדום ובכן אמו יתן
 דופי ומה המכות אשר הוכתי לא מיד אדום אלא מיד אחינו ואת
 כל אלה ידו עשתה ושליחותיהו דישראל הוא דעבדי כי מהרסין
 ומחריבין ממך יצאו ע"כ "לא תתעב אדומי" על מה שעושה לך
 "כי אחיך הוא" מידו היתה זאת והוא שבט אפו —

וגם נמרצו מליצתם ז"ל (סנהדרין ל"ט) מיני' ובי' אבא לילול בי'
 נרגא הרצון בזה כי הנה כגרון ביד החוצב ובוקע בעצים
 האשם תלוי בהעץ אשר נתקע בהגרון וממנו תוצאות שמצא מין את
 מינו להשחיתו ולהכחידו והוא עושה בעצמו כלי המשחית לחבל כן
 אנחנו אשמים על כל דבר פשע ועון אשר נעשה למעול מעל בקדשי
 בגי' וכי "על הכורת" מהרסינו מקרבנו יצאו בהתהפך איש על
 אחיו

אחיהו ויד בקרדמו נועץ ולמהלמות יקרא פיהו ולשונו חנית וחצים להפילו במכמורות כל יקום —

והנה מעשה אבות סימן לבנים והקב"ה הראה לרועה ישראל את אשר יקרה לעתים מזומנים כי במקומות אשר למלכות של חסד הגיעו ובארצות פזוריהם בגוים הם ירגיעו וימצאו מנוח לכך רגלם והנה בין יהודי לחברו משלחים מדין ומלשני בסוחר רעהו וזה משוה האיש ידענו מה ה' לו בבית המלך החפץ ביקרו ושמועו הולך בכל המדינה ולמחזה עיניו העיו איש מצרי להרים ידו על ישראל ולהכותו ראה והתבונן כי אלה המכות באו מאחיו המה היו בעוכריו להתגולל שנאתו עליו והו' "וירא" בראיה שכלית מה שאיש מצרי מכה איש עברי זה בא מ"מאחיו" וגירי' דילי' הוא והן הן דברי המדרש בנושא דרושנו אשר דברו בקדשם "אין חול אלא ישראל" והבן כי דבריהם מוזקים ומבוארים.

הגאון ר' יעקב טענענבורים זצ"ל פוטנאק.

לא איש דברים אנכי ויאמר ה' אליו מי שם פה לאדם וכו' ועתה לך ואנכי אחי עם פוך וכו' חיתת ועתה צ"ב — וי"ל דהנה הרין (בדרשותיו דרוש ג') כתב הטעם שה' משה רע"ה חסד הדיבור ועל שפתים כי בהיות התורה וקבלה דבר היותר גדול שיאפשר במין האדם ה' ראוי לעם המקבל אותה שיהי ברור אצלם שהוא אלקית שלא יפול בה שום ספק וחשש וע"ז נעשו ביציאת מצרים המסות הגדולות האותות והמופתים כדי שידעו ישראל שהנמנעות אצל הטבע היו אפשריות בחק היכולת האלקי ולפי שהי מצרים מלאה חרטומים ומכשפים בחר ה' לעשות שמה הבחינה הזאת שיתברר לעיניהם שלא היו אותן המופתים בכיוף ובלהט ולזאת הסבה עצמה בהיות מש"ר גשלים בכל השלמיות הוסר ממנו בהשגחה גמורה צחות הלשון וקלות הדבור למען לא יחשוב שהמשך לבות בניי אחרי חורונו בכח דבריו ושנצח את המצריים ברוח שפתיו ולזה כאשר אמר משה לא איש דברים אנכי אמר לו ה' מי שם פה לאדם וכו' ירצה כי העברת הדבור בו לא ה' מפועל הטבע אבל ה' דבר מושגח מהשי"ת הלא אנכי ה' וגמר אומר "עתה" לך כלומר עתה ויכול לילך לבטח בשליחותי כי זה שאין אתה איש דברים לדבר צחות יהי לך לאות כי אנכי שלוחתי ולא יהרהרו אחריך.

רבנו ישראל בעש"ט הקדוש וי"ע.

בפסוק חבן אין נתן לעבדיך ולבנים אימרים לנו עשו והנה עבדיך מוכים וחסאת עמך נשא במשל פיו הקי מלאך המית עשה

חווה עם איש אחד, בטרם יוציא חרבו מגדנה ושלח אליו שלוחים להודיעו יום ביאתו, למען יכין צידה לדרכו, האיש לא זכר אחריתו באמרו תנאי ה' דברנו, השלוחים עוד לא באו, וזה לאות כי יום פטירתי רחוקה, אכול ושתה יאמר לנפשו וגם יגון ואנחה, פתאום נשא עיניו והנה מלאך עומד לפניו וחרבו שלופה בידו, וישאלהו האיש הלנו אתה או לשכני? המלאך ענהו, אליך באתי, מה זאת? שאל האיש, מדוע לא הודעתני מקדם כמו שהבטחתני, כי באת אלי פתאום כשודד הבא במחתרת, ענהו המלאך, כמה חלאים קשים שלחתי אליך, עד שהלבינו שערך, כל אלה היו שלוחים מאתי להזכיר אחריתך, ושערך השחורים מידי שלוחי נצטבעו ונהפכו ללבן, ואתה בער ולא תדע את כל זאת לא הבנת דמך בראשך, ועל זה רמז הקרא "תבן אין נתן לעבדך" כלומר תבונה אין בנו להבין דבר מחוץ דבר "ולבנים אומרים לנו עשו" שערות ראשנו וזקננו אשר כשלג הלבנו מעוררים אותנו להכין צידה לאחריתנו "ועבדך מוכים" גם חלאים קשים ומרים סבלנו ואחר כל זאת "וחטאת עמך" לא לבד שלא חזרנו בתשובה עוד הוספנו חטא על פשע, האדם יעות דרכו ועל המות יזעף לבו.

וארא

הגאון מו"ה משה שמעון הלוי זצ"ל פרויקירכען.

וידבר משה לפני ה' לאמר הן בני ישראל לא שמעו אלי ואין ישמעני פרעה ואני ערל שפתים, הנך תיבות, ואני ערל שפתים, נראין כמיותרין, שהרי ערל שפתים ה' גם מתמול ומשלשם, ולמה תלה מום זה שבשפתיו, במה שיעראל אינם שומעים לו, ויל"ט כי נודע שמאד יועיל לאדם אשר יבא אל המלך להתחנן לו ולבקש מלפניו על עצמו או על אחרים, אם הוא בעצמו מלא תקוה שיצליח במה שלפניו, תקוה טובה אשר תשכון בקרבו תעודדהו שלא תבהל רוחו ונפשו ולא יכשול בלשונו כ"א יתהלכו במשרים מליו, וידבר דבר דיבור על אופניו, עוד יותר מי שיש לפניו לפעול דבר גדול, להציל עשוק מיד עושקו, לגב דמעות העשוקים אשר אין להם כח, וילכו בלי כח לפני רודף, עד כי עמד להם גואל, הוא האיש אשר יחם לבבו, ותהי כאש בעצמותיו לקנא קנאתם, התלהבות כזה עושה חדשות, פועל פלאים, עד כי תרץ לשון אלם, ונותנת לאיש הנלהב לשון חוצב להבת אש, אם כי ירענו את שיחו כי בכבודות ינהג להוציא מפיו את זממו, בכ"ן קולו בהדר ובהיכל מלכים וגדולים כבוד אומר כלו כזה וכזה יפעל אם יתלהב איש אמת על כל ענין נשגב ונעלה, כחצים מיד גבור, כן יצאו מפיו אמרים שנונים, בוסה כמדקרות חרב,

כי הרגש הגדול המחממת את קרבו חכפול ותשלש את כשרונותיו ותתן לו כחות אשר לא נודעו כי באו אל קרבו.

אמנם כִּי הוּא אֵם גַּם הָאִישׁ הַלֵּוֹה הוּא מֵאִסְרֵי הַתְּקוּהָ מֵאִמֶּן בַּהֲצִלַּחַת חֲפָצָיו וְיֹשִׁים עִוּוֹ וּמַעֲוֹוֹ שִׁישִׁיג מִטְרָחוֹ אוֹ יִשְׁכִּיל וַיַּפְעוּל יִשׁוּעוֹת גַּד יוֹשְׁבֵי שַׁעַר יַעֲשֶׂה פֶלֶא כִּי לִשְׁוֹן עֲלִיָּם יִמְהַר לְדַבֵּר צָחוֹת וְעַרְל שְׁפָתַיִם יְדַבֵּר נֶגֶד מַלְכִּים וְלֹא יִבּוֹשׁ אֲכֵן אֵם הוּא בַּעֲצָמוֹ חוֹשֵׁב שְׁלִרִיק יִגְיֵעוּ וְעִמְלּוֹ לְבַהֲלָהּ וּבְכָל פֶּשַׁע וְצַעַר יִמְצֵא אֲבִנֵי נֶגֶף וְמָה גַּם כִּי הָאֲנָשִׁים הַמְּדוּכָאִים וְהָאוּמִלְלִים אֲשֶׁר הִקְדִּישׁ אֶת כָּל כַּחֲתוֹ לְטוֹבוֹתָן הֵם יִמְרוּ בַּעֲצָתוֹ וְלֹא יִשְׁמְעוּ לְקוֹל דְּבָרָיו וְזוֹ אֵף אֵם לְשׁוֹנוֹ כַּעַט סוֹפֵר מֵהִיר וּשְׁפָתַיִם דּוֹלְקוֹת יִתְנַהֵג בְּכַבְדּוֹת לְהוֹצִיא מִלֵּין כִּי אֲכַף עָלָיו פִּיהוּ וְמָה גַּם מִי שֶׁבִּטְבְּעוֹ כְּבֹד פִּה לֹא יִמְצֵא יָדָיו וּרְגָלָיו בְּדַבְרוֹ אֶת אֹזֶן בִּשְׁעָרָיו וְמָה יִסְכּוֹן לוֹ הַתְּלַהֲבוֹת אֲשֶׁר כֹּאשׁ תּוֹקֵד בְּקִרְבּוֹ הֲלֹא אֶת הַכָּל יַעֲמֵם וַיִּכְהֶה רוּחַ נִכְאָה חֹדֵל הַתְּקוּהָ וְאֵעִיקְרֵי קָאִי שֶׁהוּא עַרְל שְׁפָתַיִם וְכֹאֵלֶם לֹא יִפְתַּח פִּיו וְזֶה שֶׁאִמַּר מֹשֶׁה הָאֲמֵנָם יִדְעָתִי כִּי כְּבֹד פִּה וְעַרְל שְׁפָתַיִם אֲנִכִּי עַכְ"ל הִרְהַבְתִּי עוֹן בְּנַפְשִׁי לִשְׁאֵת כִּדְבָרוֹתַי לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּבִטְחוֹנִי כִּי אֶהֱבִיתִי הַעֲזָה אֶל עַמִּי תַּפְעוּל חֲדָשׁוֹת וּפְלָאוֹת וַיַּעֲזִירָנִי לְדַבֵּר צָחוֹת אֲבָל מֵאַחֵר שְׁבִנִי יִשְׂרָאֵל לֹא שִׁמְעוּ אֵלַי עַ"כ אֲבִידָה תְּקוּתִי וְתוֹחֲלָתִי וְהִנֵּנִי עַרְל שְׁפָתַיִם כְּטַבְעִי וְחֻזְקָתִי הָרִאשׁוֹנָה וּ"ש וְאִיךְ יִשְׁמַעֲנִי פִּרְעָה וְאֲנִי עַרְל שְׁפָתַיִם".

אמר המאסף נעים לחיך דברי הגאון מִשִּׁשְׁטִיטוּוֹקֶע זצ"ל בפירושו דהאי קרא ויבואר ג"כ מה שהוקשו המפורשים הלא ק"ו בריבא היא ותשובתו בצדו והכתוב בעצמו מגיד ולא שמעו אל משה מקוצר רוח וכו' וי"ל דאיתא במדרש דלכך ברח יונה תרשישה וסירב לישמוע בקול ה' להוכיח את אנשי ננוה כי נכדים קרובי תשובה הם לזאת ירא לנפשו כי אם דבריו יעשו רושם וישובו מרשעתה יהי קטרוג על ישראל ח"ו שהם לא שמעו לקול נביאייהם אשר נבאו להם יום השכם ושלוח ועד"ו נאמר גם כאן כי משה רע"ה ג"כ בהאי פחדא יתב דאם דבריו יכו שורש על לב פרעה יהי נצמח מזה קטרוג על ישראל וו"ש הן בני ישראל לא שמעו אלי" א"כ איך ישמענו פרעה כלומר האין יכול דבר אם ישמעני פרעה ואז אני עו"ל שפתים ר"ל לא יהי לי מעתה פתחון פה ללמד סגוריא על עם ה'.

והגאון מו"ה זאב וואלף טאננענבריים זצ"ל ווערפעלעט

ואתה ועבדיך ידעתי כי טרם תראון מפני ה"א והפשתה והשעורה נכתה וכו' והחטה והכוסמת לא נכו כי אפילות הנה — כבר דקדקו בהבנת המשך וקישור הכתובים אבל יתבאר בהקדם מאמדם ז"ל (ש"ר פ' י"ב) כי אפילות הנה פלאי פלאות נעשה בהן שנשארו בדרך גס ויש להבין למה עשה ה' ככה הלא לא עביר

קב"ה ניסא למגוגא אמנם היות שהקב"ה רצה להביא אח"ז מכות הארבה להרבות מופתיו ואלו לא הי' גשאר מהברד כלום לא הי' מקום לשלוח המכה של הארבה וי"ש מש"ר ואתה ועבדך ידעתי כי טרם תראון מפני ה"א היינו שעדיין לא תהיו יראים את ה' ומיד כאשר תפסק המכה תחזרו לסורכם ולא תשלחו את ישראל ויצטרך הקב"ה להוסיף עוד מכה על מכה כחטאתיכם והעד הנאמן לזה כי החטה והכוסמת לא נכו כי "אפילות" הנה שנעשה בהם פלאי פלאות ואין זה כ"א למען להניח מקום לחול להמכה שיבא באחרונה ומה נכחתי לדעת כי טרם תראון מפני ה"א ולשוכם לשון מרמה ופיכם תהגה עולה והבן.

הקדוש רבי שלום מבעלז זצ"ל

מסור"ה ג"פ פדות חד חסר ותירן מלאין ושמתי פדת בין עמי ובין עמך (חסר) פדות שלח לעמו (תהלים קי"א) והרבה עמו פדות (תהלים ק"ל) (מלא) יל"ט כי ג' מיני גלויות יש הא' כשישראל ביד בני ותחרת עולו הקשרה הלא היא מצער והוא הקטן שבכלם והשם יתב' ברחמי מפליא עמנו נסיו להראות אותותיו בכל עת מצא להמציא הדרוה ופדות לעמו ישראל בעת צר להם וממצוקותם יצילים וזהו שאנו משבחים ומודים בתפלתנו על נסין שבכל יום עמנו כי בהיותנו בגולה שה אחת בין זאבים טורפים אנו רואים בכל יום חסדי ה' כי לא תמנו עד שלרוב ההרגל נעשה דב"ז אצלינו כמו שהובח בטבע וזהו שמתי פדת בין עמי ובין עמך (חסר ב') כשישראל בגלות אצל חבירו ישראל כמרו"ל (יומא י"ח) אי בר אחיך דיילא (שומר המלך) קמי' לא תחליף וע"ז רמז פדות שלח "לעמו" כאשר יחיש ה' ישע ופדות "עמו" היינו בין אנשי עמו עם בני אברהם או "פדות" מלא פדיון רב במדה גדושה ג') הכי נכבד וקשה שבכלם כשאדם בגלות אצל עצמו מפאת יצרו הסוכן בו להחטיו והוא כבוש תחת ידו וכשל כחו לערוך מלחמה וקרב כנגדו ע"ז נאמר והרבה "עמו" פדות מלא ויקר פדיון נפשו ודרוש להרבות בפדיון להוציא ממסגר נפשו

דברים בעתם

לנשואין

במערבא כי הוי נסיב אינש איתתא א"ל מצא או מוצא "מצא" שנ' מצא אשה מצא טוב "מוצא" שנ' מוצא אני את האשה וכו' ויש להבין הכי נביא הוא החתן לדעת מחשבות כלתו אשר

כנסה עתה לחופה הטובה היא אם רעה? המחשבה מכל חי נעלמה כעצמים בבטן מלאה! אולם ד"ת עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר, בגמרא הקשו שני מאמרים וא"ז סותרים, מאמר אחד אומר, כי זווגו של אדם קודם יצירתו נכרו ונגמר, ומאמר שני אומר אין מזווגים לאדם אלא לפי מעשיו, ותדעו כאן בוווג ראשון כאן בוווג שני, הראשון מן השמים והשני לפי מעשים, ונוכל לכנות זוג השני בשם מערב (כטעם בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנו ירך וכדושתם ז"ל) ועבור כי זוג שני הוא לפי מעשיו, לב יודע מרת נפשו ויודע לאיזה אצטלא הוא ראוי והגון, והו' במערבא" כלומר בוווג שני הנקרא בשם "מערב" כאמור, נשאלה שאלה זו לפני החתן מצא או מוצא? כי לפניו הדבר גלוי לאן הוא נוטה, ועל ידי שאלה זו יתעורר להעמיק מחשבתו על ימים עברו לתקן את אשר עות לשוב מדרכו לטוש הפגמות אשר פגם בעונותיו, וע"י הלטשה אות ר' מן תיבת "מוצא" ימחה ותסרח באויר, ובמקום "מוצא" "מצא" ימצא והווג יעלה יפה.

לברית מילה

כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה ולחומה ולמעשים טובים, צדיק באמונתו יחי' האמונה היא יסוד ושורש לתורה ועבודה בלתי אמונה אין דת ותורה יסוד תורתנו הקדושה הוא המסורה אשר מסרו לנו אבותינו מאברהם אבינו עד ימינו אלה, וחזקה על האבות שלא יורישו לבניהם דבר שקר וכזב, כי טובתם ידורשו והצלחתם יחפזו, אבל המינים והאפיקורסים כופרים בתורת משה ובמסורה, כי בהפקרא נחא להם, חיי חופש ינעם לנפשם, ועול תורה יפרקו מעל שכמם, בלכס יכחשו ובשפתם יביעו: אין תורה מן השמים, משה מפי עצמו אמרם ועל הנסים והנפלאות אשר בתורה כתובות יניפו יד לאמר, לא היו ולא גבראו, מלב המה בדואים, ומה שאין לכזב, יאמרו כי הוא טבעי ולא נסיי, רק הדורות מלפנים הוכו בסגורים יחשבים לנסים, כי דרכי הטבע מעינם נסתרה, וכבר הכו על קדקדם, גם יש לענות על כחשם וכי הבל יפצה פיהם כי מה יענו אלה הכופרים על החותם אשר נחתם בבשרים אות ברית מילה, הכי גם זאת בדה אברהם מלכו? להביא בסכנה אותו ואת בנו, בנו יחידו אשר אהבו כנפשו? מי ששכלו צלולה ותכליל במחו לא עלה, יבין הדבר לאשורו, ויענה ויאמר, לולא חזון נפרץ לו מן השמים במחזה הנביאה, בעד כל הון דעלמא לא הי' חותך לבנו יחידו את בשר ערלתו, ומצוה הזו חתומה בבשרנו אין להכחישו או אל הצד לסלקו, ואות ברית מילה תעיד על אמונה בה' ושהנבואה מן השמים, אשר המה יסוד ושורש לכל התורה והמצוה וכל יתר העקרים משם יונקים ומסתעפים וזוהו

וזהו מה שארז"ל: גדולה מילה שנכרתו עלי י"ג בריתות. הן המה י"ג עקרים כי המילה הוא כיתד במקום נאמן בל תמוט יסוד ושורש האמונה.

וירבן בזה גם אמרם ז"ל: מאוסה הערלה שנתגנאו בה הגוים שני "כל הגוים ערלים וכל בית ישראל ערלי לב" פתח בגוים וסיים בישראל. לפי האמור גנאי הוא גם לישראל ערלי לב אשר כופרים בתורה כי בריתת הערלה מטפחת על פניהם הבינו פתאים ערמה, וחסרי לב בינה. —

המורם מדברנו שמצות מילה ללמד על הכלל כלו יצא להיות לאות ולמופת וממנו נקח להאמין באמונת אומן באמתת תוה"ק וגלל כן אנו מברכים הילד הרך הנימול: "כשם שנכנס לברית" שהוא עיקר ושורש הכל כן הענפים אשר ממנו מסתעפים ויונקים יהיו מוצקים כנחושה דשנים ורעננים "כן יכנס לתורה לחופה ולמעשים טובים".

להספד

מסורה (הובא בבעה"ט) ויתחזק ישראל וישב על המטה והמן נוסל על המטה. בעת האדם הולך לנוח מיגיעו לעת ערב על מטתו ושינתו ערבה לו האיש הנלבב רעיוניו על משכבו סליקו עוד יבא יומו והמטה תרגיעהו ממנוחתו בעת אשר יהי חולי מוסל על ערש דוי תכלה כחו ותפרד ממנו נשמתו וישיב אל בית עולמו בית ועד לכל חי וקול שדי דופק בחדרי לבבו שובה בן אדם שובה טרם תחשך עליך השמש חכין צדה לנשך בטרם תלך ואינך כמאמר אדוננו החסיד (תהלים קל"ב) אם אתן שנת לעיני וכו' עד אמצא מקום לה' כלומר מטתו תעוררהו מוסר השכל שלא לפנות אל רהבים ותעלולים והזוי יתן אל לבו לשוב מאולתו לכבס ולטהר כתמי עונותיו וזהו "עד אמצא מקום לה' מטתו היא לו לבית אלקים". —

ויש להמתיק הדבר עפ"י הסיפור הנודע: איש א' שאל את רב החובל מהספינה באיזה מחלה מת אביך רב החובל השיבו: אבותי ואבות אבותי לכלם הי' הים הרת עולם ומעי הדגים קברם ואין אתה מתירא להפליג תדיר על הים? שואלו שנית האיש רב החובל ענהו ואבותיך לא על המטה מתו ואתה תשכב עלי בלי פחד ויגון? כמוני כמוך הלא צבא לאנוש עלי ארץ ורגלוהו דבר נש מובילין יחי' לאתר דמתבעי הצדיק נמשל לרב החובל המנהיג את הספינה היא נשמתו על ים החיים ולוחם מול סערות וחמות היצר אשר יעמדו לו למכשול לא ירך לבבו לשוב לביתו ינוח בשלום על משכבו המטה לא תהי' לו לפוקה ולמכשול בידעתו שאין המטה

ממית רק ההטא הוא שממית ויתחזק בכל גופו לנצח יצרו והרשע שוכב הוזה על מטת עצלותו אין אלקים כל מזמורתו ועוד יוסיף סרה לילך אחר שרירות לבו לאכול ולשתות ולפנק בדשן את בשרו כמאה"ב הרוג בקר ושחוט צאן כי מחר נמות. —

וזאת תורת המסורה ויתחזק ישראל וישב על המטה" המטה נותנת לו התחזקות וממנה תוצאות חיים וחיללים יגבר להוסיף אומץ בעבודת ה' והמן נופל על המטה" לרשע המטה גורמת לו נפילה ליפול ברשת התאוה כי בזוכרו אחריתו יאמר נואש ועוד יוסיף הרוה על הצמאה למלא תאות נפשו כי יאמר שוא עבוד אלקים, ומקרה אחד הוא לעובד אלקים ולאשר לא עבדו ואנחנו בשם אלקינו נזכיר ונתעורר.

ידיש דייטשע ערקלעהרונגען

ושאלה אשה משכנתה וכו' כלי כסף וכלי זהב ושמלות ושמחתם על בניכם ועל בנותיכם ונצלתם את מצרים: עם זאלל זיך אויסלייזען דאס ווייב פאן איהרע נאכבארין זילבערנע אונד גאלדענע געמאסע אונד קליידער, אונד געבעט עז אויף אייערע זאהנע אונד טאכטער, אונד איהר ווערדעט מצרים אויסלעזערען — וואס היער געזאגט איזט, אונד געבעט עם אויף אייערע זאהנע אונד טאכטער קאנן פאלגענדער ארט ערקלעהרט ווערדען: אונזערע חכמים זאגען, דאס פערדיענסט דער ישראל, דאסס זיא ווירדיג וואַרען אויסגעלאזט צו ווערדען וואַר, דאסס זיא איהרע קליידונג, איהרע שפראכע, איהרע נאמען ניכט פערזאנדערטען. טראצדעם זיא לאַנגע צייט אין מצרים וואַרען, בעהיעלטען זיא איהרע אַלטע יידישע טראכט, איהרע יידישע נאָהמען, אונד יידישע שפראכע, וועלכעס זעהר וויכטיג צור ערהאַלטונג דעם יודענסומעס איזט — נון קענטע מאַן פראַגען, הקב"ה האָסט דאך געבאַטען, דאָסס זיא זיך פאן דען מצרים קליידער אויסבארגען זאללען, פאלגליך איהגען דאס טראגען דער מצרי-שער קליידער ערלויבט האסט, אבער עבען פאן דיעזען פסוק איזט בעוועזען, דאסס זיא זעלבסט דיא מצרישען קליידער ניכט טראגען זאללען, זאנדערן פיר איהרע קליינען קינדער איבערמאַכען אין יידישער טראכט אומגעשטאַלטען זאללען, דען פאן גראסע קליידער קאנן מאַן פיר קליינע איבערמאַכען — דעס האלב ווירד בעטאָנט, איהר זאללעט אייך קליידער בארגען אונד דיעזע איבערמאַכען, פיר אייערע זאהנע אונד טאכטער געבען, בזכות זה ווערדעט איהר מצרים ענטלעערען.

ארגז מכתבים

שלמה דוב גם אנו מכירים את האיש ההוא ואת שיחו. וכבר יצא מינוטין שלו. כי אך מתחבא הוא תחת אחד השיחים ורק שפתיו געות וזממו כל יפיק על דל שפתיו מתחפש בטליתו של ת"ח ולובש אדרת האמונה למען כחש' וסתר פנים ישים בשנותו את טעמו נגד בנ"א אשר לא ידעו להזהר. כחזיר טהור בעיניו ופושט טלפיו להראות כי מפריס פרסה הוא ומי פתי יביט לשטח מראהו החיצוני אחרי שאין תוכו כברו ויצר מחשבות לבו רק להתעות ולהדיח ושקרא לא קאי. שאין אדם שולט ברוח ועצור במילין לא יוכל, ואף אם פעמים רבות שומר פיו ולשונו ומכסה נכלי תרמותו רעתו תגלה בקהל והגה מפיהו יצא לענות כחשו בפניו. וכבר אמרו: הלשון קולמס הלב וממוצא פיהו נבין לרעיוניו ונדע שרעפיו אם כנים הם או דבר-בליעל יצוק בט' כמאמר אדוננו החסיד: יקבץ און לו יצא לחוץ ידבר בהתקבץ זון וכרמה בחבו וחרירי בטנו מלא עד אפס מקום. סוף הטומאה להתבקע ולצאת החוצה מבלתי יכולת להתאפק ולעצור ולכלוא את רוחו על דרך שיחו. —

ושמעתי צחות ראוי להעתיקו הנה כי החמור יצא לסבלתו ומצא עור כפיר מושלך על אם הדרך וילבשהו ושש לבבו, עליו ויגילו קרביו זמם בלבו העירה אבא אל אדם ובהמה אפיל אימה ופחד ואלעג להמון קרי' כאשר זמם עשה כארי' כרע רבץ וחוויו אחזו בעתה יאחזמו רעדה וחלחלה מהביט אליו יראו כי לארי' חשבוהו כלם שחל בחוץ! קראו וזה לנס החלם, ובראותם כי כלתה עליהם הרעה וימהרו לברוח על נפשם, והחמור אך באחד יצחק וילעג למו ויגיל וישיש בערמימותו ויעצהו רעיוניו לאמר עוד אספה עלימו חיל ורעדה אשאג כלביא וכל העם ינוסו לקולי. אכן כשמעם קול שאגתו נודע לכל כי אך חמור למשא הוא וכמו שערו כן ראו לא זעו ולא רהו ויתלחשו איש לרעהו תפשו את המתנכר! אל תביטו למראהו כי רק עיני אנשים ינקר' ונאספו עליו רבים אספוהו מאחור ומפנים יסרוהו בשוטים ועקרבים פצוהו במקלות ואבנים מעילו מעליו הורידו ועולו ואכפו הכבידו.

הרב ישראל אורוויטש טארגאוויטשע. הנה הבאתי מאמרו בלי תוספות וגרעון, וזאת למודעי כי מעתה יהי הופעת הירחון בתחלת ימי החדש. לזאת אעוררו בדבר שליחת חז"ת שיקדים ולא יאחר למען לא יגע לריק. לרבים דברים נאים ע"ס הפרשיות ולמדור "דברים בעתם" נשואין ברית מילה והטסד נקבל מכל מטיף ודורש גם לרבות ב"ב המחזיקים בתורת ה' אך ורק משופרא דשופרי ראוי להעלותן על שלחן מלכים, ובתנאי קודם למעשה שלא תדייקו בלישנא ויהי' הרשות נתונה לקצר או להאריך למראה עיני הבורך.

ברכת מזל טוב חמה ונלבדה לרבי הני חתן הני חתן וכו' וכו'
בחורי החורה וכו' כש"ת מ"ה לוי יצחק מילער ז"ל בן הני הגאון
וכו' מ"ה אשר אנשיל יודא מילער שליט"א אבדוקין פערזענליכע לאורח
עב"ד חת הרב הגאון וכו' מ"ה יוסף צבי ושלמה אבדוקין
שאמקטן י"ה"ר שוועגס יעלה יפה ונעלי על פני הנשואים יענו
ביתם בית נכון ונשא.

ברכת מזל טוב לכבוד הני המושלם חרוב וכו' וכו' י"ה
משה דוד בערגער ז"ל לארשיו עב"ד בת הרבני הניד העמיקי י"ה
ד' חיים רבון כש"ת מ"ה אורי שאבטער שליט"א איין מוידע
בק"ק שיינליא -- ירום ה' קרנו בכבוד ויזכה לייב בחן ד"א י"ה
הלכה טחן נחת והרחבה.

נאמקא דלבא אטיוא ברכת מזל טוב לכבוד אטיוא י"ה
הרבני הגיד והמורא והמורא במ"ה כש"ת מ"ה יעקב דוד בערגער
שליט"א מאמטארל לנשוא יעקב עב"ד חת המושלם המורא יעקב חת
למעלות מ"ה הושע צבי שטיינגערער ז"ל טק"ק דאלטין -- תחבורת י"ה
הנכונות עד גלי ד' כעיתות גפשי יודכם

העורר

ברכת מזל טוב לכבוד חברי הנכבד הני חת חתן וכו' וכו'
ומדות מורות מר יצחק אייזיק מארקאוויטש ז"ל מעמטעלמורא וכו' וכו'
אדמו"ר מידעט וצלה"ה לארשיו עב"ד בת הגיד והמורא מ"ה יעקב
פרידמאן בק"ק סאטמאר י"ה חת דרך צלחה וירום קיין וכו' וכו'
יעשור וזוכה לבנות בית נאמן בישראל ותורה וגדולה יתאמו אצלך

חבירך ז"ק דוב פערשטיגער

ני מידעט י"ה גבאי דחקט

י"ב ברבות ושובע ימיהו איך ימים ושנים וכו' וכו'
וברכה וחיים ומזל טוב מאת ריבב ימים שבעת ילדו בק"ק חתן
ובתורה מאת ציר ישראל ונאלה לחבירי דוד נפשי חת חתן וכו' וכו'
מ"ה נפתלי יוסף קליין ז"ל ולכלתו המהוללה חת ודא רענא מאת אבי
שבישים שוועגס יעלה יפה ובשטומ"צ

מאתי ה"ק יעקב גאטטליעב וואשאד י"ה

המערבת מברכת בברכת מזל טוב את כבוד הני המושלם חרוב
בתורה וי"ש וכו' מ"ה חיים וויינשטאק ז"ל לארשיו י"ה שוועגס יעלה יפה
ויעלה על במתי החצלה.

ברכת טוב מעימקא דלבאי להחברא משנחת דפה ובפ"ט להבאי
ר' שמואל עלענבויען בעבוד שסדר נפשו לקיים מצות י"ה חת לחבר
אברהם צבי שבת העמיקא באשר שמע מפי אבי י"ה חת לחבר
החפצים ע"י ליצטאציאן ובאשר שיעשו באמנה חת י"ה חת לחבר
אשר ובבוד וחיים אירובים אמן

בד' חיים בן המנוח משה פרענקל

ברכת שמים מעל ומז"ט יחול על ראש אהובנו ידיד נפשנו חקיק במורשי
 ייבנו יתה ונחן מוכתר במעלות ומדות נשגבות תורה ויראה
 הרר מסורבורג דחוב וכר כשרת מורה שמעון עוזר כ"ץ נ"י
 לארשי יתד עוזו יעלה יפה יפה לבנות בית נאמן בישראל מלא ברכת ה'
 יוסף קלמן האפפמאנן ואחיו דוד שלמה מיהאליפאלווא.

שלום שלום אקרא מרחוק גדי יאה ומזלא טבא לכבוד ידידי
 הב החתן תמים למעלות החוב וך הרעיון ומיטב הגיון וכר כשרת
 מורה שמעון עוזר כ"ץ נ"י בק"ק מיהאליפאלווא (רומאניא) לארשי ירום
 ה קרנו בכבוד עד למעלה ראש
 מאיר האפפמאנן - ממהאליפאלווא
 לומה בישה"ר דק"ק פרעסבורג.

ספרים ידגניעו להמערבת

ספר ישרש יעקב מהה"ג וכר מורה יעקב שיק וצל אבדק"ק
 נאדאדוואר כולל חדית בהלכה ואגדה ביאור רחב
 גיט פורשיות התורה דברים מתוקים ונעימים גם הראה זרוע עוזו ורוחב
 בינתו בפלפולים מחירו מאה לעי ברומניה ולערך זה בשאר הארצות
 להשיגו אצל המר"ל בני המחבר ז"ל עפי הכתבת
 Rabbi Antal Schick SZIKSZO Ungaria.

בשורת ספר חדש יצא לאור ספר נחמד ויקר הנקרא בשם דודאי
 השדה מכבוד הרב הגאון הצדיק הנודע בשערינו וכר
 ברה אליעזר דייטש וצל האבד"ק באניהאד יצ"ו כולל שאלות ותשובות
 ופלפולים בדיני שמחות גם הסעדים על גדולי ישראל ולהקמת מצבה
 וכר הנחן לכל רב ומורה ויושב על מדין ולבסוף הספר נספח
 שפתחות על כמה מאות דינים נחוצים בענינים הללי וכמעט לא נמצא
 סאלה שלא יהי נזכר בה מסודר באופן נאה מעשי ידי אומן גפלא
 הוב בעל גנוי יוסף נ"י החפץ בספר זה יפנה אל בן המחבר תחת האדרעסטא:
 Rabbiner Moses Deutsch SUBOTICA S. H. S.

גבעת פנחס על עניני ניקור בחלק הפנים עם עשרה ציורים לחבין כל דבר
 ודבר במראות עין עם הערות וחקירות הלכו גדולות וקבועות
 בליקס מראשונים ואחרונים שו"ת קדמאי ובתראי וספר זה נצרך לכל ובפרט
 במעלי תוראה שוביים וכל העוסקים במלאכת הניקור כי הוא מורא דרך
 מתורה וכמצוה את המעשה אשר יעשון לכל יכשלו בדבר הלכה מחירו 2 פענא.
 עטרת פז עם המחבר והרמ"א ובאה"ט ושע"ת על הל' נשיאת כפים
 והיא לקוטי דינים המפורשים בסוסקים ראשונים ואחרונים
 שו"ת קדמאי ובתראי הערות והגדות חדושים ובאורים ומנהגים מפורש
 יצא בטוב טעם נחמד ונעים מחירו 1,80 פענא כל אלה חברו
 הרה"ג מורה פנחס זעליג הכהן נ"י מקליינווארדיין ולהשיגם עפי אדרעסטא
 Schwartz Zsignond KISVÁRDA. (Hungaria)

מגד ירחים

יצא לאור פעם אחת בחודש

מגד ירחים חושבים גם ימים בני-אורים ופירושים בדברי קדושים על פרשיות התורה ימינו אורה וגם על מדע חכמה דהאבות כדמות מהותיות דרושים לכל חשיבותם בזמננו. פונים יקרים נפי ספרים וספרים בעזרת יוצר העיתון

העורך

יוסף חיים הכהן ווייס
סאטמאר תע"א (רומאניא)

מחירו לשנה: לרומאניא מארזים לפי לאמערקא כ' דולרים.
לשעעכייא ארבעים כתרם. ובערך זה בשאר ארצות.
מחיר מודעות נפי: יודל השמח.
מהברים השולחים לנו ספרים יתפרסמו בהתנאי

Adresse:

הכתובת:

Red. Meged Jeruchim, Satu-Mare Romania.

MEGED JERUCHIM

בבית מבחר ספרים של המערכת

אפשר להשיג בתמידית כל מיני ספרים חדשים וישנים ש"ס ויילנא מכיר עוז והדר בריכה יפה וחוקה דיי עור שפיענעלכאנד עם הרבה רמב"ם ש"ע אורח ש"ע יוד עין יעקב ויילנא הכל במחיר הנמוך וכן כל מיני ספרים חדשים וישנים. נא להפנות אלינו בהזמנותיכם ותשלבו רגון

"מגד ירחים"

קובצים שלמים משנת תרפ"ו - פ"ז פ"ח ... נמצאים בבית המערכת החפץ בהם יפנה אל המערכת.

בית דפוס של מחיר לייב הירש סאטמאר (רומאניא)

Druck von M. L. HIRSCH SATU-MARE Rumänien

פאטאגראף צענטראל.

קאזינצ'י גאססע נומער 22, 1 שטאט.

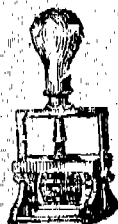
פאטאגראפיען אין קונסטפאלער אויספיהרונג אויסערדעם בילדער פיר רייזעפאסטע אונז פיר נייעסטע געזעצליכע לעגטימאציען צו בילדיגסטען פרייז אין דריגענדען פאלע אויך אין איינע פאר שטונדען ערלעדיגט אויף וואונדער געהע איך צו פאמיליע אויסנאמען אינס הויס וויא אויך אויפס לאנד ביטטע דיא וועהרע גלויבענסגענאסטען אום אונטערשטיצונג מיידעס אונטערנעהמונגס זייכע האכאכטונגספאלל

יהודה פריעדמאן

Fotograf „CENTRAL“ Fényképész SATU-MARE.
Strada Stefan cel Mare (Kazinczy ucca) 22.

אלער פיינסטער בילד קוקוסייפע וויא אויך וואווייפע לייעפערט צו בילדיגסטען פרייז יצחק יהודה פערלבערמאן קראלי.
Felbermann Szappangyara, CAREI MARI.

הכל הולך אחר החתום: יעדער ווילל זעהן דיא אונטערע ציילן

דיא אונטערשריפט דען שמעטפעל דעם אקטעם בריעפעס א.ה.נ. אלזויא יעדיקס אונטערעסטע אומבעדינגט אין יעדעם געשטאקפאללען שמעטפעל אדער גומי האנד אונטערשריפט זיך צוא בעזארגען וואס בילדיג ראש פינקט זיך נח ביא מיר אין דען נייע איינגעריכטעטע שטאמפן דען פאבריק ציא עררייכען איזט. גומי מעססינג שמעטפעל דען האטום-טאישען שמעטפעל עטצי.

דיא אונטערשטיצונג האט ג' יודישען פובליקום ערווארטעד

אכטונג אדרעסטע: שלמה שמעי' פריעדמאן

„Rapid“ Fabrica de Stampile Satu-Mare, Str. Mih. Viteazul 21.

בבית מדרש ספרים המפורסם שלמה ווייס. סיגעט, רומניא

כבר נמצא הספר החשוב הנפלא ישמח משה הנדפס עתה מחדש בהדור רב כלילת יומי והחומשים עם אבי' ופירוש מחוקקי יהודה וכן כל הספרים שיצאים לאור נמצאים שם מיד ונמכרים במחירים מאד גמולים. מבחר גדול כן ספרים עתיקים יקרי המציאות כל מיני ש"ס ופוסקים שו"ת ראשונים ואחרונים ספרי רימ"ל סליחים ועטרות מזוהות מגבעות וכו'. האדריסה:

Librăria S. Weiss, SIGHETUL MARMĂTIEI, Romania.

ב"ה שנה חמשית העורך יוסף חיים הכהן ווייט סאטמאר זיבט חרפ"ט:

ב א

הגאון מו"ה אשר אנשיל יודא מיללער שליט"א פערטראזשעני
ועם קצת הוספות מהעורך

בפסוק אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם דרשו חז"ל
(ביצה כ') לכם ולא לנכרים, לכם ולא לגבות. ויל"פ דרשתם
ז"ל ע"ד מוסרי, הן נתאמת מפי סופרים וספרים, כי אין לו להקב"ה
נחת רוח בעולמו אלא ממי שעובדו עבודה חמה ונקייה, זכה וצלולה
מכל פנוי ושמן מחשבה זרה, והנה יתחמץ לב האדם אם ישם אל
לבו הודעה זו, כי מי הוא הגבר אשר יאמר וך לקחי טהרתי לבי
מכל שמץ מזושבת דופי, וכבר הודיענו רז"ל כי ההרהורים בלתי
מהוגנים חמה מתדברים אשר אין האדם ניצל מהם בכל יום, בתשובת
שאלו: זו החליטו קדמוננו שע"ז רמזו רז"ל בהאי כללא דכילולו לן:
הבא לטהר מסעיין אורח, האדם ההולך בדרך חמים ואדיר כל חפצו לשים
מגמת פניו לעבודת ה', וכונתו רצון בלתי לה לבדו הקב"ה בעזרו.
וכל הרהורים ומחשבות בלתי טהורות אשר יבלבלו ויסכסכו עבודתו
את כלם ישא הרוח וכלא נחשבו, וכור הבחינה לזה לעמוד על
הבירור אם נן וישר פעלו, באם מעשה עבודתו בתורם אשר יעשה
בקהל עם בפני רואים, יעשה גם בוזרי חדרים שוה בשוה בלי
מגרעות יוכח לדעת כי מחשבתו זכה וכונתו רצון, אבל אם בעת
שהוא סגור בחדרו ואין זר רואהו קר רוחו, ומעשיו מצות אנשים
מלומדה ובעמדו בקהל עם בפומבי יתפעל ויתלהב לעשות בוריות וחשך
נמרץ, זה האות כי מעשיו לא לרצון — שנית ראוי לו לאדם לשים
אל לבו לדעת, כי אשרו והצלחתו תלוי בעבודתו, כמאמר "מעשיך
יקרבך ומעשיך ירחיקוך" ורז"ל דרשו עה"פ (תהלים קי"ט) צרופה אמרתך
מאד, כי המצות לא נתנו אלא לצרף בהם את הבריות, ואין אדם
עושה חטיבה למקום בעבודתו כמאמר החכם (משלי ט') את חכמת
חכמת לך וכו', והנה אם שני אלה הדברים יהי נגד עיני האדם
ויהי חרותם על לוח לבו או יהי לבו נכון ובטוח, כי עבודתו
נתקבלה בשמי מרומים, ולא תשוב ריקם אל חיקו.

אין כל אלה הדברים נוכל להעמיס בפסוק הנזכר אך אשר יאכל
לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם. הפסוק מירר במאכל אשר
יאכל לנפש היא הנשמה היינו התורם אשר חמה מוון הנפש מוון
הרוחני ושני רעיונות הנזכרים מתבטאים בשתי חובות "לבדו" ו"לכם"
לבדו

"לבדו" להורות על מחשבה טהורה וזכה אף כשהוא לבדו ואין זר אחו. ו"לכם" ר"ל שהוא לטובתו לגופו ונפשו כאמור. וידהידו א"כ שיעור הכתוב "אך אשר יאכל לכל נפש" ר"ל תנאי הוא הדבר כי אך באופן זה ראוי הוא שיאמר עליו כי הוא זה מזון הנפש. באם הוא "לבדו" יעשה "לכם" היינו ב' אופנים הנזכרים

ועל כונה זו סובב והולך גם קוטב מדרשם ז"ל בביאור המקרא "לכם ולא לזכרים" להעיר אותנו שלא נעשה מצות ה' רק בפומבי למען יראו זכרים וזרים ויהללו מעשינו בשערים "לכם ולא לגבוה" אנו מטיבים במעשינו כי אם צדקת מה תחן לו וא"ש.

הגאון מו"ה מרדכי בנעט זצ"ל

ולכך בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו וכו' יל"ם דהנה ארז"ל בפ' אכן נודע הדבר שעתה נודע מה חטאו עם ישראל יותר מכל עם ולשון שגזונים בעבודת הפרך משום שיש בהם בעלי לשון הרע. אולם מבואר בדברי רז"ל (פ"ק דסוטה) שנגאלו על שלא היה בהם דלטורין. א"כ נראה בעליל שחקנו המעות. והנה רז"ל דרשו סמוכין לכלב תשליכון אותו וסמין ליה לא תשא שמע שוא להורות לנו שהמספר לה"ר ראוי להשליכו לכלבים ודרשו כמו כן גבי "וסף ויתנכלו אותו להמיתו. ששיסו בו הכלבים על שחשדוהו בחטא לה"ר. לכן אמר ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו. בשבחן של ישראל דיבר הכתוב שלא היה בהם דלטורין והבן.

אמר המאסף אני שמעתי לפרש טעמו של דבר בדרך צחות. כי חז"ל אמרו כלבים נובחים מלאך המות בא לעיר. והם אמרו כלבים משחקים אלי' בא. והנה בשעת מכת בכורות הי' מסתופף שם מה"מ המשחית ומחבל. גם נודע כי בזכות מילה נגאלו. ולפי קבלת רז"ל אלי' מלאך הברית יושב לכסא של הנימול. וא"כ שניהם נקבצו באו להם באותו מעמד, ובכן נשארו אז נבוכים בדעתם אם לגבוה או לצחק. ואשתקל מלולם ונאלמו דומי'.

הגאון מו"ה בן ציון אייזענשטאדט נר"ו [נכד להגאון בעל שו"ת פנים מאירות]

והי' לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת ה' בפיר. שנים הם הדברים אשר רק עליהם תלוי ועומד יסוד כל עם וקיומו. מצבו ועמדתו. עבודתו. היינו עבודת האדמה. ואליה יתייחס גם מקנה וקנין מסחר ואחנן. כי איך יכון עם אם עבודה אין לו. אין שדה וזרע. דורש ללחם ואין. וחיינו תלויים לו מנגד

וזה שנית החכמה ושלמות בכל ענפי המדע להיות העם משולט ביותר והולך הלוך וגדול הלוך ואור כי איך יתקיים עם אם החכמה ממנו והלאה ומדע רחק ממנו.

ושונאי עמנו והחפצים רעתו זו הוא טענתם מאז מעולם, כי ישראל עם לא יוצלח לכל מלאכה ועבודה ואיננו מועיל ומטיב לארצו ולמולדתו וגם אין לו מזל בקדקדו להמציא חדשות במדע ובחכמה וכל חכמתו הוא אך לחקות כקוף את אשר יעשו עמים אחרים כי לבבו לא יבין ועיניו סגורות לבלתי ראות באור הדעת וזו היתה טענת מלך מצרים: "כי גרפים הם על כן צועקים לאמר בלכה נזבחה לאלהינו" כי גרפה הוא ישראל ולא יצלח לכל מלאכה, וגם רוח קדשו לקחה ממנו ואם אומר להביא זבח לה' ולראות באור אל הגותן חכמה ודעת גם זה לא מרגש פנימי ועקרי לחכמה ולמדע אך ממאסו עבודה ומלאכה ואיננו חפץ להתעסק בהן יאמרו כי אנשי רוח הטהור ומסתופפים בצל החכמה לחקור במופלא מהם.

ובכדי להוציא מלב השונאים ולהראות גלוי כי לא כצעתה הבאה על ישראל כן הוא כי ישראל באמת אוהב עבודה וחכמה גם יחד וכי גם הוא יוכל להתקיים בתור עם ולאום ולהתכלכל גם מעבודת כפר ופרי רוחו הנה צונו האל בצאתנו ממצרים להתבונן להיות לעם עולם המתקים לדורות להניח תפילין על היד לזכרון להראות כי גם ידי עמנו עושות חיל וכי תצלחנה למלאכה ועבודה ועל הראש כנגד המוח להראות כי מוח בקדקדו כי גם חכמת לבנו תעמוד לנו לעד ולא נבוש לדבר את אויבנו גם בשערי עבודה גם בשערי חכמה.

ובהיות בר ישראל מגיע לשנת השלש עשרה לחייו ובה בין אנשים ולהיות חבר לחברת האדם השלם ילבש גאה וגאון כמדוי בברכו על מצות תפילין בהראותו לעמים גלוי כי בו בחר ה' לעם סגולתו להורישו ארץ הקדושה כי ראוי ומיכשר הוא לזה הן מצד חסרו ומצד נפשו הנעלה כי כחו במחניו לעבוד אדמת קדשה ולשדדה לאכול מפריה לשבוע מטובה וגם זה להאציל נשמתו הרוממה לעבודה רוחנית להיותו עם עולם חי וקים.

בישלה

הגאון מו"ה אברהם יונגרייז זצ"ל טשענגער [מדינת בעהמ"ח מנוחת אשר]

מדרש הים ראה ויננס מה ראה ארזנו של יוסף ראה ויל"פ דגודע מה שנחקשו המפרשים גם זה דקרים למה הוא בא לכלות צבאות

צבאות מצרים מעל פני האדמה, אפשר לכלותם בדבר או במגפה רעה, כאשר ספו צבאות סיסרא וסנחריב במועדם, ותרצו וקב"ה רצה לחזק אמונת ישראל אשר היתה רופפת בידם, פסחו תמיד על שני סעיפים, פעם האמינו ופעם לא האמינו, לכן הראה לעינם נפלאות ע"י שינוי הטבע הפלא ופלא אשר לא היה בעולם מיום הוסדה עד הנה, אמנם אי משום הא יותר היה לו למי הים לישא את ישראל על משברי גליו כאשר ישא הגשר עולליו באברתו, וזה יותר פלא ממה שנגזר לגזרים ועברו בין בתריו, אבל באמת גם נס זה לא חדש לפניהם, כי כבר ראו ארונו של יוסף, ארון עשוי מברזל ונוחשת, מלא עצמות אדם צפה על פני המים, גלל כן נגזר הים לגזרים, ולזה כינונו חכז"ל במדרשם הים "ראה ויגס" מה ראה שלא הגביהם על גליו, כנשר "ארונו של יוסף ראה" ושוב אין זה פלא חדש לכן נגלה בפנים חדשות וא"ש.

דרוש לשבת שירה

[מלוכט עם הוספות רבות מהעורך]

אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת, או כשראה הנס עלה בלבו שישיר שירה (רש"י ז"ל), ארו"ל (ברכות) גנאי ה' לחוקי' וסייעתו שלא אמרו שירה עד שפתחה הארץ תחלה שני' (ישעי' כ"ד) מכנף הארץ זמירות שמענו ואח"כ צבי לצדיק, ביאור הדבר: הנה צדיק באמונתו יחי' אם אך זיק ברק הישועה התנוצצה מול עיניו, פיהו ידבר רננות לקל המושיע, כי בטחונו כ"כ חזקה, כי קרובה הישועה לבא, וזה נרמז בקרא, ימין ה' "רוממה" ימין ה' עושה חיל ירצה אף אם עדיין ימין הישועה רוממה, לא נראה בעליל, כסוח אני כי יעשה חיל, והנה מקרא מלא דיבר "כי לא יעשה ה' דבר כי אם גילה סודו אל עבריו הנביאים" וישעי' הנביא ברוח נביאתו בישר לחוקי' וסייעתו מפלת סנחריב וחילו טרם בואה, ולא אמרו שירה עד שראו כל חיל הצובאים סביב ירושלים שוכבים פנרים מתיים וז"ש גנאי ה' לחוקי' וסייעתו שלא אמרו מיד שירה על הבשורה אשר שמעו מפי נביא "עד שפתה הארץ" שהישועה נגלה לעין כל על פני הארץ.

הנה כי כן יש לתמוה טובא, הלא מרע"ה הודיעם מקדם כי ישועת ה' בא יבא, כמאמר "התיצבו וראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם היום" א"כ איפוא מדוע לא עלה על לבם לומר שירה רק אחר שראו בעינם הנס, ולא טרם זאת, הכי בגנאי משה וישראל דיבר הקרא, לתרץ זה נקדים הכתובים הקודמים: ויאמרו אל משה המבלי אין קברים במצרים וכו' ויאמרי משה התיצבי וראו את ישועת ה' וכו' ה' ילחם לכם ואתם תחרישון, כי כבר נתקשו המפרשים למה עשה

עשה ה' ככה להביאם במבוכה רבה זו עת רדפו מצרים אחריהם
 היד ה' תקצר להראות להם ישועתם מיד אחר יציאתם ממצרים אמנם
 פשר דבר הוא כי באמת לא השלימו הקץ רק קישוי השיעבוד
 השלים כנודע אמנם מאחר שמשיר ניוחם אותם תמיד ודבר על לבם
 כי לא יארכו הימים וישועתם קרובה לבא ידיעה זו העלה קצת
 השקט בלבבותם להסיר מר עצבונם כי כן הוא תכונת נפש האדם
 מתנחם אף גם בעת שברע הוא ביודעו כי עוד מהרה ימצא מנוח
 מפלט לנפשו ובהיות כן אודא להו האי מעליותא דקושי ושיעבוד
 להשלים הקץ כמובן לזאת ראה הדעה העליונה הרוצה בתיקונם להמציא
 ישועתם ע"י הצרות המוצאות אותם להיות נתונים במצור ובמצוק
 המצרים רודפים אותם מאחריהם ומי הים סגר המדבר לפניהם והיו
 תלויים בין מות וחיים וכמעט קט אבדה תוחלתם ותקותם לאמר גואש
 ובאותן השעות הקשות ה' למדי להשלים העבודה הקשה אשר ה' חסר
 משלמותה וצורך גדול ה' בדבר צורך שעה ודטבא להו עבד להו

אולם כל זאת תועיל להם אם לא ידעו הנס אשר קרובה לבוא
 אבל אם יודע להם אז ידיעה זו יכוון להשחית ולחטא
 המטרה כי מגורם ופחדם יגוס מהם ובמה איפוא ישיגו פדיון נפשי?
 גלל כן אמר משה רע"ה להאנשים אשר התרעמו לפניו והתלוננו על
 מר גורלם כי קצר כח הסבל ונלאו נשוא את הצרה וכלכל לא
 יוכלו עוד התיצבו וראו את ישועת ה' כאשר ראיתם את מצרים
 לא תוסיפו לראותם עוד ה' ילחם לכם כלומר לכם אני מגלה כל
 זאת את הסוד הכמוס עמדי יען שההכרח יאלצני אולם ואותם
 תחרישון לא תפרסמו הסוד כרבים כאלם לא תפתחו פיהם כי אם
 לא תשימו מחסום לפיהם אבד מנוח מכם ומעתה סרה התלונה ממשו
 וישראל שלא הקדימו לשיר שירה תזלה כי עת לחשות ועת לדבר

ובזה יבואר גם מה שדקדקו במקרא קודש ותחם מרים הנביאה אחות
 אהרן וכו' על מה זה חששה התורה להודיע פה מעלתה מעלת
 הנביאה מה שלא מצינו בכל התורה כלה ולהאמור מיושב שפיר
 בשבחה של מרים דיבר הכתוב שהיתה נביאה וידעה את הנס העתיד
 לבא בקריעת ים סוף עכ"ז שמה מזוסם לפיה שלא תגלה עדות זו
 בקהל עם כי לא דרך נשים לה לפטפט בדברים רק בעת מצוא
 הרימה את קולה שירו לה כי גאה גאה וכו'.

הגאון מר"ה משה שמעון הלוי זצ"ל פרויקטורכען

עזי וחמרת יה ויהי לי לישועה יל"פ עפ"י מרז"ל (ביצה כ"ה) תנא
 משמי דר"מ מפני מה נתנה תורה לישראל מפני שהן עון וכו' וזתיהן
 של אלו אש שאלמלא לא נתנה תורה לישראל אין כל אומה ולשון
 יכולין

יכולין לעמוד כפניהם והיינו דאמר ר"ל ג' עזין הן ישראל באומות וכו' הן הטביע הקב"ה בישראל טבע של עזות, ובודאי בפני עצמה מדה מגונה הוא, אכן נמשך ממנו תועלת לישראל מאחר שקבלו את התורה ועי"ז כל באי עולם עומדים כנגדם ומתאמצים להחליף שיטתן ולטורדן מאמונתם, לצגו להם, בוז להם, קראו להם בקול צווחות וקול רגז, היו כמונו ואם לא נדרוף אתכם עד לחרמה, ומה טוב ומה מעולה הוא, שיש בישראל עזות, עוז רוח כנמר לעשות רצון אביהם שבשמים, לא יחותו מפני כל, לא יחשוו לקול השופכים עליהם, בוז וקלון לא יחרדו מקול צווחות, לא ינודו לקול מסיתים, לב ישראל בלב הארץ אשר יאספו עליו המון רועים, מקולם לא יחת ולא יפחד ולולא שהי' לישראל עזות זו, לא הי' מעצור ברוחם לעמוד נגד מחרפיהם ומגדפיהם.

ואיתא במדרש (רבה שמות) ע"פ אז ישיר משה זש"ה (משלי ל"א) פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה, הן חכמה ובינה יתירה נודעת לאבותינו כאשר פתחו פיהם בדברי שירה על גורלם שנפל להם בנעימים, להיות לגיונו של מלך, כבר שמעו ע"י משה, כי "בהוציאך את העם מצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה" והי' להם מקום לשוב מה בצע שנשכרו מוטות עול מצרים מעל צווארנו, ונתן לנו עול אחר קשה, והוא עול המצות שנסבול מעתה על שכמנו, ולכוף את ערפנו לעבודה הכבדה של אש דת, אשר על ידה פסיעתינו מתקצרות, אמנם לא כן מחשבותם וסרעפי לבם, כי הברו נושאי כלי ה' וברגשי תודה שבחו והודו לשמו על החסד שנעשה להם שקרבם השי"ת לעבודתו וחיי עולם נטע בתוכם, וחבה יתירה נודעת להם כי הרשות נתונה להם לכנוס אל הקודש פגימה וז"ש "עזי וזמרת יה" הלא יחיו מצומדים ושניהם כאחד טובים המה, וכמה מאושרים אנחנו שבעותינו נבחרנו לזכר את שם אלקינו, ולנו העזים טוב להודות, ולנו נאה לזכר לשמו, ורק היא לנו לישועה כאמור.

יתרו

הרב המגיד מו"ה ישראל גאלדמאנן גר"ו גראסווארדיין

[מחבר ספר כנסת ישראל על מס' אבות]

ויסעו מרפידים וכו' ויחן שם ישראל נגד ההר, ומשה עלה אל האלהים להבין קישור והמשך הפסוקים נקדים דברי היעירות דבש על מרז"ל (במשנה סוף מס' סוטה) משמת יוסי בן יעזר בטלו בעלי אישכולות ופירש"י ז"ל "אשכולות" איש שהכל בו, ואמר הוא ז"ל פי' לפירושו, כי ידועה ומוסכם מחכמי ישראל וגם מחכמי האומות, כי הדמים אשר נבלעו בהאדם אינם עומדים על מצב אחד רק רצים ונעים

ונעים במרוצה גדולה עד שברגע אחת ירוצו ויסטבו כל הרמ"ח איברים והשס"ה גידים [ונקרא בעולם המדעים "בלוט צירקולאציאן"] וזה היה מחמת יוצר בראשית, שעל ידי מרוצת הדמים בחזק יודככו הדמים וידחו הפסולת לחוץ, ובהיות הדמים זכים ומצוחצחים אז הנפש החיונית השורה עליהם בתכלית השלמות, והנפש השכלית (דיא גייסטיגע ועצלע) השורה על הנפש החיונית הוא ג"כ בשלמותה, כי זה לעומת זה עשה אלקים, ובהחזקות כחות הגופניות יתחזקו גם כחות הנפשיות (חובות הלבבות), אבל אם יש איזו מניעה במרוצת הדם הטבעי התמיד, או אם יחסר אבר אחד, שנגמם ונפסד ובטלו הרגשותיו, אז נהרס ונזרב כל בנין גופו, יען שהדמים לא יוכלו אז לפעול פעולתם לסגב במרוצתם כראוי, וממילא גם נפש המשכלת איננה בשלמות, כמ"ש רבינו הרמב"ם ז"ל, כי חלאת הגוף מונעת את הנפש מלעשות פעולתה המשכלת, וזה אחד מהטעמים אשר כהן בעל מום פסול לעבודה כי הגרעון בשלמות גוף האדם מורה על ההפסד בשלמות נפשו כאמור.

ככל הדברים האלה וככל החזון הזה כן הוא גם בכללות עם בני ישראל, כי כמו שיש באדם פרטי רמ"ח אברים ושס"ה גידים, כ"כ גמזאים המה בכלל עדת ישורון כענין שמצינו בפסוקים "ראשי העדה" "עיני העדה" וכאשר המה פועלים פעולתם בשלום ואחדות, ואין בהם פירוד, וכולם קולעים אל מסרה אחת לעשות רצון אבינו שבשמים, אז גם נפש השכלית הכללית, הוא ראש ומנהיג העדה (דער גייסטיגע פיהרער דער געזאממטהייט) מושפע מפעולתם, ונמשך עליו כל השלמות וכל המדות געלות ונשגבות מכל העדה, ויכול להתעלות במדרגת "אשכולות" איש שהכל בו, לא כן אם יש ח"ו פירוד בכלל ישראל, זה גוטה לכאן, וזה גוטה לצד אחר, הרי הם כדוגמת אדם פרטי שנתפרדו איבריו אשר הוא מניעה במרוצת דמו, כן הוא גם בכלל, שגפש השכליות הכללית המורה על ראש ומנהיג העדה אינה יכולה לפעול פעולתה בשלמות, לכן עד שלא מת יוסי בן יעזריהו, אזוהות בישראל, ולא הי' פירוד לבבות ביניהם אז היו הראשים "בעלי אשכולות" איש שהכל בו, אכן משמת יוסי בן יעזר ונתחלקה עדת ישראל למפלגות וכחות שונות ולא היה אחדות ביניהם כמבואר שם בגמרא וממילא כשנתפרדה החבילה בטלו גם "האשכולות" כנ"ל.

וברעיון נשגב זה יבואר מרז"ל (פירש רבה שה"ש) זאת קומימן דמתה לתמר, אלו ישראל, כה התמר הזה אין לו אלא לב אחד, אף ישראל אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים, וגמיר אומר "ושדיך לאשכולות" כי בהיות כן או ממילא "שדיך" אלו ת"ח כמבואר במרז"ל (שדים המשפיעים מחלב חזרתם) היינו הראשים שבך "לאשכולות" יוכלו להתעלות למדרגת אשכולות, איש שהכל בו.

והנהגה ידיעת הפכים בשוה וכאשר ישראל יתאחדו ח"ו לסור מדרך התורה כאשר עיננו רואות בעוה"ר שמתאחדים נגד דת תוה"ק ומתאספים לעשות הרע כמו נשפי חשק [באללע] וכדומה אוי לעינים שכך רואות או ראשיהם ומנהיגיהם נעשו ג"כ "אשכולות" איש שהכל בו לרעה וע"ז רמזה תוה"ק בפ' (דברים ל"ב) כי מגפן סדום גפנס וכו' ענבמו ענבי ראש אשכולות מרורות למן הכונה כי ישראל נקראים גפן כמו גפן ממצרים תסיע גם נקראים ענבים כמ"ש כענבים במדבר מצאתי את עמי ישראל וכאשר סרים ח"ו מדרך התורה אז גפנס גפן סדום טורי גפן נכריה וענבי ראש ואז הראש שלהם (ראש תרתי משמע) נעשה איש שהכל בו וכלול מכל מום רע וכל מדות רעות והם "האשכולות מרורות למו" כאשר הנסיון היומי יעיד על זה.

המורם מהצעה נכבדה הזאת שאם יש שלום בישראל והם כלם כגוף אחד ממש כאיש אחד חברים משפיעים כח ותוספות קדושה בהראש והמנהיג עד שמתעלה למדרגת האשכולות כנ"ל ומעתה מה מאד מובן הסמיכות של הפסוקים אלו אשר לפנינו ויחן שם ישראל וכו' כאיש אחד בלב אחד (לשון רש"י ז"ל והוא מהמכילתא) והיו כלם קולעים אל המטרה הקדושה לקבל התורה וממילא ע"ז נתעלה משה רע"ה למדרגה היותר גבוה ועליונה להיות איש שהכל בו (כנודע מסה"ק שנשמת מרע"ה היה כלול מס' רבוא מישראל) ובכן "ומשה עלה אל האלקים" עלה ונתעלה להיות איש אלקים.

משפטים

כ"י תפגע שור אויבך או חמורו תעה השב תשיכנו לו, כי תראה חמור שונאיך רובץ תחת משאו וחדלת מעזוב לו עזוב תעזוב עמו. השינוי מן אויב לשונא צ"ב. ויל"פ בהקדם ביאור דרז"ל (מדרש שו"ט) יצילני מאויבי עז זה פרעה שנ' אמר אויב ארדוף ומשנאי כי אמצו ממני אלו המצרים וראוי להבין למה חלקם זה מזה ולמה תוארם בשני תוארים אויב ושונא. אמנם נודע ההבדל בין אויב לשונא כי האויב הוא מי שמכסה שנאתו מתראה כאוהב ובסתר לבבו ישים ארבו ומבקש רעתו, אולם שונא הוא מי ששנאתו נלוי ומפורסם כמאמר ואני "אראה" בשונאי והנה פרעה ועמו ה' שנאתם שלמה בתכלית השנאה וה' קולעים אל מטרה אחת ובדעה אחת ובלב אחד כוננו תצם על יתר לבלע ולהשחית את גאון ישראל, אולם שונים היו בדעותיהם לעין המחזה כי פרעה בהיותו מלך לא נאה למלך לעטוף מעטה אכזרי לחלק ולהבדיל בין עם לעם בבני ממלכתו ולגזור גזרות אשר לא כדת וראוי לו להיות רק הלבב ומרחם על כל לעוודם ולאשרם בשרביט הזהב אשר בידו ולכן פרעה אף כי באמת ה' בלבבו

בלבבו למדן דם ישראל ולעשיתם כעפר לדורו הכל זאת השתדל
לכסות הדבר במשאון והי' במחשך מעשהו עיני משפחתו עיוני רצוני
להקט שוודים המה יצטו אל הישלל ויבחו ויפרעו פורצות והמלך
בעצמו אך בחלקות ישות לבו לבוש במעטה צדק ויושר יריע אף
יצריח על עשותם בישראל הזכיותה כנגד הגיטוס והמשפט וכן לא
עשה ותחת צעיף עלטה הוא בעצמו ישסה בהם את הכלבים הללו
רוצחי נפש ושופכי דמי ישראל ובצוק דרשו "יצילנו מאויבי או זה
פרעה" כי לו נאה ולו יאה השם אויב לאשר שהי' מכסה שנאתו
במשאון ובגלוי הנה פריעה במשפט יעמיד ארץ וטובת כל העמים
ידרוש שוה בשוה "ומשונאי כי אמצו ממני אלו המצרים" שנאתם
הי' בגלוי

ומעתה מבואר היטב שינוי הלשונות בהכתובים אשר לפנינו כי
האויב אשר שנאתו מכוסה ורק מאחוריו ושלא בפניו יכרה
לו בור להפילו לשחת אם יפגע חכור אויבו רובץ תחת משאו ובעליו
עמו בודאי יחיש להושיעו כי אם יעזבו בעת צרה אז הלא יחודה
ויתגלה רעתו, אולם אם חכורו תועה ובעליו אין עמו אז אמר יאמר
הלא עתה העת להגס כאויבי ולמדוד לו כמדתו לזאת אותה נעורה
כי תפגע שור "אויבך" או חמורו תועה השב תשיבנו לו, והתפוך הוא
גבי שונאי כ"א חמור שונאו תועה בדרך, לא יקח נקם מזהמה אשר
לא חטאה בגדה וגם מבלעדי ציווי והכתוב הוא מוחזר ועוזר על כמה
באשר הוא אדם מדעת עצמו לכן באה האזהרה, "כי תראה חמור
שונאך רובץ תחת משאו" ובעליו מטפלים בו שאל יחם לבבו לאמר
עתה הוא העת ועונה לנקום נקמת שונאי כי אין מעצור לרוחי כעור
רשע לנגדי "עוזב תצוב עמך"

בעהמ"ח דרש אב נר"ו

דברים בעתם

לנשואין

כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משפחו עובר בחמשה קולות שני עור
ישמע בצרי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה
קול חתן וקול כלה קול אוננים הודו לה כי טוב כי לצולם
חסדו (ברכות ד')

הן יש מקום לשאול אין יצוה ה' לשמחו בשמחה של מצוה לשמח
חתן וכלה וכדומה ומה יעשו אלו האנשים המורדפים בפגעי
הזמן

הזמן אשר לבם כל עמם לשמות אלי גיל, ולא לבד שלהם ערבה כל שמחה אבל גם ברואים אחרים שמחים, הוא להם למעמסה כשר בשירים על לב רעה, אמנם באמת האיש ישראל אשר הוא תמים עם ה' ואמונתו, לא ישלוטו ברוחו כל אלו הפגעים להדאיבו ולהעציבו, כי ידע נאמנה שהכל לטובתו ואך טוב וחסד ירדפוהו כי לא תאונה אליו רעה, והוא חסרון בחיך איש ישראל כשיכנע חחת מכאוב האסון כ"כ עד שלא יהי לאל ידו לחזק עצמו לשמות לפני ה' במצותיו, והו מה שאמר הנביא לישראל אחרי שנחרב המקדש והובקעה העיר למס עובד, אם שהשוד והשבר עליה למעלה ראש על ישראל, עכ"ז לא תאבד שברם ולא יתעצבו בעמק הבכא עד שיפיג לבם ולא יוכלו לחזק עצמם לשמות לפני ה' כי עוד ישמע בערי יהודה ובחצות ירושלים אף שלקח מאתנו כל מחמדי קדשה, קול ששון וקול שמחה קול התן וקול בלה וישעו בעמדה, אבל איך יהי כזאת, איך יכנס שמחה בלב מר ונפש שוחה, ע"ז אמר שוב אל תחמה על החפץ, כי איש אמונים אשר לו לב בוטח בה', לא יגיע על עמק עכור, ועוד יתנוסס בקרבו קול דופק האומר לו: הודו לה' כי טוב כי מאתו לא חצא הרעה, "כי לעולם חסדו" בכל המאורעות לוטה בהם טובות ה' וחסדיו, והיטב אז"ל הנהגה מסעודת חתן ואינו משמחו, שגהנה הוא מסעודתו ע"י קרבות שביניהם, אבל איננו שולט ברוחו לשמות בשמחתו, יען שרוחו נכאה ונפשו עגומה, עליו עובר בה' קולות, כי זה מורה על חוסר בטחון ואמונה, וצדיקים ישמחו יעלצו לפני אלקים.

להספד

אמר ר"ש בן פזי אמר ריב"ל משום ב"ק כל המוריד דמעות על אדם כשר הקב"ה סופרן ומניחן בבית גניו וכו' (שבת ק"ה) וצריכין להבין מה זה הלשון אומרת "סופרן" ומספר זה למה, וכי לא סגי בלא"ה? אמנם מאשר כי לא כל הדמעות הם בעבור הנפטר, ואנו רואים לעתים לא רחוקים, להאי ספדנא בראותו כי דבריו לא יכו שורש על תלמי לב שומעיהם, לקרע סגור לבם להורידם דמעות כמים, אז יסיח דעתו להשיאם, לדבר אחר, יעורר תאני, ואני בקהל הנאספים מצרות שונות הקורות אותם בכל עת, כמה אנשים אשר יסבלו חרפת רעב, עולליהם יבקשו אוכל למו ואין, עוד יזכור למו כמה יונקי שרים ועוללים שלא טעמו טעם חטא נעדרו מעולמם, לדאבון ולעצבון, אבותיהם ועוד דברים, כאלה בדומיהן מקרים שונים מפגעי הזמן, הלא ככשיל וכלפות יתלומו דבריו על דלתי לבותם, וירדו עד חדריו בטנם, כי בטח נמצאים בקהל הנאספים אנשים לרוב אשר בביהם אין לחם ושמלה, הנה בזכרם את מצבם הרע אין מעצור ברוחם ולא יוכלו להתאפק מלידתן קולם בבכי, והי' כזכור, את בניהם, אז אותן

האנשים נגועי האסון הזה, כי נלקחו מאתם פני כסמם ומחמדי נפשם. עפעפיהן יוולו על שברם נחלי מים, ובעת יחס לבבם על צרת נפשם, או אז ירים כשופר קולו לעורר קינים הגה והיו מעביר לפני השומעים את פרשת גדולתו וצדקתו של הנפטר, וכמה מהטובות אשר השגנו על ידו, והנוק המגיע מהעדרו, ואך אז כחומם יתעוררו לבכות ולהוריד דמעות גם על האדם הכשר הזה שנפטר, וה' הבוחן לבות צפא מה בחשוכא וגלין לי דנטמין סופר נאדי דמעות האלה להבדיל בין אלה לאלה ומה הנה אשר נולו וירדו אך בעבור אדם הכשר הנפטר, והו' "סופרין" ומניחן בבית גנוי.

ידיש דייטשע ערקלעהרונגען

ו'אמינו בה' ובמשה עבדו, אונד זיא גלויבטען אן עוויגען אונד אן משה וייגען דיענער, ערקלעהרען אונזערע חכמים אין מדרש כל המאמין ברועה ישראל כאלו מאמין במי שאמר והי' העולם, ווער עס גלויבט דען הירטען ישראל'ס, נעמליך דען צדיק, דען פיזערער דעס פאלקעס, איזט אלס האטטע ער געגלויבט אן דעם דיא וועלט ערשאפפען האטט — אמונת צדיקים איזט זעהר וויכטיג, צו וויססען, דאסס דיא גאטטעספירכטיגען פראממען צדיקים, דיא זיך אונד איהרע צייט הקב"ה אונד ויינער תורה ווייהען, זיך אין גאנצעס צו גאטטעס דיענסט היענגעבען, דאסס דיעזע דער הייליגע שכינה נאהער געריקט זינד, דאסס אויף איהען געזאגט איזט: רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע וישיעם, זא פינדען וויר אין דער גמרא, דאסס מאן זאלכע גראסע צדיקים אויפזוכטע, זיא מעגען פיר קראנקע בעטען פיר רעגען א. ד. ג. — דיעזער גלויבען אן צדיקים שטאמט פאן דער אמונה אן הקב"ה — אונד הקב"ה בעלאהנט דיעזע גלייביגקייט, וואס מאן אויף זיינע דיענער פערטרויעט. — וויא ווייט גלויבען, אונד דען זכות אמונה, וויא עס דען מענשען פערגאלטען ווירד, קאנן אונד פאלגענדע ערצעהלונג בעלעהרען:

א'ים קרייזע דען בעריהמטען צדיק רבי ישראל מרוזין זי"ע וואהנטע איין גוטספאכטער, דער זעהר פיעל פאכטצינו שולדיג וואר, דער גוטטהערד קינדיגטע איהם אונד וואלטע איהן הערויסווערפען — דאס ווייב דעס גוטספאכטערס וואר זעהר פראט אונד רייזטע צו דען צדיק אונד קלאגטע פאר איהם איהר לייד — צור זעלבען צייט קאהם איין מאנן וועגען איינען שווער קראנקען, דער רבי שפראך, מאן זאלל איהם צוועלף בלוטהאיגעל אויפלעגען, דאס ווייב גלויבטע, דאסס צו איהר געשפראכען וואודע, אונד איילטע נאכהויער, אונד זאגטע איהרעם מאננע, דער גאנץ געזונד וואר, ער זאלל זיך צוועלף בלוטהאיגעל אויפזעצען לאססען, וואס אויך געשאה — עס קאהם איין דיענער דעס גוטטהערן, דען פאכטצינו פארדערן, דא זאה ער וויא דאס בלוטה פליעט

פליעסט פאן דען גוטספעכטער, ער ערצעהלטע עס זיינעם העררן, דיא פרויא דעם גוטסהעררן קאהם אונד פראגטע וואס דען געשעהען זייא דאס ווייב אנטווארטעטע ווייל דער גוטסהערר זא שטרענגע אונז הערויסווערפען ווילל, איזט מיין מאגן זא ערקראנקט, דיעזע גינג צו הויזע אונד שפראך, ער מיסטע דען יודען דיא טאכט ווייטער לאסטען, זאנסט פערלאסטט זיא זיין הויז, אונד ער ליעט איהן ווייטער — אבוואהל דער רבי זיעט זאגטע פיר דען שווער קראנקען צו טוהן, ווייל דאס ווייב מיט אמונת צדיקים ערפיללט וואר, דארום וואורדע זיא געהאלפען.

ארגו מכתבים

רב פלוגי ענותו תרבני ועמי בעצה ישאל, אם ירחק גדוד מביתו להביא ממרחק לחמו לחם לפי הטף, ואשתומם כשעה חדא, הלא מילתא זיתמיה מזכר דכירי! איב אפוא איך נשכח מזכרוננו המדובר בענין זה אשתקד עת היותנו בצוותא חדא מקום הרוחצה בעיר סעגוארץ, וזכור נא יזכור בשבתנו פעם להנפש מעייפות הטיול של אותן מעלות ומורדות בחבורתן של הני ת"ח — ותחת אחד השיחים הרבו אז להפליג בגנותן של אלה עוברי אורח אשר הדרך כבושה להם לצאת ולבא — גם כבודו היה כאחד מהם וגלוח עמהם להשפיל לארץ כבודם ולשפוך עליהם בוז וקלון, ואז באותו מעמד חותי דעתי גם אני, כי באמת היציאה מן המקום עושה רושם וכל מדה לא נכונה נקנית בביאה למקום שאין שם יראת אלקים והנסיון היומי יורנו ע"ז כי בלכתו לתור ווארץ קל הוא לסור אחרי לבו ועינו, ויעשה מה שחפץ, תחלתו באונס וסופו ברצון, והאיש אשר הוא טהור ובודרך לא הי"י

והמליצו ז"ל (שבת קט"ז) וידוי בנסוע ספר בפני עצמו ומשלח המושלים שלשה ספרים הם, של צדיקים, בינונים ורשעים, והרביעי הוא של הנוסעים ההולכים גדים ונעים להם יד ושם בשלשתם, וערב רב עולה אתם, וספרם כלול וכוללם יחד לפי מקומם ושעתם.

ושמעתי דבר נחמד בשם הרב הצדיק ר"נ מראפשיץ זצ"ל למה כתיב "אשר יושבי ביתך בחד אפי ואשרי תמימי דרך" בחמניא לפי שהיושב בביתו ובעירו אינו צריך להראות כ"א דמות פנים אחת כאשר הוא באמת בצבעו וטבעו, אבל ההולך נע ונד ומתערב עם שונים בדרך מסעו, אגוס הוא כמה פעמים להראות דו — ברצופן בשנותו טעמו לפי המקום והזמן, והוא מסבות מחתך בגלגל החזור בעולם מבקש אהבה ולמצא חן וחסד בעיני כל הכחות והשיטות למיניהן — ומיון שבדרך אדם לבריות פניו משתנים בין הזמנים להרבה גוונים, וחלופות עמו, ותהפוכות, ומתענע לכל הרוחות, ואני חפלה הי טוב יחיש ישועתו, רוח והצלה יעמוד לו ממקום אחר.

ידייטע פאלקס צייטונג

אין מ. סיגעט ווירד הערריס געגעבען איינע לעצטע איינפליסענדיקע
וואכענשריפט. ענטהאלטעט אין אונד אויסלענדישע העריכטונגן. זיין איין
וועלטפוליסטיק אונד דאס יודענטום אינעמערעסטרענדע. אנגעלעזענדיקע זייענדיק
פונקטליך יעדען פרייטאג.

אבאנאמענטס פרייז גאנצעהרייב 240 Lei

אויסנאמע פיר אבאנאמענטען וויא איין פיר אונאסטן יארה
געשעצן בייא זיא רעדאקציאן.

Adreſſe: Volkzeitung, SIGHEȚUL-MARMATIE Piața Unirii 11.

מסחר ספרים.

הנני להודיע כי יסדתי לי מסחר ספרים זה היילי עליהם חסדא
חמיר כל מיני סדורים אשכנזי וספרד מחזורי. טלחות. חומשי. כל מיני
גמרות. שו"ת ופוסקים. ספרי מוסר וחסידות. טלחות. גדולות וקטנות. וכו'.
ציצית. גאולות. קאפליך וכו'. ענגרי ענאטאל. גם חונן עיניו פאסט. פיינעס
לכל זורש. הואילו נא לכבודי ברעכטותיכם ותפיקו מען געזינד.

אברהם מאיר זיסבוין. זיין האפיק ווערט.

Adreſſe: Săscuſcu SATMAR, Str. Tepes Voda (v. Zringi) 3.

ממעמקי לבבי אביז ברכת מזל טוב לכבוד ידיו בלי זה יחיד
חריף עצור וישנו זך ונקי איז אשכולות מורה יעצא בקור איז
עילות חכם ומסר כש"ת מורה חנני יו"ט ליפא ואלדזיאן
מנייעפעסט לזואיו יהיר שווגו יעלה יפות ויזכה לשני עלמות ולהרבה
ממען הברכות עד בלי די כעחירת נפש ידיו

שלמה שאלאמאן מייזאנקורט

גבאי ראשון דחברא מונות וישיבת טאשנא

בבית המערכת נמצא למכירה י"ע אוח דפוס ווען מכורך שו
עם פיר מחצית חשקל כריכה בפני עצמה. ש"ע וי"מ עם יע
חורמ ח"ע במחיר נמוך.

שידוך הגון!

עם ווירד געזוכט איין בחור פאן אנשטענדיגער פאמיליע דער יידיש
געזוכט האטט אונד טאהיגקייטען בעזיטצט איין געשעפט צו בעטרייבע
מיליטער פרייז צו איינעס אין יעדער בעציהונג געלינגענעס מאכטן יסיר
פאם גוטען הויז. נון 150.000 L. אונד איין גוטעס אייגענטימער
געשעפט זיך צו ווענדען אן דיא רעדאקציאן דיעזעס בלאטעס

דער יידישער פריינד:

שמועסן ווערן געפירט געווארן אין דער גרעסער שטעטלעך אין
העברעאישן דאס געזאגט וועלכע גדול להקדמות החרדית במדינה ומוצא לה
אין ענין על הענין ויעזב בכמה מקצועות התורה בחוק הדת
במדינה זאת תוקם ענינות ושאר ענינים הנוגעים לחינוך דתנין נקי
על כל יהודי חרד להיות בן ומוחמדים והמסייעים להגשמת האורגאן
הרעיוני זה ולתקנו ולסעדו בחבר ורחם מחירו לשנה 400 לעי ובשאר
אמצות 1 דוללאר הכתבת:

Der Jüdischer Freund CERNAUTI Piața Dacie 13. (Romania)

ספרים יענינו להמערבת

ספר בית ישראל על התורה דברים ועינים ומחוקים מסודר על
יד הרשיות בסוב טעם.

מקור וזינים דרשות שלמות על מאמרי שבתות ד' וימים טובים
והקדים על שים מקרבה צדיקים כל אלה חברו ההג מו"ח אלטר
שפירא אבדן היקבא וכעת חזרה געווארן אין

הכתבת:

Rabbiner A. Schapira CERNAUTI Haupt str. 20

הערב קהילות ומועצות בית להרעיון וכו' מחבר יושע האראוויטץ וצ"ל אבדן היקבא
דברים ועינים ומחוקים המלאים זיו ונוגה מסיקים ע"ס המשינות ביאורים
ושרים גם תוכן רבון אהבה להלויב לבית ישראל לדוד עץ חיים מחיר ה"ח
בסדר 130 ולערך זה בשאר ארצות להשיגו באופן שישלחו המעות במקומם
ע"י הכתבת

L. Laüfer, SIMLEUL-SILVANIEI (Romania)

כבר הופיעה חוברת א' של הירחון

"יבנה"

בהשתתפות טובי הרבנים והסופרים עם תוכן עשיר ורב הענין. חנאי
ההתכנה לשנה 2 דולר לחצי שנה 1 דולר גליק בודד 20 סנט.
רמ"ס רבט הגון.

רבנים וסופרים מתבקשים לשלוח מאמרים,
האדרסה לכססים ולמכתבים:

Redakcja „fawne” LWOW, Zalkiewska 25/II, Polania

קול מחויקי הדת ירחון מוקדש לעניני מקצועות הדת הישראלית
ולעניני הקהלות וי"ל ע"י הרב דוד הארפענעס
מליטא בקלויזנבורג מחירו לשנה 200 לעי וכפי ערך זה בשאר ארצות בתוספות
המשלוח.

Rabbi David Hartenes CLUJ str. Paris 61.

הכתבת:

מגד ירחים

יוצא לאור פעם אחת בחדש

מגדים חדשים גם ישנים בין יורים ופירושים בדעת קדושים על פרשיות התורה יוצא אורה וגם על מדרש חכמה דאחוביבא בזויות מחוסבי דרושים לכל חפציהם בזמניהם פונים יקרים מפי סופרים וספרים בעזרת יוצר היום

העורך

יוסף חיים הכהן ווייס

סאטמאר תע"א (רומאניא)

מחירו לשנה: לרומאניא מארנים לצי לאמפריקא ב' דולרים
לשעכ"א ארבעים כתרם ונידך זה בשאר ארצות
מחיר מודעות כפי גודל השטח
מחברים השולחים לנו ספרים יתפרסמו בהירחק

Adresse:

הכתובת:

Red. Meged Jeruchim, Satu-Mare Romania.

MEGED JERUCHIM

בבית מסחר ספרים של המערכת

אפשר להשיג בתמידות כל מיני ספרים חדשים וישנים ש"ס ווילנא מכורך עזר והדר כריכה יפה וחזקה הצי עור שפיעגעלבאנד עם הריף למב"ס ש"ע ארית ש"ע יוד עין יעקב ווילנא הכל בכריכה הנ"ל וכן כל מיני ספרים חדשים וישנים נא להפנות אלינו בהזמנותיכם ותשבעו רצון.

"מגד ירחים"

קובצים שלמים משנת תרפ"ו — פ"ז — פ"ח — נמצאים בבית המערכת החפץ בהם יפנה אל המערכת ואפשר להשיגו גם בחלוק ספרים.

בית דפוס של מאיר ליב הורש סאטומארע רומאניא

Druck von M. L. HIRSCH SATU-MARE Rumänien

כבוד אהובי יד"ג מאז ה"ה הרבני המפואר החריב החכם
השלם וְ הרעיון וכו' כש"ת מוהר' אהרן ווייס. נ"י
חונא דקרתא דשופרי ברעסלויא תע"א

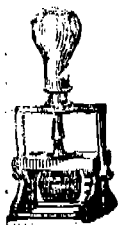
משתתף אנכי בצערך על הלך ממך עטרת ראשך. אמך היקרה החשובה
והצנוע במעשי ועלתה נשמתה הטהורה השמים תנצב"ה. ה' ינחם אותך
וכל בני משפחתך עם אבלי ציון וירושלים ואזכה להתבשר ממך אך טוב כל הימים
יד"ג הרושית באה"ר ולוניח העורך

גידוי מלתא לעלמא

ברגשי ששון ושמחה אנו מודיעים את אחינו בניי בכל
מקומות מושבותיהם שידידנו הרבני המופלג יור"ש ותיק
וחסיד מאור נעלה וכו' כש"ת מו"ה יעקב בעק שליט"א
ממיהאליפאלווא התחיל מחדש לנהל את הציגאריע פאבריק
אשר מורשה הוא לו מאביו המנוח מו"ה משה בעק ז"ל
וע"י המצאה חדשה עלה בידו להפיק רצון הקונים והעם
במיטב איכותו עצהי"ט. ומיד ה' היתה זאת לזכות את
הרבים מאחינו בניי המהדרים מן המהדרים ומצוה רבה
וחובה על כל איש אשר יראה ה' גוגע בלבו לסעדו
ולתמכו — וזאת למודעי כי עושי המלאכה בהפאבריק כלם
מבני ישראל המה — וכלם יתפרנסו לרגלו ואין מהצורך
לחאר את גודל המצוה להחיות נפשות העניים האומללים
בצוק העתים האלו — אי לזאת את אחינו אנו מבקשים
חשו ינא לקנות רק בעק קאפפצע ותוכחו לדעת כי
הוא היוחר טוב והמעולה במינו. המערכת

Eugen Beck Valea lui Mihai Jud. Salaj

הכל הולך אחר החתום! יעדער ווילל זעהן דיא אונטערע צייל!

דיא אונטערשריפט דען שטעמפעל דעס אקטעס, בריעפעס
א. ד. ג. אלזויא יעדיקס. אונטערעססע. אומבעדינגט איין
שעהגעם געשמאקפאללען שטעמפעל אדער גומי האנד
אונטערשריפט זיך צוא בעזארגען וואס בילליג, ראש פינקט-
ליך גור ביא מיר אין דען נייע איינגעריכטעטע שטאמפינג-
ויען פאבריק ציא עררייכען איזט. גומי מעססינג שטעמפלען
דאטום — טאשען שטעמפעל עטצי.

דיא אונטערשטיצונג דאס ג' יודישען פובליקום ערווארטענד

אכטונג אדרעססע: שלמה שמעי' פריעדמאן

"Rapid" Fabrica de Stampile Satu-Mare, Str. Mih. Viteazul 21.

ב"ה שנה חמשה העורך יוסף חיים הכהן וייס סאטמאר אדר-ואדר תרפ"ט :

תרומה

הגאון מו"ה יודא אטאד זצ"ל

מדרש (הובא בתדב"א) כשאמרו ישראל נעשה וגשמע מיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה. ויל"פ בהקדם דרז"ל (מדר ברראשית פל"ח) בזמן שיש שלום הישראל אפי' עובדי ע"ז כדור אנוש מוחלין להם שב' חבור עצבים אפרים הנה לו. והנה ישראל היו מוכתרים במעמד הנבחר במדה זו של שלום דאליכ האין פתחו כלם פה. אחד? וענו ואמרו "נעשה וגשמע" כלומר בלשון רבים. הלא אין אדם יודע מה שבלבו של חבריו אם לא שבהחלט גמור ובהסכם אשר ביניהם שתו לבם לקבל הדברים הנאמר להם מפי רבם. הנה כי כן יאחה להם שיכופר עון העגל וכמאמר הנזכר. ונודע דתרומה ה' בא לכפרה על עון העגל כמאמרם ז"ל יבא זהב התרומה ויכפר על זהב העגל. ומעתה יובן היטב מדרשם ז"ל מיד כשנעשה וגשמע אמרו באחד היינו בלשון רבים ונכחנו לדעת שה' אחדות ושלום ביניהם וממילא הדין נותן שיכופר להם עון העגל ע"כ ויקחו לי תרומה לכפרה על אותו עון וא"ש

אמר המאסף אני שמעתי לפרש הפליאה הנ"ל עפ"י מאמר החכם : הכסף "יענה" את הכל. ר"ל ע"י הכסף תמצא מענה על כמה שאלות. כי הרבה יש לשאול : איזה חכם ואיזה עשיר. איזה צדיק ואיזה ישר. הן על כל אלה לא תדע פתרון בהיר. אך הכסף הוא תביר לך הדבר כשמלה לעמוד על דבר אמת. גם חכמנו ז"ל גילו לנו סוד זה בקוצר אמרים "אדם ניכר בכיסו" אם תשאל מאיש נדבה לתמוך יד עני ואביון. וישיב ידו אל חיקו. ויוציאה מחיקו ויוריק ממנה נדבה הגונה בעין טובה. זהו הצדיק וישר. גם חכמתו בו אולם אם יקפוץ את ידו ולא יתן און. קשבת לדריך או גם אתה תמשוך ירך הימנו. ותדע גאמנה כי אין יראת אלקים בקרבו וכל מעלותיו וצדקותיו כלם ישא הרוח. ולא לחנם אמרו רז"ל יש אדם שנמנונו חביב לו מגופו. כי באמת "יש ויש" ונסיון היומי יעיד ע"ז אם תבקש מאיש הולך בדרכו. הואיל נא ידידי סורי אלי אל ביחי להתפלל בעד החולה לאמר איזה מזמורי תהלים להחיש לו רפואה לא ידבה לפניך בדברים. לא יעמיסך בשאלות ותשובות. רק ימלא בקשתך על גקלה. אולם אם תשאל ממנו סך מסויים עבור איש אשר דחוקא לו שעתו מיד. ישאלך לאמר מי הוא זה ואיזה הוא? אם הוא בר אורין או בר אבהן. בן מי הוא זה? אם הוא מגוע, תרשישים? ועל

ועל המאמר "אין בודקין למזונות" יעלים עיניו, כי לבו בכיסו וכיסו ללבו קשורה חותם תוך חותם, וכל מחשבותיו רק להמציא הצטרקאות שונות לפטור עצמו ממון, מאיש כזה ראוי להרחיק כמטחוי קשת כי שבע תועבות בלבו ואון ועמל בקרבו, לכן בעת שאמרו ישראל "נעשה ונשמע" מיד אמר הקב"ה ויקחו לי "תרומה" כלומר מי יתן והי' לבבם זה להם גם לתרום זהב וכסף להוריק הכיס חיש מהרה, כי אך בזה יבחנו דבריהם האמת אתם וכאמור.

תצוה

הגאון מו"ה אשר אנשיל הלוי יונגרייז זצ"ל טשענגער

מדרש בשעה שאמר הקב"ה למשה ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך וכו' הרע למשת, אמר הקב"ה תורה שלי היתה ולך נתתיה. המדרש הזה אומר, דרשוני כי מה ראו אל ככה לדרוש בגנות משה רע"ה אשר עפ"י עדות תוה"ק הי' עניו מכל אדם, שתרע עינו באחיו הגדול על משרת כהנתו, חלילה לחשוב זאת על מש"ר אדון הנביאים? והנראה בביאור כונתם ז"ל כי משה רע"ה אשר מטר נפשו עבור טובת עמו באמרו אם תשא [חטאתם] ואם אין וכו', בטל אשיותו וטובת עצמו וטובת [בניו] אם המה מתנגדים לטובת הכלל, ובמדה זו מדד גם התורה והמצוה אשר מפנינים יקרה הכל נחשב לאפס ואין מלנטות ממצות תוה"ק אפי' רק כקיצו של יו"ד, באמת לא הרע עינו על אהרן אחיו, אדרבה עוד יגיל וישיש בהתמנותו כי ראוי הוא לאותה אצטלא באשר ידע תום לבבו וכושר מפעלו, וראוי הוא להיות נבחר לקדוש ה' אכן לאשר שהכהונה הוא מהדברים אשר האבות מורשים לבניהם אחריהם עד סוף כל הדורות כאמרם ז"ל (ילקוט פ' זו) לכהנו לי כל מקום שנאמר "לי" לדורות ולעולמי עד, וכאשר עלה בלבו לשקוף ולהביט על דורות העתידים אחיו רעה ועז הרע לו, כי אמר אולי באחד מהדורות אשר יקומו אחריי המצא ימצא בין הכהנים פסולים או בעלי עבירה ח"ו אשר ראוי הוא מפאת פגמם שיתגאלו מן הכהונה, ואם ישמשו בקודש יהי' קצף על כל העם כמאמר ואם הכהן המשיח יחטא "לאשמת העם". ולהפיס דעתו ונששו העגומה עליו השיב לו הקב"ה לאמר אל יחרה לך ואל יפלו פניך כי "תורה שלי היתה ולך נתתיה" כלומר נתונה היא לך במתנה לדורות ובכל דור ודור יהיו מורים בעם דתי תוה"ק וגם הכהנים הנגשים אל ה' יהיו נכנעים לסור למשמעתם ודעתם דעת תורה ואלו אשר אינן ראויין לשירות יוסרו ממשמרתם ויבדלו מכהונתם וכל העם על מקומו יבוא בשלום.

ת ש א

הגאון מוה"ר יודא גרינוואלד זצ"ל סאטמאר
[ע"י הרבני מוה"ה חיים זאב רינגעל שו"ב בק"ק ביהאר]

במדרש נתקשה משה רע"ה והראה לו הקב"ה מטבע של אש ואמר
לו כזה יתנו וראוי לעמוד על כוונת מאמרם ז"ל מה זה שלא הבין
ענין המטבע עד שהי' מוכרח להראות לו מטבע של אש וגראה
דהנה רב ולוי פליגי (בב"מ מ"ה) אי מטבע געשה חליפין וקאמר
התם מ"ט דמ"ד אין מטבע געשה חליפין משום דדעת' אצורתא
וצורתא עבדי דבטלי והנה עפ"י כללי הש"ס אשר בידינו ממה דפריך
מ"ט דמ"ד אין מטבע געשה חליפין מוכח דהכי קי"ל מדמהדר לפרש
טעמי' (רמב"ם הל' מכירה ה"א ח"מ סי' ר"ג) הנה כי כן יש לנו
לומר דזה שהי' נתקשה לו למשה רע"ה דמחז"ש בא בחליפי' נפשות
והאיך מהני והלא הלכה מרווחת היא דאין מטבע ג"ח ע"כ הראה
לו הקב"ה מטבע של אש כלומר מטבע דלא עבדי דבטלי והבין.

הגאון מוה"ה משה נתן נטע הלוי יונגרייז זצ"ל טיטא-פירעד

ויאמר משה אנא חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלהי זהב
ועתה אם תשא חטאתם ואח אין מחני נא מספרך אשר כתבת
הדבר מפליא לעין הרואה הסניגור יעשה קטיגור חמור שהי' לו
להקטין החטא ולהזעירו גדלו ורוממו על כל המעשים הגבילים והמכוערים!
וגראה לבאר הדברים יש הזדמנות אשר מצב הסניגור ברע הוא ולחפש
בזכות בעל דינו רחקה ממנו ונסתרה ממנו דרכו להבין הדבר אמת
במשל פי: איש אחד אמיד בנכסין הועמד לפני השופטים לדון על
דבר הרציחה אשר רצח עמיתו בערמה וזדון ועדים מעידין בו כי
התרו בו ועכ"ז לא משך את ידו עד כי שפך את דמו הקטיגור
מלא פיו בוזים שנוגים להוכיח במישור כי הרג בשאט נפשו והעדים
מסייעים אותו גלל כן בן מות הוא מתחייב בנפשו נפש תחת נפש
אחריו קם הסניגור וכה דבר: שופטים נכבדים! את הרצאת הקטיגור
אזני שמעו גם לכבי לקח שמץ מנהג מה שהחליט להראות בעליל
כי הנדון הרג בזדון הוא אמת ויציב זאת ולא זאת כי אין בפי
מענה להמעיס או להקטין החטא כי לולא הי' הרוצח איש עשיר
הייתי מוצא מקום לזכותו כמאמר החכם מכל אדם "לא יבונו לגנב
כי יגנוב למלא נפשו כי ירעב" ואם הי' הנרצח עשיר גדול ביתו
מלא זהב ואזרכמונים נחמד לעין הרואים ג"כ אפשר לחפש זכות
לאמר עינו הטעות חמד ורג קנין שאינו שלו אבל בנדרון דידן ותהי
מהפך להפך הרוצח עשיר והנרצח עני מדוכה ע"כ אין בפי מלה
לצוד ולהפך בזכותו לכן יפה דבר הדברן לפני שרצח בזדון ובערמה
אולם

אולם במה שטען הקטיגור כי בן מות הוא ושהשופטים יחרצו עליו משפט מות כי דמו בנפשו זה לא יתכן ועל זה איננו מסכים כי למי דיני המשפט איש אשר אינו שפוי בדעתו תכלול עלה במוחו או רוח רעה תבעתהו אינו בא באחריות על המעשה אשר פעל ועשה להענישו על ככה אדרבה ישולח אל בית החולים לרפאותו מחליו כן בגדון איש זה אשר לפנינו היאומן איש שכלו צלולה יעשה מעשה נבלה כזו לכן עצתי נכונה טרם יחרצו השופטים משפטו ישאלו פי הרופאים אם דעתו צלולה או כהה ואולי גשחגע ועל פיהם יהי כל ריב וכל נגע להימין או להשמאל דברי הסניגור נכנסו באוני השופטים וגמנו וגמרו להיות מתונים בדינו.

ככל החזיון הזה הי' המאורע עם משה רע"ה במעשה העגל כאשר ראה העגל ומחולות נסתתמו טענותיו כאלו שפתיו בסגור הובאו נאחו בסבך הרעיונים מה לעשות לצאת מן המבוכה לעשות עמהם צדקה פתאום נפל ברעיונו והושם דבר בפיו וכה אמר: «אנא חטא העם הזה חטאה גדולה גדלה אשמתם עד שמי רום וכוכביהם הדגיש תיבות «העם הזה» העם הזה אשר ראו ירך החזקה וזרועך הנטויה ועשו להם אלהי זהב לולא רוח שטות ומסך עוצים אחוזם להוליכם שולל לא באו לידי מדה זו לעשות נבלה כזאת אם כן אפוא אין להביאם באחריות ולהאשימם על המעשה אשר עשו שלא כדת ע"כ תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת גם אותי תענש כי כמוני כמוהם אין אנו ראויים לעונש והשם ית"ב הסכים על ידו והשיב לו כן דברת לך נחה את העם הזה משפטם ידחה עד אחר זמן הבקורת אם הם בריאים או חולה רוח הם וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם כלומר יפקדו ויבקרו אם דעתם זכה וצלולה ואז אדון אותם על מעשיהם אם לענשם או לחדול אם לשבט או לחסד.

דרוש

מדרש תנחומא כי תשא את ראש בני ישראל ונתנו איש כופר נפשו לה וכו' ולא יהי בהם נגף בפקוד אותם ויש הכותב (תהלים ג') רבים אומרים לנפשי אין ישועתה לו באלקים סלה ואתה ה' מגן בעדי כבודי ומרים ראשי קולי אל ה' אקרא ויענני מהר קדשו סלה ויל"ם בהקדם דברי הלחמי תודה עה"פ (דברים י"ז) עפ"י שנים עדים או שלשה עדים יומת המת לא יומת עפ"י עד אחר הכוונה עפ"י המבואר במדרש שאלו לחכמה נפש החוטאת מה עונשה אמרה חטאים תרדף רעה שאלו לגבואה אמרה נפש החוטאת תמות שאלו לתורה אמרה יביא קרבן ויתכפר שאלו להקב"ה אמר יעשה תשובה ואני מוחל לו וזשה עפ"י שנים עדים ר"ל חכמה וגבואה יומת המת (הרשע) או שלשה עדים בזמן שאין בהמ"ק קיים גם לדעת התורה אין תקנה כי אם אין בהמ"ק אין קרבן אמנם לא

לא יומת על פי עד אחד יחודו של עולם כי יש לו חקנה בתשובה. והגאון מהר"י זצ"ל (בספרו תפארת יונתן) ביאר בזה מקרא קודש (תהלים צ"ז) עדותיך נאמנו מאד וכו' כלומר התורה שנקראת עדות נאמנים מאד דברי' שאמרה התקנה להביא קרבן אבל רק בזמן ולביתך נאווה קודש" בזמן שבית המקדש קיים אבל ה"ה התקנה שאמר הוא ית"ש שיעשה תשובה לאורך ימים הוא תקנה תמידית ונצחית ופירשתי בזה הפ' (דברים י"ט) לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת בכל חטאת אשר יחטא כי האומר אחטא ואשוב אין מספקין פירו לעשות תשובה וזהו לא יקום עד אחד עדותו יתב' בחטא אשר יחטא כלומר על מנת אשר יחטא בעתיד.

ובזה נבא לביאור המדרש נושא דרושנו כי האו"ח הק' פי' לפקודיהם היינו החטאים עד ולא נפקד ממנו איש ואז"ל שלא נמצא בהם חטא וי"ש כי תשא את ראש בני' לפקודיהם ר"ל לישא אותם מעונותם ונתנו איש כופר נפשו יביא קרבן ויתכפר (עד שפירש"י ז"ל כי על אותן שקלים הבאין לקרבנות צבור נאמר לכפר על נפשותיכם שהקרבנות לכפרה הם באים) ולא יהי' בהם נגף בפקוד אותם כי זהו פדיון נפש אמנם מה תהא עלה בזמן שאין ביהמ"ק קיים מה יהי' אז כופר נפשו וזהו רבים אומרים לנפשי אין ישועה לך באלקים סלה? וע"ז בא כמתרץ ואומר: ואתה ה"ה מנן בעדי כבודי ומרים ראשי כלומר עפ"י מאמרו ועצמו מצאנו מזור ותרופה להרים ראשי כי אך קולי אל ה' אקרא בתשובה ויעננו מהר קדשו סלה זה הוא תיקון תמידית והבן.

ליבוש בער האלפערט בארשא

נכד הח"צ זי"ע

ויקהל

הרב חיים דאווידאוויטש נר"ו רב"ד דק"ק באפלא נ"י

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל וכו' למחרת יום הכפורים כשירד מן ההר והוא לשון הפעיל שאינו אוסף אנשים בידים אלא הן נאספין עפ"י דבורו ותרגומו ואכניש (לשון רש"י ז"ל) יש להבין מה רצה להשמיענו בזה וכי תעלה על דעתינו שמשה רע"ה בעצמו הלך מבית לבית ומשכונה לשכונה להקהיל עדת ישראל אולם דבר גדול רמז לנו מאור עינינו רש"י ז"ל ביאר הדבר עפ"י משל: בכפר אחד היו ב' עשירים שכנים זה לזה ולהיות שלרגלי מסחרם היו אחחרים זה לעומת זה (קאנקורענטען) וכל אחד שם מגמת חניו לקח

לקפח פרנסתו של חברו, לזאת הי' שנאה כבושה ביניהם ובתכלית השנאה שנאו זא"ז. אולם ערב יום הכפורים נהוג עלמא שהשונאים מתפשרים ומתרצים זה עם זה מאימת יום הדין הגדול והנורא אשר קרב לבא כן הי' עם שני שכנים האלה, טרם עמד החזן להתפלל תפלת כל ידרי נתפשרו ובקשו מחילה זה מזה, ומוצאי יום הכפורים ויהי בחצי הלילה שמע אחד מהם קול דופק על חלון ביתו וקוראהו בשמו, וזה קם בבהלה ממטתו לקול הקריאה וקרב אל החלון והנה רעהו לפניו ושאלו במענה רך, מה לך שכני היקר כי הרגזתני לקום ממטתי באישון לילה. אולי חלילה איזה אסון ופגע קראך? שכנו השיבו: אין רע, רק חשתי להודיעך כי מעתה והלאה עבור כי כבר פנה היום בחזור אל הראשונות, כונתו להחזיר השנאה לישנה. כמו שהיו שונאים מקדמת זנא כן יהי מעתה והלאה ע"כ המשל, וע"ז נוכל לומר כן העם הזה וכה מעשיהם בכל שנה ושנה ביום הכפורים צמים ומתענים זקנים ונערים טף ונשים, ועל חטאתם מתודים ובוכים וקוראים זה לזה אהבה ואחוה שלום ורעות, ומערב עד ערב שוהים בבית התפלה ומתפללים, ומיד אחר יום הכפורים חוזרים לסורם, כל אחד פונה לדרכו ואחר בצעו עיניו הולך, וכמעט מן הנמנע הוא לקבץ עשרה אנשים להתפלל בצבור, רק בטירחא יתירה ובעמל גדול פן ואולי יקבצו עשרה עדי רגע לאמר קדיש או קדושה, וע"ז רמז רבנו רש"י ז"ל בלשונו הסתור "למחרת יום הכפורים" הי' המעשה מחרתו של יום ענות אדם נפשו, יום עזיבת חטאים ופשעים, עכ"ז רשפי התשובה של יום אתמול עד מהרה נעממו ספו תמו ונשכחה זכרם, ולא על גקלה הי' למשה להקהיל העם לשמוע לקח מפיו, וזה שהדגיש רש"י ז"ל שהוא מבנין "הפעיל" ר"ל רק בפעולה חזקה ובהרמת קול שובר ארוזים, להקהיל את עדת בני דבריו רבינו רש"י ז"ל מוזקקים.

פקודי

[מלוקט עם הוספות העורך]

ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים עשה ויום לעמודים. חכו"ל אמרו דבשעה שנתן מש"ר חשבון על מלאכת המשכן הי' חסר לו סך הזה ולא ידע מקומם איו, עד שהתנוצצה ברוח קדשו שמהם עשה ויום לעמודים, תוכחת מגולה מזה, לכל איש ואיש או שר ומנהיג כי יהי להם דבר בין איש לרעהו יאמרו באו חשבון לקיים הקרא כדכתיב (במדבר ל"ב) והייתם נקיים מה' ומישראל, אולם ישנם אנשים אשר מענה בפיהם לאמר, הלא מקרא מלא דבר (מלכים ב' י"ד) ולא יחשבו את האנשים וכו', כי באמונה הם עושים, ומי לנו גדול אמונים יותר ממנין? הלא אך עבור אמונתי ותום לבבי נעשיתי למנהיג וגזבר

וגזבר, ובאמתלא כזו רוצים לפטור עצמם מליתן חשבון פרטי על מעשיהם. גלל כן בא הכתוב להורות אותנו שגם מרעה נתן חשבון פרטי על כל פרוטה ופרוטה. אף כי עליו נאמר "בכל ביתי נאמן הוא" ראו מי מעיד עליו על אמונתו וישרו. עכ"ז לא התפטר עצמו מלחת חשבון על פי פעלו, ואנן מה נענין אבתי.

ונודע כי מנהיגי העדה נמשלו לעמודים אשר בית ישראל עליהם נשענים. ואות ויו הוא עפי' רוב אות החבור ונקראת ו' החבור ע"ז בא הרמז בתוה"ק שכל מנהיג יקח לקח ממשה שלא יעשה שום דבר בודד בעצמו לפי דעתו ושכלו. רק יתחבר עם יתר הממונים להועץ מה לעשות, ובעת יבאו לחשבון ידקדקו להיות נקיים מחשדה. וזה גרמו בקרא, ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים "עשה ויום לעמודים" כלומר מזה שמשה עבד ה' נאמן ביתו נתן חשבון על סך קטן כזה, ממנו ילמדו וכן יעשו "העמודים" ר"ל המנהיגים בעם יעשו "ויום" ויו החבור, יחדיו ידוכקו יתלכדו ולא יתפרדו. ואז רוח ממרום יתנוצץ בם וצורקתם תעמוד לעד.

זיין אדר

הגאון מו"ה בן ציון אייזענשטאדט נר"ו [נכד להגאון בעל שו"ת פנים מאירות] במדרש (רבה דברים ובילקוט) באותה שעה נשקו הקביה ונטל נשמתו בנשיקת פה והי' שמים בוכין ואומרים אבד חסיד מן הארץ ארץ בוכה ואומרת וישר באדם אין וכו'.

כמה מן התימא והפליאה יש במאמר הזה לייחס קינת השמים לדבר שאין ענינם לזה, ואם אבד חסיד מן הארץ הלא מן הראוי תי' כי על דבר זה תצטער ביותר הארץ ותוריד דמעותיה? ומה להם להשמים לבכות ולדאוג על אבדן חסיד מן הארץ?

אבל המסתכל היטב בעמק מליצת חכמי המדרש יראה בזה דברים נמרצים אחרים שנכללו בקינת זו, הבאה לתאר את עצם שלמות השלם האמיתי שאין כמוהו, האחד המיוחד שבבני האדם מני או בראו ה' עלי ארץ רבה, המצטין בכחותיו הנפלאים והמסגלים בסגלה רוממה, הנזותמים בחותמו של מלך מלכו של עולם, הנושאת עלי' סמל קדשו בכל דבר וענין, בכל מושג וציור, והי' כחו יפה בהיותו יודע לצרף את מעשיו וליחד סגולותיו החמריות גם הן למסרה רמה וקדושה, והי' בבחינת ערום ביראה, להלביש מלבוש חומרי וגופני אשר בחוכו רוח אלקי ונשמת חיים נאצלים מהוד שפעת דעת עליון, להסך מן האנשים הרבים שבכל הזמנים והעתים שמתקדשים ומטהרים, ותוכם אינו כפרם אשר כל חכם בחכמת הנפש יודע ומרגיש עד כמה דבר כזה מוזק ומפסיד להעולם, ומהרס הטובה עד יסודה.

והמליצו ו"ל (קדושין פ"ב) כשר שבטבחים שותפו של עמלק שירדו לעמק הבקרת של היראה האמתית שאין בה מחשבת פגול, ויראו בעליל עד כמה עלילים בני האדם לסעות, או להטעות במתכוין בידעם את האמת ומורדים בה ופושעים בזה לאמתם בכלל ובפרט, כי אינו דומה הרשע הנגלה לעין כל הנראה לרבים במעלליו הרעים שאיננו עלול להרע כל כך ולהויק להמון, באשר הישרים בלבותם ותמימי הדרך יבדלו ממנו יעזבוהו לנפשו, ובקהלם לא יחד, אבל לא כן החונפים והצבועים בעם אשר תוכם שקר ותרמית, מלאים כל מחשבת און, חמס ובצע מעשקות, ואזרת שער ילכשו להטעות ולהונות את הבריות לחשוב כי לבושם צדיקה ומעטם ישועה ורחמים, עושים המה גזרון לבם הרע את עקרי התורה והמצוה לספל, והטפלות לעקר, והמה עוקרים על ידי זה את עץ החיים משרשי, מקצצים בענפים אשר בצלם נחיה, והרי האנשים האלה "טבחים" זובחי אדם שבהפקירא ניהא להן ומתלבשים בלבוש "כשר" להכשיל את בני האדם, וזהו "כשר שבטבחים" המתראה "לכשר" וישר, ובין "הטבחים" זובחי אדם חלקו הוא שותפו של עמלק, שכפי המקבל במדרשות גנב נפשות גם הוא מתחת כנפי השכינה.

ומשה איש האלקים עלה הר מרום השלמות ויקדיש כחותיו לטובת עמו ולתועלתו, ויהי תמיד רועה נאמן לאחיו בני בריתו, משתתף בצערם ובשמחתם שמוח גם הוא, אך מטרה זו שם לנגד עיניו והיא אך היא היתה משאת נפשו בכל עת, וזמן להרים קרן ישראל מבית ומחוץ, לאחוז את המפלגות, לקרב את הלבבות, לחזק את הצריך חזוק, לתמוך הכשול לבלתי תתו להכנע תחת משאו, והוא הוא מליצת החסיד המשורר (תהלים ק"ו) "ויקנאו למשה במחנה לאהרן קדוש ה'" הן הרואה את משה ואת אהרן אחיו ידמה כי שתי נפשות השונות בתכונותיהן הן, הן זה משה האיש הורה דת אל לעמו חקים ישרים ומשפטים טובים ונכחים, ויהי בראשו ורובו נתון להפיץ דעת ותבונה ותורה ומצות, וזאת תורת אהרן אחיו: עושה שלום בתחתונים, משיב לב איש על אחיו להרחיק המדנים והמריבות, וכמו-כלו נתון ומסור אך לעניני איש לרעהו, בין האדם לחבירו, אולם כל היורד לעמקן של שתי הנפשות הטהורות האלה, ראה ויוכח לדעת עד כמה גדלו במעלתן, כי שתיהן כאחד ראו לעמוד למעו ולמחסה לעמם בקניני הרוח והחומר גם יחד, ומשה אדון הגביאים עם כל עוצם התדבקותו באלקים ועם כל כחותיו הרוחניים אשר מסרם לעבודה ועליית רוממה המתיחסת בין האדם למקום, הנה הכירו מקומו גם בצאתו המערכה ובבואו אל "המחנה" כי ראש וראשון הי' לכל פועלי טוב בעמם גבור נערץ בגבורה ובאמץ לב טהור ונכון לחם מלחמת תנופה את לוחצי ישראל וצורריהם, ואהרן אחיו עם מרבית מדותיו בעניני האהבה והאחוה השלום

השלום והידידות בין האנשים השונים. הנה הקדיש כחתיו גם לאלקי ויבא אל הקדש פנימה לחלות ולחונן פני מוחל וסולח לצונים-רחמים וחסד לעמו. והוא הוא הענין „שקנאו למשה במחנה“ כי לא היו לקנאות משה לוא פעל על שדה התורה והרוח לבד. כי בזה האופן עוד לא בא לכלל השלמות הגבוה והאמתית. אולם עם זה כי אצל כחותיו גם לטובת אחיו ויבא „המחנה“ הנה קנאוהו בהגלות עצם שלמותו שאין כמוהו ולאחרן ... האהבה שלום ורודפו. קנאו בהגלות כי הוא גם „קדוש ה“.

ועל זה האדם השלם הכוללי המליצו חכמי האגדה מליצתם הנפלאה כי קול ממרומים יצא והשמים בוכים „כי אבד חסיד מן הארץ“ ולא מן השמים לבד. הן עם עצם פעולות משה הרחניות ראה לפעול גם עלי „ארץ“ רבה ולהטיב עם הבריות לעשות שלום בכחותיו הרוחניים והחומריים ולאחדם למטרה רמה אחת לתקון העולם ומלואה. והארץ גם היא בוכה ואומרת „וישר באדם אין“ הן רבים האומרים כי ישירים הם ביצאם ידי חובתם למקום אבל מי כמשה הישר גם באדם.

לפורים

הגאון וכו' מו"ה משה שמעון הלוי שליט"א אבדקיק פרויקטירכען.

ואתם כתבו על היהודים כטוב בעיניכם בשם המלך וחתמו בטבעת המלך כי כתב אשר נכתב בשם המלך ונחתום כטבעת המלך אין להשיב (מגלת אסתר ח') מקרא זה אומר דרשוננו כי למה סתם את דבריו לומר כתבו על היהודים „כטוב בעיניכם“ ולא פיוש ענינו לאמר כתבו לבטל הגזירה. ועוד הלא סותר את דבריו טיג' ובר' באומרו „כי כתב אשר נכתב בשם המלך וכו' אין להשיב“ נראה מזה שחוזר בדבריו הראשונים ומגלה דעתו שאין בידו לבטל הגזירה. ויל"פ כי דבר פשוט וידוע לכל מבין כי גם לפי מה שנגזרה הגזירה ונתנה הדת להרוג ולאבד את כל היהודים ידעו ויבינו הגזירים, שהיהודים שבכל המדינות לא יהי כרחל לפני גוזי' וכשה לטבח יובל. וכיון שגם הם שמעו שיהיו שונאיהם עתידים ליום הזה. עומדים הכן להתנפל עליהם. גם הנה יקהלו במקום אחד למושבבותם. להיות עומדים על נפשם. גם ידם תאחו חרב ורומח. ובזמה שפוכה של מרי נפש יעמדו לקראת אויביהם. ורבים חללים יפילו. לכן זמם רשע להשמר ולהזהר מזה. ומלבד עיקר הגזירה שיהיו שונאי היהודים עתידים ליום הזה להרג ולאבד ושללם לבזי' וגזירה זו היתה בשם המלך בדעתו ועצתו. עוד הריץ מכתבים שלא בשם המלך אל הפחות והתנאים. שביום ההוא ימחו בידי היהודים שלא יקהלו אל מקום אחד. לקום

נגד מבקשי נפשם, וכרוז יהי יוצא שאל יהין איש יהודי לצאת מפתחו ביתו כי בן מות הוא. ובכן מהנקל יעלה בידם לעשות עם היהודים כטוב בעיניהם. בדרך זה התנכל המן הרשע לעשות כלה ונחרצה בעם ישראל ולהשבית זכרם מן הארץ.

וכאשר נתהפך הגלגל, והמלך נתרצה לאסתר לדרוש טובת ישראל והצלתם, נאחו בסבך הרעיונים, ונבוכי-ה' בדעתו מה לעשות בדבר הצלת היהודים מאחר שמנימוסי המשפט פתגם גזרה הראשונה אין להשיב. לכן כה דבר אליהם: אני איני יודע מוצא ומנוס להציל את היהודים, וגם לאחו בדת פרס ומדי שכתב המלך אין להשיב אולם זאת אעשה להרשות לכם לכתוב על היהודים כטוב בעיניכם ועוצו עצה אולי יעלה בידכם לצאת מן המבוכה.

וחכמת נשים בנתה ביתה עם עצת איש סודה מרדכי דודה, ולאחר המתקת סוד ועצה החליטו להניח את כתב הראשון על מכונו שלא לצאת מגדר המשפט שאין להשיב כתב שנכתב בשם המלך ונחתום בטבעתו. אמנם הריץ מרדכי אגרות אל האחשדרפנים והפחות שהורשה ליהודים להקהל ולעמוד על נפשם להשמיד להרוג ולאבד את כל חיל עם ומדינה הצרים אותם וכל מי שחיילים יגבר ירו על העליונה, ובזה לא חטא נגד דת פרס ומדי, שהרי איסור המקהלות לא מצא מקומו בכתב בשם המלך, רק בצוויו של המן אל הפחות, והי' בחשאי (אין געוהים) וכל עוד שקמה אלומתו של המן הי' הכל נעשה כרצונו כי כל השליטים סרים למשמעת ראשון במלכות, אבל כאשר גבר מרדכי, הכל הי' בהיפוך, הפחות מנשאים את היהודים, ואין מוחים בידם להקהל ולעמוד על נפשם, ועיי' צלחה רוח גבורה ונצחון על היהודים, וזה קוטב כל הענין, וסביבו יסוב כל הנעשה, והבן היטב כי עד"ז יתורץ כמה וכמה קושיות ודקדוקים שיפלו בזה הענין מה שלא הזכרנו פה בראש דברינו. (עיי' בס' ראשון לציון בפירושו על מגילת אסתר).

חייב אינש לבסומי בפורי'א עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי ויל"פ הנה ידוע ומפורסם שגסי השי"ת אשר עשה בכל דור ידור לישראל עם קדושו מרחם משחר טל ילדותו עד היום הזה המה משני מינים, דהיינו גסים גלויים יוצאים מחק הטבע וגבול שכל האנושי, וכל עין רואם ואוזן שומעם בע"כ צריך להכיר ולהודות שיד ה' הגדולה עשה זאת, ונסים נסתרים מלובשים ומעוטפים במחלצות הטבע ורק עין המאמין ומבין דבר לאשורו יראה מתחת מכסי הטבע אור בהיר מפעלות ימין ה' הרוממה הפשוטה בכל עת ועונה לעשות נסים ונפלאות למיחלים לחסדו, והנה בגס פורים הי' שני ענינים, א' כי הציל

הציל ה' את מרדכי ועמו מיד המן הצורר אשר בקש לכלעם חיים ולהכחידם מן הארץ חיו יהגס הזה נוכל לכנות בשם נס נסתר כי אין מן הנמנע בחק הטבע שהמלך אחשורוש אחרי אשר גודע לו שמרדכי היהודי הציל את נפשו מרדת שחת וכי הוא דוד אסתר המלכה אשתו אהובתו ובצירוף תחנינות והשתדלות אסתר המלכה בעד עמה כי ביטל את גזירתו הרעה אבל הנס השני אשר ה' עוד שמ מה שהמלך השיב מחשבת המן הרעה בראשו וצוה לתלותו על העץ אשר לא בקשה אסתר ונתן צו להשמיד להרוג ולאבד את כל באי בברית המן הצורר הנס הזה כבר עבר חק ויצא מגבול הטבע ובא לכלל נס גלוי ומפורסם וזהו כוונת המאמר שאל 'עשה האיש הישראלי פירוד בין הדבקים ואל יאמר המתעקש שבנס פורים ה' שני ענינים ענין טבעי דהיינו הצלת מרדכי וענין נסי דהיינו מפלת המן חס מלהזכיר רק 'חייב אינש לבסומא בפוריא' מחויב להשתכר ולהתפעל כ"כ מגודל נס פורים 'עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי' שלא ידע ולא יעלה על דעתו לעשות שום חילוק והבדל בין נס לנס בין הצלת מרדכי למפלת המן כמו שבארור המן גודע ונכיר מפאלות תמים דעים כן בברוך מרדכי לא נעשה כוונים למלאכת השמים ומשטר הטבע חיו רק נאמין באמונת אומן שאב אחד אבינו שבשמים ה' לשניהם ונכיר חסדי ה' וזרועו החשופה ונברך ונודה לשמו על כל הטוב אשר גמל לאבותינו בימים ההם ובוה"ו

ויקרא

הגאון מו"ה שמואל זאב יונגרייז וצ"ל אבדק"ק באיום (עם הוספות העורך)

אדם כי יקריב מכם וכו' יקריב אותו לרצונו לפני ה' חכול מצאו סתירה במקרא קודש הזה מיני' ובי' יקריב אותו משמע אפי' על כרחו לרצונו משמע לרצונו ולדעתו דוקא עד שדרשו כופין אותו עד שיאמר רוצה אני אמנם דברי חזק יתפרש לכמה אנפין ויל"פ הקרא באופן אשר הסתירה מאליה תסלק אל הצד הנה סוגי הנכראים מחולקים יפרדו והיו לארבעה ראשים הלא המה: דומם צומח חי מדבר לכל סוג וסוג תשווקה נמרצה נטועה בו להתפרץ מגדרו להתעלות ולהתרומם מדרגה אחת מעלה ממצבה הדומם נתעלה בצומח הצומח בפי החי האוכלו והחי בבטן המדבר מוצא עלי' והנה יפלא מאד אם כן הדבר מדוי אפוא בורח החי מבית הזבח ואם מרחוק דם יריח יהמה ויצריח שתשגן הדבר הן נפש הכהמה לא נחרומם בבטן הכסיל החוטא אין זה לה עלי' רק ירידה ורק באדם אשר נשתלם ונשתכלל במדות תרומיות במדות רמות ונשגבות ומלא תעודתו בתורה ומצות אשר עליה נקרא שמו אדם איש כזה עת יביא את זבח קרבנו הנה

הבע"ח שהוקצה לקרבן מעצמו יריץ אל מקום הזבח ופושט צוארו תחת המאכלת לאמר שחטני והעלני ממצבי, כי על ידי התמזגות נפש הבהמה בנפש האדם תתעלה משפל מצבה עד מעלת אדם הרמה.

ונמה יפה ונעים לפרש בזה דברי אדוננו החסיד (תהלים קי"ח) אל ה' ויאיר לנו אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח, ר"ל השם יאיר לנו מחשבת האופל אשר סבבנו, היינו החטאים מחשיכי הנפשות, ואמר שוב העד על זה כי נפשנו לא מטהרה אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח כלומר לדאבון נפשנו אנו רואים כי הקרבן אינו רץ אל הזבח ומהצורך לאסרו בעבותות עגלה להביאו המזבחה וזה מופת חותך על שפל מדרגת הנפש וזהו המכוון באומרו (תהלים נ"א) או תחפוץ ובחי צדק עולה וכליל או יעלו על מזבחך פרים, כלומר או נכחתי לדעת כי מצאת חפץ בזהבי צדקי, אם הפרים מעצמם עולים ולא הוגשו בנחשתים, או לאסרם בעבותות ולהכותם במוטות עד המזבח.

ונראה למצא יסוד ושורש לאלה הדברים במקרא קודש המזבא בראש דברנו: יקריב אותו "לרצונו" הכונה לרצונו של הקרבן עצמו שפושט צוארו תחת המאכלת "לפני ה'" זה לאות כי הקרבן נתקבל בנעימים לפני שוכן שחקים.

צו

צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה היא העולה וכו' אין צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות אר"ש ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כ"ס (רש"י ז"ל בשם תוס') לבאר דברי חז"ל אקדים דברי הישמח משה וצ"ל במה שביאר לשון הפייט (ליום ב' דר"ה) יום זה אם יקרה בשבת קודש זכרון תרועה מקרא קודש, טבעו אם בחול יבואכם צו לחקוע בכל גבולכם יום תרועה יהי לכם, הנה לשון "טבעו" צ"ב, ואגב יבואר גם מה שיש לדקדק דבס' אמור כתיב זכרון תרועה "מקרא קודש" ואילו בפ' פנחס כתיב יום תרועה יהי לכם ושם לא הזכיר "מקרא קודש", וישא משלו ויאמר, הנה מי שהוא רעב לאכול ישקט רעבונו מכל מאכל אשר יאכל אף בהפחות והגרוע שבמאכלים, אמנם אם רוצה להפיק רעבונו ולשבע ע"י עונג שמיעה או ראי' לא יתכן ע"י שמיעה או ראיית דברים המצויים, רק אם ישמע או יראה דבר נפלא שמתענג בו מאד העונג הזה בעצמו משביעו זמן מה, כגון בשמיעת קול זמר שלא נשמע כמוהו, והי' כנגן המנגן הנפלא ופלא ישכח רעבונו, או כשמתפעל ע"י איוה מעשה נפלא או דברי חכמה נפלאה להאזהב חכמה, והנסיון תעיד ע"ז, וטעמו של דבר דעת לגבון נקל שהוא משום שהמאכל מצד עצמו טבעו להשביע, לא

כן שמיעה וראי' אין בסגולתם להשביע. רק משתמשין בו כעין דוגמא במקום מאכל. ולזה צריך דבר נפלא שישנה טבעו. סי' לדבור: ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו. הרצון שראי' נפלאה זו השביעין. הנמשל כל המצות כלם המה תועלת לנו בטבע. אף שאין אנו יודעים סבת התועלת. אלקים הבין דרכה והוא ידע את מקומה. ונמצא העושה המצוה בפועל מהנקל שיעשה התקון והיחוד שראוי להיות ע"י מצוה זו אין בלי כונת סודות נסתרים. משא"כ כשאין עושה המצוה בפועל רק דוגמא במקומו שזה אין טבע התקון צריך להיות בטהרה ובקדושה נפלאה. והנה בגמרא (פ"ד דר"ה) רמי קראי אהדי כתיב א' אומר שבתון זכרון תרועה וכו' א' אומר יום תרועה. ומשני כאן ביר"ט שחל להיות בשבת כאן ביר"ט שחל להיות בחול. וכיון דהפ' שבתון זכרון תרועה הנאמר בפ' אמור איירי בשבת. ואז התקיעת שופר אינו בפועל ממש רק דוגמא היינו זכרון דברים בעלמא. ע"כ נאמר שם שפיר מקרא קודש. וזהו שיעור הכ' אימתי הוא "זכרון תרועה" כשהוא "מקרא קודש". משא"כ בתקיעה בחול הנאמר בפ' פנחס דהוי תקיעה ממש לא. נאמרה באזהרתה מקרא קודש והבן. וזה כונת הפייטן: יום זה אם יקרא בשבת קודש ואז אינו אלא "זכרון תרועה" ע"כ "מקרא קודש". וכדי שלא תקשה לשאול למה לא הקפידה התורה כמו כן כשחל בחול שתהי' התקיעה בקדושה. לזה אמר שוב כמתרץ ואומר "טבעו" אם בחול יבואכם צו לתקוע בכל גבולכם. כלומר הלא זה טבעו לתקוע בפועל ע"כ "יום תרועה יהי' לכם" ולא נאמר מקרא קודש.

המוררם מזה. הפועל אף שאינו בהתלהבות גדול ירצה להי' משא"כ הכח שיחשוב כפועל צריך להיות כח אמין. וחזק בטהרה וקדושה יתירה. ובוה יבואר כמין חומר מאמר הת"כ הנזכר: אין צו אלא זירוז מיד ולדורות. היינו שיהי' הקרבן בכונה זכה ורצוי בלתי להי' לבדו "מיד ולדורות". כלומר הן בקרבן ממש שנוהג מיד בזמן המקדש. גם לדורות בזמן שאין מקדש רק וגשלמה פרים שפתינו שגם עסק התורה שהיא תמור קרבן תהי' בכונה זכה ואך אז תפעול פעולתה הראוי. ור"ש פליג אמלתי דת"ק ובא לומר שב' אלו אינן בגדר השינוי ואין אזהרת זריזותן שזה כי לא ראי' זה כראי' זה. כי עסק התורה עם שסגולתה היא להחשב במקום קרבן. מ"מ סי"ט הלא אינה רק דוגמא תמור הקרבן ואינה קרבן ממש לכן צריך זירוז יתור וכפי שביארנו למעלה. וזהו מליצתו ביותר צריך הכ' לזרז במקום שי"ז חסרון "כיס" דכבר כתבו דהכיס מרמז על הגוף שהוא כמו כיס ונרתק להגשמה (עיין בסה"ק נועם אלימלך מה שפי' בזה דברי רש"י עמ"י דרכו בקודש) וזהו ביותר צריך הכ' לזרז במקום שיש חסרון הגוף הסועל דאז דרוש מאד שיהי' המצוה בשלמות היותר נעלה וכאמור וזו"ק כי קצתי באומר.

דברים בעתם

לנשואין

קשה זווגו של אדם בקריעת ים סוף. קשה מזונותיו של אדם בקריעת ים סוף. ב' מאמרים אלה הבאים כאחד צ"ב וקשים להולמם הכי יש קשיות לפני המקום? אמנם י"ל דמאמר האחד ביאורו של שני. ביאור הדברים: הן האדם כשהוא בגפו או חייו חיי נחת, כי אבן הרחים אינו תלוי עוד בצוארו, ועד מהרה יביא מחית נפשו המעטים, לא כן אם טפלא תלוי ב' לפרנס אשה ובנים, הבנים שואלים לחם ושמלה ופורש אין להם, אין בגד בקרה כד הקמח כלה ואין לחם לאכלה, ועיני כלם אליו ישברו, אליו ישיאו נפשם לתת אוכל למו. והוא אל ההרים ישא עיניו מאין יבא עזרי? וז"ש "קשה זווגו של אדם" וטעמו של דבר ביאר במאמר הב' כי "קשה מזונותיו של אדם ותלה ענינם בקריעת ים סוף, כי בעת רדפו המצרים אחרי ישראל לכבשם ולהחזירם לארצם, היו ישראל נתונים בצרה אין דוגמתה, הים סגר לפניהם ואין מקום לנוס להחיש מפלט, והיו בישראל כתות מחולקות בדעותיהן, כת אחת אמרה נתיצב הכן למלחמה, כת שני אמרה נתנה ראש ונשובה מצרימה להכנע תחתם כבראשונה ועוד יעור דעות ושיטות שונות, אולם "לב אדם יחשוב דרכו ומה" כל משפטו פתאום נגלה לפניו דרך חדש אשר לא עלה על לבם, הים נבקע לגזרים, המה עברו בחרבה, ומצרים ירדו מצולה, וכ"ז עשה השם למען ידעו כל העם כי הכל מאתו ית"ב ולא בכח יגבר איש, רק הוא הנותן כח לעשות חיל, כן הוא במזונות האדם ופרנסתו, לב אדם יחשוב בעסק זה או השני אביא לחמי, ובסופו יצא מהם נקי, ומה שהשתכר אבד בצרור נקוב, ופתאום ויגל ה' את עיניו יראה מציאה לפניו ונפל עלי' בהיסח הדעת אשר לא עלה במחשבתו עד כה, ועשה מסחר והצליח ה' דרכו, וכן הוא ממש בזווגו של אדם משדכים לו מפה ופה ואין גם אחת ישרה בעיניו, ופתאום והנה אשה לקראתו ותשא חן וחמד לפניו מצא אשה מצא טוב, כמציאה היא בעיניו, וב' אלה דומים לקריעת י"ס, וענין שלשתן שוה, כלם יבאו בהיסח הדעת והשם עושה כלם ויגמור בעדם.

לברית מילה

פליאה ואמה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך, ילמדנו רבנו קטן לכמה גימול, כך שנו רבנו קטן גימול לשמנה מ"ט

כשם שנימול יצחק בן אברהם (מד"ר ומש"ט) הכונה עפ"מ שנמצא בספרי הקדמונים (כוורי ויע"ד וכ"ה בזה"ק) שכל מה שהי' בבית הנקדש נמצא גם באדם, לב האדם, מכון כנגד קדשי קדשים ריאה כנגד כרובים, ואות ברית אשר בבשרנו הוא כנגד המנורה אשר היא להעלות נר תמיד, כן היא המילה, רושם זה נשאר קיים בגופו ובבשרו נצחי, וכ"ה להדיא במדרש (מובא בעוללות אפרים) תן חלק לשבעה ז' קני מנורה, וגם לשמנה, אלו שמנה ימי מילה, הנה כי כן יקשה לנו מדוע נימול התינוק לח' ומהראוי הי' שיהי' נימול לשבעה דוגמת ז' נרות המנורה, אמנם באמת לא קשה מדי דהרי זרזין מקדימין למצות, ועל האב מוטל להודרו להמצות מיד בבוקר השבת, ואם יהי' נימול לז' לא יהיו ז' ימים שלמים מעל"ע כמובן, ע"כ מילה בשמיני למען לא יחסר אורה אור שבעת הימים (כדאיחא בסה"ק) ומעתה יובן היטב סמיכת שאלה זו לפ' המנורה, כי כאן קנתה מקומה ושפיר סמכו ענין לו להקשות קטן לכמה נימול, ר"ל הי' ראוי להיות נימול לז' כנ"ל, ויהי' כמשיב כך שנו רבותנו קטן נימול לח' כיצחק, "בן אברהם" והי' תוכן תשובתו בהנך תיבות, ובכונה מיוחדת הדגיש הנהך תיבות "בן אברהם" ר"ל דמאברהם אנו למדין דזרזין מקדימין דכתיב ב"י וישכט אברהם בבקר, ומשום שפיר נימול לח' כאמור והבן.

ידיש דייטשע ערקלעהרונגען

חייב איגש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי כאן איזט פערפליכטעט אן פורים זיך דערארטיג צו ערהייטערן, ביז מאן ניכט וויסעט דען אונטערשייד פאן ארור המן אונד ברוך מרדכי, דיא ערקלעהרונגען איזט סאָלגענד: אַם פורים טאָג ווערדען דיא רייכע יהודים פאן דען אַרמען אויפגעזוכט אונד דער יידישער אַנשטאַנד, דיא יידישע וויטע ברייגט עס מיט זיך, דאס אַם פורים דער יהודי דיא אַרמען בעשענקט, דען גאַנצען טאָג האטט דער עושר קיינע רוהע, ער מוס געבן אונד געבען, זאָ גיבט עס רייכע קמצנים, דיא זיך ניכט זעהר מיט פורים פרייען, אונד דעם המן פערשעלטען, דאס דורך איהם דער פורים ענטשטאנדען איזט, דיא אַרמע הינגעגען פרייען זיך מיט דעם פורים זיא ערווארטען שוין דעם פורים מיט אונגעדולד, זיא זעגען אונד בענטשען דעם מרדכי, דאסס ער המן געקעמפט, אונד דאסס ער פורים פיר אללע צייטען פעסט געזעטצט האטט, ווען דער מענטש ווין געטרונקען האטט גוטער לוינע איזט, פערגיססט ער, דאסס ער רייך אדער אַרם איזט, דאָ ווייס ער דאך, ניכט, איזט ער רייך אונד ברויך ער המן צו פלוקען אדער איזט ער אַרם, אונד אללע מרדכי זעגען, דאָהער זאָגען ריכטיג אונזערע ווייזען, מאן ברויך דעראַרט זיך אַנצוהיינערן, ביז מאן ניכט מעהר ווייס אָב ארור המן, אדער ברוך מרדכי.

ארגז מכתבים

דוד אשר נפשך לשאול הגיע הענין דרבה ור' זירא (מגלה ו') באמת הדברים כפשטן מבהילים הרעיון וכבר נאמרו וגשנו פספוטי דברים בזה (עיי' בהגהת הש"ס להגאון יעב"ץ ז"ל ובבל"ע עת נקמה דרוש כ"א) ואני שמעתי בזה עוד בימי חורפי ובר גכון דגודע ממנהג המרבין בשמחת פורים להתחפש ביום ההוא ולהראות מחזות ממעשה הנס, וכענין משוורתא דפורי' (סנהדרין ס"ד ע"י בערוך ערך שור מה שפי' שם) והמנהג שאחד מתחפש בתמונת אחשוורוש והשני להמן, גם יתר התמונות לרוח היום ההוא, ולא רחוק כלל שכבר בימיהם ז"ל נהגו מנהג זה, ורבה ור"ז כטוב לבם ביין כמצות היום, התחפשו לשמחת מצוה לפני המסובין עמהם, רבה התחפש בתור מרדכי, ור"ז בלבוש המן, ולמען הצג המצוה בפרטי' כחק המתחפשים, זה המוצג בתור מרדכי מוציא חרב קהה מתחת למדו ויעבירנה על צוואר המן לקיים המצוה ככתוב, כי קודם התלי' נהרגו המן ובניו, כן עשה רבה לר"ז אחר דאיבסמי, ולאשר כי בשגיאה ובלי זהירות מסכת השתיה שרט שרטת בחרב הקהה בצוואר ר' זירא ועשה חבורה עד שהסתכן, בעי רחמי עלי' שיתרפא, ואחיי' ר"ל נתרפא (עיי' מהרש"א ח"א שם) לשנה הפץ לעשות כדת היום לחדש המצוה שנית כבראשונה, ולא אבה ר"ז כי אמר פן יקראני אסון ולא יוכל להרפא, לא בכל שעתא ושעתא מתרחש ניסא, כי גם בלא עת משתה ושמחה ארז"ל (גיטין ג"ז) כל מילי ליחזי אינש בנפשי' בר משחיטה ודבר אחר.

רב פלורני זה צרעת נושנת אשר כבד להתרפאות, ומספרים בשם רב אחזי איך שבא פ"א לבהכ"נ וראה שם חקוק בכותל המערבי ממעל להדלת "שתיקה יפה בשעת התפלה" וראה כי הקהל מרבים לדבר בעת התפלה, ואז פתח את פיו בחכמה ואמר רבותי! פליאה נשגבה בעיני איך העיו הבנאי להוכיח את כל העדה, מי שם אותו למוכיח? אמנם אחשבה כי הבנאי הזה לא את העדה הזהיר כי אם את הכותלים, והמה מעשה ידיו ויש לו הרשות והכח להזהירם על ככה, והוא ע"ד שאמרו חז"ל על מקרא קודש אכן מקיר תזעק וכפוס מעץ יעננה, ודרשו דאבני ביתו וקורותיו מעידים ליום הדין, והבנאי כהאי פחדא יתיב וירא פן ואולי יעידו הכותלים ביום הדין על דברת בני האדם אשר הרבו לשוחח דברים של מה בכך בעת התפלה, וע"כ קרא בחיל קול גדול ולא יסף ופקד על הכותלים לאמר "שתיקה יפה בשעת התפלה" כלומר אל תגידו ואל תספרו מה שראיתם פה בעת התפלה רק החרש תחרישו, (וה' הטוב יטהר לב התועים לעבודתו ב"ב"א) — והנה דעת שפתי ברור מללך ובאמת מהראוי לפנות בזה אל גאוני דורנו, ועליהם לעמוד בפנין לעשות פעלים ותיקון כללי על השערורי' אשר גדלה ורבה במדה גדושה, ופשתה המספחת בכל אפסי ארץ ונעשית כהיתר גמור באין מוחה, המה יעירו למוסר אוני צאן מרעיתם בכל מקומות מושבותיהם. 31

וראני בעיני אחשוב לגכון כי מהראוי שיתמנו בכל אתר ואתר למטרה הנעלה הלזו אנשי אמת יראי ה' תמימי דעת אבירי לב אשר לא ישאו פנים ולא ישיתו לב לקול מנגדיהם, לא יחיתו מפני המון מחרסיהם ובגנש חפצה ינטלו בכתף המשרה לבער הקוצים מכרם ה' צבאות, ותל"ח כי לא אלמן ישראל עוד נמצאים אנשים במחנה העברים אשר רוח ה' נוססה בקרבם וראוים המה לאותה אצטלא לעמוד על המשמר ולשרת בשם ה' אמנם נחוק מאד שהרבנים העומדים בראש יתמכם בימין צדקם ויסמכו ידם עליהם גם לדרך דיני קנסות באלה הממרים לשמוע בקולם או או ה' יגמור בעדם ויעלה בידם להסיר המכשלה מעם ה' ובזכות מצוה דרגים נזכה לחזות בית מקדשינו בנוי על תלה בארץ נחלתינו עיר שחוברה לה ובחר ה' בעמו כבתחלה עד עולם סלה.

שמחת פורים לחותמנו ולקוראנו

המערכת מתכבדת להביע ברכת מזל טוב לכבוד הרב הגאון המפורסם וכו' מו"ה שמעון פאללאק שליט"א המתגורר כעת בגראסווארדיין תע"א לארושי בתו עב"ג הב' המושלם בכל המעלות מו"ה צבי טרייטעל נ"י מקאשוי יזכה לראות נחת מהווג הזה ויהי קשר של קיימה.

מזל-טבא מן שמי' לגבר שאוצרו תורה ויראת שמים ה"ה הרבני המופלג וי"ח כש"ת מו"ה מאיר דוב שאבשאוויטש נ"י ש"ב דקה"י אראד לגשווי בתו ת' עב"ג האברך המו"מ חו"ש ירו"ש כש"ת מו"ה יונה שיעבער נ"י מדעש יזכו לכונן ביתם ע"פ רוח התורה מתוך עושר והרחבת הדעת.

המערכת

המערכת מברכת ברכת **מזל-טוב** להרבני הנגיד המפואר ירו"ש רודף צוקה וחסד וכו' כש"ת מו"ה יעקב גאלדרינג שליט"א מעיר גראסווארדיין לגשווי בנו הב' המושלם חו"ב מו"ה אברהם מנחם מענדל נ"י עב"ג בת הרבני המפואר וכו' מו"ה טובי' שפיטן נ"י מפהער דיארמאט (אונגארן) יהי דרכו סוגה בשושנים ויבנה ביתו על בסיס התורה והמסורה.

ברכת **מזל-טוב** לכבוד אהובי דודי הרב הגאון סיני ועוה"י מו"ה שמעון פאללאק שליט"א אב"ד דק"ק בעלעניעש וכעת חונה בק"ק גראסווארדיין תע"א לארושי בתו ת' עם ב"ג הב' החתן המו"מ בתורה ויראת שמים כש"ת מו"ה צבי טרייטעל נ"י מקאשוי יהא רעווא שזווגם יעלה יפה ויזכו לבנות בית נאמן בישראל **יושע הזכה בערגער סאטמאר**

ברכת **מזל-טבא** וגדיא-יאה אמינה לכבוד הב' החתן החורב טובא משנתו ון וגקי צנא מלא ספרא חרוף עצים ובקי נפלא כש"ת מו"ה הרב אהרן צבי בריסק נ"י בן אדמו"ר הגה"צ אבד"ק טאשנאר יצ"ו לארושיו וגם לרגלי התקבלותו לאב"ד דק"ק טשעקע תע"א יהי דרכו צלחה ויזכה לנהל עדתו עפי' רוח התורה והמסורה

שלמה שאלאמאן משאמקוט

גבאי ראשון דחכרה מזונות וישיבת טאשנאר

המערכת מברכת בברכת **מז"ט** את כבוד הב' המופלג בתורה וי"ח וכו' מו"ה מנחם ראטה נ"י מקאמלויש לארושיו עם בת הרבני הנגיד המפואר מר ווייס נ"י מסאמאש דא"ב יהי עתידם ברוך ויזכו לרב טוב.

סל מלא ברכות וברכת מז"ט להב' החשוב מו"מ בחורה ויראה טהורה מו"ה מנחם ראטה נ"י מקאמלויש **משה אשר כ"ץ סאטמאר**

יבוקש שידוך הגון בחור מושלם בחורה וי"ש חפשי משיעבוד לנערה צעירה לימים בת ת"ח יפ"ת ומושלמת גם למדה מלאכת התעורה עם נדוני' סך מאה אלף במזומן ומשך ב' שנים ארוחה להווג ואם יש לו כשרונות ללמוד מלאכת השו"ב מה טוב כי יוכל להשיג משרת שו"ב אחר החתונה ע"י השתדלות חותנו ובאחריותו הכתבת למערכת מגד ירחים

ברכת מזל-טוב חם ונלהב לכבוד ידידי הב' החשוב מר"מ בתורה ויראה מר שמעון גאטליעב נ"י מהאגמין לארשני יהי רעווא שונוגו יעלה יפה ויעלה על רום פסגה ההצלחה

ליב פרענקעל טאשנאד

אדברה נא לך ברכתי ברכת מזל-טוב לבבית אהובי ידידי הב' המושלם ליל המדעים מר אלטר משה יודא שטיינמעטץ נ"י מפה לרגלי בואך בברית הארושין מטל השמים ומשמני הארץ יהי חלקך. כאוות ידיך המברכך בברכת כהן ברכה המשולשת האמורה מפי

מרדכי צבי הכהן וייס סאטמאר

ספרים שהגיעו להמערכת

ספר הלבנון מכיל בקרבו לערך "ערבעים דרשות" על מועדי ה' ודברים בעתם לנשואין ברית מילה והספד בר מצוה ולכל מאוראות החיים מלוקט מגדולי דרשנים מחירו 60 לעי ולחותמי המגד ירחים" אך 30 לעי חפשי המחיר מתקבל גם במרקאות מדינתינו להשיגו אצל המערכת "מגד ירחים" נשאר רק במספר מצומצם וכל הקודם זכה

מודעה רבא לאורייתא שני ספרים נפתחים ספר תיקון אליעזר כולל דרושים נחמדים דברים בעתם על נשואין וברית מילה נחוצים לרבנים ודרשנים וספר משנה התלמוד המאסף שיטת ראשונים ואחרונים מכורך 100 לייא. עוד נשארו במספר מצומצם משנה התלמוד הכולל עשרים סוגי מאסף דברי ראשונים ואחרונים ופוסקים מחירו 150 לייא מכורך. ח"ב משנה התלמוד על סוגי דע"א במלחמה ומסל"ת וגם שו"ת מלוקט מתשובות שונות בעניני מלחמה ודרשות למועדים מחירו 100 לייא מכורך. ספר חזון ישעי עה"ת מלוקט ממגידים מפורסמים עם דרשות מחירו מכורך 100 לייא. המחיר משתלם למפרע

Jungreis Izsaia Primirabin Zerindul mare v. Oradea Romania

דער יידישער פריינד!

שבועון חרדי בשפה המדוברת מופיע בטשערנאוויץ בעריכת הרב דניאל שטערנפעלד נ"י השבועון הזה מביא תועלת גדול להיהדות החרדית במדינה וחוצה לה כי עומד על המשמר ועובד בכמה מקצועות התורה בחזקת הדת כשמירת שבת ושאר ענינים הנוגעים לחינוך וחינו הק' ועל כל יהודי חרד להיות מן החותמים והמסייעים להגשמת האורגאן הרשמי זה ולתמכו ולסערו בחמר ורוח מחירו לשנה 400 לעי ובשאר ארצות 4 דוללאר. הכתבת:

„Der Jüdischer Freund“ CERNAUTI piața Dacia 13. (Romania)

מגד ירחים

זמא לאה פיה זית חרש

מגד ירחים חושבים גם ישנים וזאנים ופירושים בעצרת קדושים על פתחת החורבן וזאן אונן וגם על מורש חזול דאחובים בזית חרשית דרושית לכל חמיהם בזניהם פנים יקום כפי סופו וספרים בעזרת יוצא היום

העורר

יוסף היום הכין ווייט

שטמאר תעא סטמאר

Adresse:

הכתבת:

Blad. Meged Jeruchim, Satu-Mare Romania.

מחיר לשנה: לרומאניא כירחים לעס לאמערקא ב' דולרים
לשטעטל ארבעים כחרים ויידן זה ביאר אונז
מחיר מודעות כפי מודל השטח
מחירים השולחים לנו ספרים יתפסנו בהדפוס

MEGED JERUCHIM

"מגד ירחים"

קובצים שלמים - שנים - חרשו - חז - פח - מכור דכריה
יפה וחוקה נמצא בבית המערכת החפץ בהם יפנה אל
המערכת ביאר רק במספר מצומצם וכל הקודם זכה

בית דפוס של מאיר לוי הירש שטמארע סיניא

Druck von M. L. HIRSCH SATU-MARE Rumänien

דער יודישער פריינד /

טבען חרדי בשפה המדוברת מופיע בטשערנאוויץ בעריכת הרב דניאל שטערנפעלד נ"י השבועון הזה כביא חזקת גדול להיהדות החורדית במדינה וחוצה לה כי עומד על המשמר ועובד בכמה מקצועות התורה בחוק הדיו כשמירת שבת ושאר ענינים הנוגעים לחינוך דתניו הקי ועל כל יחודי חרד להיות מן החותמים והמסייעים להגשמת האורגאן הרשמי זה ולתמוכו ולסעדו בחומר ורוח מחירו לשנה 400 לעי ובשאר ארצות 4 דוללאר הכתבה:

Der Jüdischer Freund CERNAUTI piata Dacia 13. (Romania)

דערנאך אחר התחום! יעדער ווילל זעהן דיא אונטערע צייל

דיא אונטערשייט דען שטעמפל דעס אקטעס בריעפעס א ד. ג. אלויא יעזינס אונטערשטע אומבעדינגט איין שטענעס געשמאקאלען שטעמפל אדער גומי האנד אונטערשייט זיך צוא בעווארגען וואס בילליג ראש פינקט-ליך נור בייא מיר אין דען נייע איינגעריכטעטע שטאמפ-ליך מאכרין צוא ערייכען איזט גומי מעסטינג שטעמפלען ואסות — טאשען שטעמפל עטצי

דיא אונטערשייטונג דאס ג' יודישען פובליקום ערווארטענד

אסטונג אדרעסס: שלמה שמעי פריעדמאן

„Rapid“ Fabrica de Stampile Satu-Mare, Str. Mih. Viteazul 21.

מסחר ספרים.

הנני להודיע כל יסודתי לי מסחר ספרים זה שלש שנים ונמצא אצלי מבחר כל מיני ספרים אשכנזי וספרה מחזורים סליחות תומשים כל מיני גמרות שו"ת ופוסקים ספרי מוסר וחסידות תליתים גדולים וקשנים עטרות היבית גארטלען קאפליך וכו' ענגרוי ענדעטאיל — גם הנני שולח פאסט פאקעטען לכל דורש — הועילו נא לכבדני ברשימותיכם ותסיקו רצון עזהו"ט.

אברהם מאיר ויססוויין הי"ד גאסע נומבעס 3

Abraham Süsswein SATMAR, Str. Tepes Voda (v. Zeinyi u) 3

כשר בעק קאפפע ערציגט פאן יעקב בעק מיהאליפאלווא ווא נומב 20 האבען שיקע אין פער פאסט נאכנאמע פער 1/2 קילא גאטעל בעקאט א 76 I. 1/2 קילא שאכטעל א 81 לעדיג נומב געפאקט 20 בייא 3 קילא אבנאחמע פראנקא אדרעסע:

Eugen Beck VALEA LUI MIHAI jud. Salaj

ב"ה שנה חמשיית העורך יוסף חיים הכהן ווייס סאטמאר ניטן תרפ"ט

שמיני

הדרשן הגפלא ר"י מדובנא זצ"ל

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' לֵאמֹר בְּקִרְבִּי אֶקְדֹּשׁ
וְעַל כָּל פְּנֵי הָעָם אֶכְבֹּד וְכו' לְקִרְבֵּי הַדְּבָרִים אֶל הַשֹּׁכֵל אִיוֵה
צוּר ה' בְּמִיתָת בְּנֵי אַהֲרֹן לַחֲיוּן הַמִּשְׁכָּן יְבוֹאֵר עִפְי מִשָּׁל: שֶׁר
גְּדוֹל בְּנֵה עִיר וְהוֹשִׁיב שָׁמָּה סוֹחָרִים וְרוֹכְלִים וְרָאָה לְהַדִּיר אוֹתָהּ וּלְפָאֵר
אוֹתָהּ בְּכָל מִינֵי פֶאֶר וְיוֹפֵי הַמִּשְׁיָן לְתוֹכָהּ אֲנָמִים וְנִהְרֹת: נִטַּע בָּהּ
כָּל עֵץ פְּרִי נֶחֱמָד לְמִרְאָה וְסוֹב לְמֵאכֹל גַּם כָּל מִינֵי בִשְׁמִים כְּלִיל
בַּהֲדָרָה שְׁלֹא יִחְסֹר כָּל בָּהּ וְיִהְיֶה כְּכֹלֹתוֹ כָּל מְלֹאכְתּוֹ בְּתִיקוּנֵי הָעִיר
קֵרָא לְאַחַד הַחֲכָמִים וַיִּשְׁאַל אֶת פִּינְיָן לֵאמֹר: הַתְּבוּנָה נָא בְּעֵינֵי תִיקוּנֵי
הָעִיר אֲשֶׁר טַפְחָתִי וְרִבִּיתִי הִישׁ עוֹד מָה לַעֲשׂוֹת וְלֹא עֲשִׂיתִי כִּי זֶה
כָּל יִשְׁעִי וְכָל חֲפָצִי לְבָלִי יִחְסֹר בָּהּ כָּל מְאוּמָה וְיַעַן הַחֲכָם אַחֲרֵי
רֵב הַתְּבוּנוֹת הָלֹא רוֹפֵא אֵין בְּעִיר הַזֹּאת וְכִי אֲפֹשֶׁר לְדוֹר בְּעִיר
שְׂאִין בָּהּ רוֹפֵא? כְּשִׁמוֹעַ הַשֵּׁר אֶת דְּבָרָיו וַיִּשְׁלַח סִפְרִים אֶל בְּתֵי
חֲיוּן הַרוֹפְאִים לֵאמֹר: שְׁלַחוּ לִי אֶת הַרוֹפֵא הַיּוֹתֵר מְלומַד וּבָקִי מְכַל
בְּנֵי גִילָה הֲרָבוּ עָלַי מֵהָרַ וּמִתָּן וְאַתְנָה לֹא אֲרוֹכּוּ הַיָּמִים וּשְׁלַחוּ לוֹ
רוֹפֵא מוֹמָחָה שְׂאִין כְּמוֹהוּ בְּכָל הַמְּדִינוֹת וְיִהְיֶה בַּהִשְׁמָע בִּיאַת הַרוֹפֵא
בְּעִיר קִדְמוֹ מִנּוּ בְּתִרְעוּת וְקוֹל זְמֶרָה וְכָל אֲנָשִׁי הָעִיר מִקְצֵה נֶאֱסָפוּ
לִקְבֹּל פָּנָיו בַּשִּׁמְחָה רַבָּה וְתַהוֹם הָעִיר מִקּוֹל הַמּוֹן כִּי רֵב הוּא
וְהַשִּׁמְחָה פִּרְצָה עַד לְמַעֲלֵה מַגְדּוֹתָיו וְהָאֲנָשִׁים הַצּוֹבָאִים אֲחֵירֵי וְשִׁאֲלוּ זֶה
לָזֶה מִי יִתֵּן לָנוּ כַּעַת אִישׁ חוֹלָה לְנִסּוֹת בּוֹ אֶת הַרוֹפֵא וְהִנֵּה פִּתְאוֹם
קוֹל עֲנוֹת מֵאַחַד הָעוֹמְדִים שֵׁם רֹאשִׁי! רֹאשִׁי! וַיִּגְשׁוּ אוֹתוֹ לִפְנֵי
הַרוֹפֵא הַרוֹפֵא נָתַן צוֹ לְהַבִּיאוֹ אֶל בֵּיתוֹ לִמְעַן יוֹכֵל לְהַשְׁגִּיחַ עָלָיו
הַיָּטֵב וּלְבַדּוֹק אֶת חָלָיו וּלְהַמְצִיא לוֹ מְזוֹר וְתִרְפוּת הַרוֹפֵא ה' מִטַּפֵּל
עִמּוֹ יָמִים אַחֲדִים עַד שֶׁלִּבְסוֹף מֵת חֲזַת יָדוֹ וְתָהִי מִהוּמָה גְּדוֹלָה
בְּעִיר כָּל הַשּׁוֹמְעִים זֹאת צִחְקוֹ עַל הַרוֹפֵא וּגְבֹאֵשׁ רִיחוֹ בִּפְנֵי כָּל הַהֶמְוֶן
וַיִּקְרָא אֵלָיו הַשֵּׁר וַיֹּאמֶר לוֹ הִגִּידָה נָא לִּי מָה הִי עֵינִן מִיתָת
הָאִישׁ הַזֶּה הֲלֹא לֹא הִי לוֹ מַחֲלָה אֲנוּשָׁה וְאִם הִי בְּאַמַּת מִכְתּוֹ
אֲנוּשָׁה הִי לָךְ לְמִשּׁוֹךְ יָדְךָ מִמֶּנּוּ וַיַּעַן הַרוֹפֵא: דַּע יְדִידִי כִּי אֲנִי
בְּתוֹבוֹת כְּפִי הַסִּיבּוֹתִי אֶל הָאִישׁ הַזֶּה אֲשֶׁר הַסִּיבּוֹתִי כִּי שִׁמְעָתִי קוֹל
הַמּוֹן קָרִיָּה כִּי רוֹפֵא חֲכָם בָּא לַעֲרִינוּ אֲשֶׁר חֲכַמְתּוֹ עֲנֵדָה לוֹ לְהַעֲלוֹת
אֲרוּכָה אֶל כָּל מַחֲלָה וְכָל נֶגַע אֵף אִם חָרֵב הוּא מוֹנֵחַ עַל צוּאָרוֹ
שֶׁל חוֹלָה הַרוֹפֵא בְּרֹב חֲכַמְתּוֹ יִרְסָאֵהוּ אִ"כּ אֲפּוֹא מִי יוֹדֵעַ כְּמָה
סִכּוֹת נַפְשׁוֹת יִבְיָאוּ עַל עֲצָמוֹ לִהְיוֹת בְּסוֹכָאֵי יֵין וְוּלְלִי בֶּשֶׁר לֹאֲכוֹל
אֲכִילָה

אכילה גטה לצבות בטן ולשתות שלא כדת אף כי בנפשם הוא אמנם יסמכו עלי בחושבם כי רפואתם בטוחה לכן חכמתי לעשות כה בעת בואי הגה להבהיל את העם לאמר אל תבטחו ברופא ואל תאמינו ברפואות כי מי לנו עוד רופא יותר גדול מזה ולמי כל חמדת סגילות הסמים עם כל צרי גלעד וכמה טרח להשתדל ברפואתו של זה עכ"ז לא עלתה לו לכן כל שומר נפשו ירחק מכל דבר המזיק ולא יסתכן בנפשו.

הנמשל אחר שנתן הקב"ה תורה לעמו ישראל ראה כי טוב להכין להם רופא עם בית מרקחת מלא מיני סמים המשכן והמזבח והקרבתו המה בית-המרקחת והכהן המקריב הוא הרופא להעלות ארוכה למחלת הנפשות וכאשר גשלמה הבית-מרקחת ונתמלא יד הרופא הוא הכהן לשרת ותקהל העדה ברוב שמחה באמרם כי מהיום והלאה אין לנו להזהר כ"כ כי גם אם יקרנו מקרה חולי הלא הרופא והחכם ירפאנו ולמען הוציא דבר זה מלב ההמון נסבה מיתת גורב ואביהו ונפגעו ביום חינוך הבית על דבר קטן והמה"ד לא נשא פני אהרן הכהן ולא את בית המקדש להגן עליהם וזה בקרובי אקדש וממנו תוצאות ש-על פני כל העם אכבדו והיינו ממש דומה להמשל.

זאת החיה אשר תאכלו כמין גלגלת של אש הראה לו הקב"ה למשה מתחת כה"כ וא"ל אם גיקב קרום של מוח טריפה (מד"ד ויקרא פ"ג) יסוד כל העבודות הוא האמונה מי שאמונתו שלמה ותמה גם עבודתו רצוי ובהעדר האמונה אין עבודה כמאמר הנביא (הושע ב') וארשתין לי באמונה וידעת את ה' האמונה היא סבה שע"י יבא האדם להכרת מציאות ה' יתב' האמונה הוא שורש אילן החכמה חכמה בלי אמונה הוא כמו אילן בלתי שרשי וכמאמר התנא כל מי שחכמתו קודמת ליראת חטאו אין חכמתו מתקיימת חכמה כזו איננה בת קיום ותלוי היא על יסוד רופף ורעיון זה טמיר בדברי אברהם שאמר לאבימלך כי אמרתי רק אין יראת אלקים במקום הזה אינני מכחיש בחכמתכם ואינני מפקפק בבינתכם ובכשרונות השורר ביניכם אמנם בשביל נקודה אחת חוששני כי אמרתי רק אין יראת אלקים במקום הזה ואין חכמתכם בנוי על יסוד מוצק וזהו אשר מפחידנו ליתן אומן באגשיכם

הופעה רגילה היא בדרכי החיים כי רואים אנשים חכמים נבונים וחכמתם היא להרע דעות כוזבות ומפסידות להם ויש להם שרץ ביות אמונתם דעותם תנועותם המה אחרת ובאופן אחר אחר לגמרי מאשר המסורת היהדות העתיקה ורמז זה טמן במדרש אשר לפנינו הראה לו הקב"ה למשה גלגולת של אש ר"ל אף אם הגלגולת סמל החכמה והמדע הוא של אש היינו אש ההשכלת בכ"ז אם רק דעת

דעה אחת נפסדת במחוי. אם רק קרובו של מוח ניקב אף אם לא הגיע הצרעת עוד למוחו טרפה כי שדא תכלא בכלא וסופו שיחדור גם למוחו וצרעת ממארת הוא בראשו נגעו וסופו שיקלקל גם הלאה השם ישמרנו מדעות כאלה.

ליבוש בער האלפערט מבארישא.

תזריע

מדרש אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספוח או בהרת הה' נכונו ללצ'ים שפטים (רבה פט'ו) הכונה כי אדם המעולה אשר לו לב נכון והרגש יקר וטוב, לא זו שתחת גערה במבין, אלא אף אם ישפיעו עליו טובה גם בזה יוסר "כמאמר החכם (משל" כ"ה) אם רעב שונאך האכילהו לחם כי גחלים"¹ אחה חותה על ראשו אבל אדם מגושם פחות הערך לא חלי ולא מרגיש ולא יתפעל מזה וצריך להכות כסיל מאה, ובוה פי' הגאון בעהמ"ח סי' מטה נפתלי וצ"ל מקרא קודש (תהלים ל"ב) רבים ככאובים לרשע והבוטח בה' וחסד יסובבנו, ר"ל הרשע בל למד צדק רק כאשר יפגע מכאובים ויטורין כג' ושבת לגו כסילים, אבל הבוטח בה' העומד ברום המעלה אף אם חוט של חסד יהי' משוך עליו גם בזה יתיישר ויתעורר להטיב מעשיו שלא להמרות פי השם יתב' אשר הרבה להטיב עמו, ונודע דגעים המה יסורין למרק עון, וז"ש נכונו ללצ'ים "שפטים" דייקא אבל בעל המדרגה ואיש המעולה לא צריך לזה.

מלוקט

בפטוק ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא ואם מפאת פניו ימרט ראשו גבח הוא טהור הוא, וכי יהי' בקרחת או בגבחת נגע לבן אדמדם וכו' טמא יטמאנו הכהן בראשו נגעו—

תוכחת מוסר יוצא לנו ממקראי קודש האלו איך להשגיר מאגשי צבועים, הלא המה הפרושים המנוים בדוד'ל (סוטה כ"ב) אמרו שם: ו' פרושים הם פרוש שכמי' הוא הגרוע שבכלם שיעושה מעשה שכם במיו הוא אומר שמעשיו לשם שמים ושבע וזועפות גלבו, כג' גם שכם אמר "חשקה" נפשי בכתכם, וחשק הוא לדבר רחוני כנודע והכתוב מעיד כי שקר בפיו כי "חפץ" גבת יעקב, וחפץ היינו לדבר גשמי, והנה האדם השלם הולך בדרך חמים מתעצב תמיד אל לבו על מעשיו אשר לא הוטבו בעיניו גם דואג על העתיד אולי יחטא ויאשם, והנה רואים אנו באדם המצטער על זבדון כל יקר ודבר חשוב אשר הי' קשורה בגופו צערו יגזו שער ראשו כמו

כמו שעשה איוב בעת נפגע ברעתו. כן מן הראוי לבעל תשובה בעת
 יתמרמו על גודל פשעו אשר הרבה למרות פני טונו וצורו. לגזו
 שער ראשו בגודל צערו על מעלו מעל בה' וכן האדם שדואג
 בעתיד שמא יחטא והוא באחד מן יתגבר עליו יצרו ולא יוכל לכבשו
 וחתיו. ילבש שק ואפר ובצום ותענית יסגף גופו לרסן המית תאותו
 שלא ישלוט בו ושניהם כאחד טובים מצר על העבר ודואג על
 העתיד אולם כל אלה רק אז טובים ומאשרים אם בעת כפיו
 פרושות השמימה אין צרוחו רמי' וכונתו זכה ורצוי' בלתי לה' לבדו
 אבל אם עושה כל אלה רק לפניו, לפני עין הרואים להונות בנ"א
 מכה ראשו אל הכותל ותולש שער ראשו וזקנו למען יחשב בין
 הפרושים חסידים ואנשי מעשה, ובקרבו ישים ארבו, ירשיע בכל אשר
 יפנה, אלה המה "מבלי עולם" הנזכר בדבריהם ז"ל ואנו מזהירים
 ועומדים להתרחק מהם כמטחוי קשת טמא טמא יקרא.

ומעתה נאמר שכ"ז נרמז במקראות שלפננו כי מפרשי התורה האריכו
 למעניתם לפרש דנגעי בני אדם הנאמרים בפרשה היינו נגעי
 נפשות האנשים החוטאים בנפשותם ומעונותיהם יתענו, וטהרתם היינו
 טהרת הנפשות, כאשר יתעורר בקרבם רוח טהרה לשוב אל ה'
 ולהתכפר מאשר חטא על הנפש וז"ש ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא
 טהור הוא כלומר אם ימרט שער ראשו בצערו על החטאים שעברו
 עליו מכבר, הנרמז במלת "קרחת" שהוא אחורי הראש טהור הוא
 כי ראוי לו לאדם להיות שרוי בצער על חטאיו ופשעיו שעברו עליו
 ונמו כן אם מפאת "פניו" ימרט ראשו מצר שלא יחטא בעתיד הוא
 ג"כ סימן טהרה, וזהו גבח הוא טהור הוא, ואמר הכתוב שוב כי
 תנאי יש בדבר כי כמה דברים אמורים אם פיו ולבו שוים תוכו
 כבדו, אכן אם יהי בקרחת או בגבחת, נגע "לבן אדמדם" מראה
 לבן מורה על צניעות, ומראה אדום על חטאים ועונות (כטעם אם
 יאדימו כשנים כשלג ילבינו), אם האיש הוא ססגונא מחלף שמלותיו
 מתחפש טעם כזקן יושב בישיבה ושער ראשו וזקנו כשלג חורו,
 ופעם אדום כבחור בארוזם הולך שובב אחר שרירות לבו במקום
 שאין רואים, וזהו "לבן אדמדם" או טמא טמא יקרא בראשו נגעו
 אין תרופה למכתו.

מצורע

הגאון מו"ה שמואל ר"ב זצ"ל אונסדארף

להררות ביום הטמא וביום הטהור זאת תורת הצרעת הכונה כי באמת
 נגעי בתים אין זה פעולת הטבע כלל, שדרך הטבע לא

ימצאו נגעים בבתי. רק לצרף בהן את הבריות נהג הקב"ה בדרך למעלה מן הטבע להוכיחם במכאוב על עונותם. למען ידעו כי גבוה מעל גבוה שומר לתת לאיש כדרכיו וכמרי מעלליו. והנה רש"י ז"ל כ' ונתתי נגע צרעת בשורה טובה היא לישראל לפי שהטמינו אמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם א"כ הנגע תשלום גמול לעושי רצונו. והנגע נהפך לענג. הנה כי כן נגע צרעת כי ימצא בבית ראוי להיות משני פנים. או שיד ה' היתה בו לייסרו בתוכחות על עון צרות עין כמרדל. על שרעה עינו באחיו האהובין מלידתו לו. ויענשו הקב"ה כדי רשעתו מדה כנג"מ ויחסיד ממנו ע"י נתיצת ביתו. אולם יוכל להיות כי מאת ה' היתה זאת לו לניגה לזניח ברכה אל חוק ביתו. אם הוא איש נדיב רודף צדקה וחסד ובנתיצת ביתו י"ש"ם ה' שכרו להראותו את עושר כבוד גדולתו מטמוני זהב וכסף ויאמר עשרתי מצאתי און לי. וז"ש "להורות" ר"ל למען אשר ימצא האדם לנפשו הוראה ותוכחת מוסר בין "ביום הסמא" דהיינו שנגזר עליו לאבוד את הונו בענין רע לנתוש ולנתוח להרוס את ביתו ערו עד היסוד בה. או "ביום הסהור" כאשר מן השמים זכו לו שלל רב. לתכלית זה ברא הקב"ה "זאת תורת הצרעת" אם לשבט או לחסד. כי בדרך הטבע איננו בנמצא כלל:

אמר המאסף עפ"י הדברים האלה נשכיל להבין דברי מאור עינינו רבינו רש"י ז"ל (והוא ממשנה נגעים ט"ב מ"ח) עז"פ כנגע נראה לי שאפי' הוא חכם ויודע שהוא נגע לא יאמר אלא כנגע וצ"ב דמה יזיק אם יאמר בפי' נגע. ולהאמור א"ש דהיינו טעמא דלא יאמר נגע. דלמא באמת אינו נגע רק מתנה טובה להראות לו האוצר ולמה יקרא תגר בחנם ע"כ יאמר רק "כנגע" ירצה בזה שאינו יודע מה טיבה של מראה זו אם לרעתו או לסובתו דאינו ראוי שיחזיק עצמו לא לצדיק ולא לרשע.

שבת הגדול

שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול (סור ארז"ח ט"ו) ת"ל עיי"ש (הסעם) יש ליתן טעם לשבח עפ"י מחז"ל (שבת ס"ח) כל היכא דבעי למיתני כלל אחר שאינו כולל הרבה כזה חנא כלל גדול. אבל היכא דלא בעי למתני כלל אחר הקטן ממנו לא חגי כ"ג. ובעל מעשה רוקח ז"ל ט"ו בזה דברי חז"ל התמיהים (ברכות ט') אין נא אלא לשון בקשה שלא יאמר אותו צדיק וכו' ואח"כ יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם והקשו המפרשים הלא ה"ל להם רכוש גדול בבית הים. ופ"י דלכאורה צ"ל דקא"ל הקב"ה ואח"כ יצאו ברכוש גדול. מי איכא גדלות כלפי רחמנא. אבל המכוון בתיבת גדול על בית הים שהיתה יתירה וגדולה הרבה מבית מצרים שהוא

שהוא כלל קטן ממנו ושפיר קרי לבית הים רכוש גדול, וע"כ ביקש הקב"ה וישאלו וכו' שאם לא יטלו בצאתם שום רכוש יאמר אותו צדיק ואח"כ יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם, כי אעפ"י שיטלו בים מ"מ לא יתכן לקרותו גדול, והנה מה שנ' וספרתם לכם ממחרת השבת מקובל בידנו שפירושו ממחרת היום, ודעת הקראים שהיא ממחרת השבת בראשית כנודע מדכז"ל, וכדי להוציא דעה הכוזבת הלו קראו חז"ל שבת שלפני הפסח שבת הגדול שנודע שיש שבת קטן הימנו והוא יו"ט, ומחרת השבת הכונה מחרת היום וכלפי האי שבתא שפיר נקרא לשבת בראשית שלפניו שבת הגדול ובה יתנו לב להבין אמיתת הדברים דממחרת השבת היינו יו"ט והבין.

הפטרה לשבת הגדול

הגאון מו"ה אליעזר דייטש זצ"ל בעהמ"ח ס' תבואות השדה (ע"י חתנו הח"ג מר"ה יוסף הכהן שליט"א ר"מ דחברת מחזיקי תורת בעיר גריוו) זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בחורב וכו' הנה אנכי שולח לכם את אלי' הנביא לפני בא יום ה' הגדול והנורא נודע מפי ספרים וסופרים, כי בשעת משיח צדקנו יהיו דברים נוראים בעולם המפליאים עין רואיהם, והיינו חבלי של משיח הנזכר בדבריהם ז"ל, גם גדולים חקרי לב פחדו ורעדו מיום ביאתו כאשר חכמים יגידו "ייתי ולא אחמיניה" ואנן יתמי דיתמי מה נענין אבתריהו, אמנם אם יקיימו התורה או יקיים מאמר החוזה בשובה ונחת תושעון, ולא יהי' יום נורא וזה מבואר במדרש (מובא בילק"א ערך משיח ואלי' אות צ"ט) עה"פ אנכי שלחתיך, ס' לגאולה האחרונה שבאנכי הן עתידין להגאל שנ' הנה אנכי שולח לכם את אלי' הנביא, והיינו בזכות התורה המתחלת באנכי, ובמק"א הסמיכו דרשתם עה"פ יצפון לישרים תושי', וד'ש החוזה בשם ה' זכרו תורת משה עבדי, ואו זכות התורה"ק יגון עליכם לחלץ אתכם ממצר ולא תאונה עליכם רעה, והנה "אנכי" שולח לכם את אלי' הנביא כי כדאי לכם זכות התורה, וזהו "לפני" בא יום גדול ונורא, כלומר באפס יום נורא כי לא יהי' ולא יבא (ויהי' פי' לפני" טרם כעין שפי' הסו"ו המקרא קודש הריעו לפני המלך ה' או"ח סוף ס' תקפ"ה) וכצפדים עמות יגן עלינו ה"א צבאות.

ליל התקדש החג

הגאון מו"ה יוסף ליב סופר זצ"ל דערעטשקע

[ע"י נסיון הגאון מוה"ר אשר סג"ל מאלקא שליט"א אבדק"ק דארויין]

פיסקא השתא הכא לשנה הבאה בארעא דישראל השתא עבדי לשנה הבאה בני חורין, כסילות הלשון צ"ב וכבר עמדו בזה, ויל"ט

בהקדם דברי החתום סופר זצ"ל במאמר כל המרבה לספר ביציאת מצרים הר"ז משובח. כי המון עם מספרים רק משעבוד שהי' להם שם. אבל למה שנוגע לנפש שמצרים מקום מתועב מקור הטומאה לא ישתו לב, ולו הי' להם מטוב ארץ מצרים לאכול מחלב הארץ. או הי' נוח להם להשאר בארמץ ולהשתקע שם. ומה גם אם יותן להם משפט אורחי הארץ (בירגערעכט). כי אז היו שבעי רצון במעמדם ומצבם. כי אינם מרגישים בצרת הנפש רק בצרת הגוף לא כן השורידים בעם. עם אלקי יעקב שלומי אמוני ישראל. הלא אדיר כל חפצם אך להשיג אושר רוחני. נכספה וכלתה נפשם לחצרות ה' ובמצרים טומאת הארץ הי' בעוכם. וכקיר הברזל ומסך המבדיל הי' בינם לאביהם שבשמים. המה לא ישמחו רק על פריקת עול הלחץ והשיעבוד אשר העמיסו עליהם. אמנם ויקר פדיון נפשם ישמח לבבם ותגל נפשם על יציאתם ממצרים. מקום הטומאה וכי קרבם ה' לעבודתו. וזהו כל המרבה לספר ביציאת מצרים הר"ז משובח. וזה כונת המשורר (תהלים קי"ד) בצאת ישראל ממצרים ירצה הצדיקים אשר בשם ישראל מכוונים שמחים אלי גיל בצאתם ממצרים. אולם בית יעקב פחותי המעלה שמוחתם אך במה שיצאו מעם לועז עם פחותי ערך אשר היו מענים למעבידים אותם. וכלפי שני כתות האלו הכפיל בעל הגדה את דבריו. כת המשובח מספרים ביציאת מצרים ומבקשים מהקב"ה השתא הכא לשנה הבאה בארעא דישראל נזכה להיות בארץ הקדושה. ולא די להם בזה שיהי' כאן בארץ העמים בני חורין. כי כל מגמתם רק להשלמת נפשם וקרבת ה' יתפוצץ. אמנם כת הברכה המה אנשי יסל המדרגה אשר דבק לארץ בטגם המה לא יבקשו גדולות למה ודי להם בזה שיפדו מבית עבדים. ולא יהיו משועבדים לאחרים. וזה שסיים ואמר: השתא הכא לשנה הבאה בני חורין.

ומה יומתק לנו לבאר עדין מקראי קודש (שמות י"ג) ויאמר משה אל העם ר"ל פחותי מדרגה להם הי' האמירה זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים מבית עבדים. ואמר שוב ותגדת ללבוך. כלומר לבנך שאינו במדרגה המשובחת תאמר כמו כן בעבור זה עשה ה' היינו אותן דברים ממש האמורים לעיל בענין אבל והי' לך לאות וכו'. למען תהי' תורת ה' בפך והבן.

חכם מה הוא אומר וכו' רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם וכו' כבר רבו הוגי דעות בנתינת טעם לשבח בין ההבדל שבין שאלת חכם הנאמר בפ' ואתחנן: והי' כי ישאלך בןך מחר לאמר וכו' לשאלת הרשע שזכרה התורה בפ' בא: והיה כי יאמרו אליכם בניכם וכו' והנראה בביאור הדברים שהחילוק מבורר בשינוי לשון הכתובים פעם בלשון יחיד ופעם בלשון רבים ואת אשר אתנה בזה:

כי בן החכם שואל מדעת באשר צמאה נפשו למצוא פשר הדברים העומדים ממעל לו ונעלמו מהשגתו ואם המצא ימצא שהוא מסתפק בבירור אמת דבר אחד מיסודי התורה ועקרי האמונה כמו יצ"מ ודוגמתו הנה זה דרכו בקודש לילך אצל מוריו ורבותיו יחיד בדרך בלי הלית חברת אנשים עמו אדרבה יצפה וימתין על העת והמוכשר בשעה שהחכם נמצא לבדו ואין איש בביתו מחמת יראה ופחד טן יודע הדבר לאחרים אולי חלילה יקח ארון שמץ מהני ספיקות שערב בלבו להוציא בשפתיו כי באמת נשרש האמונה אצלו כי משה ותורתו אמת רק להשקיט ולהרגיע גלי ספיקותיו הולך הוא לשאול אצל חכם וע"ז יורה הכתוב "והי' כי ישאלך בנך" יחיד השואל ויחיד הנשאל אולם לא כן בן הרשע בן געות המרדות לא די לו מחשבתו הרעה מלאה דעות כוזבות מינות ואפיקורסות אף גם זאת כי עלו ושמח כשמחה בקציר על שמצא פלסתר לדבר עתק בגאווה ובזו על תורה ומצות ואם עולה ברעיונו שום שאלה וקושי רץ ונמהר להגידה ולספרה בשער בת רבים קבל עם ועדה כי כל כונתו ומטרת חפצו להטית ולהדיח גם אחרים להעבירם מדרכי ה' ולגזול בלבותם שמץ מינות וכפירה ולתכלית זה נושא עמו קפה של שרצים חברת פועלי און ורק או יקרב שאלתו אל היכל המלך בהקבץ רבים יחדיו למען יעשה לו הקול כנפים להמשיך מינות אל לבות בני אדם ובלשון רבים שבחרו רבותינו לשאלת הרשע מורה ג"כ על אמתת רעיון חלו — כנוס לרשעים רע להם ורע לבריות —.

אברהם סג"ל ליטש ראזענבוים פה גראסווארדיין

והרב הגדול מו"ה אהרן עפשטיין שליט"א אבדק"ק דעזבאניע ביאר המאמר בטטור דהנה עוד יש לדקדק אמרו ואף אתה אמור לו מה זה לשון "ואף אתה" דגבי הרשע יתכן שפיר לשון "אף אתה" לשון נצחון דהיינו כמו שהוא בן לקנטרד כן אף אתה הקהה את שיניו וזה לא שייך כאן ונראה דהנה בניי במצרים היו משוקעים במ"ט שערי טומאה ופתאום זכו לקדושה יתירה ע"י צווי המצות וכן החכם אשר הכיר וידע פחיתת מדרגת אביו מקדם ופתאום בליל התקדש חג הפסח רואה צהלת והדרת פניו מאירים בדבקות האל ית"ב, שאל את אביו מה העדות וכו' אשר צוה ה"א אתכם היינו "מה" כמה גדול כח המצות שעל ידיהם זכיתם שתי' דבקים בה' (ויהי' צוה מל' צוותא) ואמר "אתכם" לצד שפלות רוחו לא רצה לחשוב גם עצמו בתוך בעלי המדרגה וע"ז בא התשובה שאל יוציא עצמו מן הכלל וי"ש "ואף אתה" אמור לו היינו אמור לו אף אתה הנך עתה בליל התקדש החג במדרגה גבוה והבן כי זה השאלה שייכה גם עתה ועין בעין יש לראות אשר בליל זה גם פשוטי

האנשים היראים הנם במדרגה גבוהה כנודע מספח"ק (ועיין בספ"ק בנ"י במאמרו לפסח ולספירת העומר).

דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו וכו' כלי כסף וכלי זהב ואיתא בש"ס (ברכות ט' הובא ברש"י ז"ל) אין נא אלא לשון בקשה בבקשה ממך הזהירם ע"כ שלא יאמרו אותו צדיק אברהם ועבדו וענו אותם קיים בהם ואח"כ יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם והנראה בביאור מרז"ל מכלי להאריך בדקדוקים אשר הכנה לכוזרים ומורגשים והנה בנ"י היראים אשר היו מאמינים באמונה שלמה ביציאתם ממצרים ביד חזקה להם לא היה צריך לומר שיקחו כלי כסף וזהב כי המה העצמם דנו עשות כה להריק את מצרים ולשנות אותם את טוב הארץ אמנם המוני עם קלי הדעת וקטני אמונה הכנה לא ידעו בזה ליקח בע"כ של מצרים כי חשבו אולי לא יהא כח ביד נדיה להוציאם ואז ינקמו המצריים את נקמתם כמובן והנה כי כן בעצמם בנ"י ממצרים היה גמצא שאלה המוני עם ילכו בידים וינקיטו וזה לא רצה הקב"ה מפני שחש שלא יאמר אותו צדיק אברהם ועבדו וענו אותם קיים "בהם" היינו גם בהמוני עם אלה ואח"כ יצאו ברכוש גדול לא קיים "בהם" באלה קטני המדרגה שזמנה ג"כ מורשתו של אברהם אע"ה ולא נחא לי לאותו צדיק ההכי לזה אמר הקב"ה למשה הזהירם ע"כ שישאלו ממצרים וכו' ואז בין כך וזה"כ לא יגיעם שום פשע אף למי ספיקתם בהזמנה כי אם יוציאת משה ממצרים מה טוב יהי' הלקם בכסף וזהב ואי לא יכול להוציאם ד"כ לא עשו עולה בעיני מצרים כי בקשו רק בחור שאלה ישיבנו בחזרה וז"ש דבר נא באזני "העם" דייקא היינו המוני עם קלי הדעת י' קטני אמנה שלפחות וישאלו וכו' ובה אין להם טורא ופחו ממוניהם וכן הוא ע"ד הפשט.

(מהב"ל)

פיסקא והיא שעמדה לאבותינו ולנו שלא אחזי בלבנו עמר עלינו לכלותנו אלא שבכל דור ודור שומדים עלינו לכלותנו והקב"ה מצילנו מידם — ביאור זה עפ"י דאיתא במדרש עה"פ (תהלים ו') ה' אל באפך תוכיחני ו"ח אמר משה למלך המצרים על בנו היתה לפניו אבן גדולה ונשבע המלך שהוא זרקו בו אמר אם אני זרקו בו עוד אין לו חיים כה עשה המלך כוונתו וישימה צורות קטנות והי' זרקו בו אחת אחת גמצא לא הוצק את בנו ולא ביטל גזירתו והאזהל יעקב פי' בזה הפ' וביום חק"י ופקדונו כי השם יתב' הצופה ומביט לסוף דבר בקדמתו וזה כי אין לאל ידינו לקבל העונש והדין המתוחה עלינו בעון העגל האבן גדולה מאד יש בה כדי להמית ואין חקומה לשובאי ישראל ח"ו לכן ברומיו מחלק את האבן לרסיסים קטנים כלומר אינו מביא השם

בפעם א' רק לספרים שונים דור אחר דור כמרו"ל (מדרש רבה וריוח תשימו בין עדר לעדר שיעקב אע"ה ביקש ע"ז שגלי הצרות לא יהי' תכופים וא"ז רק לספרים למען יוכלו שאתם ולא יטבעו ביון מצולה וזהו כמש דברי בעל הגדה אנו מודים ומהללים לשמו יתב' על "שלא אחד בלבד" עמד עלינו לכלותינו היינו בפ"א אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו" ר"ל העונש נחלק לחלקים רבים לדור אחר דור וע"ז "הקב"ה מצילנו מידם".

העורך

[בעהמ"ח שו"ת מנוחת אשר]

ויר"ד מצרימה אנוס על פי הדבור יש להעמיס בדברי בעל הגדה כונה עמוקה אשר לא שערום הראשונים בחקדם מחו"ל (מז"ר ישב פפ"ו) ויוסף הורד מצרימה הוריד לאבינו יעקב למצרים ר' ברכי' בשם ר"י בר סימון אמר לפרה שהיו מושכין אותה למקולי' ולא היתה גמשכת מה עשו לה משכו את בנה לפניו והיתה מהלכת אחריו ע"כ שלא בטובתה כך הי' יעקב אבינו ראוי לירד למצרים בשלשלאות ובקולרין אמר הקב"ה בני בכורי ואני מורידו בבזיון אלא הריני מושך את בנו לפניו והוא יורד אחריו ע"כ שלא בטובתו ודבריהם ז"ל כפשוטן מרפסין איגרא סתימין וחתימין חותם תוך חותם כי מאין יצא להם לדרוש כן מה חטאו ומה ששעו של יעקב אע"ה איש תם יושב אוהלים? ונראה לבאר החידה דהנה בעת רדף לבן אחר יעקב אע"ה והשיגו בדרך שפך עליו בוז וקלון באמרו: "למה גנבת את אלקי" חפשו כגנב הנמצא במחתרת יעקב השיבו עם אשר תמצא את אלקיך לא יחי' וכו' ואז"ל כי קללת צדיק גם על חנם היא באה ולא חשוב ריקם ומאותה סללה מתה רחל בדרך אסרת ולא זכתה להאריך ימים עוד לבוא לארץ ישראל להקבר במערת המכפלה נמצא לפי"ז כי חטא הורג נפש בשגגה רבצה על שכמו וחייב לגלות וע"ז כינוי ז"ל במאמרם ראוי הי' יעקב אבינו לירד בשלשלאות של ברזל למצרים כהורג נפש בשגגה אשר ינוס אל עיר מקלטו ומעתה מה מאד יומתקו דברי בעל הגדה וכה תפרשו וירד מצרימה אנוס על פי הדבור" כוונתו עפ"י דבורו של יעקב עצמו שחטא בשפתיו ודין גרמא שירד למצרים כאמור.

בפסוק וראה את הדם על המשקוף וכו' ופסח ה' וכו' ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לגנוף ויש להתבונן דהא גם בשאר מכות הפלא ה' בין מצרים ובין ישראל ולא הי' צריך לזה אות מיוחד ומניעה מיוחדת שלא יבא המשחית לגנוף ולא עוד אלא שיראה שכל הקרבן נעשה ע"ש הנס הזה אשר מסח על בתי בני' ונראה

כי באמת גם אחר היותר גדול ונפלא הי' כרוך בעקבו של זה הנס-
 כי עפ"י דרכי מרוץ הטבע לא ימלט שבין אלפים ורבבות מישראל
 עם נשיהם בניהם וטפם שלא ימות בכל לילה לערך מאה אנשים
 או יותר, צא ושאל למבקרי מחסרים (שטאטיסטיקער) וחמצא שאמת כן
 הוא, ואם הי' מתים מבניי המספר הטבעי דג"ל או יאמרו דגירה
 כי מה"ד פגעה גם בהם ולא יתבוננו כי יד ה' היתה נס להכזירם
 וממילא לא הי' מופת חותך ונס ניכר, ע"כ עצור עצר ה' בעד
 המות הטבעי בלילה ההוא, ולא ימות מכל לבני ישראל אף אחד והיו
 עת פקודתו, והנה המות הטבעי נקרא "משחית" שהוא משחית ומכלה
 את כל ודש ופסח ה' על הפתח והיינו שלא תהי' פגעה ביהם
 הזה, ולא עוד אלא שגם לא יתן "המשחית" היינו מות המושחית לא
 ינוח לבא אל בתיכם, וזו ודאי גם הפלא יותר משאר הנסים וראוי לקבועת הקורבן.
 גם קול אומר קורא

אחרי

מלוקט עם הוספות העורך

מדוש רבה (אחרי פ"ב) אחרי מות שני בני אהרן חני ר' אליעזר
 לא מתו בניו של אהרן אלא ע"י שהורו הלכה הפסד
 משה רבן, רבנן בשם ר' לוי אמרו על שהיו שתיי יין וכוננו בו
 מיתה שנ' ין ושכר אל תשת אבא חנן אומר ע"י שלא היו להם נשים
 דכתיב וכפר בעדו ובעד ביתו ביתו זו אשתו.
השלמים האלו באו להצדיק דין שמים, כי במה שבא מפורש בכתוב
 שהקריבו אש וזה עדיין לא נודע לנו מה חרי האף הגדול
 הזה לעונשם עונש קשה כהורג נפש, והכ' עצמו מגיד גדול חטאם
 בזה, אשר לא צוה אותם לפי מובן הפשוט ר"ל שהיו אינן מצווין
 ועושיין, ומאי כולי האי לחרוץ עליהם בשביל זה משפט מות, לכן
 אמרו אם כי זה החטא בעצם אין בו כדי להמית, אולם סגת החטא
 אשר ממנו נסתבב הי' פגם הכי גדול אשר עון מיתה כרוך בעקבו
 כמו מורה הלכה בפני רבו שחייב מיתה או ששתויי יין נכנסו למקדש
 כל חד כדאית לך, וכפי הכנתו בכתובים, אולם דברי אבא חנן
 צריכין ביאור ולדבריו עדיין התמיה במקומה עומדת, הלא מצות פרו
 ורבו הוא מצות עשה בעלמא ואין עונשין על מ"ע רק בעידן רחוק
 (כבמנחות ל"ח) יבעת חנוכת המשכן הי' עת רצון, במדול אותו היום
 היתה שמחה לפני הקב"ה כיום בריאת שמים והארץ, וכדוע אפוא
 נמתח עליהם עונש קשה כ"כ, ביאור דבר זה גבין עפ"י משל, אב
 אחד הי' לו בן שובב רע מעללים איננו שומע לקול מורים, יושב
 כל היום בסוד משחקים, במושב לצים, מסרב לקול מלמדיו בורח

מבית ספר ומתפלש בעמרים. וירע הדבר מאד לאביו על אדות בנו. גמר בדעתו למוסרו תחת יד אומן לעסוק במלאכה אולי יוסר ע"ז ויטיב דרכו. אולם כל זה ללא הועיל. כי אביו הוליכו מאומן לאומן מבית-חרושת לבית-חרושת חט. סנדלר. נגר, נפח ועוד ועוד הנער ברח מבית בעליו טרם הגיע זמנו שישתלם באיזה מלאכה אשר ימצא ע"י חיות נפשו. שני האב קדרו. כי אמר כל עשתונותיו ועצותיו בילעו ואין תרופה לרפאות מחלת בנו יחידו אשר אליו הי' נושא את נפשו לכלכל שיבתו. פעם אחת בא אליו אחד ממיועציו ושאלו ידידי! מדוע פניך רעים, ואחה אינך חולה, וביתך מלא ודשן, ולמה נמשך עגומה ופניך זעופים? ענה לו כי צר לו בצרת בנו אשר יצא לחרבות רעה. זה השיבו. אם רק זאת אסונך אשר מכבד את לבבך אין רע יש לי אם טוב רפואה בדוקה אשר בלי שום תפוגה ירפא מחלת בנו. לך חיש מהרה וקח לו אשה ועל מתן דמים מוהר ומתן יהי לך כסות עינים, ובכן תראה נפלאות האין שאשתו תלמדוהו שלא ילך בחיבוק ידיים. כי תשים רחים על צוארו להביא להם חקה טרף לבייתו בזיעת אפים ע"ז יתכשם מפראותו ויהי לאיש בין אנשים וכן הי'. והאמת הוא כן והנסיון היומי יעיד ע"ז כי עמל ויגיעת דרך ארץ משכחת עון. ומעתה מה נעמו דברי אבא חנן שחטאו בזה שלא נשאו נשים, אין כונתו לומר כי בחטא זה מתו. רק בשמעו דעת הקודמים לפניו זה אומר גאה וגאון לכשו שלא שמעו לקול רבן משה. וזה אומר עוד יותר מכוזר מזה עשו נבלעו מין תעו מן השכר שגו ביוזאה כסובאי יין למו. ע"ז בא השלישי והערה את מקור דבריהם. לא לחלוק בא. רק להוסיף ולבאר עילת כובד החסאים שזכרו בדבריהם. כי הרעות האלה סיבב להם זה שלא נשאו נשים. ולולא זאת לא היו באים לידי כך כי בשיהם היו מצילות אותם כמבואר בהמשל.

בפסוק וכל אדם לא יהי באוהל מועד בבאו לכמר בקודש עד צאתו וכמר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל. ונראה בהקדם ביאור דרשת חז"ל עה"פ אשר נשיא יחטא. אשרי לדור שנשיא שלו יחטא עפ"י משל נחמד מובא בס' תפלה למשה עה"פ (תהלים ע"ג) ואחי נגוע כל היום ותוכחתי לבקרים מלך גדול הי' לו גן יסח גם נעים ובתוך המון עצי הגן הרבים הי' עץ אחד עשה פרי נחמד למראה ותאווה לעינים ומתיירא הי' המלך שלא ירגילו בניו עצמם לאכול מעץ הזה ויהיו בעלי תאוה כל ימיהם מה עשה העמיד עליו שומר איש חכם וגבון ונתן לו די מחיתו בשכרו שישגיח יום ולילה שלא יאכלו בניו מעץ הגן. והנה השומר הלזה אם כי גם עליו הי' צו תפקודה שלא יאכל מעץ הזה. עכ"ז יצר תאוותו תוקפו ולא יכול עמוד בה. ואכל ממנו מדי פעם בפעם באין רואה. ואחרי איות ימים

הוגד להמלך אשר בניו אכלו מעץ הגן אשר לא תאכל בעת שהשומר
 הי' ישן והנה כי כן אם כי רחמי האב על הכן עכ"ו מלך במשפט
 יעמיד ארץ ומסר הדבר ליושבי המשפט והחליטו משפט הרבים לחטא
 משפט מות כדן העובר את פקודת המלך והנה מוטריית נפש השומר
 הלזה לא הניחו לאכול ולישון רעיונו על משכבו סליקו לאמר הלא
 אם אנכי אשר הנני איש זקן ולמוד ונמנית לשומר צפני המלך
 והנני בא בשכרי ובכ"ז לא הי' כחי עמדי לרסן יצר תאוני בלאכול
 מעץ הזה ואיך יעמדו בני המלך אשר המה צעירי שנים ואינם
 יודעים בטוב את פגם היוק האכילה מעץ הזה להנפש ובכן לצודל
 יושר לבבו לא הי' יכול להתאמץ בראות את אבדן בני המלך והלך
 לבית המשפט והציע דבריו לאמר: אנכי השומר בעצמי מריית את צו
 פקודת המלך וא"כ אין מגיע שוב עונש לבני המלך והנה המלך
 שמח שמחה גדולה בראותו נולד זכות והמלצה לבניו ויצאו לחפשי
 נקי וגם נחננו להם מתנות בתור פיוס גם את השומר פטרו לשלם
 כי הוא מודה בעצמו ופטור מקנס כנודע וזה הי' כונת הפ' עס"י
 אמר' אשרי להודור שנשיא שלו יחטא ויודה עלי פשעו וחטאו כי
 זה הי' לימוד זכות לכל ישראל כאמור בהמשל.

ובזה יובן נוסח הודוי של הכה"ג ביום הכיפורים שכך הי' אומר:
 אנא ה' חטאתי עויתי פשעתי לא כלל את כלל ישראל אתו
 עמו לאמר חטאנו וכו' כי כאשר התודה תלה בעצמו כל חטאיו גם
 של בני למען יהי זה למליצת זכות לכל עדת בניי כאמור וחשאו"כ
 וכל אדם לא יהי באוהל מועד בבאו לכפר הכונה שאל תלה החטא
 בשום אדם רק בעצמו ועיקר הודוי יהי על עונות עצמו וגמר
 אומר וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל כי באופן זה
 יהי בידו לכפר על כל קהל ישראל והבן.

הרב אהרן עפשטיין בעלעניעש

קרושים

הגאון מו"ה שמואל ר"ב זצ"ל אונסדארף

מדרש (רבה ויקרא פכ"ה) וכי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ
 מאכל ר"י ב"ר סימן פתח (דברים י"ג) אחרי הי' תלכו
 וכו' תדבקו וכו' אפשר לבשר ודם לעלות לשמים ולדבק בשכינה אלא
 מתחלת ברייתו של עולם לא נתעסק הקב"ה אלא במטה תולע הה"ד
 (בראשית ב') ויטע ה' גן בעדן אף אתם כשנכנסים לארץ לא תתיצקו
 אלא במטע תחלה הה"ד כי תבאו אל הארץ.

האדם שרוצה לקנות מדת הנריבות וסור נתן לאבינונים צריך מתחלה
 לחזק בטחונו בה' דמצדקה לא יעני ואדרבה עיזר בשביל

שתחשש כי אם אין בטחונו חזק ואמין לא יעצר כח להעניק מממנו לאחרים כי תאחזנו מגור מסביב כי יאבד את כל אשר לו. והיך קודמין ונודע מה שפי' אמונת זו סדר זרעים שמי שעוסק בעבודת האדמה עיניו נשואות לשמים ואליה הוא נושא את גפשו לתת מטר ארצו ולברך את כל מעשה ידיו ומתוך כך תחזק אמונתו בה. והו' ביאור המדרש ובו תדבקון כונתם כמו שדרשו במק"א להדבק במדותיו מה הוא רחום רורף צדקה וחסד אף אתה עשה כן. אלא להגיע לידי מדה זאת צריך להתעסק במטע תחלה שכל העוסק בזה מגיע לידי אמונה חזקה ובטחון אמין בה' וכמדרשם אמונת זו ס' זרעים והבן

מסורה (מובא בבעה"ט עיי"ש) ואני אתן את פני באיש ההוא ואני אתן את שכרך (שמות ב') יש לשלב הסמיכות עמי"מ ששנו חכמים בלשון המשנה (מכות ט"א מ"ו) רע"א לא בא השלישי אלא לזממיר עליו ולעשות דינו כיוצא באלו וא"כ ענש הכ' לנספל לעוברי עבירה אעכו"כ שישלם שכר לגטפל לעושי מצוה שמרובה מדה טובה ממדת פורעניות וכעין זה פי' מקרא קודש (תהלים ל"ו) קוה אל ה' ושמור "דרכו" אפי' דרך אחד העושה מצוה אחת זוכה ג"כ לייב טוב הצפון והו' "וירוממוך לרשת ארץ" ואמר שוב כדמות ראי' לדבריו "בהכרת רשעים תראה" את זאת שבעבירה אחת העובר עלי' גזון בהכרתו וא"כ ענש על עבירה אחת מכש"כ שישלם שכר על מצוה אחת וזאת תהי' תורת המסורה והבן.

דורש לפרקים

כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב שני (ישעי ס') ועמד כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ נצר מסעי מעשה ידי לחתמא. — והנראה בביאור השאלות והקשינות שהרגישו במאמר המשנה הללו בהקדם נביאת התורה מפי השם (ישעי י"א) ויצא חומר מגזע ישי ונצר משרשיו ישרה, התנבא על נביאת המשיח (עיי"ש ברש"י ובאבן עזרא ורד"ק) והנה הרב המלבי"ם הוסיף לבאר סמוך זה כי ההבדל שבין מלך גזע וסלח שורש הוא שורש נקרא זה שהוא תחת הקרקע, וגזע הוא מה שכולט חתיצה סמוך לקרקע, וכן יש הבדל בין חומר ובין נצר, כי האילן הנקצץ וגזעו עדן קיים וישוב להצמיח ולהגדיל מגזעו, אז הגזע עצמו ינבא לאט לאט ויגדל, ונידול זה נקרא חומר (מטה) כי הבר היוצא מן הגזע הוא עב חזק כבריאותה אבל אם גם הגזע נקצץ לגמרי רק השורש נשאר בארץ וישוב לצמח משרשו נידול כזה לא יתהם עוד על עץ הראשון רק כנטיעה חדשה יחשב, וחיונק הנה העולה מן השורש הוא רך וחלש ורק ונקרא נצר, והנה תכף מעת גלות הראשון הכללי שהי' בימי סנחריב, מעת החוה התחילה זמן הנאולה, ומאז התחילו הנביאים לנבאות

מי יבא גואל כלי ויקבין הגדלים בארבע בנסות הארץ כי הנאולה שהיתה בינתיים מנלות בכל לא היתה רק לשבת יהודה לא כללות ואחרי שהנאולה הכללית יש לה בי זמנים בדרש הד"ר עוזב בעתה אחישנה א) הוא הזמן קצוב אשר לא יעבור בו לפני זמן הקצוב אם יזכו בני ע"י תשובה ומעשים, והנה אפשרות הנאולה ע"י זכות המעשים והתשובה התחילה תיכף מימי חוקי, ועל כונה זו ארז"ל שבקיש זה לעשות את חוקי משה ואת סנהריב נג וזמנו רק שנהם וחמא וז"ל הנביא ויצא חמר וכי הכונה או יוצא חמר' מנוע ישי, והיינו אם יזכו בני ותהי הנאולה הכללית תיכף מימי חוקי' שאו הי' ערן כללות בית דוד קיים, והוא במליצה שנוע ישי ערן קיים, ויהם המשיח אל כללות ביד יהי כיהם החומר אל הגוע כאמר שהוא גוף האילן הקדום המתחדש בבח הראשון, או ונצ"ר משרשיו יפרה הכונה שאם לא יזכו להנאל עתה ויעברו ערן עדנים עד שגם הגוע יתבטל ותפסק מלכות ביד מלך וכל, ולא ישאר רק השורש המזין בארץ בלתי מתראה עכ"ז מצינוע הזמן או יפרה נצר מן השירש, שזה מתיהם להפראת הדעה ע"י נצר רך שאין לו שום יתם עם האילן הקדום, וסדר הכתיב כך הוא אי ויצא חמר' מנוע ישי תיכף כאמר או ונצ"ר משרשיו יפרה עכ"ל לאחד זמן

והנה עתה בעוה"ז באחרית הימים אשר המינות נברה והעלמה נוצה לתו אלה אשר חדשים מקרוב באו אשר ישמו שמות בארץ לנחיות ולנחין ולהרום דתי תוהק, אשר מהם אין לדבר . . . עליה דמורין גם בנבולות בני המאמינים בה' ותורתו להיות לכמה המוני עם קיום התורה ללא נחשב בעיניהם, באשר, מי אנכי ומה ביתי כי אעסוק בתו' ובי יגיע מזה איזה טובה לכלל ישראל, לא אלמן ישראל, ישנם רבנים גאונים צדיקים, להם משפט התורה והמצוה, בכל עיר ויכפר ישנן משעבודים לקהל אשר אין להם עסק אהר, ולהם להתעסק בקדשי ישימם ועוד דברים מאלה אנו שומעים, ולשמע איון דאבה נפיש הישראל' ויבין כל יציר אשר אלה הדברים נובעים מכור שבור מים המאדירים, ויצר הרע לעת הצורך לו משתמש הוא גם כמדות הענוה והשמילות לרשל בזה לבבות בני מתורה ועבירה באשרו כי תורה ועבודה יש אדם פשוט המוני לא נחשב לפניו ית' כי עיל התורה והמצוה ניתנה אך לתו די בכל אחר ואחר, אמנם האמת עד לעצמי אשר לא בן הוא כנודע כי מפי ספרים וסופרים והמליצו ז"ל אין בן דוד בא היינו לפני זמן המונבל אלא ברור, שכללי ובאי בלו דייקא כעס בבחן.

והנה רבינו הקדוש נשיא ישראל מסדר המשינה להייתי מורע בית דוד נל"ל בן מהפך ודרש בזכותי (ע"י שבת נ"י) ופתח דברו יארר לעורר את בני שיהוו בתשובה כלם כאחד בעוד שהגוע קיים ויהי הנאולה ע"י מעשי ידי בנא בהיותו קודם זמן הקצוב ע"י תשובה.

וַיֵּשׁ כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לַהֵם חֶלֶק לַעֲוֹנָם וְיָלַע עֲלֵיהֶם לְהַשְׁתַּדֵּל בּוֹה שִׁיחָם מִנֵּחַ חֶלֶק וּמַעֲשֵׂה יָדָם שְׁעֵי יִזְכּוּ לַעֲוֹנָם לַעֲלֹם הַתַּחֲתִי כְּדֹאֲחָא בְּמִדְרָשׁ וְהֵיכְנֹ עֵי תְּשׁוּבָה שְׁאוֹ הַנִּשְׁמָה עוֹלָה וְאִינָה יוֹרֶדֶת וּמִמִּילָא יִכְלוּ כָּל הַנִּשְׁמֹת שְׁבוּנֵי וְזֶה תְּסוּבָה הַגְּאוּלָּה וְאָמַר "לַעֲלֹם" יִרְשׁוּ אֶרֶץ הָיָא יִשְׁוֹעַתָּם בְּטַחָה כִּי בָא יָבָא וּבִין כֶּךָ וּבִכֶּךָ יִזְכּוּ לִרְשַׁת בְּאֶרֶץ, אֲוֹלָם אִם יֵהִי "נִצָּר" מִטַּעֲמֵי אֲזִי הָלָא אֲךָ "מַעֲשֵׂה יְדֵי" הוּא וְלֹא לָהֶם יֵאתָה הַהוּד וְתַפְאֶרֶת.

יִירִישׁ דִּיטִשְׁע עֶרְקֶע־הַרֹוֹנֶגֶן

וְכָל הַמִּרְבֵּה לִסְפֵּר בִּיצִיאת מִצְרַיִם הָרִי זֶה מְשׁוּבָה. יַעֲדֵר דַּעַר פַּעֲרֵמֶה־הַרְט צוֹ עֶרְצֶה־לֹוֹג פֶּאן יִצִּיאת מִצְרַיִם אִיזט לֶאָבֶנֶס וְעוֹלָה: אֲוֹנֶזֶרֶע חֲכָמִים זָאָגֶען, פֶּאן דַּעַן טֶהאַטֶען אֲוֹנֶד וואַרְטֶען דַּעַס יִהְיֶה אִיזט עֶרְקֶע־נִבְאָר, אָב עַר אִיין רִיכְטִיגֶער אָבְקֶע־מִלֹוֹג דַּעַר אַבּוֹת דַּעַר יִשְׂרָאֵל אִיזט, דַּעַסֶען פֶּאָרְטֶה־רַעַן אִם בַּעֲרַגֶע סִינִי שְׁטאַנְדֶען, צוֹם בִּיִּשְׁפִיעֵל בִּיאַ דִּיעֶזֶר מִצּוֹה — גַּעוֹעֲהֶנְלִיךְ, וואָס אִיגֶעם זַעֲלֶבֶסֶט צוֹגֶע־אָמֶען עֶרְצֶה־לֶט מֶאן זִינֶען גוֹטֶען פֶּרִינְדֶען, מֶאן ווִירְד נִיכְט מִידֶע עַס צו עֶרְצֶה־לֶען מֶאן פֶּעֶרְגִיסֶט נִיכְט דִיא אִינֶצֶע־לִיטֶען מֶאן מֶאכְט אִיין לֶאָנֶגֶס אֲוֹנֶד בִּרִיטֶעס אִיזט דַּעַר זֶאכֶע, וואָס אַבֶּער אִיֶּהֶם נִיכְט בַּעֲטֵרִיפֶט עֶרְצֶה־לֶט דַּעַר מַעֲנֶשׁ אִין קִירֶצֶע אֲוֹנֶד ווִירְד נִיכְט בַּעֲטֵרֶע־נִיג דֶאָפֶּאן שְׁטֶרֶעֶכֶען — אֲוֹנֶזֶרֶע הַגְּדָה זֶאגֶט דֶאָס מֶאן זִיךְ בַּעֲטֵרֶאכְטֶען זֶאלֶל אֶלֶס וועֶרֶע מֶאן זַעֲלֶבֶסֶט פֶּאָן מִצְרַיִם גַּעֲצֶאגֶען, דַּעַן וואָס אֲוֹנֶזֶרֶע פֶּאָטֶער צוֹגֶע־אָמֶען בַּעֲטֵרִיפֶט דֶאָךְ אֲוִיךְ אֲוֹנֶס מִיט אֲוֹנֶזֶרֶע עֶלְטֶען זִינְד דֶאָךְ ווִיר מִיט אִויסְגֶע־לֶעזט וואַרְדֶען, שְׁלֹא אַתְּ אַבּוֹתֵינוּ בְּלִבֵּד גֶּאָל וְכוּ' דֶאָהֶער וועֶר דִיעֶזֶעס פִּיֶּהֶלֶט אֲוֹנֶד דֶאָהֶער צו עֶרְצֶה־לֶען פֶּעֶרְמֶערט בַּעֲצִיגֶט דֶאָס עַר פֶּאן דִיעֶזֶע אַבּוֹת הַעֲרֶשְׁטֶאָמֶמֶט וועֶם עַס אַבֶּער גִּלְיִיכְגִּלְטִיג אִיסֶט, אִיסֶט אֲוֹם פֶּער דֶאכְטֶע אִיין נֶאכְקֶע־מִלִּיגֶע דַּעַם עֶרֶב רִב צו זִיין, דֶאָהֶער זָאָגֶען אֲוֹנֶזֶרֶע חֲכָמִים רִיכְטִיג כָּל הַמִּרְבֵּה לִסְפֵּר בִּיצִיאת מִצְרַיִם הָרִי זֶה מְשׁוּבָה.

אֲרֹנֵי מִכְתָּבִים

דוֹבֵר מִיִּשְׂרָאֵל שְׁמַעְתִּי תְּלֹונֶחַךְ וְהִנֵּה כַּעַת אִין עֵטִי עָמִי לְהַשִּׁיבֶךָ כִּיאוֹת עַל כָּל פֶּרֶט וּפֶרֶט וְאֲבֵא בְקִצִּירֶת הָאוֹמִיר מוֹעַט הַמַּחֲזִיק אַתְּ הַמִּרְבֵּה הָלֹא הוּא מֵאֹמֶר הַחֲכָם: כָּל דֶּרֶךְ אִישׁ יִשָּׁר בַּעֲיִנָיו, וְהִכִּירָא עוֹבְדָא מֶה שְׁשַׁמַּעְתִּי זֶה כִּמְהָ מִדִּין מִצִּין א' אִיךְ שֶׁהִי מַתְלֹונֶךְ עַל תְּרִמִּית אַחֲבָנִי הַמַּשְׁתַּוֵּרֶר בִּימֵינוּ אֵלֶה כִּי כָּל אֶחָ עֶקֶב יַעֲקֹב, וְכִי כָּל יֶצֶר מַחֲשַׁבּוֹת לִבָּם אֶךְ לְהִרְעֵ וּלְרַמּוֹת אִישׁ אֶת דַּעְהוּ בִּדְרִי הוּא עוֹבְדָא — הַמִּשְׁיךְ הַמִּוֶּרֶה צִדֵּק אֶת דְּבָרָיו שְׁשֻׁנִים בְּאוֹ לִפְנֵי לִדִּין, וּבִשְׁמַעִי אֶת טַעֲנוֹתֵיהֶם הַכִּיר אֲחִיר בִּפְנֵי שְׁאֵנִי עֲתִיד לְהִרְשִׁיעוֹ וּיִתְחַיֵּב בִּדִּין, וְיִקְרֹוּ לִי בַּעֲיִנֵּי לְרַמּוֹ כִּי דִבֵּר סֹתֵר לִי עָלִי וְאֲנִי תַפְשָׁתִי כּוֹנֵנוֹ וְהִלְכָתִי אַחֲרָיו הַחֲדָרָה אֲשֶׁר בִּירְכָתִי בֵּית הַמִּשְׁפָּט, וְיֵבֵא בְּלֹאס וּיִתְקַע בְּכַף פֶּסֶת גִּייר כְּפֹלִי, גִּחֵן וְלַחֵשׁ בְּאֹזֵנִי: הֵא לֶךְ שְׁטֵר הַמִּדְרָגָה (טַעֲמֶק) בֶּן מֵאֹתִים שְׁקֵל כֶּסֶף, מוֹבֵן שִׁיצָא זֹכָאִי בִּדְיִנִּי, אֲכֵן מֶה הַשְׁתַּוֵּמַמְתִּי לְרֹאוֹת בְּלַחֲתָם מַעֲלִי, כִּי הוֹצֵאתִי מִכִּסֵּי פֶסֶת גִּייר חֶלֶק מִשְׁנֵי עֲבָרֵי הַנִּשְׁמָעוֹת תְּרִמִּית כּוֹזֵאת! תִּשִּׁים נָא אֶל לִבְכֶּךָ הַסִּפּוּר הַזֶּה וְזוֹכְרָהוּ.

וְהַשְׁוֹאֵל טַעַם לֹאכִילֹת בָּצִים בְּלִיל פֶּסַח, כִּי מִן הַבָּצִים יוֹצֵאִים אֶסְרוּחִים חַיִּים וְיִטְמָא מִלֵּחַת שֶׁם רִמְזוּ לְהַשְׁאֶרֶת הַנֶּשֶׁם וְהַתַּחֲתִי לֶקֶץ הַיָּמִין, וּמִסּוֹרֹת בִּלְדֵינוּ שְׁתַּחֲוִית הַמַּתִּים עֲתִידָה לְהִיֹּת בְּפֶסַח (עֵי) בְּרִטְנֹרָא מְגִילָה פ"ג מ"ה)

חַג פֶּסַח כֶּשֶׁר וְשִׁמַּח לְחֹותֵמֵנוּ וְקוֹרְאֵנוּ

מגדירים

יצא לאור פעם אחת בחודש

אז חזיתנו גם ישנים בני-חיים ופרושים בדעת
קודם על פרשיות התורה יצאו אורה וגבורה על מדות
הכולל דמיונותיו כוונות כוונותיו דרושים לכל חפציהם
המיוחדים פנויים יקרים כפי שיתרם ופנויים געונו יוצא חזית

העורך

יוסף חיים הכהן ווייס

סאטמאר תע"א (רומאניא).

מחירו לשנה: לרומאניא מארזים לשי לאמערקא ב' דולרים
לשעכ"א ארבעים כתרם ובשר זה בשאר ארצות
מחיר מחצות כפי גודל השנה
מחברים השולחים לנו מפרטים יופיטמו בהודות

Adresse:

הכתוב:

Red. Meged Jernochim, Satu-Mare Romania

MEGED JERUCHIM

דבר אל הקורא

נפשי בשאלתי לאלו אשר חתומים כלתה יעלה נא וכוונת לפניהם
למנוחה וישלחו חיש מהר דמי החתימה יפה שעה אחת קודם לרצון
לא יושבת עבודתי בהוצאת הירחון המידן כסדרן — הנה ויבית הנה
מן הממתניהן תמיוון ושילין בדבר אי-הופעת הירחון במידת שירי
העל"ה גם אני אשיב אמרים להם: מדוע לא כליתם חקכם גם שנים
בדבר החתיבות אשר עליכם? שימו ואל על לבכם ולא ימוש מכוונתכם
אתם קוראים נכבדים מה דשלווה מכם: "אילמלא עליא לא מתקייין
איתכליא" (חולין צ"ב) וה' הטוב יריק לכם שמעת בריתו עד בלי די
כאורו ונפש ידרכם המבין אתכם בכוונת החג הבעל ויכילית.

העורך

בית דפוס של מאור לייב הירש סאטמארע (רומאניא)

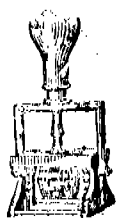
Druck von M. L. HIRSCH SATU-MARE Rumänien

דער יידישער פריינד

שבועון חרדי בשפה המדוברת מופיע בטשערנאוויץ בעריכת הרב דניאל שטערנפעלד נ"י השבועון הזה מביא חזקת גדול להיחודות החרדית במדינה וחוצה לה כי עומד על המשמר ועובד בכמה מקצועות החורה בחוק הדת כשמירת שבת ושאר ענינים הנוגעים לחינוך דתינו הק' ועל כל יחודי חרד להיות מן החותמים והמסייעים להגשמת האורגאן הרשמי זה ולתמכו ולסעדו בחמר ורוח מחירו לשנה 400 לעי ובשאר ארצות 1 דוללאר. הכתבת:

"Der Jüdiser Freund" CERNAUTI Piața Dacia 13. (Romania)

הכל הולך אחר החתום: יעדער ווילל זעהן דיא אונטערע צייל

דיא אונטערשריפט דען יטעמפעל דעס אקטעס ברעפעס א. ד. ג. איז אלזא אונגעדינגט יעדער אינטערעסירט איין שעהעט געשאקפאלען שטעמפעל אדער גומי האנד אונטערשריפט זיך צוא בעזארגען וואס בילליג ראש פינקט-ליך נור ביא מיר אין דען נייע איינגעריכטעטע שטאמפיג-וען פאבריק צוא עררייכען איז. גומי מעססיג שטעמפלען דאטום -- טאשען שטעמפעל עטצי. ערוארטע דיא אונטערשטיטצונג דאס ג' יודישע פובליקום.

שלמה שמעי' פריעדמאן

אכטונג אדרעססע:

"Rapid" Fabrica de Stampile Satu Mare, Str. Mih. Viteazul 21.

מסחר ספרים.

הנני להודיע כי יסדתי לי מסחר ספרים זה שלש שנים ונמצא אצלי תמיד כל מיני סדורים אשכנזי וספרד מחזוריים, סליחות, חומשים כל מיני גמרות, שו"ת ופוסקים, ספרי מוסר וחסידות, טליתים גדולים וקטנים עטרות, ציצית, גארטלעך, קאפליך וכו' ענגורי ענדעטאל — גם הנני שולח פאסט פאקעטען לכל דורש — הועילו גא לכבדיני ברשימותיכם ותפיקו רצון עצהי'.

אברהם מאיר זיססוויין בעס גאססע נוממערע 3

Abraham Süsswein SATMAR Str. Cloșca (v. Bem u) 3

כשר בעק-קאפפע ערציגט פאן יעקב בעק מיהאליסאלווא וואָ ניכט צו האבען שיקקע איך פער פאסט נאכנאָהמע פער 1/2 קילא שאכטעל געפאקט א 1. 76 1/4 קילא שאכטעל א 81 לעדיג ניכט געפאקט 70 ביא 3 קילא אַבנאָהמע פראנקא אדרעססע:

Eugen Beck VALEA LUI MIHAI jud. Salaj

א מ ו ר

הגאון מו"ה משה נתן זצ"ל טיסאפירעד (עם הוספות רבות)

והכהן הגדול מאחיו וכו' לאביו ולאמו לא יטמא וכו' ולא יחלל את מקדש אלקיו כי נור שמן משחת אלקיו עליו אג' ה'

המלך החכם יעיר אותנו למוסר באמרי פי קדשו (קהלת ט') בכל עת יהי בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר הן האיש אשר לבושו שחקים ישיגים סחובי בלאות ומטליות אינו ספון להקפיד אם כתם או רבב על בגדו יתוסף וגסחף לא כן איש לבוש בגד חדש יצא מבית האומן ברב פאר והדר אשר לפני גדולים יתהדר יודהר על כל צעד ופסיעה עדי כל שמץ לא ימצא בו ומה גם אם הבגד מצמר לבן נקי אשר כל כתם דקה מן הדקה בו יראה ונשחת מראיתו ביותר יודהר בלכת דידי' ובמקום אי-נקי סחור סחור שמה לא יקרב למעלה מזה וביותר על כל אלה עליו להשמר ולהזהר אם בעת הוד והדר לבושו נושא קנקן שמן על ראשו שלא יסיח דעתו אף על שעה קלה רק יתור לפניו דרך סלולה מעוזקה ומסוקלה כי בנטי' קלה אשר לא כדת כמעט קט ישפך השמן מעל ראשו וירדו על בגדיו ויתכלכו ויתגאלו עד כי יבזל נפשו בהם ללבישת.

הן כל אלה נקבצו באו בגוף האדם, אדם מועד לעולם לפגום נפשו בחלאות תאות זרות אשר מקיפות אותו מכל צד יצרו מקיפו ללכדו בחרטו ולצודו ברשתו אשר פרש על דרכו מיום הולדו, מעשה האדם הנזה לבושי נשמתו טובים או רעים לפיהן תהי' גאולתו אם לשבת או לחסד, והחכם מכל אדם אשר גסה כל דרכי העולם ובחננו בעומק חכמתו וגדל שכלו לקח לו משל הנ"ל ללמד העם נוכחות מוסרים וכה יאמר, אם תחפוץ בנפש ונשמה נקי' טכל סיג וחלאה תצייר לפניך: בכל עת יהי בגדיך לבנים שאתה לבוש בגדים חדישים נקיים ולבנים, אולם גם שמן על ראשך אל יחסר, לא ימוש מוכרונך שקנקן מלא שמן נח אל ראשך, כמה היית זהיר בלכת דיוך שלא תאונה אליך רעה ותקלה, כן לנפשך תן זהירות יתרה שלא תלכלך אותה במעשיך המכוערים, אם כל כך תחוס על לבושי גופך על לבושי נפשך, על אחת כו"כ.

והנה ארז"ל אם פגע בך מנוול זה משכחו לבהמ"ד וכו' יזכירו לו יום המיתה, כי זכרון יום המיתה הוא גירא בעינא דשטנא.

ואם זכרון הזה מלפניו לא ימוש, יזהר מעשו דבר מרי, ולא ימוש מעשות פרי קודש הלולים לה' ואמר החכם (קהלת ז') "טוב ללכת אל בית האבל וכו'" והיינו לגמול חסד ולהתעסק עם המת (ערש"י ז"ל שם דידל "דלונ"י וכו') כי ממנו תוצאות ש-החי יתן אל לבו בראות מתו מוטל לפניו יעזוב רוע דרכו ויחדול מלחטוא ולפשוע.

אמנם כן בכלל זה נאמר בו חוץ, כי מה יעשו אלה כהני ה' משרתי עליון אשר מוזהרים ועומדים מלטמא למתים, ומה גם הכהן הגדול מאחיר אשר גם "לאביו ולאמו לא יטמא" ולא הורשה לו בשום עת מהנעתיים לטמא למת. אי"כ אפוא נעדר מאתו סמי תרופה צרי ומזור להעלות ארוכה למחלתו מחלת הנפש, ובקל יפול הנופל בפח היצר, ויורנו הכתוב תיקונו, כי "לא יחלל את מקדש אלקיו" והיינו באופן אם יהי זכרון בין עיניו כי "גזר שמן משחת אלקיו עליו" כלומר כי גזר כהונתו אשר לבוש בו, ושמן המשחה אשר נמשח בה תלויים ועומדים המה זה עגיו ובמחשבו קטנה לא טהורה כמו מחשבת סיגול יודח ממשמרתו ושם תהי קבורתו כמו שהי' בכהני בית שני שלא מלאו שנותם, כי שמן המשחה תשפך על גזרו ויתגאל מכהונתו אזי זכרון המות תלוייהו על כל שעל ופסיעוהו אתו עמו להזכירו, לשום קו ישר ומשקל צדק, ובכל אשר יפנה ישכיל.

הרב אהרן עפשטיין סאטמאר

כל איש אשר בו מום מורע אהרן הכהן לא יגש להקריב את אשי ה' מום בו, וכו' לחם אלקיו מקדשי הקדשים ומן הקדשים יאכל, אך אל הפרוכת לא יבא ואל המזבח לא יגש כי מום בו, אפשר לרמוז באלה הכתובים רמז מוסר ותוכחה לפני רבני חזקות שאינם ראויים למלאות מקום אבותם לא בתורה ולא בחכמה ויראה, ועכ"ז מסרבים ומעפילים לעלות ולישב על כסא הרבנות מכח חזקת אבהתא, ואנשי הקהלה מבקשים מהם שיסיגו אחור מחזקתם, ויגתן להם שכר קצבה מקופת הקהל כל ימי חייהם, ואלה בקשה ערסם יתנו כתף סוררת, ויש כל איש אשר בו מום אם כי הוא "מורע אהרן הכהן" גזע היחס בנו של הרב חזקת אבהתא בכ"ז לא יגש להקריב כי מום בו ולא חזי להקרבה לחם אלקיו מקדשי הקדשים יאכל היינו פרס קצבה יגתן לו מקופת הקהל, אך אל הפרוכת לא יבא, היינו לעמוד על מצבת ארן הקודש לפני הפרוכת לדרוש בביהכ"נ, ואל "המזבח" לא יגש, ר"ל בעניני הוסיפה והשחיטה וסוגי ההוראה לא יגש ולא יתערב עצמו מאחר שמום בו ואינו ראוי לכך והבן.

מלוקט מגדולי הדרשנים עם הוספות העורך

וטפרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה אימתי הן תמימות בזמן שעושין רצונו של מקום (מד"ר פכ"ח).

האדם הוא הברית התיכון באוהל המציאות מקצה אל הקצה, הוא הסולם המוצב ארצה, מפאת חומרו, וראשו מגיע שמימה מפאת נפשו, ובתי היצירה כמלאכי אלקים עולים ויורדים בו כי נטית בחירתו בהטותו את מטה בחירתו אחרי החומר להיות הוא המושל ברוחו כל כחי היצירה הרוחני הצורות בצרור נפשו המשכלת ציורי השכל ורגשי הרוח ירדו מטה אל עמק שפל החומר לעבוד עבודת משא התאוה כיתר שפלי כחותיו הטבעיים ובהיפך בהטותו את מטה הבחירה אחרי השכל לתת את ממשלת העיר קטנה בידו לנהל המון כחותיה אשר בקרבה כפי פקודתו עמ"י חקי התורה והמצוה, או גם שפלי כחי היצירה אשר בסלע גייתו יקנו יעלו על רום שמי הרוחניות בהשולמם לשרת את הנפש בעבודת הקודש וזהו תכלית הבריאה אשר גם חלקי המציאות הגשמיות יצורפו ויזדככו עדי יעלו יגשאו ויתנוססו כאבני גור בעטרת השלמות ותעודת האדם השלם לצרף ולזכך חומריות טבע הגוף עדי תהל אור בהיר כעצם שמי הנפש לטוהר, להרים פעמי השתלמות בשליבי התורה והמצוה לעלות בהר ה' ולעמוד במקום קדשו, וזהו אומרים ז"ל: איזה פרשה קטנה שכל גופי תורה תלון בה בכל דרכיך דעהו גם בעת אשר יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב, פולח ובוקע בארץ להביא לחמו אם כי מלאכת שמים העצמי הלא מצער הוא רק חלק קטן מימי חיי חלדו הוא קודש לד' בכ"ז אל יפול לב האדם עליו אל ירתע לאחוריו ואל יתאונן לומר ימי כלו בבהלה באפס תקוה למה זה להבל איגע ויתמו לריק כחותי כ"א כוונתו רצון להמציא לחם חקו שע"ז יוכל לעבוד את בוראו ולקיים מצותיו או גם כל מלאכתו של חולין הם קודש לד' כאשר חכמים יגידו, **חולין שנעשו על טהרות הקודש כקודש דמי**.

ככל החניון הזה מצאנו ראינו בעומר התנופה הלא עבודתו ומלאכתו הוא דרך חול וע"י תנופה אחת שמניף לה' בעשה מחול קודש ונחשב לו עבודתו כעבודת הקודש אם אך יכונן מחשבתו להפיק רצון אביו שבשמים, אז גם פעולתו וחומרי הניף והורם על להיות גמנה עד מעשה המצוה עצמה הגה כי כן לא יגרע מעבודתו דבר ומספר ימיו ושנותיו אתו הכל מוקדש לשמים

וע"ז בא הכתוב והעיד בנו לאמר, שבע שבתות תמימות תהינה הרצון כל ימי שנותינו שבעים שנה יהי בשלימות בלי גרעון לא תחסר כל בו ובצדק דרשו ז"ל לפרש המקרא אימתי הן תמימות רצ"ל הלא אין זה בגדר המציאות כלל כי אם אדם חורש בשעת חרישה וכו' מן הגמנע הוא שלא יחסרו משגותיהם אמנם בזמן "שעושי" רצונו של מקום דהיינו גם נפעולתם הגשמי כוונתם וזהו ורצון בלתי לה' לבדו או כל מעשיהם המה תשמישי קדושה והם גספלים לשט וקדושתו עליהם כאמור.

בהר

הגאון מוהר"י שווייגער זצ"ל טאפאלטשאן

בפסוק ונתנה הארץ פרי' ואכלתם לשובע פרש"י ז"ל אף בתוך המעים
 ותהי בו ברכה וכ"כ בפ' בחוקותי עה"פ ואכלתם לחמכם לשובע
 אוכל קימעא והוא מתברך במעיו רבים מקשים ברכה זו ללא צורך
 היא אם הגרנות מלאים בר והיקכים משיקים תירוש מה מקום לברכה זו
 וכי אם יאכלו יותר מקמעא לא מצא להם ז"ל ויבואר גם מרז"ל
 התמוהים (ברכות פ"ק) שאלו מה"ש להקב"ה כתבת בתורתך אשר לא
 ישא פנים והאיך אתה נושא פנים לישראל והשים להם איך לא אשא
 פנים לישראל אני כתבתי בתורתי ואכלת ושבעת וברכת והם מדקדקים
 ע"ע עד כוית וכביצה הנה הרבה יש לדקדק בזה המאמר והעולה על כלנה
 וכי שרי לן בכה"ג לאחמורי עלן יותר מן החיוב לברך ברכה שאינה
 צריכה דהוי כמוציא שם שמים לבטלה וכפי המבואר בפוסקים טעין
 אכתפי' חומר עון דלא תשאז אמנם דבריהם ז"ל מבוארים היטב עפ"י
 הספור הנודע בשערים: שני אנשים עשירים דרו בעיר אחת אחד הי'
 נדיב ושוע פזר נתן לאביונים במדה גדושה מאד כמעט יותר מיכלתו
 השני הי' כילי וקמצן במלא מובן המלה העניים אשר דפקו על
 דלתי ביתו ריקס אחור שבו בושו גם חסריו כאשר באו כן הלכו
 גם מול אנשי ביתו קמץ ומדד להם כמדתו זנס להם צר ומים לחץ
 כמובן כי נשיהם ובניהם של אלה לא הי' שבעי רצון ממעשיהם
 והאחד מפני פזרונו הרב למעלה מיכלתו והשני עבור קמצנותו וכיליתו
 עד שנשי האדונים האלה באו בקובלא אל הרב דמתא להיות בעזרתם
 להושיעם מצרותם הרב הזמין את שניהם לפניו ביום אחד ובשעה אחת
 למען יראה כל אחד חסרונו וחסרון חבריו את הנדיב הוכיח על אשר
 השיג גבול אשר גבולו הראשונים באמנם המכובד אל יבזבו יותר מחומש
 ומה פרצת עליך פרץ [למעלה מגדרות הגבול ז הנדיב השיבו: הלא אנו
 מוזהרים ועומדים מפ' רז"ל שוב יום אחד לפני מיתתך ישוב היום
 שמא ימות למחר כי לא תדע מה יולד יום גם אנא בהאי פחדא
 יתיבנא שמא מחר יבא ואיני בעולם גלל כן כל אשר בכחי אעשה
 היום למען לא אחר המועד בית מועד לכל חי אח"ז פנה אל הב'
 הכילי להיכחו על מדתו וכך הי' אומרי הלא שמעתי עליך לאמר
 כי נכסוך רבו למעלה ראש ולפי אומדנא אף אם תמלא שלחנך
 זשן כסעודת שלמה בשעתו ועניים מרודים תביא בית יום יום להושיבם
 טביב לשלחנך לא תחסר מהונך רק כספה מן הים וכמלג המלקק
 מי נהר העצומים השוטפים לארץ ביד זה השיבו: יסלח לי אדוני
 רבי מה אדע כמה שנים הקצובי לי במרום לחיות אולי כחול ארבה
 ימים ואם לא אקמוץ את ידי רק אפור הוגי ורכושי מי יודע מה

תהא בסופי ! הרב בחכמתו דבר לכל אחד דבריו, ובעת שרצו להתפטר מלמגיו לקחת שלום מרבם אמרו לו רבי ברכנו, אמר להם והנרקה אחת היא לכם מאתי : השם ישמור אתכם ממגור אשר תגורו מפני (כוונתו הי' זה פחד ממות וזה פחד מהיים ינצרט השם מפחדתם).

אחר הצעת דברנו אלה נתנה ראש ונשובה לעניננו הנה ישרים הנה דרכי ה' צדיקים ילכו בהם ופושעים יכשלו בהם הצדיק עומד ומצפה למצוה שתבא לידי שיקיימה, המאכל מבין שיניו עוד לא נכרת חשק נמרץ מתפרץ מלבו חוטף ומברך, והרשע מבקש תמיד עלילה ותואנה להתפטר לברך על המזון, באמרו עוד בטני חסרה לא אכלתי די שבועי ואין אברך כשאני ועב, והשם אשר לו נתכנו עלילות בני אדם למיניהם ישלם לכל אחד כמפעלו, לרשע ישלח קללה אשר תלבשו כמדו ועליו אמר קרא "ואכלתם ולא תשבועו" ולצדיקים ישא להם פנים, ישלח להם ברכה בתוך המעים, אף אם יאכלו רק כזית או כביצה ישבעו ויותירו, וברכת מזונם תהי' כדת וכראוי לא ברכה לבטלה רק חובה, וזהו הניכון במדרשם עבור שמדקדקים עד כזית וכביצה ומיד חוטפים ומברכים הקב"ה [נושא להם פנים לשלם ברכתו בתוך מעיהם, וזהו ואכלתם לשובע אף בתוך המעים תהא ברכה וא"ש.

בחקותי

הדרשן הנפלא מו"ה יעקב מדובנא זצ"ל (והוא לא נדפסה)

במדרש אם בחוקתי תלכו הה"ד חשבתי דרכי וכו' אמר דוד חשבתי ברכות וקללות וכו' ולא עוד אלא שהן הפוכות והנה לא גילו לנו חז"ל מה היא הטובה המגיעת במח שהן הפוכות, ונראה שהפכתן הוא הנראה על איכותן שאינם קללה בעצם, רק מהופכים מברכה לקללה כמאמ"כ זרע רב תוציא השדה ומעט תאסוף, בנים ובנות תוליד, ולא יהי' לך, שכלם הם ברכות באמת (כדאיתא בסה"ק) אבל הם מהופכות לקללה, ולהורות נתן שלא גמר השית"ב אומר בקללות הללו להיותן בהחלט, אבל רמז לנו בהם שעוד אהבתו אלינו, והוא מצפה שנטיב דרכנו, ואז תשיב הקללה לברכה כמו שהיתה, והוא עפי' משל לשעיר גדול שהי' לו בן יחיד והלבישו מחלצות, ובגדי הוד והדר, לימים עשה לו בגד יקר מאד מיני משי ורקמה, ותחת המשי הציע מצע פשתן לחיווק הבגד כנהוג, ולימים ראה האב בכנו שהוא מטנף בגדו היקר ואינו שומרו מלכלוך וירע בעיניו, מה עשה לקח את הבגד והפך את הפנים לחוץ והלבישו כך, למען היות ללצג ולקלם בעיני הרואים, אולי מתוך כך יוסר ויטיב דרכו, לימים פגש בו אהבה ויוכיחו על פניו ויאמר לו האם אין ירך משגת להלביש את בן

יחידך בבגדי חמדות כמאז ומקדם ולמה זה אפוא הלבשתו בגד משתן
 כאחד העניים. כי הוא דמה שהוא בגד משתן באמת, והשיב לו האב
 חי נפשך, כי הוא בעצמו הבגד של משי אשר הוא הלך בו מאז,
 ורק הוא הפך כעת למען יקח מוסר, ועוד אשוב להפכו עם המשי
 לחוץ כאשר ייטיב דרכו, הנמשל שאם אין חמתו של הקב"ה נתוחה
 עלינו בהחלט, רק רצונו לרמוז לנו לתקן המעוות, אז אינו שולל
 מעמנו הברכות לגמרי רק מהפך את הברכה לקללה, ואחר שובנו אליו
 מהפכה לכשהי' וזה מאמר המדרש, ולא עוד אלא שהן הפוכות, כלומר
 שהן הן הברכות שהשפעת עלינו, רק שהן הפוכות, יען שהעונו
 נגדך, ואתה מצפה לתשובתינו ותהפכם לטובה.

והגאון מו"ה משה שמעון הלוי שליט"א פרויקטירכען (עם הוספות העורך)

וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם
 אזכור והארץ אוכור, הנה מפרשי התורה כבר דברו בקדשם
 לפרש השייכות שיש לפסוק הזה לתוכחה אמנם סיום הפסוק - והארץ אוכור -
 עדיין צ"ב. ויל"ס ויתבאר ג"כ הפ' (עובדי א') ועלו מושיעים בהר ציון
 לשפוט את הר עשיו, הנה אם בא הקב"ה לדון את עם בניי בכללו
 אם כי לא יכחד אדם שירד הדת עשר מעלות אחורנית, וחלק גדול
 מעמינו הפרו ברית, חלפו חוק, פרקו מעליהם עול תורה עד כי רבים
 מהם בוז ולעגו לה, אמנם לעומת מחוז השמה הלזה, כמה יגדל
 ערך הנשואים גאמנים לה' וגצבים כחומה נגד שבולת הומן, כמה
 וכמה מעלות טובות לשומרי הדת כעת הזאת, כמה תגדל מעלות המחזיקים
 בתורת ה' בימינו אלה, ראויים הם לתהלה ולשבח יותר מתמימי הדרך
 שבדורות הראשונים שלא נתחדשו להם נסיונות כ"כ כבימים האלה שיציה"ר
 מתחדש בכל יום בדברי פיתוי והדחה שלא שערום אבותינו, ולו ישקלו
 מעש"ס ומשמרת משאם של דור הזה, הי' מכריע את צדקת אנשי
 דור שלפנינו, ואם פמליא של מעלה ישבו במועצות לדון, אם ישראל
 ראויים לגאולה אם ראויים הם לשכון כבוד בארצנו לאור באור פני
 מלך, ואלו מימינים ואלו משמאילים לחובה, כי עלה הפורץ במחנה
 העברים, מספר רב מישאל פרצו גדרות עולם, השחיתו התעיבו עלילה
 אבל אלו מאמינים לזכות, כי רק יצא כנוגה משפט, אם יביטו על
 מעמד עם מפורד ומפורד בין עשיו, אשר יכבדו עליהם עול מצות
 עד כמעט כשל כח הסבל, על זה צריך להביט, וע"ז צריך לדון
 מה גרם "הר עשיו", ואם אף גם זאת לא נשבת שארית ישראל, אלפים
 ורבבות נשארו עובדי ה', משמרים שבתם, ואינם חסים על ממונם,
 מגדלים בניהם לתורה, ולא ירתעו לאחור מפני חשאלה: מה יהי' עם
 בנינו? ביום שיכונן את ביתו מאין יבא טרף אל ביתו? בעת אשר
 ליורעים מרעות הטבע וחכמת חיצונית, להם יתנו כבוד ויקר, להם כל

מחמדי ארץ יראי חטא געשים כעורבים על בגיוח ומיראה שלא תסור תומתם מהם עומדים כחומה נשגבה למנוע אוונם מכסילה כזו איכ ראויים איפוא להקרא עם ה' וכמה יפיק זיו נחמה ותקוה כמקרא קודש ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשירי כ"א בעת המשפט יביטו יראו את הר עשירי אז ינצחו המימינים וימין ה' רוממה לעלות מושיעים בהר ציון.

וזהו מאמר הכתוב "והארץ אזכור" ירצה אם גם לא מצאה ידינו לפצול בתור"מ כאשר ה' בימי קדם לעומת זה יתגוללו רחמיו ית"ב להוציאנו מסיט היין ולשבור מוטות עולנו מעל צוארנו ויזכור לנו לטוב : מה הארץ אשר אנחנו יושבים בקרבה ! וזכור יזכור לנו את אשר תשלט יד הארץ ובהעריך מעשה המצות אשר בדינו אל משא כבד של אורי ארץ העמים אז יוציא לצדק דינינו וזהו המכוון באמרו "והארץ אזכור" והבן.

במדבר

מלוקט עם הוספות העורך

שאו את ראש כל עדת בני ישראל במדרש (מובא ברמב"ן ז"ל) אין שאו אלא לשון הרמה שנא וירם קרן משיחו ואין שאו אלא לשון תליי שנ' ישא פרעה את ראשך מעליך ויל"פ בהקדם מה שפי' השל"ה הקדוש זצ"ל עה"פ וזכרתי את בריתי יעקב וכו' ושפיר שיין להתוכחה כ"א זכור יזכור לנו מעשה אבות איך מסרו נפשם על קדושת ה' ואנו קלי הדעת לא שמנו על לבנו לילך בעקבותיהם זה יעורר חמת ה' על שונאי ישראל ח"ו והמגיד ר"י מדובנא זצ"ל ישא משלך לשני גנבים שנתפסו ויהי כאשר הגישו אותם לפני השופטים התווילו לדרוש ולשאול מפייהם על מקור מחצבתם ענה א' ואמר כי הוא מעיר פלוני וכך שמו ושם אביו ויהי כהזכירו שם אביו אמרו השופטים אנו מכירים בו מאד כי גם הוא ה' אסור פה בבית האסורים עבור גנבתו וכאשר שאלו את השני לאמר בן מי אתה ויאמר אבי ה' איש נכבד מאד רב בעיר פלוני ויצא המשפט להקל בדין גנב הראשון ולהגדיל משפט הגנב השני וה' בשמעו את דבר המשפט מחסלא לאמר למה חרצו עליו משפט חמור יותר מן הראשון ויאמרו אליו הנה חברך הוא גנב בן גנב מחברת גנבים ע"כ אין להאשימו כ"כ אבל אתה הלא נתגדלת על ברכי אביך הצדיק והישר ודון לך השיאך להתדבק לחברת גנבים פועלי און וראוי אתה איפוא לעונש חמור וזהו וזכרתי את בריתי יעקב וכו' כמה יקר הגזע אשר אתם נצמחים ממנה לכן והארץ תעזב מהם וכו' המורם מזה שרק אז יש לנו זכות וצדקה להזכיר ברית הראשונים אם גם אנו מטיבי צעד לילך בעקבותיהם או ברית אבות יגן עלינו לטוב לנו וזה כוונת המדרש בנושא דרושנו עה"פ שאו את

ראש וכו' למשפחותם. לבית אבותם. בא ופירש לנו כי הזכרת ברית אבות הוא לחרי אנפין ולפעמים הוא לשון הרמה אם אנו הולכים במעלה אשר כבשו לנו אז מה טוב חלקינו. אמנם גם הוא לשון תליה ורעה אם נעזוב דרכיהם לילך בדרך עקש ופחלחל. כי אז מה'ד מקטרג על ישראל גטעי נאמנים זרע קודש מחצבתם. וטוב טוב להם שלא יזכרו היראשונים והבן.

הגאון מו"ה אליעזר זצ"ל בעהמ"ח שמן רוקח

הפטרה והי' מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר וכו' בגמרא (יומא כ"ב) מקשה כתיב והי' כספר בגי' וכתוב אשר לא ימד ולא יספר סתירה מיני' ובי', ומשני כאן בעושין רצונו של מקום. וכאן באין עושין. הנה לפי המובן הפשוט בעושין רצונו של מקום אין מספר. משא"כ באין עושין ובהיות כן הו"ל להש"ס להפך סדר תיורצם ולהשיב על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון. ויל"ס דבריהם עז"ז. הנה עם בני ישראל מעת גלה מעל אדמתו ורוח נשאו על כנפיו והפיצו על פני כל הארץ. נשתנו סדרי חייו. קיומו ומצבו לפי המקום אשר גר שם. יש מדינה אשר מכבדים ומנשאים את היהודים מקום כסא נתן להם בין המחוקקים חקי המדינה ויושבים ראשונה במלכות. אמנם יש מקומות מאלה רבות. אשר היהודים נדים ונרדפים גבזים ושפלים. כרמש. וכוחלי עפר נרשים ולא יחשבו לאנשים. ובהשקפה ראשונה נשאל שאלת מה נשתנה? מה נשתנו אלו מאלו? מדוע אלה בכבוד יתימרו. ואלה בחרמות וחרבות יתגלגלו? אולם אחר תשימת לב על תהלוכותיהם והתנהגותיהם נמצא תשובה נכונה אל שאלת מה נשתנה. ופשר דבר הוא. כי במקום אשר איש ישראל יתערב עם אנשי מקומו לחקות גימוסיהם לעשות כמעשיהם. שם כבוד ינחלו. אף פי לא לעולם חוסן. ועוד. בא יבא. מועד אשר יתהפכו להם לאויבים אבל מראים להם מראש חיבה יתירה ואדיר כל חפצם. להרחיקם מתורת אלקיהם ולהשניאם בעיניו כמו שעשה מואב בעצת בלעם הפקירו בנותיהם למען יחטא ישראל ויאשם. לא כן במקום אשר ישראל נשאר עבד גאמן לאלקיו ולתורתו ואינו נפתה אחרי דברי אנשי מקומו להיות עמהם לעם אחד. אז הוא כקוץ מונד בעיניהם ישנאהו יחרפהו ויגדפוהו. ומקרא מלא דבר הן עם "לבדד" ישכון. אם הם עם בפני עצמם לא יתערבו בגוים. או ובגוים לא יתחשב אין להם חשיבות אצלם גם יעקב אבינו רמו. אמיתת אלה הדברים באמרו. עם לכן גרתי. לא געשיתי שר וחשוב. והטעם כי תרי"ג מצות שמרתי. על אשר שמרתי אמרי אל הייתי להם למכשול ולפוקה.

ומעתה מה נמרצו דברי רז"ל וה"פ (היפך ממש ממוכן הפשוט) כאן בעושין רצונו של מקום. (תיבת מקום כפשוטו מקום אשר

ישכנו שם) כלומר אם איש ישראל ממלא רצון האומות אנשי מקומו להתדמות להם אז והי' מספר י' לו חשיבות בדבר שבמנין מנשאים אותו עד מרום שיאו, כאן באין עושין רצונו של "מקום" אינה הסתה אחרי אנשי מקומו ללכת בחקתיהם לשבת אתם להיות לעם אחד שם יאבדו חשבתם כחול וכעפר אשר ברגליהם ירמסו וירפשו.

גם פי החווה בעצמו יקבנו וגמר אומר לפרש דבריו הראשונים באמרו "והי' במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם" היינו שאנשי מקומו ירחיקוהו מעל גבולם לאמר, לך מאתנו, לא עמי אתה, וצא צא יאמרו לו תדע נאמנה "יאמר להם בני אל חי" טעמו ונימוקו של דבר הוא על שמחזיקים עצמם לבני אל חי ולא יכחשו באלקים חיים, הרי מפורש יוצא מהפסוק דרשתם ז"ל והיינו ע"ד שביארנו דבריהם והבן.

לחג השבועות

הגאון מו"ה שמואל זאב זצ"ל אבדק"ק באיום

ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע ישמע העם בדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם ההרגש מבואר כי משמעות הכתוב יגיד כי אמונתם בה' יתחזק יותר אם גיאתו ית"ב יהי' נכסה במעטה עבה של ענן, ובאמת איפכא מסתברא.

ביאור הדבר עמ"י המקובל אשר בידינו מהמחברים מקדמונים, כי ה' חושים אשר באדם ממקור אחו' נובעים, ומשם יתפרדו והיו לחמשה ראשים, כ"א ילך בדרך אשר התנה לו וגלגל זה חוש אחד מכה רעהו ומחלישו, כי אינו דומה אם ילד אחד יונק החלב משדי אמו, או שנים ושלושה הם, מה שיונק האחד יחטור לשני, גלגל כן בעת נחמר לאיש חושו אחד יתחזק השני, והנסיון מעיד על אמיתת דבר זה, הנה איש עור עינים הוא פקוח אונים, שומע לחישת דממה דקה מן הדקה, ואיש חרש באזנים עיניו חדרדים יראה למרחוק יותר משאר אנשים, ובזה יש לתת טעם לשבח מדוע הנביאים עת שמעו ניהשם קול הקריאה, נפלו על פניהם בברך כריעה כמבואר בנביאים, כמו במראה יחזקאל הנביא "ואפול על פני ואשמע קול מדבר" וזולתו בכמה מקומות, כי בעת העינים סגורים באין רואים האזנים יותר פקוחים ופתוחים, ואם הי' ב' חושים אלה חפשים לעשות חפסודם, לא הי' בכחם לקבל הנביאה, כי הי' כח הגוף תש וגלאה גמט ונימוק כדונג מפני האש, וזולתי משה רע"ה הי' אמיץ אונים לקבל שניהם כמבואר בחזרה (במדבר י"ב) "אם יהי' נביאכם ה' במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו", הכוונה או זה או זה, זה מזה נפרדים בעת במראה אליו אתודע, אינו שומע רק בחלום אדבר בו, בעת עיניו

עיניו סגורים. לא כן עבדי משה מה אל מה אדבר בו ומראה ולא בחידות שניהם יחד נפגשו אמירה ברורה ומראה זהירה.

והנה בקריעת ים סוף נאמר "ויראו" העם את ה' כי ראתה שמחה על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא, אבל קול השם בדברו לא זכו או לשמוע, אולם עתה שרצה הקב"ה להשמיעם הוד קולו ודברות קדשו, ה"י מתעטף במעסה עב הענן להתעלם מעין הרואים, וגוה יתחזק כח שמיעתם לקבל קול דברו החוצב להבת אש, וי"ש הנה אנכי בא אליך בעב הענן, ולא יזכו לראות ויו הוד שכינתו כאשר ראו בים סוף, וסעם הדבר למען "ישמע" העם בדברי עמך ר"ל, עתה יש צורך גדול בהשמיעה, ע"כ אתעלם מעינים לחזק כח שמיעתם.

מגלת רות

הגאון מו"ה אהרן לעווין נר"ו אבד"ק רישא והגליל

אמר ר' יוסי ג' הן שבא יצרן לחקשן ונודדיו עליו כאו"א בשבועה ואלה הן יוסף דוד ובוועז, יוסף דכתיב (בראשית ל"ט) ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלקים (ואלקים היינו שבועה נשבע ליצרו שאינו חוטא) דוד שנא' (שמואל א' כ"ו) ויאמר דוד חי ה' כי אם ה' יגפנו, בועז שנא' (רות ג') חי ה' שכבי עד הבוקר (מד"ר רות מ"ו)

שלש הנה הסבות אשר בגללן קשה לאדם לעמוד בנסיון ויפול למעמים ברשת היצה"ר לעשות דברים אשר לא יעשו א) המסיבה הרעה, הן בהיות האדם במסבה רעה ונשחתה, מוקף מאנשים ההולכים כל היום אחרי תאות לבם ועושים המומתה, או יחלש בקרבו כח ההתגברות על עצמו וכאשר יבא לידי נסיון לא יוכל עמוד ויכשל ואשם, ומפאת זה הזהירה התורה כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו כו' כלומר שיוהרו שהמסבה הרעה והנשחתה אשר סביב סביב להם לא תפעול עליהם לרעה ולא תהי' להם למוקש, ב) המצב הגבוה בחיים, כי האדם הקטן במעלה אם גם רוח היצה"ר תעלה עליו יחדל מלחטוא, יבוש ויפחד מפני דבת הרואים אשר יתנוהו לשמצה, אמנם מי שהוא עומד במצב גבוה הגבה למעלה, ובידו הכח והעוז והממשלה הוא ילבוש גאה וגאון, ויחשוב בנפשו אני ואפסי עוד, ולכן לא ישים לבו לדבת המלעיגים ויעשה כטוב בעיניו ללכת אחרי תאות נפשו ושרירות לבו, ג) ההתבודדות, אם האדם הוא מושגת ונראה מאחריים, אז גם אם יתגבר יצרו בקרבו, ילחום בכל עוז נגדו, כי חס הוא על כבודו שלא יתחלל, אמנם בהיותו מתבודד הרחק מאנשים באין וראה, אז אם תקד ותבער בו אש התאווה ויבא לידי נסיון קשה לו לעמוד

לעמוד על נפשו ולהתנגד לעצת יצרו הרע אשר ידבר אליו בשפת חלקות, עשה כחפצי ואיש לא ידע אותך ויפול ברשתו, ואחול ואל תהי רשע בפני עצמך, כלומר גם בהיותך בפני עצמך באין רואה אותך, גם אז לא תהי רשע ונעים ומירות ישראל אמר (תהלים ק"א) אתה ה' אתם לבכי בקרב ביתי גם כשאני בכתי לעצמי אני הולך משרים

והנה הציג לפנינו בעל המאמר שהבאנו שלשה אנשים אשר בכל אחד מהם היתה נמצאת אחת משלש הסבות אשר חשבנו המביאות את האדם לידי חטא, ועכ"ז בבואם לידי נסיון עמדו בצדקתן, הסבה הראשונה, המסיבה הרעה היתה נמצאת ביוסף, כי ה' עבד בבית אדון נשחת וגם בכלל כל הארץ היתה נשחתה, ועכ"ז בבואו לידי נסיון התאזר חיל והתגבר על יצרו ויכול לו, הסבה השני, המצב הגבוה בחיים, היתה נמצאת בדוד, כי מ' כמוהו התנשא עוד למעלה ראש בהיותו מלך ישראל, ומי זה ה' מרהיב בנפשו עוז להגיד לו את אשר יעשה, ועכ"ז בבוא יצרו להסיתו לעשות דבר אשר לא כדת הנה התקומם נגדו והפר מזימותו, והסבה השלישית, ההתבודדות היתה נמצא בכועז, כי הוא ה' בשדה הרחוק מאדם רב וגם ה' המעשה באישון לילה בעת אשר בני אדם יניחו על משכבותם ואין רואה את הנעשה, ועכ"ז לא יכול יצרו להסיתו, ושלשה איתני ארץ אלה ה' גם למופת לכל הדורות, מהם ילמדו וכן יעשו ללכת בעקבותיהם ולעשות כמעשיהם.

נ ש א

הגאון מ"ה זאב וואלף טאננענבוים זצ"ל ווערפעלעט

ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום. הנה רבותינו ז"ל החליטו באמרו: הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב (מד"ר בראשית) והוא בעוכרנו יותר משאר האומות, כי הוא מקנא בגדולת ישראל יותר משאר האומות זולתו, כי המה יודעים ומכירים בהם בישראל כי להם יאתה יתרת הכבוד והגדולה להיותם נבדלים מכל עם ולשון ובהם בחר ה' להיות לו לעם סגולה חבל נחלתו, אבל עשיו אמר, יאמר בלבו הלא כלנו בני איש אחד נחנו, אחים מבטן אמנו, אב אחד לכלנו, מהראוי אפוא להיות שוה משה אחד כאחד חלק כחלק יאכלו, ויש לקרב הדבר ע"ד דמיון אם מלך ב"ו מושיט שרביט הזהב לחלוק גדולה וכבוד לאיש חכם רום המעלה כליל המדעים והוא ממשפחת אפרתים אנשי השם, איש זה אין קנאים פוגעים בו לקנאות בגדולתו, כי הכל מודים שראוי הוא לכך אם מפאת שלמות עצמותו, אם עבור רום מקור מחצבתו אבל אם איש המוני שפל הערך מצא חן בעיני המלך וחפץ ביקרו לגדלו ולגשאו למעלה ראש, הלא

הלא רבים המה המתקנאים בגדולת האיש הזה, ויחתרו עליו עלילות דברים למצוא עונו לשנוא למען הורד כבוד גאונו, וזשאה"כ בגמר ברכת כהנים, ישא ה' פניו אליך, הרצון כי הקב"ה יריק עליהם ברכתו, אף אם אינם ראויים ותכאים, יקבלו ברכתם לפנים משוע"ד מצד נשיאות פנים, אולם אל תדאגו ואל יעלה מורך בלבכם כי בהיות כן מתקוממים נגדכם אנשי ריב ומדון להשפיל כבודכם, ע"כ גמר אומר, "וישם לך שלום" כי הקב"ה ישא לנו פנים, גם בזה להתנהג עמנו כמדת טובו לפנים משוע"ד שלא יעלה על לב אדם להתקנאות בנו, רק ישפות עלינו שפעת שלומו לטוב לנו כל הימים להחיותנו כהיום הזה.

בהעלתך

הגאון מרה כלב פייבל שלעזינגער זצ"ל טאפאלטשאן [עם תוספת נוסך מהעורך]

במדרש כיון שנתקשה משה במעשה המנורה א"ל הקב"ה טול כבר זהב והשליכיהו לאור והוציאהו והיא מעצמה נעשית לכך הוא אומר מקשה תיעשה מלא יו"ד כתיב, כלומר מעצמה תיעשה (רבה במדבר פט"ו) כמו כל מאורי אור כפי רב עזו עצמות המאור, יגדלו קרני אור הנשלחים ממנו, כן גם מאור נפש, האדם יבהיקו קרני אורו תוך גוף האדם כפי עצמותו, האיש אשר נפשו רוממה, ברב עוזה חפץ ענני אופל החומר וקרני' -- כחתי' וכשרונותי' הנשגבות אל תוכו יתפלו עדי יכיר וידע כי אך היא-הנפש-עצמותו האמתית, והגוף רק ככתנות עור על אור יקרותי', ואשר נפשו בשפל מצב המעלה כפי ערך חולשת מאור נפשו, כן יחלשו גם קרני' כחותי' המתפשטים ממנה, עד כי האיש ההמוני אשר נפשו טכועה במצולי החומריות, כל רגש נפשי והתעוררות, רוחני לא יופיע עוד בקרבו עד כי יחשוב את חומרו לעצמותו, וכל שאיפת רוחו חפצו ומגמתו הוא רק למלא מחסוריו הגופנים וכל רגשותיו הם רק רגשי הכרס והקיבה באשר למועט בינתו אך זה כל האדם.

ותעודת האדם השלם להעלות נציצי אור משפל הארציות עד רום שחקים, וקרני אור נפשו יפלו ויעברו מסכי חומרו להוסיף בקרבו גוה זיו רגשותי' חזקות ובהירות, ולא ישית לב אל מחסור חומרו, כ"א אל מחסורי נפשו, כי לה משפט הבכורה, באשר רק היא עצמותו האמתית, והגוף רק שמלתה לעורה, יחיש וירגיש ביקר נפשו, מנורה הטהורה ולהעיר בוהר שלמותו.

אמנם כן מן היום אשר נגרש האדם מג"ע ונגזר עליו בסבת חטאו לאכול את לחמו בזעת אפיים, רבים המה הטרדות אשר יעכבוהו

יעבדוהו יעצרוהו להשיג את התכלית הנרצה לשלמות נפשו כי מחשבותיו ורעיוניו ישוטטו בסבך הדאגות לאמר: מאין יבא עוזי לכלכל את ביתי? עד כי יכהו קרני אור נפשו מהאיר מחשבתו וכחותי השכליות ורגשותי הרחניות ויעפו תחת המון רגשי הגוף ותכונותיו החומריות

אולם אם ישכיל האדם לשים מתג ורסן לתשוקותיו הגופניות להיות מסתפק ושמת בחלקו אשר חלק לו השם יתבי או לא תכבד עליו העבודה להשיג צרכי החיים כי הדאגות והתלאות אך מעטות תהיינה ולא יפריעו אותו מעבודתו בהשלמת נפשו ורק יען כי האדם באשר הוא אדם חומד ומתאוה להשיג יותר מהכרחי ויררן מאין הפיגות אחרי דברים המותרים לכן ילאו כחותיו ותכונותיו עליו עבודתו להשלים ותכונת נפשו בימי חייו חלדו.

וזה ביאור המדרש נושא דרושנו נתקשה משה במעשה המנורה, נתקשה ונצטער בדבר שלמות הנפש להיות שמחשבות אדם ותחבולותיו גבוכות תמיד מפגעי הזמן וממקריו ומחסורו יאלצנו יומם ולילה מאין הפוגות לבקש צרכי גופו איכ כמעט מן הנמנע הוא לו לעלות על סולם השלמות ברום המדרגה אל הקצה טול הכר זהב והשליכוהו לאש, כלומר אל יפלו פניך עבדו כי תנאי יש בובר ובתנאי זה תהי הנפש זכה וברה מנורה הטהורה תאירה באור פני עליון טול ככר זהב והשליכוהו לאש להפסד וכליון למען יראו וידעו כי ריבוי הזהב הוא הגל וריק אין בו מועיל כי כל זמן שהם רודפים להשיג אוצרות זהב איא להם לעלות על רום פסגם השלמות אמנם אם מסתפקים בהכרחי ויהבילו את המותרות אזי יקל להם להגיע לשלמות הנפש והמנורה תיעשה מאלי.

ש ל ח

מסורה וראיתם את הארץ מה היא, ארבע מאות שקל כסף ביני ובינך מה היא (בראשית כ"ג) ומדת ימי מה היא (תהלים ל"ט) ואמר מה היא ויאמר זאת הארץ (זכריה ה')

אנו רואים שתי כתות במין האנושי כת אחת אוכרת כי הגשם והחומר הוא העיקר והממון יסודו של אושר האדם כי על ידו ישיג הגשם כל תענוגיו וכת האחרת אומרת כי טיבו של אדם ושיחו תוכנו ומהותו הוא העיקר ועל מיו יערך ערכו של אדם וזאת חורת המסורה וראיתם את הארץ מה היא כלומר הטיבו וראו הסגנין והרעיונות השולטים בארץ שתי גשים נושאות את הארץ כלומר שתי כתות מודדות ושוקלות ערכן של בני אדם כת אחת אומרת שקל כסף ביני ובינך מה היא כי האדם נערך עפ"י שקל כסף

שימצא באמתחתו המעט היא אם רב, ולפיהן יהי ערכו ולעמדתו כת האחרת אומרת מדת ימי מה היא שערכו של אדם נמדד לפי מדת ימיו וכפי המדה אשר נתן לימיו ככה יקר או יגרע מערכו, ואמר כי זאת היא האיסה אשר בה יאחו אדם דרכו והיא כת של דוד הע"ה, ודברי המסורה מזוקקים.

הרב תשב"י נר"ו

דורש לפרכים

כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא שנא' ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר.

כשם שמוטל על כל איש ישראל: להשלים עצמו ולעלות מעלה מעלה כן מוטל עליו תפקיד ראשי ועיקרי לחנך בניו ובנותיו לרוח והיהדות המסורתית. לנהל ביתו על פי המסורה העתיקה כי לא זהו העיקר שיהי' הוא — האב — יהודי נאמן מסור לעמו ועדתו, וביתו יתגהג לפי רוח הזמן בכל הנימוסים הזמנים. וכן לא זהו העיקר שיהי' האב מהעולם הישן — כמו שמכניס אותם הנאורים — ובניו יסתגלו לרוח דור החדש, העיקר הוא לפקוח בעינא פקחא גם על בניו, אשר גם הם יגדלו ברגשי דתיים ולהסתגל גם אותם להיותם לוחמים מלחמת — הדת הלא קשורים הם חייו לחיי בניו בקשר תמיד קשר בלתי-נפסק.

המסתכל בעין בוחנת בתנועת חיים היהדות, מכיר הוא לסרקים תכופות מאד, איזה הבדל מורגש מתלבט בין איש לביתו, כי בעוד שהוא עוד איש דתי קיצוני מסור בהתלהבות לכל שיטה דתית, מקפיד על קיצו של יוד, ומוכן הוא להקריב קרבנות נפשיות על מזבח הדת, הלך ביתו היא אחרת לגמרי, לא ישית לב על תהלוכות ביתו אם הוא לפי רוח הדת והמסורה, ובלבד שיהי' מתאים לרוח הזמן המודרני, והשקפה מוסרית זו יש להעמיס במקדא קודש (ויקרא כ"ז) "ואיש כי יקדיש" אם אדם רוצה להקדיש עצמו ולהתנהג בפרישות יתרה, עליו להשגיח את ביתו קודש לה" אינו יוצא ידי חובתו בזה שהוא בעצמו יתלהב בעבודת ה', ובביתו תהי' הנהגה מיוחדת, אמנם ישתדל ועיניו יהי' צופות על תהלוכות ביתו שיהי' עמ"י דת תוה"ק —

תורת החינוך איננה מצוה פרטית, מצוה בין המצוות, הוא יסוד כל היסודות, היא מצוה בת ענפים הרבה, ורבת השרשים, אשר בהעדרה מורגש חסרונה, איזה שבח מגיע לאילן טוב ששירותיו מרובין העיקר שיהי' גם סירותיו כמותו, והמליצו בזה בנעים זמירות ישראל ה' משמים השקיף על "בני" אדם לראות אם הבנים גם הם מסוגלים לדרוש את אלקים ואו"ל: **האי מאן דבעי למיהוי חסידא לקיים מילי דאבות חסיד לא מתקרי זה שמתנהג עצמו בחסידות**

בחסידות — כי ידעונו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו — זהו הסבה הראשית אשר עברה כדאי להקרא בשם חסיד — האי מאן דבעי למיהוי חסידא. חסיד אמתי עליו לקיים „מילי דאבות“ דברים המוטלים על האב להדריך בניו בדרך הישר וללמדם פרק בחיי היהודים ורק אז השם חסיד הולמתו —

ברם אמרו: כי מלבד מהתענוג הרוחני תענוג נצחיי המגיע לאב אם בניו מתאימים לרוח ישראל ומחזיקים בתורת משה ולא נפסק חבל הדת ממשפחתו. מלבד זה עוד מעלה רוחנית הוא לו כשבניו הולכים בעקבו ואוחזים מעשה אבותיהם בידיהם, כי על ידם מוכן הוא לעלות במעלות הקודש ממדרגה למדרגה גם במותו כמו בחייו, כ"פ ויצו את שלמה בנו לאמר אנכי „הולך“ הנגר בבחינת הולך גם כשאלך בדרך כל „הארץ“ אמנם הדבר תלוי בכ „וחוקת והיית לאיש“ ועל ירך אגיע לגפי מרומים גם במותי —

כמובן כשהאדם יחדור בעומק הדבר לא בסקירה שטחית כי אם בהסתכלות עמוקה יוכח איזה חלק גדול חלק חשוב יש לו בדור העתיד הצעיר הזה המסתגף בנפשו תפנימים בכל עורקי חיותו ממה שלמד אצל אביו, ברשם עמוק נתרשם במוחו וזכרונות מלקחיו ממילי דאבות מרעיונות מוסרית שהושפע ממנו והרי הוא גדל בחרדת קודש ובמדה בלתי — ועומה ימצא מהגטיעות שנטע בלבבות בניו ובנותיו —

וזהו כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא כלומר כל איש ישראל יש לו חלק חשוב בעולם הבא בדור העתיד, לפני חיי ההיום קשורים בדור העתיד הבא אחריו, ועליו להשגיח בהשגחה מרובה על החלק הזה, כי אם ועמך „כלם“ צדיקים האיש וגם בניו — אזי „לעולם“ ירשו ארץ זאת אומרת גם אחר תקופת חיינו גם במותו ירשו ארץ ע"י בניו „נצר מטעי“ אם גם הנצורות והנטועות הם מעשה ידי להתפאר.

ליבוש בער האלפערט מבארשע

לנשואין

שמח תשמח רעים אהובים כשמחך יצריך בגן עדן מקדם. הנה בדור ההתפוכות הלזה הנערים אשר נעורים מתורה ומצות בניס לא אמין בם, כשיגיעו לשלשים או לארבעים שנה איש כגבורתו לוקחים נשים בחופה וקידושין... כי מקודם לא היו להם פנאי לחזור אחר אבידתם, גם יום חתונתם חוגגים רק כשעה קטנה מאפס הפנאי, כי הדרך (האכצייטסרייזע) ירם לנגדם להשביע את נפשם השוקקה מכל מחמדי תבל מארבע כנסות הארץ למלא תאות לבם מכל תועבות אשר לא ימצא רק בארץ רחוקה מפורים הון רב לנסיעה כזו, לעומת זה מקמצים מהפרס מאלה העושים עבודת הקו"ץ בקהלתם עד קצה האחרון, וכן לשאר דברים טובים מעניי מרודים אשר אוכלים לחם דמעה לפני לחמם חבא אנחותם ונונעים להאציל

מברכתם עליהם. טוב טוב להם כי ההון רב אשר מפזרים להוצאת כאלה חוטאים בממונם. יתנו לצדקה לעניים מרודים אלמנות ויתומים. וזה שאנו אומרים לחתן ולכלה ביום חופתם: שמח תשמח רעים אוהבים כשמחך יצריך. בביע מסרם (בכל אדם ימצא כח מאדם וחיה) אדם וחיה לא עשו האכזריסטריזע. גם המה בביתם ישמחו בסגל חברת רעים אהבת דודים ולא יסעו בארץ רחוקה במדינת זרים. או יצליחו במפעליהם הון ועושר בביתם וזווגם יעלה יפה.

ארגז מכתבים

גשנה שפיר קאמרת יפה שאלת ובעתו שאלת מי יאכילנו בשר? ותוכן שאלתך הוא מדוע לא ינקרו בזמננו אלה בשר האחוריים אשר רבו ככלו בשר דשן ושמן ונמכר לנכרים בזול. ואנחנו עומדים בשיגים קהות מעצמות יבשות. האמנם שהגיקור הוא טרחה יתירה ויגיעה רבה. מה בכך לא נתגה תורה למלאכי השרת ודרויל יגיע כפך כי תאכל זה הרואה טריפה לעצמו וכו'. וכו'. אמנם אל תדמה בנפשך כי תעמידני לחצי המטרה הלא ידעת מאז תכונת נפשי כי לא אבקש לילך בגדולות ובנפלאות ממני. אם לבך נוקטך עשה אתה כחכמתך חפן לדרוש את פי גאוננו ועשית עמי הדבר אשר יורוך.

ודבר זה הואיל ואתא לידן אימא בה מילתא מה ששמעתי לבאר בדרך צחות מדוע מיאן המלאך אשר התאבק עם יעקב אע"ה להגיד שמו אשר יקראו לו. הלא זכות ה' לו אם שמו יהי נקוב בתורת משה לשמו ולזכרו עדי עד אמנם המלאך צפה על דורות העתידים וגוכח לדעת אם כי לא עשה בשעתו שום שמץ עולה במה שנגע בכף. וך יעקב כי לא גאסר עבדו רק גיד הנשה ואין בגידין בנותן טעם ומי יחוש ע"ז. אולם באחרית הימים עבור חומר איסורו וטרחה יתירה אשר יש בנקירתו ימשכו ידם מלאכול בשר האחוריים. וגברת הבית אשר טפלי תלוי בה בעת תבקר הבשר אשר הביאו לה מן המקולין ותמצא עצמות וגידין ובשר אין עליהם. או תקרא בקול מר צורח: מה אתן מזה לפני ב"ב ולפני האורחים הקרואים לסעוד על שלחני. ובחמה שפוכה תשאל את בעלה מדוע לא שאלת שיתנו לך משופרא דשופרי היינו בשר עב אשר בחלק אחוריים שאוכל לעשות צלי קדר כאות נפשי. אף הוא ישוב אמריו לה הלא תדע רעיתי כי אסור לנו לאכול בשר האחוריים על כי נגע המלאך בירך יעקב בגיד הנשה. אז תעל חמתה עד להשחית ובפה מלא תחל לקלל את המלאך עם הוריו אשר ילדהו. וכל קללות איוב בעת קלל את יומו יהי מעסים לקלל המלאך אשר גרם לכל הצרה הזאת. עובר ישראל! מכלה ממון ישראל! יאבד יום אשר נולד בו ועוד ועוד — ואם יתפרסם שמו בתורה והי' בעת תקרא האשה בספר צאנה וראנה פרשתו יש לחוש אולי תפגע בשעה אשר זועם ה' כמו שכיון בלעם ויחקימו הקללות בו וידחה ממשמרתו לעד לדורי דורות. לכן העלים שמו למען לא תדבק בו קללת נשים.

ברכת החג לחותמנו וקוראנו

המערכת מתכבדת להביע ברכת מזל-טוב לכבוד הב' כהלכה וכל מרכבה
החורג בחורי התורה שלשלת היוחסין מגזע תרשימים כמות מרה יואל
אשכנזי שליט"א מק"ק גראסווארזין לארושיו יהודי שווגו יעלה יפה
יפה ויהי קשר של קיימא זו תורה זו שכרה.

הנני להריק ברכתי מזל-טוב להב' המרומם חרש יודי
ירוש וכר' כש"ת מרה הלל שטאקהאמער די מק"ק שימלוי לאורזיו
יפה ושווגו שיזכה לכנות בית נאמן בישראל בית נכון וביצוי ותכרך ממשון
הברכות עד בלי די

ברכת מזל-טוב להני יודי רבנן היה הרה"ג וכר' מרה צלזר אנשיל
יודא מיללער שליט"א אבד"ק פעטראוועני תע"א ומענהו הרה"ג וכר' מרה
יוסף צבי האלפערט שליט"א אבד"ק שאמקוט תע"א ליום כלילת בניהם
יה"ר שווגם יעלו יפות ויהי גועם ה' עליהם ויתברכו בכל מעשי ידיהם.

העורך

מזל-טוב וגדיא יאה יעלה ויבא על ראש האז גברא ייקרא
היה החורג להלכה כלי מלא ברכה איש חמדות רב מהנות ידיו
רב לו במפלוגא דאורייתא חרש יודי מגזע תרשימים שכן טפארים
כש"ת מרה אהרן צבי בריסק נ"י בן אדמו"ר הגה"צ אהד"ק טאשנאד
שליט"א לארושיו ולרגלי התקבלותו לאבד"ק משעקע יצ"ו ויה"ר
שווגו יעלה יפה ויזכה להתכרך ממשון קדשו מן השמים בברכת שלום
וחיים כאוות ידידו הק' יוסף אלי' שלעזינגער מנאנני

בשורת ספר חדש!

ספר איגרות סופרים כולל שני מאות וחמשים מכתבים מיריבו
הגאון ר' עקיבא איגר זצ"ל רבינו משה סופר זצ"ל (בעל החתם סופר)
והגאון ר' אברהם שמואל בנימין סופר (בעל כתב סופר) ומשון
הגאון ר' שמחה בונם סופר (בעל שבט סופר) ומהגאון ר' שמעון
סופר אבד"ק קראקא ומגדולי דורם בענייני העומדים ברומי של עולם
עם 20 תמונות וציורים וכמה מכתבים בדמותם כמו שהם בכתב ידם
ממש מעשה פוטוגרפיא עם הערות יקרות וסיפורים נמלאים יגדולי
הצדיקים נערכים ע"י הרב ר' שלמה סופר שליט"א אבד"ק בערעגסאן
יע"א הספר מחזיק לערך 400 עמודים נדפס על נייר עב ברכ יופי
והדר והוא שוה לכל נפש לקרות בו וללמוד מוסר משיחת חילין
של גדולי ישראל. מכורך בכריכה מהודרה עד מאד להשיגו אצל
בית מסחר ספרים של אשר ראזענצווייג קלוזש-קלויזענבורג (איינגעפ
הויז) ספרים גראסאהאנדלונג אונד טלית מאבריקס נייעוועלאנצ עוגראס
אונד ענדשטאיל : געגרינדעט 1890

Anton Rozenzweig CLUJ-KOLOZSVÁR P. Mihai Viteazul 37-38

וגם להשיגו אצל בית מסחר ספרים של המערכת:

בבית מסחר הספרים של משה לעזער הועדין

יכולים להשיג כל מיני ספרים מסכת יחידות יו"ד ש"ע א"ח
משניות חקים וכו' במחירים נמוכים מאד

Mozes Lasar HUEDIN Romania.

ספרים שהגיעו להמערכת

יקרא דחיי כולל יותר מאלף וחמש מאות זכרונות מרבנים גאונים וצדיקים
מזרחות ראשונים עד היום וזה זמן ושנת פטירתם ע"פ א"ב ממקורים
מדויקים מאת הרב אפרים לאנדא רב בבקארעשט מחירו 40 לעי

Rabin Efraim Landau BUCUREȘTI IV. Str. Traian 24.

מודעה

הנני לאור ספר הנחמד שאלות ותשובות **קרן לדוד** חלק
אורה חיים גדול בכמות ובאיכות מכ"ק אדמו"ר הגה"צ וכו' מסאטמאר וצ"ל
האה גדולים ואשריה ונבונים ויהללה מחירו שני מאות לעי בלתי
מכור ומכור 225 לעי ובערך זה במסך שאר ארצות חוץ הוצאות
הנני דואר להשיג על האדרעסע.

Rabbi J. Grünwald SATU-MARE

באוגאדן על האדרעסע: Moskowitz Bernát MAKÓ Béke u. 6.
בטשענאיי על האדרעסע Grünwald E. bei B. Teichman MUKACEVO

כנסת ישראל על פרקי אבות

פרק חמשי מאסף גדול ביאורים ודרושים נחמדים על כל משנה וכבר יצא
להרב המחבר מנוסח בעולם בחלקים הראשונים והדרשנים מצאו בחבורי חמר
רב למלאכתם מלכת הקודש חברו הרב המגיד הדרשן המפורא מ"ה ישרא-
ל גאלדמאן בעיר גראסווארדיין רחוב סאנוא 19

גם הוציא לאור המחבר נ"י דרשות על מועדי השנה וכל מאורעות
החיים בלשון "אשכנז" חלק הראשון.

מודעה רבא לאורייתא שני ספרים נפתחים ספר תיקון אליעזר כולל
דרושים נחמדים בדברים בעתם על גשואין וברית מילה נחוצים לרבנים
דרשנים וספר משנה התלמוד המאסף שיטת ראשונים ואחרונים מכור
100 לעי.

עוד גשאר במספר מצומצם משנה התלמוד הכולל עשרים סוגי מאסף
דברי ראשונים ואחרונים ופוסקים מחירו 150 לעי מכור. ח"ב משנה התלמוד
על סוגי דע"א במלחמה ומסל"ת וגם שו"ת מלוקט מחשובות שונות עניני
מלחמה ודרשות למועדים מחירו 100 לעי מכור. ספר חזון ישעי' עה"ת
מלוקט ממגידים מפורסמים עם דרשות מחירו מכור 100 לעי המחיר
בשתלם למפרע

Jungreis Izaiä Primrabin ZERINDUL MARE v. Oradea Romania

מגד ירחים

יוצא לאור פעם אחת בחדש

מאסף חידושי תורה ע"ס הפרשיות ודברים בעתה
לגשואין ברית-מילה והספר ומיעדי ה' ובסוף הגליון
מדור מיוחד תוכו רצוף הודעות משובו של עולם
היהדות (בלשון אשכנז) ענינים נחוצים לחינוך הדת

מגד ירחים אינו פאן נק"אן אויך דאס אפציעללע
אונזערע דעם מחזיקי-הדת-פערצינעם טראנסילוואניעם:

העורך

יוסף חיים הכהן ווייס

סאטמאר תע"א (רומאניא).

מחירו לשנה: לרומאניא מארזים לעי לאמעריקא ב' דולרים
למשעכייא ארבעים כתרין ובזוך זה בשאר ארצות
מחיר מודעות כפי גודל השטח
מחברים השולחים לנו ספריהם יתפרסמו בהרחיק

Adresse:

הכתבת:

Red. Meged Jernuchim, Satu-Mare Romania

MEGED JERUCHIM

מודעה לרבים

לסבת מדור חדש אשר קנתה מקומה וזרחון הנכחי לא יכולתי ליתן מקום
לכל אלה חדית אשר נקבצו כאו להמערות כי צר המקום כהביל ואחט
הסליחה — ובכ"ז לא ימנעו מלהביא פרי עטם בפעם בפעם לעת יצא אך זאת
עתירתי שלא יהי' הסופר מאריך רק מאמרים קצרים קטני הכמות
מועט המחיק את המרובה ודליב

העורך

בית דפוס של מאיר לויב הירש סאטמארע (רומאניא)

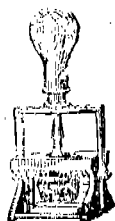
Druck von M. L. HIRSCH SATU-MARE Rumänien

דער יידישער פריינד

שבעת חרדי בשפה המדוברת מופיע בסערנאוויץ בעריכת הרב דניאל שטערנפעלד נ"י השבועון הזה מביא תועלת גדול להיהדות החרדית במדינה הוצאה לה כי עומד על המשמר ועובד בכמה מקצועות התורה בחוק הדת כשמירת שבת ושאר ענינים הנוגעים לחינוך דתינו הק' ועל כל יהודי חרד להיות מן החותמים והמסייעים להגשמת האורגאן הרשמי זה ולתמוכו ולסעדו. בחמר ורוח מחירו לשנה 400 לעי ובשאר ארצות 4 דוללאר. הכתבת:

„Der Jüdiser Freund“ CERNAUTI Piața Dacia 13. (Romania)

הכל הולך אחרי החתום! יעדער ווילל זעהן דיא אונטערע צייל

דיא אונטערשריפט דען שטעמפעל דעס אקטעס, בריעפעס א. ד. ג. איזט אלוץ אונבעדינגט יעדער אינטערעסירט אין שטעמפעל געשמאקאללען שטעמפעל אדער גומי האנד אונטערשריפט זיך צוא בעוארגען וואס בילליג ראש פינקט-ליך גור ביא מיר אין דען נייע איינגעריכטעטע שטאמפיג-ויען פאבריק צוא ערדייכען איזט. גומי מעסטינג שטעמפלען דאטום — טאשען שטעמפעל עטצי. צווארטע דיא אונטערשטיצונג דאס ג' יידישע פובליקום.

אכטונג אדרעססע: שלמה שמעי' פריעדמאן

„Rapid“ Fabrica de Stampile Satu-Mare, Str. Mih. Viteazul 21

איך ליעפערע אללערפיינסטע כשר וייפע וויא אויך האכפרימא פערשיעדענע טאלעט וייפען מיט זעהר בילליגע פרייזען ביטטע איין מוסטער פאסטפאקט צו פערלאנגען מיט נאנאהמע הכשר בייאגעלעגט.

יצחק יהודא פעלבערמן קראלי

„Colombo“ Works seifenfabrik CAREI-NAGYKÁROLY

„מגד ירחים“

קובצים שלמים, משנת תרפ"ו — פ"ז — פ"ח — נמצאים בבית המערכת. הומץ בהם יפנה אל המערכת. ואפשר להשיגו גם בחלוף ספרים.

בבית מסחר ספרים ספרות קלוזש (קלויזענבורג)

נמצאים למכירה בחמידות כל מיני ספרים חדשים גם ישנים סידורים מחזוריים טליתים ועטרות וכו' במהירים נמוכים מאוד

Librărie Safrut Cluj-Kolozsvár P. Mihai Viteazul

ב"ה שנה חמשית העורך: יוסף חיים הכהן ווייס סאטמאר תמוז תרס"ט

קרח

במדרש (רבה במדבר פ' י"ח) ויקח קרח ויחלק וידבר ויצו קרח אינו אומר אלא ויקח. מה לקח. לא לקח כלום אלא לבו נטלו וכח"א (איוב ט"ו) מה יקח לבך וכו'.

ארז"ל (יומא כ"ט) הרהורי עברה קשה מעברה. כי כבר כתבו הקדמונים שלשון "הולך" המוזכר לפעמים בשם מורה על הליכות השכל בעיון בהשכל ודעת (עיי' קידושין ר"ס האומר במשנה והלך וקדשה לעצמו ובגמרא שם) כי רק אז יתכן ליחס הפעולה על שם עושהו. אם נעשה בדעת ומזימה ודרך גבר בעלמא הדין לפלס מעגליו היטב בל ימערדו רגליו. אמנם כ"ז הוא במה שנוגע לעניני עוה"ז אכן נהפוך הוא במצות ה' אמר אדוננו החסיד (תהלים קי"ט) דרך מצותך אריץ וכו' ואמר חשתי ולא התמהמהתי לשמור מצותיך וכן אחז"ל (מד"ר נשא) כתיב ותמהר האשה ותרץ וכו' מלמד שכל מעשי צדיקים במהירות וכללל כילול לן מצוה שבא לידך אל תחמיצנה והחובה רובצת על האדם המחשב בדבר מצוה לעשותה להפחית לבת אש בקרבו ולא יגוז ולא ישקוט עד אשר יפיק זממו חיש מהר. כי זהו מטכסיסי היצר סוכן בו לאמור מה זו ריצה? ובוה הגדיל עליו עכ"ב. כי יתחמץ לבבו ויסיח דעתו, וכ"כ בדבר עברה יהי זריז ונשכר. ולא יתן מקום ליצר להשחית נפשו רק ימאן מיד ויחלים בדעתו מבלי לעבור ח"ו. ואז אף אם אח"ז יצרו מתגבר עליו, והבערה ללהב יצאה להחטיו. אין עונשו מרובה כמו אם הי' נבוכ בדעתו לחשוב מחשבות עד שגמר בדעתו לעשות נבלה. כי אז גדול עונו מנשוא. ואין לחפות עליו שיצרו תוקפו. והיטב אשר דברו ז"ל הרהורי עברה קשה מעברה כ"א נשאו לבו לחטוא אחר התבוננות והרהור הלב. ודאי ראוי לעונש גמור על שעשה מעשה העברה בדעת שלמה ונפש חסצה.

והנה רש"י ז"ל פ' בס' "בקר" וידע ה' את אשר לו. שהי' מתכוין לדחות שמה יחזרו בהם. והנה אם היו נותנים לב להשיב הי' הרחבת הזמן לטובתם. אולם נהפוך הוא כאשר באמת כל דבריו ללא הועיל ולא חזרו בהם. א"כ עוד נתגדל חטאם ע"י איחור הזמן כאמור. ומעתה יתכן לומר שזהו ממש המכוון בל' המדרש "לבו נטלו" ר"ל בכוונת והתבוננות הלב. ודא עקא. כי מעתה אין להפך בזכותו במה שהרהיב בנפשו לחלוק על משה עבד ה'.

העורך

ממהר"ם שייף זצ"ל

בפסוק בוקר וידע ה' את אשר לו וכו' וצ"ב מדוע המתין משה עד הבוקר? וי"ל עפ"י ש' והמן כורע גד. שהי' המן מגיד לכל אחד ואחד את מדרגתו

מדרגתו כי הצדיק גמור הנה מיד כשהשמים בבוקר הי' מוצא את העומר מן שלו אצל פתח ביתו בלי עמל ויגיעה ומי שהי' רשע עליו הי' לטרוח ללקוט בשדה נחתן למחנה רחוק הלאה מביתו והביגוני הי' מוצא את המן במקום ממוצע לא רחוק ולא קרוב ומעתה כל אדם הי' יודע איכותו וערכו באמצעות המן וז"ש מרע"ה לקרח ועדתו אתם אומרים כי כל העדה כלם קדושים נמתין עד הבוקר בעת שתרד המן ואז יודע ה' את אשר לו מי הוא הקדוש.

הגאון מו"ה שלמה קלוגער זצ"ל בראדי

שטוק ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב הנותן צדקה מממון שלו אשר רכש לו ביגיע כמו ובזיעת אפו צדקה כזאת לה יתר שאת מאיש הנותן צדקה מכסף אשר בא לידי במתנה בלי יגיעה, והנה כן התרומות ומעשרות של ישראל אשר נותנים מיגיעת כפיהם אחר שחרשו וזרעו וקצרו לוח יש חשיבות יותר מנתינת מעשר של הלויים אחר שהלויים לא עמלו בזה ורק השיגו אותה במתנה וא"כ נקל להם לתת לאחרים, ויען כי לפום צערא אגרא יחשבו הלויים שתרומת מעשר שלהם אשר יתנו לכהנים לא יחשב, ועל כן הרגיע ה' את רוחם והפיס את דעתם באמור להם ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב שיהי' נחשב כאלו נתתם את התרומה מגורן ומיקב שלכם ולא כמו שקבלתם את התבואה מאחרים בלי עמל ידיים.

חקת

הגאון מו"ה אברהם יונגרייז זצ"ל טשענגער

וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה עֲשֵׂה לְךָ שֵׁרֶף וְשִׁים אוֹתוֹ עַל נֹס וְהָיָה כָּל הַנֶּשֶׁךְ וְרֹאֵה אוֹתוֹ וְחָיָה וְכִי נָחַשׁ מִמִּית אוֹ נָחַשׁ מִחַיִּי אֵלָּא בּוֹמֵן שִׁישְׁרָאֵל מִסִּתְּכֵלִין כֻּלְּמִי מַעֲלָה וּמִשְׁעַבְדִּין אֶת לִבָּם לֵאבִיבָהֶם שְׂבִשְׁמִים הָיוּ מִתְרַפְּאִין וְאִם לֹא הָיוּ גִימּוּקִין (ר"ה פ"ג מ"ח) וְהָנָה רִשְׁי ז"ל בְּפִירוּשׁוֹ עֲהִית מִבֵּיא מֵאִמֶּר מִשְׁנָה זוּ כְּבוֹדָהּ וּמִבֵּיא עוֹד בְּאִיד בְּשֵׁם הַמִּדְרַשׁ (רבה פ"ט) עֲהִים וְהָיָה כָּל הַנֶּשֶׁךְ אִם כֻּלָּב אוֹ חֲמוֹר נוֹשְׁכוֹ הִי' נֹזֵק וְהוֹסִיף עוֹד מִדִּילִי לְבָאֵר כִּי לִכְךָ נֹאמַר כָּאֵן וְרֹאֵה רֹאִי בַעֲלָמָא מִשְׁאִכְ גַּבִּי נְשִׁיכַת הַנֶּחֱשׁ לְפִי שְׂמִמְהִירַת הַלֵּמִית נֹאמַר גַּבִּי וְהִבִּיט שְׁלֵא הִי' מִתְרַפָּא אִם מִבֵּיט בּוֹ כְּבוֹנוֹהֵּ הַהֶרֶגֶשׁ מִבּוֹאֵר דְּפִירוּשׁוֹ זֶה הוּא נֶגֶד מִשְׁנַתּוֹ הַגִּיל דְּשֵׁם מִבּוֹאֵר לְהִדְיָא דְּלֹא בִּהְבֵּטָה תִּלִּי מִלְתָּא כֻּלָּל.

וּלְתַרְץ רַבֵּי מֵאִיר עֵינֵינוּ רִשְׁי ז"ל גִּקְדִּים מֵה שְׁפִי הַמִּקְרָא קוֹדֶשׁ (שְׁמוּאֵל א' כ') כִּי אִמֶּר מִקְרָה הוּא בִּלְתִּי טְהוֹר כִּי לֹא טְהוֹר כְּפִילַת הַלְשׁוֹן בֹּא לַהֲרוֹת אוֹתָנוּ כִּי זֶה הָאִישׁ אֲשֶׁר בֵּעַת חֲצִי שְׂדֵי פִגְעוּ בּוֹ עוֹנֵשׁ מִמּוֹן אוֹ יִסּוּרֵי הַגּוֹף חוֹשֵׁב בִּלְבוֹ לֵאמֹר שְׁבִמְקָרָה בֹּא עֲלִי וְלֹא הֵשֵׁם שְׁלָחַם זֶה אוֹת כִּי לֹא טְהוֹר הוּא וְלֹא רוּחָן עוֹד מִצּוֹאָתוֹ אוֹלָם מִי שֶׁהִכִּיר וְהִבִּין כִּי הֵמָּה חֲצִי שְׂדֵי אֲשֶׁר יָרוּ עֲלֵי מִמְרוּמִים לַהֲתָם חֲטָאִים וּלְכַפֵּר פְּשָׁעִים טְהוֹר טְהוֹר יִקְרָא וְז"ש כִּי אִמֶּר מִקְרָה הוּא" הַפְּגָעִים וְעוֹנֵשִׁים בֹּאֵן בְּמִקְרָה אוֹ חֲדַע. כִּי לֹא טְהוֹר הוּא" הַנָּה

הנה יסורי שדי פעם יבואו בהסתר בתהלכות הטבע נחבאו ונעלמו מעין
הרואים. ופעם יבאו בגלוי בעליל לעין כל רואה דהיינו דרך גס ופלא,
עד כי כל רואיהם יכירו וידעו כי נשלחו ממרומים לכפר אשמים לשלם לאיש
כמפעלו להשיב כמדתו אל חיקו ואיש הנלבב ילבב גם בעת היסורין מעולותיו
המעטות הטבע יכירם ויאמר אודך ה' כי אנפת בי תשוב אפק ותנחמני יודה עלי
פשעיו וישוב אל ה' וירחמנו כי ירבה לסלוח. אולם איש בער לא ידע וכסיל
לא יבינם יתלם במרוץ הטבע זולת אם העונש יצא מגדרות הטבע או גם
הכסיל ישכיל ויבין ויבר לאשורו, הנה כי כן הבדל גדול בין העונשים כי אם
העונש בא בדרך מופת יוצא מגבול הטבעי וגם בעיני בעליו יפלא. אז יכירם
חיש קל מהרה כי מן השמים באו לא כן אב הם בתהלכות הטבע או לא ידע
להתבונן מעשה ה' רק אחר משמוש ופשוט במעשיו ואם ימצא עולתו בו או
אז יוכח לדעת הסבה שבעבורה פגעה בו יד ה'.

ומעתה מה מאד יובנו דברי רבנו רש"י כי באמת היסורים והפגעים המה וכן
לעורר את האדם שישעבד את לבו לאביו שבשמים כמאמר המשנה
הנוכח. אמנם לפי האמור סגולת היסורין חלוקים הם למיניהם. ולא כל אחין
שווין. כי יסורי הטבעי כמו נשיכת הגחש יען שהוא מצוי סגולתו רחוקה ולא
במהרה יתעורר לשוב לכן כתיב "והביט" ירבה להביט עד אשר יוכח לדעת כי
עונותיו ופשעיו המה בעוכריו וע"י נחש כדרך בעקבו. אולם והי' כל העונש
אם כלב או חמור נושכו אשר המה בטבע בני "וויבית" ונשכו והזיקו או "וויאח
אותו וחי". בראי קלה יבין הדבר לאשורו כי לא מקרה הוא וישוב אל ה'
וירחמנו וממחלתו ירפאהו. ודברי רבנו רש"י ז"ל מיוקקים.

בלק

מלקט עם הוספות העורך

ויעמוד מלאך ה' במשעול הכרמים יל"פ דו"ה גדול בא הכ' להשמיענו בזה
שעמו במשעול הכרמים דאיתא במד"ר וכו' ברש"י ז"ל מלאך של
ר'חמים ה' ובא לעורר זכותן של ישראל שלא תחול קללת אותו רשע עליהם
וכלפי מה שהעליו אומ"ה על יחוסן של בני באומרם אם בגופם שלטו
בנשותיהן לא כ"ש ולהכחיש דעותיהם עמד מלאך ה' במשעול הכרמים להורות
שאומה זו נמשלה לכרם ה' צבאות כמו שמצינו לרז"ל שדרשו ע"ה"פ (תהלים ס')
גפן ממצרים תסיע שבוכות נשים צדקניות יגאלו ממצרים וכו' הוא סמל
הקדושה כי נודע ממחקרי הטבע שכל אילני פירות מקבלים הרכבה זולת הגפן.
לכן נמשלה אשת חיל הצנועה במעשיה האוגדת פוחי' לבעלה לגפן כמאמר אשתך
כגפן פורי' והנה סוף מעשה במחשבה תחלה כי מחשבתו נכרת מתוך מעשיו
שעשה בסוף אשר זמם להחטיאם בונות כמו שנאמר בענין והבן.

ויפתח ה' את פי האתון. הנה פתיחת פי האתון הוא ענין סתום (עין
באוהה"ק שעמד בזה ומה שפי' בדג"נ לפי דרכו בקודש עיי'ש

דבריו כי נעמו) ונראה כי לאדם נחונה משפט הבכורה ויתרון על כל שאר ב"ח בכח המדבר, אשר בו אמנם כ"ז הוא אם שומר פיו ולשונו לתשמישי קדושה או הוא לו ליתרון, משא"כ אם מטמא את פיו בדברים אסורים או נמשל כבהמות נדמה, והנה בלעם רצה לקלל את ישראל בשאט נפש ולהשחית מתת אלקים, א"כ מותר האדם מן הבהמה אין ע"כ ויסתח ה' את פי האתון שגם האתון ראוי להיות אפוא מן המדברים כבלעם.

מלוקט

לא הביט עון ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו אמ"ל ההמשך עפ"י הידוע בשם הרה"ק ר"י מרוזין זי"ע בנעים זמירות ישראל (תהלים כ"ז) אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי, ואמר כי הנשמה נטראת יחידה והיא באה לאדם בשאלה, ואם חלילה פוגמים אותה הוי לי דין שואל וחייב אמנם בבעלים עמו הדין דפסור דהו"ל שאילה בבעלים וזה שהתחנן דוד המע"ה "אחת" הנשמה היחידה "שאלתי" מאת ה' היא אצלי בשאלה אותה אבקש "שבתי בבית ה'" והו"ל שאלה בבעלים ופסור וז"ש לא הביט עון ביעקב וכו' אין הקב"ה מביט על עונם להעונשם (עיי"ש ברש"י ז"ל) ומפרש והולך הטעם משום ה' אלקיו עמו והו"ל שאולה בבעלים ויש להנמיס זה גם בפי' (תהלים כ"ג) גם כי אלך בגי צלמות לא אירע רע, ומפ' הטעם כי אתה עמדי והו"ל שאלה בבעלים.

ליבוש בער האלפערט בארשא

פנחס

הגאון מו"ה חיים צבי מאנהיימער זצ"ל אונגוואר [עם הוספות] העורך

במדבר פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, בדין הוא שיטול שכרו, ויל"פ בהקדם ביאור נעים זמירות ישראל (תהלים ס"ב) אחת דבר אלהים שנים זו שמענו כי עוז לאלהים, ולך ה' החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו, דכבר חקרו בענין שכר ועונש, היינו שכר המיועד לאדם בעשותו אחת ממצות ה', ופרעון עונש בביטולה (כבמנחות מ"א דא"ל מלאכא לרב קטינא וכו' בעידן ריתחא וכו' ע"ש) דהוי לכאורה תרתי דסתרי אהדדי, דאם קיום המצוה הוי הכרחי, א"כ הדין נותן שלא יהא מתן שכר בצדה, ואם אינה הכרחי, א"כ מדוע אפוא יגיע עונש בביטולה אמנם האמת דמצות ה' כלם לעול על צוארנו נתנו, והמצווה עלינו בתוה"ק ע"צ הכרחי, כמאמרם וא"א בן חורין להבטל ממנו, וממילא פירוש עונשן הוא על קו המשפט והדין, עכ"ז השי"ת ברכ סגור מתחסד עמנו ליתן לנו שארית ותקות שכר פעולתינו, להחיותינו כהיום הזה, וז"ס הפ' "אחת" דבר אלהים, היינו מצוה "שנים" זו שמענו שכר ועונש, והוא ב' הפכים, והאמת הוא, כי "עוז לאלהים" ר"ל דהעונש הוא גל קו הדין, וממנו תוצאות כי לך ה' "החסד" מה שאתה תשלם לאיש כמעשהו, דהוא רק ע"צ חסד ורחמים.

ובכן נבא אל ביאור המדרש אשר לפנינו דנוע מרזל בהאי דינא דבוטל ארמית קנאין פוגעין בו. אם שהוא הלכה אבל אין מורין כן, ומשיטא דאין כאן עונש בביטול מצוה כזו וא"כ משונה מצוה זו מכל מצות שבתורה. והדר דינא המתן שכרה להיות על קו המשפט והזיין. והוה שרמו כאן דייקא "בדין" הוא שיטול שכרו והבן.

הגאון מו"ה ארי' ליבוש הלוי זצ"ל סטניסלאב

בפסוק יפקוד ה' אלהי הרוחות לכל בשר. איש על העדה אשר יצא למיניהם ואשר יבא לפניהם וכו' ולא תהי' עזת ה' כצאן אשר אין להם רועה לבאר מקראי קודש אלו נקדים דרז"ל (סנהדרין ז') לא תכירו פנים במשפט וי"א לא תכירוהו. אם הוא אוהבך רא"א לא תנכרהו. אם הוא שונאך (עיי' ברש"י ו"ל שם) יען שאהבתו או שנאתו תעור עיני שכלו להצדיק רשע או להרשיע צדיק בעבור גטית נפשו והתפעליותו כמאמרם ז"ל אהבה מקלקלת השורה שנהא מקלקלת השורה. כי האוהב גם השונא הם נפעלים, ונטית נפשם פועלת על משפט שכלם.

ובגלגל הויבר הוה הלכה מרווחת הוא (ביו"ד סי' רמ"ו ברמ"א) שמוטל על כל עדת מישראל לעשות פרנסה וסיפוק לכלכלת החכם מקופת הכללי. כדרז"ל והכהן הגדול מאחיו גדלוהו משל אחיו למען לא יצטרך לבריות. ואז יוכל להנהיג את העם בנחת על מבועי התורה והיראה. אף ישפוט מישרים בין איש לעמיתו. ולא ישא פני גבר. כי אם יעבוד צ"מ לקבל פרס. או יאלץ להחניף לרשע. ולטגור לאילי הכסף ויצא משפט מעוקל. וארז"ל (כתובות) מ"ד מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרונות ירסנה. אם דומה הדין למלך שא"צ לכלום יעמיד ארץ. ואם דומה לכהן שמחזר על הגרנות ירסנה. והנה ארז"ל נח שהי' צריך סעד לתומכו כתיב ב"י את האלהים התהלך נח. אברהם אע"ה שלא הי' צריך סעד נאמר התהלך לפני. והוה המכוון פה במאמרו יפקוד ה' וכו' "איש על העדה פ"י מנהיג כזה שיאזור חיל כאיש ויעמוד מעל לעדתו. שלא יצטרך לעור ומשען איש. וי"ש אשר יצא לפניהם" ואשר יבא לפניהם" כלומר שיצא ויבא לפניהם מבלי תמך וסעד מוולתו. ואמר שוב. ולא תהי' עזת ה' כצאן אשר אין להם רועה. ר"ל להם בעצמם. כמו הרועה צאן איננו שומרים ורועם רק גלל הנאה הבאה לו ע"י התעסקו עמהם. ככה יהי' משפט הרב העומד בראש העדה שאין לו פרס קבוע. הלא אך הנאת עצמו הוא דורש בכל פעולותיו. ורק אל שכרו חלף עבודתו עיניו נשואות. ותעודת הרב הוא להסיח דעתו מתועלת עצמו הפרטי. ולשים מגמתו רק לשחר טובת עמו הכללי. להפריח אשרם המדיני והמסורי. ואך אז יוכל להתאמץ ברוחו ולהיות תקיף בדעתו בכל עת מצא חפצי שמים. והוה שאל השי"ת למשה. קח לך את יהושע ב"נ איש אשר ירוח בו. ר"ל שיש לו אומץ-רוח ואינו נושא פנים לשום אדם. וראוי הוא לאותו איצטלא להיות בו כשרון. להלך כנגד רוחו של כאו"א.

מטות

הגאון מוה"ר אליעזר טרילינגר נ"ש זצ"ל

נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמך וצ"ב למה תלה מיתת מש"ר במלחמת מדין, ונ' בהקדם מרז"ל (סנהדרין ל"ט) א"ל האי מינא לר' אבא, אלהיכם כהן דכתיב ויקחו לי תרומה, כי קברי' למשה במאי טביל, וכ"ת במיא, והכתיב מי מדר בשעלו מים, א"ל בנורא טביל דכתיב כי הנה באש יבא וכו', ומי סלקא טבילותא בנורא, א"ל אדרבה עיקר טבילותא בנורא הוא דכתיב כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר וכו', וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים, גם ארז"ל (במדרש מובא ב"א ערך משה ואהרן) דמש"ר קיבל פיוס על מיתתו שהבטיחו הקב"ה בשעת מיתתו של אהרן שהוא בעצמו יתעסק בקבורתו, ומעתה י"ל דזהו שרמז לו הקב"ה לאשר שרצה להודיע ענין מיתתו, ואחר תאסף אל עמך, וכדי שלא יצטער אותו הצדיק באופן הבטחת קבורתו (כמו שמצינו גבי יעקב אע"ה כי גם לאחר כל הבטחות וירא יעקב, שמא יגרום הווא"א) ויקשה לשאול וכי סלקא טבילה בנורא, ולהפסיד דעתו הקדים לצוות נקמת בני' במדין, ושם הראה לנו לדעת, עינינו ליבון וכי שפיר סלקא טבילה בנורא, ובוה יהי' נח ושקט דעתו של מש"ר ע"ה.

הגאון מו"ה שמואל ראזענבערג זצ"ל אונסדארף

מסורה כלנו בני איש אחד, נחננו, נחננו, נעבור חלוצים נחנו פשענו ומרינו, חז"ל הפליגו במעלות השלום, באמרו אלמלי ה' ישראל באגודה א' אין אומה ולשון שולטת בהם כנ', חבור עצבים אפרים הנח לו, חילו של אחאב היו יורדים למלחמה ונוצחים לפי שלא ה' דלטורין ביניהם וזאת תורת המסורה אם "כלנו בני איש א' נחננו" בלב א' ובאגודה אחת, אז "נחנו נעבור חלוצים" לעמוד נגד מנגדנו, אף אם "נחנו פשענו ומרינו" לא ישלטו בנו ידי זרים, לכלותינו כי בטחוננו חזק על גודל מעלת האחדות והשלום.

מסעי

הגאון מו"ה אשר אנשיל יודא מיללער שליט"א אבדק"ק פעטראזשעני ולא חסב נחלה לבני' ממטה אל מטה כי איש בנחלת מטה אבותיו ידבקו בני' יל"פ ע"ד צחות מוסרי, דהנה עינינו הרואות בחיי היהודים שבעוד שהאבות עוד מחזיקים בתורת ה' מתנהגים בדרכי היהדות, הבנים רוח אחרת עמהם עוזבים אמונתם וחזרת אבותיהם ודת היהדות בעיניהם כקוץ מכאיב וכסלון ממאיר, וביותר מצוי המכשלה הזאת אצל עשירי עם כאשר השגו חיל כמאמר הנביא שבעה וירם לבם על כן שכחני, ורעיון מוסרי זה יש להעמים בדברי רז"ל (ב"ק צ"ז) מטבע של ירושלים ה' דוד, ושלמה מצד אחד וכו', מטבע הוא סמל העושר והיקרו לנו שהעושר לא הניע את לבבם, להטות מדרך הטוב ולעזוב הדרך

הדרך אשר דרכו בה אבותיהם, לא הטה לב הבן מלב האב שהאב יעמוד בצד זה היינו צד היהדות והבן בצד אחר צד הכפירה ח"ו אלא "דון ושלמה" האב והבן עמדו שניהם מצד אחד ובלב אחד לאביהם שבשמים וז"ש ולא תסוב "נחלה" היינו העשירות אשר ינחלו מאבותיהם לא תסובב להם שינטו "מטה אל מטה" ירצה מנטי הטובה אשר אחזו בה אבותיהם לגטי אחרת אשר לא כדת של תורה ויהדות ח"ו כי איש בנחלת מטה אבותיו ידבקו בניי שיהיו אחזים מעשה אבותיהם בידיהם.

דורש לפרקים

הנעור בלילה והמהלך בדרך יחידי וממנה לבו לבטלה הרי זה מחזיב הנמשו (אבות פרק ג' משנה ד')

הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב, זהו חותם הטבע בנשמת האומה הישראלית היהודי, אף בדרך נדידותו במקל-הנודד בגלות-האופל שואף בכל זמנים להבדל את עצמו מנימוסי העמים ומחוקותיהם יודע הוא ערכו בתור "עם סגולה" וכי בהתערבותו עם עמי הארצות אשר בתוכם הנהגן מסתחח, תאבדו ערכו ולמרות כל גלי התלאות ותהפוכות החיים שעברו עליו במשך גלותו, עמד איתן מוצק בדתו, ובשאיפה זו עבר על כל משבר קשה בור נצחון, התקפה בעד העתיד תעודדהו זהרורי-תקות נמלאים כל חדרי לבו, ורוח חדש מפעם בקרבו, ובאופן זה חי היהודי בתקופות שונות, ועל כל גל וגל שעבר עליו נענה לו ראשו, גם הסוד של "הצדקת הדין" לא נמסר אלא במתנה ליהודים, "כל מה דעביר רומנא לטב עביר" זהו טיפוס היהודי האדוק הנאמן בדעותיו הישירות.

אמנם ימים חלפו ועברו, ועמהם גם האנשים מהדור הישן ופה מתחילה תקיפה חדשה אין עוד היהודי הנאמן הזה, ובמקומו כת המתחדשים הולכי קדומה צועדים בצעדי ענקים נגד כל רוח חדש המנסר בעולם המודרני, שאיפתם הוא אחרת, לחקות מעשה הגוים, ולהיות עם בין העמים כמותם. לפי השערותם כל מה שסובלים היהודים בגלותם הוא איפוא רק מפני שהם מובדלים ומופרשים משאר העמים, ואלמלי היו היהודים כאחד מהם, כלומר מהגוים אשר מסביבו, אזי מצב קיומו תשחנה לטובה, וכשהם חוזרים לדעת למה כה נרדפת הוא האומה הישראלית? המה באים לידי החלטה ברורה, אין זה כי אם בעבור שמושבים ידיהם מכל דבר, וכל עצם מטרתם להתפרד מהם, וכל מגמתם להיות בודדים מרושעים, באפנם המיוחדת להם, וזהו הגורם הראשי אשר בעבורה מתכוננים להשמידה, וכשהוא בא לידי מסקנא זו הוא מנתק חבלי הדת מעליו, נהי' ככל הגוים אשר סביבותנו ונלך עמהם שלוני-זרוע בלי הבדל דת ולאום, ולמרות זה אשר אבותיו התמסרו, במסירת נפש, והצטיינו במדה מרובה בחותם זה, נגלו לבין האומות וחיו בין עמים שונים, ובשאריו על מעמדם, שום רוח לא הועיל להיוויו וזו כל שהוא וידע לשמור סוד קיומו הנשען על קיום החורה, כי בוין שהתורה

שהתורה "תורה" או ישראל "ישראל" ובכל אופן לא נסה לחקות מעשה הגויים
ועתה אחרת עמו ואינו סונה תשומת לבו לזה, אם אבותינו לא הבינו להגין על
זכויותם אנחנו צריכים לעשות מה שבידנו.

אולם החודר לעומק הענין יוכח כי אדרבה, בה בשעה שרוצים להתאחד עמהם,
ולילך עמהם שלובי-זרוע, היינו בעיניהם כקץ ישטמו אותנו עוד יותר,
ויפה שמועה זו בשם הה"ק מראפשיטץ זי"ע שפירש בהגדה מה שאוחזים הכוס
ביד ואומרים והיא שעמדה לאבותינו ולנו שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותנו
ואח"כ מניחים הכוס ואומרים, צא ולמד מה ביקש לבן הארמי, ומה שייכות זה
לזה, ואמר בצחיות לשונו הקדוש, כי בלילה הזה ליל התרוממות הרוח סמל
החרות וקוממיות היהודי מעלעל במוחו על כל מה שעבר עליו ועל כל
הרשתקאות דעזו עלוהו, ופה הוא נתקל בשאלה זו למה זה רודפים את האומה
הישראלית בלי שום סבה מקורית על לא חמס בכפה? ובצער עמוק מסתרי
הנפש תחבלט לפניו השאלה למה זה שחה לעפר בפשנו? צר לו מאוד בשעה זו
אשר כבר חושב כי כל חלקה של האומה הזו מקופלת בליל החרות הזה, וכי
גורלה האפשרי לא תפטיק להלך, וכאשר צפה ועלה על זכרוננו הקלוש
הערובלימה רבות הערך הנה, הוא מתחיל גם לבקש סבת הדבר למה אורבים
אותם מכל צד והוא בא לידי מסקנא, כי הוא רק מסבת ההתפרדות, ולדוגמא
אסרו חכ"ל יינם משום חיתוך, ואלמלי ה' מתבוללים ומתערבים עמהם היינו
בעיניהם חשובים, ועד כמה שהטענה מזויפת הוא אפשר לראות מהא דיעקב
אע"ה שהתחתן עם לבן ובכל זאת ביקש לעקרו, והרי ברור לפניך כי הוא משום
דכך השריש בלבותם שנאה כבושה בלתי מקורית, לא מאיוה סבה, וזה כוונת
ההמשך, היהודי הנה אוחז הכוס בידו ושופך עליו כל חמתו "והיא" שעמדה לאבותינו
ולנו שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו, ר"ל הכוס הזה היא גרם לנו זאת
מפני שנתפרדנו מהם בגזרות שונות, וע"ז אמר הבעל הגדה הנח הכוס מידך
אל תתלי בוקי סרוקי בהכוס, צא ולמד מה ביקש לבן הארמי ביקש לעקור את
הכל, אף דיעקב אבינו התחתן עמו, הרי דאין זה מטעם הכוס אלא הוא דבר
טבעי בלתי יסודי.

ורעיון מוסרי זה יש להעמיס במשנה נושא דרושנו "הנעור בלילה" מי שנעור
עצמו מליל הגלות הנקרא בשם לילה, ומבקש למצוא הסבה אשר
בעבורה רודפים את האומה הישראלית, והיא בא לידי מסקנא "והמהלך בדרך
יחיד" מפני שהם מיוחדים ומופרשים ולהם מנהגים ונימוסים מיוחדים מאשר
לכולם, ומתוך כך הוא נפל בפעם אחד מיסודי העקרים וממילא מפנה לבו לבטלה
הרי זה מתחייב בנפשו, כי עלינו למלא תפקידנו לילך בעקבות אבותנו ולא
לפנות מדרכם ימין ושמאל.

ליבוש בער האלפערט

לנשואין

בשבע ברכות מברכים לחתן ולכלה בצל חופתם: שמח תשמח רעים
אהובים כשמחך יצירך בגן עדן מקדם, השמחה בלב איש שיהי
בשלמות

בשלימות בלי מחסור ויעמוד ימים רבים. היא אם גם אחר יתפעל על ידה. יקח חבל בשמחתו ישבע עונג ויתעדן בה. בלתי זאת תפוג מהר מקרב לבו כיום אחמול כי יעבור השמחה בשלמות לא ימצא רק באיש ואשתו שהיא עצם מעצמו. היא תרגיש בכל חדרי לבנה שמחתו חוזר וניערור אליו. לה בלב ידבריו. וזו לא יתערב בשמחתו אם כי אהוב לו. כאח. כמ"ש ביום חתונתו ביום שמחת לבו. ירצה שהשמחה תכון לעד. בלב נצמדה. מים רבים לא יוכלו לכבותה. אם היא נובע ממקור טהור מיום חתונתו תבוא כשמן בעצמות רעיתו וזאת הברכה שמברכים חתן וכלה: "שמח חשמת" כשאתה שמח תשמח גם זולתך. הוא רק "ברעים אהובים" איש ואשתו. שפע שמחתו תעבור גם עלי. ימצא קן בלבה כנשר בהגוי הסלע.

לברית מילה

שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב פסוק זה נדרש על המילה (שבת ל') סגנון הלשון "מוצא שלל" חמוה. כי שלל נקרא מה שנשלל בתקופות כמו במלחמה ביד חזקה. ומציאה היינו בהסח הדעת והם ב' הפסים. וי"ל כי במצות מילה נשתתפו שניהם אב ובנו. והנה אצל האב יתכן שיקרא בשם "שלל" כי האוב האורב בקרבו של אב. לוחם נדווקורא תגר עליו על אשר שחת רחמיו ושופך דם בנו הרך ומביאו לידי סכנה. ואנו רואים אפי' בדור הפרוץ כי כל בר לבב בישראל עוד רד עם אל ועם קדושים נאמן והוא גובר על יצרו ושולל המצוה. ובצדק נקראת המצוה אצל האב "שלל" רב. לא כן הוא אצל הבן הוא לא חלי ולא מרגיש מלחמת היצר. רק אח"כ כשיגדיל ועומד ייל דעתו מוצא מציאה ובה לו המצוה בהסח הדעת. ויתכן להאמר עליו כי הוא הוא אשר "מוצא" שלל רב של אביו. וזהו "מוצא שלל רב" כי שניהם צדקו ויחיו.

להספד

עלן זה בנגב ועליתם את ההר וראיתם את הארץ מה היא הכוונה כי רוב בני"א רק לעת זקנתם יזכרו כי סופם לעפר. אבל בימי בחירותם בעודם בתקופת ובכחם חושבים כי לעולם יחיו. אבל באמת כבר ארז"ל אשרי איש ירא ה' שירא כשהי' עוד איש. ואדוננו החסיד משתבח בזה באומרו. נער הייתי גם זקנתי ירצ' וגם בימי נעירותי הי' זוכר עת סרידתי כמו הוקף. והנה ימי הבחירות נקו (ימי העלי' שעולה במעלה ההר, וימי זקנה נקראים ירידה מן ההר, וזה שר' נ"ו עליו זה "בנגב" ע"ד הרוצה להתחכם ידירים תראו להשיג הקדושה כשאתם עוד בחצי ימיכם. ועליתם את ההר בעת שהוא עדיין ימי עלייתכם ולא ערבה עוד שמשכם או וראיתם את הארץ תזכרו כי אל עפר תשובו ורעיון זה יעורר לעזוב דרך רשע למאוס ברע ולבחור בטוב.

ארגז מכתבים

הרופא הגני להשיבו מפני הכבוד תוכן שאלתו הוא: עירי עיר גדולה לאלקים יושבי כמה אלפים ורופאים בה לפי יושבי רובם ישראלים מכת החדשה קלי דעת גם האמונה בידם רופעת, ואני לבדי ביניהם איש הולך בתמים ישראל לא אלמון מאלקיו וראה זה טלא! הרופאים זולתי חיים חיי מאושרים דרכם צלחה כל חולה וכל מחלה חיש מהרה בידם נרפא ואני אם כי לא נופל אני מהם במקצוע הוה אני עומד מן הצד בעינים כלות ומיוולות ואין מי קורא בשמי אל ערש דוי ע"כ. — הן ידוע ליהוי למר כי אין מחלה ונגע באה על אדם מבלי קדמה חטא ועון היטורים באו מאת שולחם בשליחות מיוחדת לעורר האנשים אשר נפלו בתרדמת הזמן להקיצם משינת אולתם שיבקרו מעשיהם וישימו על לבם להתודות חטאתם ואם כן יעשו ישלח דברו וירפאם ימלטם מרדת שחת גם או"ל אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו ירצה כי האדם בידון לפי ערך מקומו אדם אשר דר בין אנשי רשע והרשע עמהם יש לו אמחלא המקום גרם לו הסביבה אשר כתרוהו היו בעוכריו לגטות מדרך הטוב ללכת דרך עקלתון לא כן מי שדר בין אנשים צדיקים והוא לא למד ממעשיהם הטובים דינו מאד קשה כי נסתם פי הסגור להמליץ עליו והנה החולה אשר מדרך פשעו ומעונו נפל למשכב ועליהם אותו דגין בב"ד של מעלה ואם הרופא אשר בא יבא אליו לראות חליו קל בדעתו הוא לחטא ולרשוע לעומתו החולה לצדיק תמים יחשב לזאת פוטרין אותו מיד ממאסר חליו לא כן אם הרופא מוכתר בנימוסין איש תמים במעשיו הולך משרים הלא הוא עוד מתעורר על החולה אף וחמה לאמר: הן זה הרופא אשר נתגדל על ברכי המדע חכמת חיצונים ובין תלמידי גימגומים הפראים ורעים ובכ"ו עמד בצדקו ואתה החולה איך הרשעת? מעשיך קלקלת אין זה רק רוע לבב גלגל כן המחלה עוד תגבור עליו מבראשונה.

וממוצא הדברים נשכיל להבין מקרא קודש (שמות ט"ו) אשר כל מפרשי התורה נחקשו בה ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' וכו' כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך ומקשים אם אין מחלה רופא למה הוא צריך ולהאמור א"ש כי כל אשר תרבנה צוקת הרופא לעומתו כן יסתכן החולה בחליו כי הרופא בעצמו עומד לשטן לו ע"י מעשיו הטובים והישרים מעתה אם הקב"ה בעצמו ובכבודו הוא הרופא מכ"ש שאבד מנוס ומפלט להחולה ח"ו שיקים מחליו ואמר הקב"ה אם שמוע תשמע בקולי אל תירא ואל תחת כי דטבא לך אעבד לך כי לא אשים עליך שום מחלה וממילא לא תזקק לרופא כי אם תחלה בשום פעם אז מכתך אנושה ורפואתך רחוקה ועפ"י שוה"ז לא במהרה תוכל להרפא כי אני ה' רופאך כנ"ל אם לא ע"י רחמים וחסדים אשר לא יכלו לעולם.

אולם אחכ"ו ידע נא מע"כ כי כל אלו הדברים נאמרו רק ע"ד צחות לבריחותא בעלמא כמנהגנו במדור הזה וקוראנו הנכבדים כבר נכח לדעת כי הסכן הסכנות לעשות כה ואני תפלה שיוסיף אומץ בעבודת ה' ויחזיק בתומתו וצוקתו וישים מבטחו בה' כי לא יעזוב את חסידיו וחסד ה' על יראיו לשומרי בריתו וסוף הכבוד לבא.

בעריכט אונזערעם שפעציאלבעריכטערשטאטערס איבער דען
אבלויף דער יאהרעספערזאממלונג דער חברה מחזיקי הדת פאן
10 קאמיטאטען איז טראנסילוואניא.

אונזערע לעזער ווערדען זיכערליך לאנגסט איבער דא נייא-
גרינדונג דיעזעס פערזאניגס געהערט האבען ער בעשטאנד יא אייגענטליך
שאן לאנגע יאהרען פאר דעם וועלטסקריעגע אונזער דער לייטונג דעם
הרב הגדול ר' משה סופר איינער דער גראססין זאנזע דעם בעריהמטען
כתב סופר זצ"ל דער נאך זיבענבירגען פערשלאגען ווארדען וואר
אונד דעם עס געלאנג איז פערזאניג מיט אנדערן רבנים ובפרט הרב
הגאון הישיש ר' ישכר דוב קאהן זצ"ל מערדאסט ווארדי איינען גאר
מוסטער דער אין אונארן אונד דייטשלאנד געגרינדעטען פערזאניג מחזיקי
הדת דארט צו גרינדען הויפטצוועק דעם פערזאניג וואר אונד אייזט
אין ערסטער רייע מסיים הש"ס צו זיין אונד זאנן להשיגו בעינים
פקוחות איבער אללע יידישע עראייגניסע אב תורה ומצות אויער
סאציאלע פראגען דא תורתנו הקדושה בעריהרען וואר שוחטין
ומלמדים פראגע. דער קריעג בראכטע אויך אים לעבען אונד ווירקען
דיעזער חברה איינען שטילשטאנד אונד מיט דעם אבלעבען דער
אבענבעאנגטען גרינדער אויך דא פאלליגע אויפלאזונג דעם זעלבען
עד שקם הרב הגאון מ' בנציון וועל הרב מטארדא איין שוואגער
דעם ר' משה סופר זצ"ל איינער דער אנליסטען רבנים זימנען איין
מאן מיט פארלאמענטארישער שוהלונג אונד ערסטראנגיגער ארגאניזא-
טארישער פארהיגקייט חל תלפיות גדלות אונד בילדונג צא דעפרא
ומדברנא דאומת אונד החזיר העטרה ליושנה אונד גרינדעטען אין מ'
וואשארהעלי פאר 2 יאהרען דענועלבען פערזאניג אויפס נייע מיט דעם
פרינציפע יעדעס יאהר אין איינער אנדערן ארטשאפט געשטאלטער-
זאממלונג סיום פערבונדען מיט איינער סעודת מצות אכצוהאלטען אין
דיעזעס יאהרע האט נון קיין מעדיאט דא גראססע זכר געהאטען אין
איהרען מויערן דיעזעס עראייגניסע צו ערלעבען ילאה כל קולכם וואללטי
אין גור טראקען וויעדערגעבען וואס אין אלייז ביא דיעזער געלאנגענדייט
מיט ערלעבט האבע אל מי אדמה אותך הבת ירושלימה אין דער
שנעלליגקייט ווירדע אין עס וואגען דיעזע פערזאממלונג יענער ווען
של ארבע ארצות ווא עבענפאלס אללע נאטהווענדיגקייטען דעם יידישען
לעבענס בעהאנדעלט אונד בעשלאסטען ווארדען צו פערגלייבען.

דא זיסצינג וואר פיר זאנטאג פארמיטטאג איינגערופען אונד זיין
דיא ערסטען מארגענשטונדען בראכטען דא גאסטע שאארענווייזע ים וואר
דאס עכטע זיבענבירגער מובליקום ווידים פאן געמישטער קלייזונג אונד
טראכט דא שטאנד איין מיטגליד מיט לאנגוואללענעם אונגעשארגענעם
בארדע מיט איינעם אהנע בארד אונד בעשפראכען דא שוחטין פראכען

זאָרט טויכט איינע גרופע אויף, דיא עבען דער שלונד איינעס גראסען
אויטובוטסעס אויסגעשפיען, דער איינע מיט געשנערקעלטען פאזע דער אנדערע
אייס אויטאָרייזערעסס, אזוי, אבער אללעס איינעס ציעלע צושטרעבענד
להרמת קרן התורה, אונד דיא רבנים פאָן וועלכ מאַניפאכער אונד פער-
שידענער אויפפאסטונגסריכטונג, דעס איינען טראכט פערראטה דאס אָבערלאנד,
דעס אנדערן דיא סיגעטער אנגעהאריגקייט, דעס דריטען טראגט נאך שפורען
ווישניצער קלויס, דעס פיערטען דער פראנקפורטער שוהלע, יענע דעס טיעפ-
לאנדעס דינעז דעס אונטערלאנדעס הצד השוה שכהן דיא לאנגען ראקע
אונד אונגעשאַרענע בארדע.

דאס פובליקום זאממעלט זיך שאן צוזאממען בבית הרב המרא דאתרא
הרב הגאון מ' משה רייך, יעדער גייא איינטרעפטענדע ווירד מיט יובעל בעגריסטס,
איבעראלל לויטע איבער דאס פריידיגע ווידערזעהען, ביס ענדליך אויך דער
נשיא איינטראף אונד מיט איהם צאָג אללעס אין דען זאאל וואָ דיא זיטצונג
אבערהאלטען ווערדען זאלל, דיעזער זאאל איסט איין געוואלטיג גראסעס
צימער אין איינעם זייער פאָללענדונג זיך באהערענדען אויך איינער גאנץ
גראסען קהלה ווירדיגען פראכטבוי איינעס שוהל געביידעס פיר תורה ותושיה.

דיא עראפפונג דער זיטצונג

אייס נא איסט דער זאאל איבערפאָלל, אָן דעם פראוידענטען זיטץ, זיטצען
צווישען דען צווייא רבנים-פראוידענטען דער מרא דאתרא אונד דער רה"ק
דער געמיינדע מעדיאש, איינער איס יידישען לעבען טראנסילוואניענס לאנגסט
ריהמליכעקאנגטער מאָן מ' בנימין ציטראָס, אונטער לויטלאָזער שטיללע
ערהאָב ער זיך אונד מיט פאר פריידע אונד עהרפורכט איס רייענדער
שטיממע בעגריסט ער דיא גאסטע זייער געמיינדע בשם ד' אונד פרייט זיך
דיעס אין דעם שטאָלצען גייבוי טהון צו קאנגען, וועלכער בוי אויך צייגניסט פאן
ווארמפולירענדעם יידישענלעבענס זיעבענברגענס טרייעס צייגניסט אכלעגט.
נאָך איהם ערהאָב זיך דער מרא דאתרא אונד אין איינער אין יעדער בעציהונג
פארמפאללענדעסער דרשה, בעגריסטע ער דיא זעלטענען גאסטע זייער קהלה,
רייכער הערצליכער בייאפאלל האנארירטע ביידע בעגריסטונגען, נון ערסט
ערהאָב זיך הרב הנשיא מטארדא אין זייער עלאקווענטען ווייזע דאנקט ער
דער קהלה פיר דען עמפאנג, גאב זייער גראסען טריידע איבער דיא
גראסעס אנצאהל דער ערשינען מיטגליעדער אונד פריינדע, נאָך איינעם
זאכמאננישען שילדערן ציעל אונד צוועק דער חברה שטייגערטע זיך זייער
שטיממע אין התלהבות אונד אפפערטע אָן אללע אן אונד אבוועזענדע אום
טרייער מיטארבייט להרמת קרן התורה, ערשטאטטע בעריכט איבער דיא
טהאטיגקייט דעם פעראיינעס איס פערסלאסענעם יאָהרע מיט דעם בעמערקען,
דאָס וואָן וויר נור קאנשטאטירען קאנגען, דאָס וויר נאָך דאָ זינד אונד אונס
צום דריטענמאל פערזאממעלט האבען געניגט, דאָס אלס בעקראסטיגונג
אונזערעס ווירקענס, ער בערייפן דען אייגען וועלטליכען וויצעפראוידענטען דער
חברא מ' אהרן ליב שטערן אויס בראשוי צום לייטער דער שריפטמיהרונג,
אינדעם

אינדעם ער דיא בעראטהונג אין סייפליכער ווייז ערעפפנטעט בעאנטראנטע ער דיא אבענדונג איינער הולדיגונגס דעפעשע אן דיא צענטראלקאנצליא מן ביסטריין. סאך דער טאגעסארדנונג מעלדעטע זיך ר' חיים וצאלל פאנעטה אויס לוראש צום ווארט אין איינער שאנען אונד פאם גייסטע דער אנהילכען איבערצייגונג געטראגענען רעדע פיהרטע ער אויס דאסס דיא לייטונג דער צענטראלקאנצליא ליידער פאן פערשיידענען זייטען אויס אונפערשטאנדנים דער זאכלאגע מיספערשטאנדען יא זאגאר אנגעמיינדעט ווירד אונד דאוונן דערען מיהפאללע טהאסיגקייט אפט געהעמט אונד געקרייזט ווירד דארום וויגשט ער דיא פערזאמלונג מעגע איהרען דאנק סיר דיא פערזאנגענהייט אונד מאללסטעט פערטרויען סיר זיא צוקומט דער קאנצליא אין איהרער בעגריס-סונגסדעפעשע אויסדריקען. דיא סערזאמלונג גאום דיעזען אנטראג טיט בעגייטערונג אויף אונד דער הויפט שרייטפיהרער ר' אהרן ליב שטערן פערמאסטעט אין דיעזעם זינגע דיא דעפעשע.

צום ערסטען פונקט דער טאגעסארדנונג דיא פראגע דער קינדער ערצי-הונג היעלט דער צווייטער פראזידענט הרב הגאון מוואשארעלי ר' מנחם סופר נ"י איינען ועהר שאנען אונד בעגייסטערונדען פאָרטראג ער דעקטע אין שאַונגס-לאַזערווייז אללע מאַגעל אונזערער ערציהונג אויף דיא מאדלען געניעסען בייא אונס אבסולוט קיינע ערציהונג דיא קנאָבען אין דער שולע לויטשען גור פאט ווירקען זאלכער מאנער דיא ניכט אויף דעם געביעטע דער חברה וואס גראסעס געלייטעט א. ו. ו. מיט דעם וואונשע וואַנדעל צו שאפטען שלאטע ער זיינען פאָרטראג דער איהם רייכען בייאסאלל איינבראכטע.

ר' אהרן ליב שטערן וואללטע בלאס יענען פונקט אויס דיעזער ווייז האלטיגען פראגע צו ערסט בעהאנדעלן דער זיך מיט דער אויסקלארונג דער שולקינדער איבער דיא לייטטונגען דער גדולים וקדושים בעמאסטען נאך לאג-גערער אונד מיט בעגייסטערונג אויפגענאמענען רעדע בעאנטראנט ער דאסס דיא חברה דאפיר זארגען מאגע דאסס איין קורצעמאסטעס חיבור געדרוקט ווירד דאס צום איגהאלט האָבען זאלל האס וויר אן אונזערע גדולים וקדושים אשר בארץ המה האטטען — מיט בעזאנדערער בעריסויכטיגונג דערען קאמפסע אונד דער ארטעהאקטיש. דיעזע ספרים מאגען דאן דען שולען אונד חדרים אלס לעהרגעגעשטאנד פערמליכטענד אויפערלעגט ווערדען דער אנטראג וואוירע איינשטיימטיג אינד אָהנע דעבאטע אנגענאממען.

איין אינצידענט דער פריעדליך בייא געלעגט וואוירדע

וויא איין בליטץ אויס הייטערעם הימעל (עס וואר שרייכליך הייסט אים זאָלע) טויכטע דיא תומכי ישיבות פראגע אויף אונד דראהט צום אבן גוף דער אספה צו ווערדען. עס פערלויטעטען שטיימען געגען דיא ארט עאונד ווייז דער דעשער בייאלאגונג איין פראָ אונד קאנטרא ענטשטאנד אן דער זיך דער רייע נאך בעטייליגטען דיא העררען גאָבעל אויס וואַשארעלי ר' חיים בצלאל פאנעטה הרב מו" סט. מארטאן ר' בנציון קאסטנעו מ' גאליצטין מלודאש הרב ממעדיעש זה בכה וזה בכה בים ענדליך דער אויס גלייטוכדע בעזילוסט

בעטלוטס געפאסט ווארדע. דאסס דאס פראזידיום זיך דער אויפגאבע אונטערציהט מיט דעם אונד גראטווארדיין צו פערזאנדלעך אונד לאחד הדעות והלבבות לרעיון הקדוש הזה.

דיא גראסע רעדע דעם הרב הגאון מבראשוי

עס טאלטע דיא גראטסאנגעלעגטע רעדע דעם הרב הגאון מ' דוד שפערבער מבראשוי. דעססען אויפגאבע וואר. איבער דיא גמ"ח פראגע אים ראהמען דער מחזיקי הדת צו שפרעכען. אין זיינער בעגייסטערטען אונד אללען צוהערער בעגייסטערנדער ווייזע ערגינג ער זיך אין אייגעם געהאלטס פאללען חסידיש-חקרישען פאן תורה-נאטיאנאל דורכוואבענען דרשה איבער דיא געוואלטליגע בעדייטונג דעם יודענטהומעס אין דער שעפסונג אונד אין דער מענשליכען געזעלשאפט ישב עולם מיט ישב עולם לפני אלקים מערוועכענלנד. דאס יודענטהום אלס צוועק דער בריאה דאס יודענטהום, אבער נור אלס איינהייטליכעס אחידת הלבבות מיט דעם אויסדרוקע פאן צר לי המקום, ווען דאס לי פארהערשט זאגן צר, ווען אבער גשה לי — דאן ואשבה יעדע אספה טאן יראים איסט איין כבוד שמים איין תכלית פיר זיך, אונד זא איסט עס אויפגאבע דער זוכרא אלס ליכטשפענדעט אין יעדער לאגע טארביליליך צו ווירקען. — וועגען מאָר געשריטטענער צייט — דער מאַגען וואלטע נישט זאסט ווערדען פאן בלאַסטער דברי תורה — מיסטע זיא צווייטע העלפטע דעם שענען פאָרטראַגעס פיר שפעטער טערשאָבען ווערדען אונד נון פאלטע דער אנדערע טייל דעם פראגראַמעס דער סיום אונד דיא סעודה. —

נאכדעם יעדער מאַגן זיינע מסכת מסיים געוועזען האט, גינג מאַן אָן דען שאַן בעדעקטען אונד מיט גוטען שפיזען רייכליך פערזעהענען אלקאהאל פרייען טיש (בלאָס דיא ראבבינען פרעדיגטען וואסער אונד טראנקען ביער) אין בעסטער שטימונג ערהאָב זיך פראגראַמעמאס הרב הגאון קינסטליכער מהערמאָנשטאדט אונד לעגטע ניעדער איינען שאַרטען חילוק אין דער סוגי דקנין פירות וואָמיט ער בערעדעטעס צייגניסס פאן זיינער פערטיגקייט אלס אויסגעצייכעטער בלאַטטלערנער אַבלעגטע. טאזענדער ביאטאלל לאָהנטע זיינע אויספיהרונגען. אויך ר' בנציון קאסטנער וויצעטראזירענט דרשנת אין דערזעלבען סוגי וואס איהם אלס בע"ב האכבעווערטהעט ווארדע. נאך דעם ברכת המזון ערשטאַטטע זיין רעפאָראַט איבער דיא צוגרינדענדע פיליאַלע דעם וועלט שומרי שבת פערזיינעט הרב הגאון פריינד מסאָטרעגען. דיעזער הייליגען אויפגאבע דיעזעס קוואַזי אלס הויפטציעל דער הייטיגען טאָגונג ענטלעדיגטע זיך דיעזער שאַן זייט לאַנגע, ווייט איבער דיא גויען זייגעס פאָטערלאַנדעס ריהמליכסט בעקאָנטע מאַגן אין איינער זאלכ. ערהאָבענען דער פארם אונד דעם אינהאַלטע נאָך שטיליטטיש, אונד רהעטאָריש אין אונזערער געגענד ליידער נור זעהר זעלטען געהארטען פראַכטפאָללען ווייזע, אונד וויא ער דיא וויכטיגקייט דער צוגרינדענדען פיליאַלע דיעזעס הייליגען אונד דאָס אום, אונד אויף דער גאַנצען יידישען נאַציאָן בילדענדען פערזיינעט שילדערטע, וואָס עס הייססט מיטגליעד

מיטגלידע איינעס וועלטבונדעס פאן שומרי שבת צו זיין וועלכע פארגעלישט
פאָרטיילע דאָס דעם געזאָממט יודענטומע בויגנען וורדן עס וועט זיין
אין קידוש השם.

נאָכדעם דער פאָרזיטצענדע נאך מיטטיילונג מאַכטע דאָסס איהם פריילע
פראפאגאנדע שריפטען אויס דייטשלאנד צוגעקאממען, ווארדע אויף פערזאנלאַס-
סונג דעם הרב הגאון ר' משה רייך בעשלאסטען, דאָסס דאָ רעזינען זיך קורץ
פאסטען מאגען אונד דאָס ווארט ערגריפף הרב הגאון מבראשע אום דאָס
זייניגע צור פערזינדליכונג דער הייליגען אידעע דעם שוואַרץ ווייז
געוואָהנטער בעגייסטערטער אונד אַללע צוהארער מיט זיך רייסענדען ווייז
בייצוטרעגען אין זייגער געוואָהנטען ווייזע דאָ גאנצע שאפונג אונד דאָ
גאנצע מענשהייט דעם קיצו של יוד אונטערארדנענד פאָנד - אן
שבת, דאָ גראסטע אונד אונערשאפליכסטע פונדגרובע פיר זיינע
חסידיש-אידעאלע אידעען אונד ער טהאט דעם אין איינער זאלכען ערוואַכענען
ווייזע, דאָסס מאָן גלויבטע איינען ישעי' פאָר זיך צו האבען, דאָ שלוסטערענער-
דע קלאנגען אין איינעם אַנטראגע אויס, דאָ אטפּה מאַגע דער שומרי שבת
צענטראַלע איהרע גרינדונג טעלעגראפיש אנצייגען. —

ר' אהרן ליב שטערן מיינטע אין לאנגערער אונד בעדאָכטער ארטיפהרונג
עס געניענע נישט דאָ בעדייטונג דעם שמירת שבת אומאָל איינער פערזאָממ-
לונג פאן לויטער שומרי שבת צו פראפאגירען, ער מאַכטע עס גערנע פאן דען
גאנצן וויסען וועלכע וועגע זיא איינצושלאַנגען געדענקען, דאָ נישט שומרי
שבת פיר איהרע אידעע צו געווינגען, מיט דען דוישונג אין בתי כנסיות אונד
בתי מדרשות איסט דעם נישט געהאָן ווייל יענע דארטען נישט קאממען
אנדערע דראַסטישע מיטטעל ווירדען אָבער צו מירוד לבבות אונד צור שאַדליכונג
דעם געמיינדע-ביזשעס פיהרען. נאָכדעם רעדנער נישט געניעגענד אייט האַרצ
קאָנקרעטע פאָרשלאַגע צו מאַכען, ענטזענדעטע דער פאָרזיטצענדע איינע
5 גליעדעריגע קאָממיטאָן אום פאָרשלאַגע אויסצוארבייטען אונד צו אונטער-
ברייטען, בעשטעהענד אויס דען העררען ר' בנימין ציטראָם ר' משה דייטש-
מ' שלעזינגער מ' גאָבעל אונד רח"ב פאָנעטה.

דאָצווישען ערשטאָטטע זיין רעסעראַט איבער דען צוגרונדענדיגן ווענט
כלה פערזיין אַלס עסקן אונד אגילע פערזאנליכקייט בעליעבטע רב מ' טו
מאָרטאָן דר' קרויס נ"י. עס וואָר איין פאָט העררען קאָממענדעס פערלאַנגען
אן דאָ בעלי גחמים אפפער פיר דאָטעכטער דער קהלה אַנגעשטעללטען צו
בריינגען, דאָ רבניה מיינט ער קאָננען אגמירען אונד פערלאַנגען, דאָ בעלי
מיסטען געבען.

אין שליסטער בעלי אָבער זאוואהל דעם אינגערן ווא איסטערן נאך ר'
יצחק באיער אין עכטער מאָן אויף דען מאָן זאגען דאָרף כמותו ירבו בישראל
גיג נאך ווייטער אונד פערלאנגטע איינען הכנסת כלה פערזיין פיר אום
אָבער אויף פיר רייך אונד אָבוואַהל דעם דען ראהמען דער מחזיקי הדת
איבערשרייטען האַטטע, ווארדען זיא דברים היוצאים מן הלב נכנסין ללב

ק' ראטת מ' אברהם הירש אויס איקלאך איכט אייגענס צור אספה געקאממען אום דיא ישיבת ת"ת עם דיא וועלכע גרינדונג זיינער גראַססען פאַמיליע איסט, דיא אספה צו ביטטען דאסס דיא מחה"ד דיא ישיבה אונטער איהרע מאַראַלישע אַבהאַט געהמען מאגע, דענן גור זאָ קאַנן דיא סאַמיליע ווייטערע אָפּטער זיעזער וויכטיגען ישיבה ברינגען וועגן זיא, זיא תחת השגחת גאוןי וראשי המחזה"ד וויסטען ווירד. — דיא לייטונג אונטערצאָג זיך מיט צו-שטימונג דער אספה זיעזער הייליגען אויסגאבע אונד שפראַך ק' ר' העררן הירש דאַנק אונד אַנערקענונג פיר זיינע בעמיהונגען אויס. פאַרויטצענדער בעאַנטראַגטע איין פיעסאטספּאָללעס געדענקען דער גרינדער דער פאַרגאנגערין זיעזער חברה אונד צוואַר את הרב הגאון ר' משה סופר ואת הרב הגאון הישיש מ' ישכר דוב קאהן זצ"ל ואת הרב הגאון מד' סט' מאַרטאָן.

טערנער בעאַנטראַגט פאַרויטצענדער דיא ענטוענדונג פאלגענדער רבנים אין זיא ראבביגער קאָממיסאַן: הרב ממעדיעש, הרב מערדא סט' זיאָרד והרב מסאַסרעגען.

נאָכהער איבעררייכטע ר' חיים בצלאל פאַנעטה דען בעשלוסס אַנטראַג דער קאָמיססיאַן פיר שומרי-שבת, וועלכער זיך הויפטזאכליך מיט אָרגאַני-זאציאָנס מלאַגען בעפאַסט. אַבוואָהל ר' אהרן ליב שטערן דען אַנטראַג קריסיוירט, ווייל ער גאך איממער ניכט דיא וועגע צייגט, אין וועלכער ווייזע מאַן דיא ניכט שומרי שבת צו קידוש שבת געווינגען זאלל, ניממט ער דען אַנטראַג אן.

ה' טאנעטה רעגטע נאך אַן, אין וועלכער ווייזע דיא בייטראגע איינקאס-סירט ווערדען זאללען אונד בעטאָנטע דיא גאטהווענדיקייט איינער אייגענען צייטונג. ר' אהרן ליב שטערן בעטאָנט זיך דעססען בעוואוסט צו זיין וויא שווער דיא הערויסגאבע איינער צייטונג פיר אַללע שיכטען דעס יידישען פאלקס אין זיעזעם לאַנדע זיא, זאָ ראַטה ער עס מיט איינעם דער אים לאַנדע מאַנאַטליך ערשיינענדען העבראישען צייטונגען צו פערזוכען. וואָס דיא לייטונג צו טהון פערשפראַך.

נאָכדעם דיא צייט פאַרגעריקט וואַר, ערהאַב זיך הרה"ב ר' משה רייך המרא דאתרא צום שלוסטוואָרטע, אין געוואָהנטער ווייזע שפרייכט ער פאַן זיינעם הייטיגען פעסט טאָגע, דער וואָהרע שמחת תורה איסט. דענן וויר טראַגען דיא תורה אין דיא וועלט הינזיס אונד שטעקען איינע קערצע אין דאס ארון הקודש א' ז' וי' דברים חוצבים להבת אש, מיט איינעם דאנק אַן דיא אספה שלאָסט ער זיינע קונסטפאָללע רעדע.

הערנאך ערהאַב זיך פאַרויטצענדער הרב הגאון ר' בנציון וועזל שליט"א מיט פאַן טרעהגען פאַסט ערשטיקענדער וואָרטע דאַנקטע ער דער אספה דאסס זיא זיינעם רומע בעפאלגט, דאָסס זיא זיך זיינעם ראַטהשלאגע פיעגט, ער רעזומירטע דען רייכען אינהאַלט דער בעראַטהונגס פראבלעמע, ער פערטיילטע דיא מסכתות פיר'ס נאכסטע יאָהר אונד מיט דער האטפונג אויף איין פראהליכעס וויעדערוועהן אים קאָכמענדען יאהרע אייה, פלעהטע ער דען זעגען השי"ת מיט דעם ויהי נועם אויף אַנווענדענדען הערונטער אונד מיט דעם וואונשע ובא לציון גואל שלאָסט ער דיא אספה.

הנני מחבד להביע ברכת מזל-טוב לכבוד אהובי דודי הקרוב
הרב הג' וכו' מיה הלל מיכאלי שליט"א חתנו של הרב הגהצ'
וכו' מיה ארי' ליבוש כהנא שליט"א אבד"ק אפאהידא חונת בעיר קלויז
להתמנותו לרב אב"ד דקהל הקודש "תפארת ישראל" בבאליטמאר
בימיו ובימינו יתרומם קרן התורה וקרן ישראל.

שלמה זלמן ריכטמאן
רב בגו-יארק

מקרב ולב עמוק אביע ברכת מזל-טוב לכבוד אהובי מחותני הרב הג'
וכו' מיה הלל מיכאלי שליט"א להתמנותו לרב אב"ד דקהל תפארת
ישראל בבאליטמאר יצ"ו.
בן ציון זאב ווייס טאטמאר

מקרב ולב עמוק אבד"ק ברכת מזל-טוב לכבוד דודי רביד ה'
היה הרב המגיד הדרשן הנפלא! חריב בחורי תורה ירו"ש מוכתנו בנימוסין
וכו' כשית מיה משה פאללאק שליט"א רב ומגיד דבורה ש"ס
פה עיר גראטווארדיין יצ"א לנשואיו עם בת הרבני הנגיד הויטמאר
והמפורסם כשית מיה מרדכי לעווינגער נ"י מטאשנאד יצ"א ויהא ויעווא
שווגו יעלה יפה ויעלה על רום פסגי ההצלחה

מנחם גראט מגראטווארדיין

היושב בשמים יתן ברכה וחיים לאהובי אשר ברחו פי שנים וחיים
לו נאה שבחה והנני מאוה לו ברכת מזל-טוב וברכה היה ה"ה החוב"ט מוכתנו
בנימוסין וא"צ לקלוסין כשית מיה הלל שטאקהאממער נ"י מק"ק שאכלר
יצ"א ויוכה לרב עושר ואושר

כ"ד ידיו ה"ק בנימין מנחמי לוטניג
לומד בישיה"ר האלמין יצ"א

מזל-טוב וגדא טכא כדאמרי במערבא מצא איתתא מצא טכא לכבוד
ש"כ הב' החתן חריב חתן חמים למעלות בנש"ק כמר יואל אישכנזי נ"י
לארושיו ויהא רעוא מן קדם מרן דבשמיא שווגו יעלה יפה לטובה ולבוכה
וחמץ ד' בידו יצליח מאת ידיו ש"כ המברכו מעמקא דלבא
הק' ישכר דוב לייפער

בזהרב הצדיק מוהרא"ם שליט"א החונה כעת בגריטווארדיין

מזל טוב ! את שלום אחי אבקש היה האבד"ק המופלג בתורה והמושלם
ירוש' כשית מיה דוד פינקעלשטיין נ"י לנשואיו יה"ר שווגו יעלה יפה
יתרומם קרנו למעלה על במתי ההצלחה כאר"צ אח"ך
ישראל פינקעלשטיין מט' טשעה

בבית מסחר ספרים של המערכת

אפשר להשיג בחמידת כל מיני ספרים חדשים וישנים ש"ס ווילנא מכורך עוז והדר כריכה יפה וחזקה חצי עור שפיענעלכאנד עם אלפים רמב"ם ש"ע אר"ח ש"ע יו"ד עין יעקב ווילנא הכל בכריכה הנ"ל נן כל מיני ספרים חדשים וישנים נא להפנות אלינו בהזמנותיכם ותשבעו רצון

Redaotia Meged Jeruochim Satu-Mare (Romania)

ספרים שהגיעו להמערכת

ספר מאמר מרדכי עה"ת מהח"ק צ"ע מרן מרדכי מנאזבורנא זצ"ל להשיגו בעד 40 לעי אצל נכד המחבר ה"ה הרה"צ המפורסם מו"ה אהרן משה שליט"א הכתבת :

Rabbiner Leifer Aron ORADEA Demjanich g. 21.

מודעה

הופיע לאור ספר הנחמד שאלות ותשובות **קרבן לדוד** חלק אר"ח חיים גדול בכמות ובאיכות מכ"ק אדמו"ר הגהצ וכו' מסאטמאר זצ"ל ראה גדולים ויאשרוה ונבונים ויהללוה מחירו שני מאות לעי בלתי מכורך ומכורך 225 לעי ובערך זה בכסף שאר ארצות חוץ הוצאות הכי דואר להשיגו על האדרעסע.

Rabb. J. Grünwald SATU-MARE

באונגארן על האדרעסע: **Moskovits Bernát MAKÓ Béke u. 6.**
 בטשעכאיי על האדרעסע **Grünwald E. bei B. Teichman MUKACEVO**

כנסת ישראל על פרקי אבות

פרק חמשי מאסף גדול ביאורים ודרושים נחמדים על כל משנה וכבר יצא להרב המחבר מגוטין בעולם בחלקים הראשונים והדרשנים מצאו בחבוריו חמר רב למלאכתם מלאכת הקודש חברו הרב המגיד הדרשן המפורסם מו"ה ישראל גאלדמאן בעיר גראסווארדיין רחוב סאנוא 19.

גם הוציא לאור המחבר נ"י דרשות על מועדי השנה וכל מאורעות החיים בלשון "אשכנז" חלק הראשון.

מודעה רבה

עתה יצא לאור מחדש הספר החשוב מאוד מהר"ם שיק על פרקי אבות מכבוד הגאון המפורסם בעהמ"ח ס' שו"ת מהר"ם שיק עם הוספה נכבדה והיא תולדות המחבר זצ"ל הספר מחזיק 200 עמודים מחירו על נייר פשוט 45 לעי על נייר רגל 55 לעי מכורך עם תוספת 15 לעי טראנקא — להשיגו אצל המו"ל עפי' הכתבת

Salamon Weisz Libraria SIGHETUI. MARMATIEI (Romania)

מגד ירחים

יוצא לאור פעם אחת בחודש

מזאסף חידושי חורג עם הפרשנות ודברים בעתם
לשואין ברית-מילה והספד ייפדרי ה' ובסוף הגליון
נודר מיוחד חוכו רצוף הודעות משובו של עולם
היהדות (בלשון ג'שכנו) עניני נחוצים לחינוך הדת

דער מגד ירחים איזט געווען דאס אפגעיעלע
ארגאן דעם מיזיק-הדר-פעריגערס טראנס-לואאניעס

העורך

יוסף חיים הכהן ווייס

סאטמאר תע"א (רומאניא).

מחירו לשנה: לרומאניא מארזים לעי לאמעריקא ב' דולרים
למשעכייא ארבעים כתרם. ובערך זה בשאר ארצות
מחיר מועזות כפי יודל השטח.
מחברים השולחים לנו ספרים יתפרסמו בהתנאי

Adresse:

הכתובת:

Red. Meged Jeruchim, Satu-Mare Romania

MEGED JERUCHIM

בבית מסחר ספרים ספרות קלוזש (קלויזענבורג)

נמצאים למכירה בתמידות כל מיני ספרים חדשים גם ישנים סידורים
מחוזרים טליתים ועטרות וכו' במחירים נמוכים מאד

Librarie Safrut Cluj-Kozsvár P. Mihai Viteazul

בית דפוס של מאיר ליב ירחי סאטמאר (רומאניא)

Druck von M. L. HIRSCH SATU-MARE Rumänien

פאטאגראף צענטראל.

קאזינצי גאססע נומער 22. 1. שטאק.

פאטאגראפן אין קונסטפאלער אויספיהרונג אויסערדעם בילדער פיררייזעפאסטע
אונד פיר פריסטע געזעצליכע לעגטימאציען צו בילדיגסטען פרייז אין
פרייגענדען פאללע אויך אין איינע פאר שטונדען ערלעדיגט אויף וואונד
באמט איך צו פאכיללע אויפנאמען אינס הויס ווא אויך אויס לאנד.

Fotograf „CENTRAL“ Fényképező SATU-MARE
Strada Stefan cel Mare (Kazimierz) 22.

הכל הולך אחר החתום יעדער ווילל זעהן דא אונטערע צייל

דא אונטערשריפט דען שטעמפל דעם אקטעס בריעפעס
און דא אונטערשריפט יעדער אינטערעססירט אין
שטעמפל פאטאגראפן שטעמפל אדער גומי האנד
אונטערשריפט ויך צו א בעזארגען וואס בילדיג ראש פונקט
ליך נור ביי פיר אין דען גייע איינגעריכטעטע שטאמפ-
דען פאטאגראפן אונטערשריפט אונט גומי מעסטונג שטעמפלען
דאס - טאשען שטעמפל עטצי
פאטאגראפן דא אונטערשריפט דאס ג' יודישע פובליקום.

אכטונג אדרעססע: שלמה שמעי פריעדמאן

„Rapid“ Fabrica de Stampile Satu-Mare, Str. Mih. Avram 21

אין ליפערע אללערפריינטע בשר וייסע ווא אויך האכפרימא
פרייזענעט טא לעט וייפען מיט זעהר בילליגע פרייזען ביטטע אין מוסטער
פאטאגראפן צו פערלאנגען מיט נאנאממע הכשר ביאגעלעגט.

יצחק יהודא פעלבערמן קראלי

„Colombo“ Works selfenfabrik CAREI-NAGYKAROLY

דער יודישער פריינד !

שווערן חרדי בשפה המדוברת מופיע בספרונאוויץ בעריכת הרב דניאל
פריינדלער נישט השבועון הזה מביא תועלת גדול ליהדות החרדית
בחינת החוגג לה כי עומד על המשמר ועובד בכמה מקצועות התורה
בזמן הזה כשמירת שבת ושאר ענינים הנוגעים לחינוך וחינו הק
ידי כל יהודי חרדי להיות מן החותמים והמסיעים להגשמת האורגאן
הרבינו זה ולתמוך ולסעוד בחמר ורות מחירו לשנה 400 לעי ובשאר
אמצעי 4 גולדלאר הכחבת :

„Der Jüdiser Freund“ CERNAUTI Piața Dacia 13. (Romania)

ב"ה שנה חמשית העורך: יוסף חיים הכהן ווייס סאטמאר מ' אב תרפ"ט

הדברים

הגאון מו"ה פנחס הלוי האראוויטץ זצ"ל

פסוק לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלקים הוא. הנה תכלית יראת השם ושלמותה הוא שתתרום על פסגת רמתה עד שתמלא כל חללי הלב בלי השאיר מקום ליראת זולתו והחובת הלבבות הביא מעשה מחסיד א' אשר לן יחיד ביער מלא פריצי חיות טורפות פגע בו איש א' ושאלו: איך הרהבת בנפשך עוז ואין מלאה לבבך לישון במקום סכנה כזה? החסיד השיבו. מי אשר יראת אלקים ופחדתו נגד עיניו צריך שיתמלאו כל חדרי גופו מכף רגלו ועד קדקדו עד שלא יותר מקום פנוי ליראת זולתו ותכלית מדת היראה אשר שתולה בלב ^{ד"} האדם מעת יצירתו היא יראת אלקים בשלמותו וגנאי לו לאדם לגור מזולתו יתב. והוה הרמז בקרא לא תגורו מפני איש והוסיף לבאר כי "המשפט" כלומר משפט מדת היראה "לאלקים היא" לו יאחה ולא לוולתו.

הגאון מו"ה שלמה זלמן ל"ש שליט"א אבד"ק בעקלעאן

והדבר אשר יקשה מכם תקריבון אלי ושמעתי על דבר זה נסתלק ממנו משפט בנות צלפחד (ספרי מובא ברש"י דל) לפום ריהטא נראה שהוא ע"ד עונש על שלבש גאה וגאון בדברו זאת. וצ"ב כי חלילה לחשוב כן על מרע"ה אשר התוהק מעידה על ענותותו הרבה אשר הולמתו. ויל"פ דהנה שורת הדין לדיין אשר שפוט משרים ודין אמת לאמתו בעת מרגיש בפנימיותו לסבת ענין מה איוה נסוי קלה וקרבות דעת אל אחד מבעלי דיניו ומתיירא לגפשו שיטה מקו היושר אל הצד ולהפך בוכחו ראוי לו שימשוך ידו ויהי חושך עצמו מהדין ולא יודק לו כלל רק ימסרנו ליד ב"ד אחר. ומעתה נוכל לומר דעל דבר זה הוזכר מש"ר את הדיינים באמרו "והדבר אשר יקשה מכם" דהיינו שיבא לידיכם דבר קשה כזה אשר בסבתו יקשה בעיניכם לדונו לאמתו "תקריבין אלי" כלומר תסלקו עצמכם מדין זה, ומאורע כזו נא לפני ע"י בנות צלפחד כי בעת שספרו לו שאביהם לא הי' בטת קרח ולא הי' במרד אשר מרדו בו כי בחטאי מת דברות אלה אם כי כגים היו בכ"ז פעלו בקרב לבו קרבת דעת להם ומתירא הי' אולי יהפוך בוכותם ויוציא משפט מעוקל לכן משך ידו מלפסוק הדין אם כי הי' משפטו ברור לפני ע"י "ויקרב משה את משפטן לפני אלקים" גמצינו למדין שדבריהם ז"ל "עד"ו נסתלק" וכו' לא ע"י עונש נאמרו כי משה מדעת עצמו עשה כן כאמור.

הגאון מו"ה משה פאללאק זצ"ל באנהארט [עם הוספת העורך]

פסוק רב לכם סב את ההר הזה פנו לכם צפונה. יל"פ ע"י הנודע מ" חוה"ל כי משונה מלחמת היצר ממלחמת שאר אויבית כי כל אויב אם תנצחוהו פעם אחת ירף ממך לא כן היצה"ר אם תנצחנו אלף פעמים לא ישוב אחר ימינו ולא ינוח ולא ישקוט מלארוב על נפשך ולהכשילך והמליצו ז"ל יצה"ר דומה לזכוב כי כזכוב מעופף הוא וכאשר מטבע הזכוב אף אם תגרש אותו ממך כ"ס כל עוד שלא תמיתוהו ישוב אליך עוד כן הוא היצר אף אם תרדפוהו עד חרמה יעשה הוא את שלו ועד מהרה יקום ויתעורר ויחודשו כחתיך כקדם ועל האדם להתאזר ולערוך נגדו מלחמה וקרב מאין הפיגות. אמנם אף אם יגבר חילים להלחם אתו וכבר הגיע למדרגה זו שהוא ימשול בו וכשל כחו להביאו לידי עברה או מתחפש הוא ובא בדמות יצר טוב ומפתה אותו במחמאות פיו בטענות שוא ומדוחים ויסמא את עיניו ויצבע את החסאים במראה לבנה זכה בדמות מצות עד שלא ירגיש בו כלל ולא ידע כי בנפשו הוא ואך דמו הוא מבקש להפילו בשחת זו טמנו לו. וידוע מליצת רבנו הקדוש בעש"ט ז"ע. קדשי קדשים" המה הבני עלי' שחיתתן "בצפון" היצה"ר שוחט אותן במצפון ובהסתר כי מתחפש א"ע בדמות האמת שלא ידעו במה יכשלו ועוד חושב הוא לעשות מצוה ובוזר יפול שדור תחתיו. והנה ניצוח האויב הוא ע"י שמסבבים אותו מכל צד עז שאין לו דרך לנטות ימין ושמאל" גם נודע דיצה"ר שרו של עשו נקרא הר' וז"ש רב לכם סב את ההר הזה ר"ל הרבה גדולה לכם על שזכיתם לסבוב את ההר מכל צד אמנם בכ"ז צריכים אתם לנטרותא יתירתה ועליכם להשמר שלא יארוב במסתר ובמצפון לב ויוליך אתכם שולל כזה שיתכסה עצמו במעטה היצ"ט. והו' פנו לכם צפונה" כנ"ל.

בין המצרים

הגאון מו"ה יוסף אליעזר ראזענפעלד זצ"ל נייעשטאדטל.

מדרש איכה כי גדול הים שכרך מי ירפא לך. מי שירפא שברו של ים הוא ירפא גם את שברך.

הן נודע לכל באי עולם קורות עם בני" במשך ימי גלותם מהתלאות והרפתקאות דערו עליהן ומאורעות שונות הנסבה להם יום יום. אין לך יום שאין קללתו מרובה מחברתה עד כי בסבתם עמודי אמונה נחרפשו ורבים מבני עמנו אשר עזבו את ה' ואמונתו, אבדה האמונה ונכרתה מפייהם וימירו את כבודו באמונת עמים אשר הם שוכנים בצלם ומענה בפייהם לאמר: נהי' ככל הגוים אשר סבבותינו ונכרתה עמם ברית עולם להיות אתם לעם אחד, למען יושיטו לנו שרביט של

חסד ולא יכבדו עלינו עולם הקשה ויתנו לנו זכות אורחי להיותנו נחשבים בין נכבדי ורווני ארץ. ודין גרמה להם לפנות עורף להאמונה בה' וינזרו מכל קדשי בני ישראל.

אמנם תל"ח לא אלמן ישראל מאלקיו ולמרות כל הסבות והמון התלאות אשר עברו עלינו במשך ימי גלותינו משך תקופה ארוכה כזו רק זעירין אינן אלה האנשים החטאים בנפשותם אשר לא אבו ויעז את מורשת אבותינו. כי חלק הכי רב מבני עמנו גשארים גאמנים לאלקים ונצבים כחומה נגד שכולת הזכך ולא ישמעו לקול מלחשים אשר יאמרו נוֹאש גם בעת אשר מצרי שאל מצאנונו שבת משוש לבנו לא מטה רגלנו ולא רפתה ידינו מאמונתו. וזאת נחמתנו בעניינו והיא לנו לעז ומפלט סלה.

ועתה לכו ונשובה אל המדרש נושא דרושנו. מי שירפא שברו של ים הוא ירפא לך דהנה עוברי אורחות ימים כאשר יעמוד רוח סערה ותרומום גליו ונמשם ברעה תתמוגג כי האני חשבה להשבר. ולמען הקל מהאני נטל המשא נאלצו אנשי להשליך כל מחמדיהם וקניניהם בלב ים וכאשר ימצאו מגוס ומפלט לנפשם. הכי יעלה על לבם לחוס על כליהם אשר השליכו בחפזם בנכבי ים. הלא גיל וששון ימלאו לבבם שעלה בידם להנצל ממים הזדונים מרדת שחת ותהי להם נפשם לשלל. כן הוא ממש נחמת ישראל בגלותינו שאל ישיונו לב אל כל אלה התלאות אשר הוסיפו בני עולה לענותם רק ישמח ישראל בעושי וכי כביר מצאה ידינו שהאמונה הישנה אשר מצאה קן לה בלכותינו חיי נפשנו נשארה לנו למפלט. והו מי שירפא שברו של ים הוא ירפא לך.

הגאון מו"ה משה שמעון הלוי שליט"א אבדק"ק פרויקירכען
(עם הוספת העורך)

המקובן צות בקול מר צורח כל עמה נאנחים מבקשים לחם נתנו מחמדיהם באוכל להשיב נפש (איכה א') בימינו אלה אנו רואים כי המון בני אדם העוסקים במסחר מקנה וקנין אם יעלה בידם להמציא ולהשיג עסק טוב אשר ממנו ישאבו מקור פרנסתם לא ירבו בחקירות ודרישות אם הוא בדרך היתר ולא יסוגו אחור מלקרב אל המלאכה אף אם לא יכלו להשיגו כ"א ע"י חילול שבת וכדומה, וכאשר יוכיחום על פניהם מדוע תעשו כה ואיך חרהימו בנפשכם לבגוד בה' תשיתו חקיו ומשפטיו למרמס? מענה בפיהם לאמר: אין אנו עושים כן בשאט נפש כי ההכרח יאלצנו למצן נביא לחם חקנו לחם למי הטף. והנה לו כדבריהם כן הי' שפרנסתם תלוי להם מנגד ולא ישיגוהו רק בדרכי איסור כ"ז אינו מספיק למדי להתיר את הרצעה ולעבור על גומי תורה.

אמנם נחזי אנן ונעמוד על עיקרן של דברים ויבחנו דבריהם האמת אתם ששאלת הלחם היומי (טעגליכעס בראד) היא בעוכם נשובה נא ונחקרה מה נחשב להם ללחם היומי? כ"א באמת על פת לחם יפגע גבר, אולי החרשנו ולא היינו גומרים עליו דין אשם בנפשו והיינו מחפים עליו כי רק לב' הותל הטהו' ולא הי' בטחוננו אמיץ וחזק לשום נפשו בכפו ולעמוד בנסיון, ובאמת הלא דבר גדול הוא להיות נודד ללחם איו, אמנם כאשר נחבונן היטב על תהלוכותיהם נהי' נכחים לדעת ששקר בימינם וכי כל דבריהם שוא ותפל. כי באמת הי' נותן טרף לכל בשר זון ומפרנס לכל (חור"ה) אבל אלקים ברא את האדם ישר והם בקשו חשבונות רבות, וכי לאכול מעדנים ברכורים אבוסים, דבשושין וסקרוקין, לשותות משתאים שונים מובחרים נוכל לחשוב ללחם היומי? או למלאות בתייהם בגנזי מרומים ארגונים יקרים ממולאים במראות מלוטשות, לשטוח על הרצפה יריעות מארץ פרס ועורות גמרים, לילך לטאטראות ולועד משחקים, לראות ברעה של מגרי יצו"ר בשירי עגבים, ואין כסף נחשב שם למאומה הכי כל זה היא לחם היומי שאי אפשר להיות בלעדה? מכ"ו נראה לעינים כי עמל ואון תחת לשונם וכי שקר יפצה פהם וז"ש הנביא שוטטו נא וראו ושמעו היטב את הטענות כוזבות מהאנשים האלה החוטאים בנפשותם כי כל עמה נאנחים מבקשים "לחם" כאלו כל צעקתם ואדיר כל חפצם הי' רק עבור לחם, לחם היומי, אמנם בואו ונספח על פניהם כי באמת לא כן הוא כי נתנו את "מחמדיהם" מה שחמדה נפשם מכל תענוגי תבל וכל תאוותם הרחבה כשאלו ועוצר רחם לא תשבענה זהו לדעתם "אוכל להשיב נפש" ובוה ינקרו עיני האנשים לאמר: מאין נביא לחמנו? לחם היומי, הנה כי כן אבדה חכמתם והופר כל עצתם ומה יש לחם עור צדקה ולזעק עוד אל המלך.

ואתחנן

מלוקט

וְרָאָה לְמִדְתִּי אֶתְכֶם חֲקִים וּמִשְׁפָּטִים כְּאִשֶּׁר צִוֵּנִי ה' אֱלֹהֵי יִלְיָם בְּהִקְדָּם מִרְזִיל עַל ג' דְּבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד עַל הַתּוֹרָה וְעַל הַעֲבוּרָה וְעַל גַּמ"ח נִרְאָה כִּי ג' עֲמוּדִים אֱלֹהֵי שִׁיכִים זִלְזוּ הֵינּוּ שֶׁגַם הַעֲבוּרָה וּמַעֲשֵׂה הַצְדָּקָה יֵהי עֲפִידַת הַתּוֹרָה כִּי הַעוֹשֶׂה צְדָקָה רַק בַּעֲבוּר הַתּוֹרָה נִפְשׁ הַחַיּוֹנִי אֲשֶׁר בְּקִרְבוֹ מִחְמַלְתּוֹ עַל הָעִנִּי כְּמִשׁ תְּאוֹת אָדָם אִישׁ חֲסִדוֹ כִּי כְמוֹ שִׁיתְּאוֹה אָדָם לְמִטְעָמִים כֵּן יִתְאוֹה לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וְחֲסִד כִּי לֹא יוֹכֵל לִרְאוֹת בְּצִרַת רֵעֵהוּ אִיכָּ עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה הַצְדָּקָה רַק בַּעֲבוּר שְׂאוֹהֵב אֶת עֲצָמוֹ לְהַסִּיג צַעֲרוֹ, וְהָאִישׁ הַזֶּה לֹא יִכְלֹל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט כְּמַצוֹה עֲלֵינוּ עַפ"י תוה"ק לְדַקְדָּק וּלְחַלֵּק בֵּין הַגּוֹן

הגון לשאינו הגון, ואח"כ אשריכם זורעי על כל מים אין מים. אלא תורה אשרי לו לאדם שוריעת הצדקה תהי' עפ"י התורה וזהו ממש אזהרת מרע"ה יצוה אותנו שאף במצות שכליות כמצות צדקה וכדומה לא יעשה אותם האדם עבור רגשת נפשו. בלתי לה' לבדו. על שהוא יתב' גור עלינו לעשותם, וז"ש ראה למדתי אתכם "חקים ומשפטים" ר"ל לא זו אף זו שגם המשפטים יעשו לשם פועלם על שהוא ית' צוה עליהם וזהו "כאשר צוני ה"א"

אמר המאסף שטעתי לפרש הפ' לא תקפון את ירך וכו'. כי פתוח תפתח את ירך "עתה"ק תרמו לנו בזה אופן נתינת הצדקה כי כאשר ידו של אדם קפוצה אוי יבאו כל האצבעות שוות מונחות על כף ידו. לא כן כאשר ידו פתוחה או כ"א מהאצבעות גבוה מחברתה, וזהו המליצה לא תקפון את ירך בא להזהירו שלא יהי' משה קטן וגדול רק פתוח תפתח את ירך ותשפוט בצדק את מי להמעיט ואת מי להעדיף והבן.

הגאון מו"ה זאב פיקסל זצ"ל גייעשטאדטל

כי ישאלך בנך מחר לאמר מה העדות, והחקים והמשפטים אשר צוה ה"א אתכם ואמרת לבנך עבדים היינו וכו'. ואותנו הוציא משם וכו'. ויצונו ה' לעשות את כל ההקים האלה וצדקה תהי' לנו כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת לפני ה"א כאשר צונו.

הנה המתחדשים אומרים שהתורה מקבילת שינוי לפי הזמן כמ"ש אל השופט "אשר יהי' בימים ההם" ובאמת שקר יפצה פיהם וכבר אתמר משמ"י דהגאון בעל כתב סופר זצ"ל לפ' מחזיל הקובע עתים לתורה מיפר תורה מי שקובע ומגביל זמן לשמירת התורה זה יצא להפיר כל התורה ועלינו להאמין באמונת אומן שזאת התורה לא תהא מוחלפת בשום פנים, והתורה לא תתירה לחז"ש שום דבר כמש"נ לא חוסיפו וכו'. ואפי' הנביא אין רשאי לחדש דבר כ"א לצורך שעה כמו אלי' בהר הכרמל —

והנה במצות החקים ודאי דאין מקום לחעות ולומר דרשאי לשנות בהם לפי הזמן, כיון שהם מצות בלי טעם, והטעם אינו ידוע רק אליו יתב' ומי יודע דעת עליון להכריע באיזה זמן ששייך הטעם או אין שייך, וכ"כ במצות השכליות אם לא יהי' להם רק תועלת זמני הי' מקום לומר שיקבלו שינוי לפי שינוי הזמן והמעמד ומצב של האומה, אבל מאחר שתלוי בהם אושר ותועלת נצחי ע"כ שהם פועלים בעולם העליון ושם לא יצויר שום שינוי ותמורה, אמנם רשע זה הפוקר גם על החקים בעצמם מערער באשר שאינו משיג טעמם ע"ז נצטוינו לכנוס עמו ה' ברים ולבאר לו סגולת החקים וקיומם שעי"ז ימליא ה' חסדו עמנו ויעשה עמנו נסים למעלה מהטבע וז"ש כי ישאלך בנך "מחר" דייקא יש מחר שהוא לאחר זמן דהיינו לעתיד כשישתנה

כשישתנה מעמד ומצב האומה מה "העדות החקים והמשפטים" ר"ל כל סוגי המצות "אשר צוה" דהאיך יפול בהם ציווי כיון דהם משתנים לפי הזמן, ויהי כמשיב, עבדים היינו וכו' ואותנו הוציא משם, ר"ל דע"י שמירת החקים נזכה לנסיים למעלה מהטבע גם יגיע לנו תועלת שע"י נדע שגם המצות שכליות לא יקבלו שינוי וז"ש וצדקה תהי' לנו ע"י החקים כי גשומר לעשות את "כל" המצוה הזאת "כאשר צונו" דייקא בלי שום שינוי ותמורה

שבת נחמו

מלוקט עם הוספת העורך

נחמו נחמו עמי יאמר אלהיכם דברו על לב ירושלים וכו' כי לקחה מיד ה' כפלים בכל חטאתי וכו' כל גיא ינשא וכו' העולם תיטוב על קוטבה בגלגל על צירה, מה שהוא עתה מעלה כמעט קט יורד מטה, ומה שהוא מטה מוכן לעלות מעלה, עת ספור ועת רקוד" כלומר מי שהוא סופר על יגונו וצרתו אשר מצאתהו, חבי כמעט רגע וכאיל ידלג וירקד בשמחה אשר הוכן לו, וכן להיפך כי לא לעולם חוסן ואל יתהלל ביום מחר כי התעייף עיניך בו ואיננו ושמחתו כליל יחלוף, כללו של דבר אין לך דבר בעולם אשר יעמוד על מצב א', כי מתחלף בכל רגע, כחומר חותם כלהט חרב המתהפכת מטוב לרע ומרע לטוב, ע"י מרוץ הגלגל.

אמנם כן ממוצא הדברים דעת לבבון נקל כי הרע אינו נשאר במצבו רק כל עוד שיש מדרגה למטה ממנו, לא כן אם עומדת בשפל המדרגה עד כי אין מקום עוד לרדת מטה יותר, אזי יתחייב שתתהפך לטובה, ועל זה רמז אדוננו החסיד באמרו (תהלים מ"ד) כי שחה "לעפר" נפשנו דבקה "לארץ" בטננו, ירצה היות שירדנו בדיוטא התחתונה עד אשר אין עוד מדרגה לשקוע יותר מטה, מעתה הרם קרננו "קומה עזרתה לנו" תעלה גלגל מזלנו לטובה.

והמליצו ז"ל (ברכות) כינור ה' תלוי למעלה ממסתו של דוד כיון שהגיע חצות לילה רוח צפונית מנשבת בל' הכוונה גם בעת אשר מוטל על ערש דוי וגלי התלאות עברו ראשו, כיון שהגיע "חצות לילה" ר"ל כאשר כבר שקעה שמש הצלחתו וינטו עליו צללי ליל, חשכת הזמן עד שהגיע לתוך תוכה רוח "צפונית" מנשבת בו עלה על יציעו זהרורי תקוה חבות ברגשי שמחה לרב טוב הצפון כי נכון לבו בטוח בה' שמתוך צרה ימציאו פדות ורוחה.

ומובן בזה כוונת מאמרם ז"ל כי משיח צדקנו נולד בט' באב גם אקרי מועד כ"ז להורות לנו כי כעת אשר החשך כבר כסה שמי ארץ וקדרות האופל חסובנו אז יתן ליראיו נס להתנוסס יאירו ככבי נשפו וכי בא מועד ועת לחגגה וקרובה ישועתנו לבא:

וזהו המכוון במקראי קודש אשר לפגנו: נחמו נחמו עמי וכו' דברו על לב ירושלים להפיס דעתה ולהעביר לפני כוס של תנוומין שלא תתייאש מן הגאולה היות שלקחה מיד ה' "כפלים" בכל חטאותי, היינו ירידה אחר ירידה עד כי אין מקום לרדת עוד מטה יותר וזאת תהי' נחמתה בענייה ותפוג צערה וביאר דבריו יותר באמרו אחרי "כי כל גיא ינשא" וכל הר וגבעה ישפלו" כלומר כי כן הוא המצב אין לך דבר שעומד על מצב א' תמיד, כי גלגל הוא החזור במטה למעלה וממעלה למטה ובוה יהי' יגונה נחה ושקטה והבן. ומי יזן מציון ישועת ישראל יראו עינינו ישמח לבנו וחגל נפשנו.

ע ק ב

מלוקט עם הוספות רבות מהעורך

שמלתך לא בלתה מעליך במדרש (רבה פ"ז) מה שהי' עליהם לא בלו אבל מה שהי' להם בחוץ התיבות נתבלו. הננו רבים הננו מעמ' הארץ המינים והכופרים יביעו וידברו עתק על מעשה המצות ביגיע כפיה ועמל ידיים כי אין חפץ ה' בפעולות המצות, וידמו בזה לרשע השואל מה "העבודה" הזאת לכם ירצה עבודת המצות אך למותר כי רחמנא ליבא בעי כל עיקר מעשה המצות המה רק לקבוע אמונה בלה ודי בזה שלבו יהי' טהור ונקי מכל סיג וזוהמא וזה הי' תועה קרח כי כל העדה כלם קדושים כבר השיגו מעלת "קדושים" אם רק "בתוכם" ה' בקרבם ובלבם אף אם לא יראה לעינים ומה לנו למעשה המצות הלא כל לבבות דורש ה'.

והנה אך למותר יחשב לענות כחשם בפניהם האין שמענתם מורית הוא וכבר הקוה את שגם והכו על קדקדם גדולי קדמונו להוכיח במישור האין שנחוצ למעשה המצות בפעולת ידיים (ע"י ס' הווינוך לראיה פ' בא) והמורם מדבריהם כי ע"י שיסודי תורה בנזים על עמתי מצות מעשיות היא שעמדה לנו שגם בחליפות הזמנים אשר יעברו עלינו לא תשתכחה מאתנו ולא יתרופפו יסודותי ואמר הווכם (משלי) קשרם על אצבעותיך כתבם על לוח לבך אם תרצה שהתורה תהי' חרותה וכתובה על לוח לבך בל תשכחנה לנצח או תקשרם על "אצבעותיך" שהם כלי המעשה לעשות המצות בפועל. ושנו חכמים בלשון המשנה: כל תורה שאין עמה "מלאכה" היינו העסק בפעולת ידיים "סופה" בטלה כי לא חתקים ולא תעמוד.

ויפה שמועה זו מהרה"ק ר' קלונימוס הלוי זצ"ל מקראקא (בעהמ"ח ס' מאור ושמש) בביאור ה"פ (דברים כ"ט) הנסתרות לה"א והנגלות לנו ולבנו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת בהקדם דברי האר"י ז"ל עה"פ (תהלים ס"ה) לך דומי תהלה וכו' שומע

שומע תפלה עדיך כל בשר יבואו דבאמת מי יתנה חוקך תהלתו יתב' ואילו פינו מלא שירה כים אין אנו מספיקין להודות וכו' ועיקר העבודה היא בלב ויותר ממה שהפה יכול לדבר ולבטא בשפתים הלב יכול לחשוב וה' יודע מחשבות אדם אמנם צורך גדול יש בדבור ובמעולת המצוה להורות עבדות ה' לזולתו ממנו יראו וכן יעשו גם בשביל בניהם לדורות הבאים אחריהם להורותם הדרך ילכו בה יקומו ויספרו תהלות ה' וזהו לך "דומי" תהלה כי השתיקה היא המיטב שבתהלות עבד "שומע" תפלה עלינו לשמע גם בביטוי שפתים למען עדיך כל בשר יבאו וילמדו לעשות כאמור וז"ש "הגסתרות" לה"א מהראוי אפוא לעבדות ה' תהי' בהסתתר דהיינו במחשבה והנגלות לנו ולבנו" מה שדרוש מאתנו שתהי' נגלה לעין כל הוא למען ידעו דור אחרון בנים יולדו לנטוע בלבותם תורת ה' ומצותיו ינצורו והוסיף הפ' לבאר עוד רבת התועלת אשר יומשך מזה כי העסק בפועל יעשה רושם חזק על לבות בני"א עצמם שלא ימוש מזכרוגם לנצח וזהו "עד עולם" שגם במרוצת גלגל הזמן לא ימוש מהם וזהו הסבה אשר בעבורו נצטוינו "לעשות" בפועל את כל דברי התורה הזאת.

ומעתה הבא נבא לבאר המדרש הנצב פתח דברנו דהנה הבגדים מכוונים בציר ובדמיון מעש"ט ומדות בני"א למיניהם דהיינו בגדים רוחנים מעטה הנשמה וז"ש מה שהי' "עליהן" ר"ל כל מדה נכונה ששמשו בהם להתעטף בפרהסי' ובגלוי לעין כל "לא בלר" לא נפסדו ולא באו לידי כליון אבל מה שהי' להם בתוך "התיבות" גנוזה בתוך תיבת הלב ולא באו לפעולת ידים "נתבלו" נפסדו ונאבדו כי לא נתקיימה בידם.

אמר המאסף נעים לחיך מליצת הגאון מו"ה ליבוש גט"ז וצ"ל בביאור מאמרם ו"ל (סוטה מ"ד) סח בין תפילה לתפילה עברה היא בידו וחזור עלי' מעורכי מלחמה כי מנהיגי המלחמה המה שרי הצבא ואנשי החיל והנה שר המצביא העומד בראש תחיל הוא אך חושב מחשבות אין לערוך המלחמה ואנשי החיל מוציאים מכת לפעולת ידים מחשבות שר המצביא וזה בלא זה א"א לעמוד ולהתקיים ביום קרב נמצא שר המצביא הוא המחשבה ואנשי החיל המה המעשה ונודע כי תפילין של ראש מורה על המחשבה כמו שאנו אומרים ועל הראש כנגד המוח ותפילין של יד מורה על המעשה לזכרון זרוע הנטויה וז"ש סח בין תפילה לתפילה כי אומר שהפעולה והמחשבה אין צריכין זה לזה ואפשר להפרידם ולחלק יצאו עברה הוא בידו וחזור עלי' כלומר עליו לחזור מדעה משובשת זאת "מעורכי המלחמה" כי משם נראה בעליל כי המחשבה והמעשה אחיות תאומות וקשורים זה בזה יתלכדו ולא יתפרדו ושניהם כאחד טובים.

ראה

"מסילות חיים"

כי ירחיב ד' אלקיך את גבולך וכו' ככל אות נפשיך תאכל בשר צ"ב א"כ למה זה אפוא האטפסוף "שהתאור תאור" בענשו הלא התורה אמרה בכל "אות נפשיך תאכל בשר" והנראה לפרש הוה בהקדם דבריהם ז"ל (פסחים ט"ז ב') א"ר אליעזר הכל מודים בעצרת דבעינן גמי' לכס כ"ט יום שנתנה בו התורה ויתבאר לענ"ד, ונה "השמים" "והארץ" הם כמעט שני הפכים וההבדל ביניהם הוא השמים הוא קודש קדשים רק לד' לבדו רוחנית ומשכליות, והארץ היא כולה חומר וגשם שיש בה אכילה ושתיה והנאת הגוף, והשאלה במקרה במה של אדם באיזה מן השנים האלה יבחר את דרכו ללכת בה? ואיזה הדרך ישכון אור? אמנם אם נשקיף בעין בוחנת נראה כי כל אחי מן השני הדרכים האלה לא טוב הוא כשהוא לעצמו, אם יפרוש אדם מכל תענוגי התבל ומחמדיו וכן במשכלות וברוחניות יעסוק כל ימיו האיש הזה לא יוכל להאריך ימים, וגשמה בלי גוף, רוחניות בלי גשמיות, לא פה בעוה"ז מקומה וכן להיפך אם ישים האדם את האדמה ליסוד חייו לפאר ולרומם את העונג הזמני, ומכל זולתו יעלים עין כי אז חיי בהמה חיו, ומותר אדם מן הבהמה אין, וגעומה בזה מליצת הבדרשי (ב"ע פ' ט"ו) שמועוני אוני אלמדכם להועיל, ראה לבי גם ראה הזמן סכל חבור עצבים הניחוח, הסתפק כמראה עינך בייצור ההכרחי לעמידת החי אשר לא יעובנו האדם ותחיקים, בחר לך מזמרת הארץ מעט צרי לשמירת בריאות מעט דבש ללקיחת תענוג ואת היותר תזוירים והיה למאכל לבהמת השדה ולבני אדם הדומים לה' עכ"ד ודרך החיים שביל הזהב, הוא ללכת בתוך ולהיות חיי הגוף והנפש גם יחד ולהיות אמצעי באלה, ואז לא יכשל לנצח, ולכן יכלכל כל אלה במשפט: לתת מתג ורסן לגפשו לבל יעבור המידה ויפירץ הגבול, ואז יחיי חיי שלום מהגוף והנפש גם יחד ואפשר שלכן נקראת התורה "שלום" (טפרי פ' גשא) שהנהו דורשות מעוסקיה שיתאחדו אצלו הנפש הרוחנית והגוף ההומרי יחד בהיותם שומרים את תפקידם ממה ששתיוון דורשות, ובאופן זה נתנה התורה שלא יהא מוכרח לפרוש מתענוגי התבל ומהמדיה אבל יתעדן גם בעונג הזמני, ויבנו ד' יחופף על שתייהן-וד' "עזו לעמו יחן וד' יברך את עמו "בשלום" חיי שלום מהגוף והנפש גם יחד וז"ש ר"א הכל מודים "בעצרת" יום שבו נתנה התורה לא נחשוב שדורשת הנהו להבדל ולפרוש מכל תענוגי החיים ועונג הזמן אלא הכל מודים דבעינן גמי' "לכם" "הלכתם" ולכל צרכיכם, גם הוא לא יחסר מאת האדם ואז תקנן בנפשו ושמורה זו אלו לנצח ולכן כי ירחיב ד' את גבולך וכו' בכל "אות" "נפשיך" דייקא "תאכל בשר" באופן שיהי' מזון נפשי לא להשביע חלק הבומי השוקקת אבל אלה שהפרו חוק נתקו מוסרות חוה"ק ולא יוכלו ליתן מעצור לגפשמם לכלכל כל אלה בניתג ורסן, ואך "התאור" "תאור" בנדה מרובה אמר והכתוב עד חודש וכו' אבל ההולך בתוך ובדרך האמצעי לא יכשל לעולם.

חיים מנחם גינצבורג

בהגה"צ אב"ד דפה סטאראוינעמן. (בוקרינה) שליט"א.

הגאון מו"ה מנחם צבי טאקסין [עם הוספת העורך]

בנים אתם לה"א לא תתגודדו וכו' לא תאכל כל תועבה יש לדרוש סמוכין במקראי קודש אלו עפ"י מרז"ל (שבת י"א) כל חולי ולא חולי מעים החולי מעים ראשית הטאת היא לאדם כ"א יטמא את מעיו במאכלות אסורות הוא מחלה כבדה מאד להנפש ואם לא יבקש סמי תרופה לעלות ארוכה למחלתו או מכתו אנושה והמחלה ההוא תבואה להיות מיורשי גיהנם וימית מיתה נצחית וכבר ביארו הקדמונים הלא בספרתם כי המאכלות האסורות מונעים הנפש אחרי הפרדה מהגוף לשוב למקור מחצבתה. והנה מה שנצטוינו שלא להתגודד ולקרות על מת טעמו של דבר גלוי ומבואר יען שעלינו לדעת כי אין זו מיתה נצחית כי נפש החיוני האצולה ממרומים זה הוא כל האדם ובהפרדה מהגוף הוא ע"ד לחזור ולעלות בשמי רום ותחי עוד לנצח להתענג מנועם זיו עליון בהיכל קדשו

מעלה מה מאד מובן הסמיכות בנים אתם לה"א לכן לא תתגודדו וכו' להפיק דאבון ויגון לבבכם יען כי לא אבוד הוא במותו כי הולך הוא אל אביו שבשמים לצרור בצרור החיים ואמר שוב לא תאכל כל תועבה כלומר תנאי יש בדבר ובמה דברים אמורים אם לא טימא את נפשו במאכלות אסורות כי אז אין מיתתו מיתה עולמית רק חזור הוא למקור מחצב נפשו לחוות בנועם ה' כאמור.

שופטים

הגאון מו"ה יודא אלטמאן זצ"ל מ' טשאט [עם הוספת העורך]

וכתב לו את משנה התורה הזאת ודרז"ל (סנהדרין מובא ברש"י ז"ל) ב' ס"ת אחת שהיא מונחת בבית גניזי ואחת שנכנסת ויוצאת עמו. הגה ישנם מדרגות שונות בעבודות ה' אמנם המוכיח בעם עליו לנהלם על מי מנוחות ואל יבקש מאתם גדולות לעלות במעלת השלמים והפרושים כ"א כה יעשה להם לא יכו דבריו שורש על לבם ולא יגיע לחצי מטרותיו ועליו לשקול כל דבריו במאזני הצדק בקו היושר במדה השווה לכל נפש ואז יהי נאה דורש ודבריו לא ישובו ריקם אמנם כשהוא לעצמו כבר או"ל איתו ת"ח הרואה טריפה לעצמו וממעלות המנהיג העומד לנס עמו שיתנהג בפרישות יתירה ויהי מצוין במדות תרומות ובכל עת יהי בגדיו אלו מדותיו לבנים וכל שמץ רבב לא ימצא בהם והמליצו במקרא קודש (יחזקל מ"ד) בצאתם אל החצר החיצונה אל העם ישטו את בגדיהם אשר המה משרתים בם וכו' ולא יקדשו את העם בבגדיהם היינו כהנ"ל כאשר הכהן יצא לפני המון עם יפשיט בגדי הקודש אשר ראוי לכהן העומד לפני ה' ולא יבקש זאת מן העם אשר בחצרות ה' יפריחו כי לא יעלה

בידו ולא יצליח להוציא פרי תבואה. וזה שהזהירה תוה"ק את המלך ומנהיג בעם וכתב לו את "משנה" התורה שיהי' פי שנים ברוחו וכתב "לו" לעצמו אחת שהוא מונחת "בבית גנויו" בחדרי לבבו הנהגה יחידית כי לו נאה ולו יאה החסידות והפרישות "ואחת שנכנסת ויוצאת עמו" הדרכה אחרת לעם אשר הוא נכנס ויוצא לפניהם והנ.

הגאון מו"ה אליעזר דוד גרינוואלד זצ"ל אבד"ק סאטמאר
הפטרה מה נאוו על ההרים רגלי מבשר משמיע שלום וכו' יש להבין הכוונה במה שיודיענו שרגלי המבשר יהי' על ההרים ומה יצא לנו מזה? וי"ל כי בשתי אופנים אפשר שיחיש לנו ישועתינו אם ע"י זכות מעשינו אמנם אם לא יזכו ח"ו מפאת עצמן יעמיד להם מלך קשה כהמן שיעיק ויצער בגזרות קשות עד שגשוב לפניו יתב' ונזכה להושע. ונודע המשל (מובא בזה"ק פ' תצא) לכן מלך שגירשו אביו מביתו עבור רוע מעשיו והמטרונות התחננה שיחזירוהו אליו כי מקלקל מעשיו עוד יותר עד שהמלך שמע לקולה והחזירו אבל אמר לו הי' הולך בדרך הטוב נהישר הייתי מביאו בתופים ובמחולות ובקול המון חוגג כראוי לכן המלך בכבוד ויקר, אמנם מאחר שלא זכה ועוד קלקל יותר אין כבודי להראותו בפומבי במקומות המפורסמים והביאו באישון לילה ואמלה בהצנע כן הוא ממש אופן גאולתנו ב"ב וז"ש מה נאוו על ההרים כמה נאה הוא אם המבשר עומד בראש הרים להשמיע במרום קולו כי לא תבושו ולא תחפורי ועל הר גבוה עלי לך מבשרת ירושלים (עיי' בהמרש"א ח"א חולין ס"ג מה שפי' בזה עיי"ש דבריו כי געמו)

דורש לפרקים

ר"י אומר המהלך בדרך ושונה ומפסיק ממשנתו ואומר מה נאה אילן זה מה נאה גיר זה מעלה עליו הכתוב כאלו מתחייב בנפשו (אבות פ"ג מ"ז)

הגאון והענוה שתי מדות הללו עד כמה שהפכיות המה ומתנגדות זו לזו מן הקצה אל הקצה נפרדיות המה אחת מחברתה ומרחק רב ביניהן — בכל זה תפקיד האיש הישראלי הוא שהתכונות ההפכיות הללו תתאחדו אצלו בהתאחדות גמורה ובהרמוניה שלמה תתרשמו עמוק עמוק בנפשו הפנימית.

הגאון מדה היותר גרועה בין מדות המגונות. הענוה מדה היותר משובחת בין המדות המשובחות. והאיחוד באחת בלעדי חברתה תאבד גם היא ערכה הראוי והאדם הערוט בדעת עליו להתבונן ולפלס במשקל נתיבו בדרך החיים ויתבהר לפניו בבהירות כי כאשר נחוץ הענוה במילי-דעלמא בחיי היום בעניני גשמים, כן נחוץ מדת הגאון לפרקים תכופות במילי-דשמאי בעניני רוחניים שמימים, וכאשר המבט האנושי ממאס ואיש

האיש אשר לו לשון מדברת גדולות כן גם נמבזה הוא האדם האוחז בקצה האחרון במדת העניות וצריכים להשתמש גם במדת הגאווה במקום שיש צורך בה. וזה בבחינת ויגבה לבו בדרכי ה'. ולא זה בלבד שרשאי להתגאות בעגין כזה אלא אף שמו עליו לחוב שלא יפול ברשת השפלות, אשר גם היא אורבת לו לאדם על כל צעד ושעל. יש לך אדם עובר עברה המבזה נפשו ומואס עצמו בדברים מכווערים מה שאין המובן האנושי סובלתו, וכשאתה שואלת על התגנותו הריהו מטעים לך כי הנהו עניו, כמה מגוחך הוא האיש הזה. ועל כגון זה המליצו כי "הלל" רשע על תאות נפשו הרשע משתמש במדת הלל מדת הענוה על תאות נפשו.

מדת הגאווה נאה לת"ח ומעטרהו כסאסאה לשבולתה. ואם בשמחא דאית ב' אבל גם בשמחא דלית ב' (סוטה פ"ק) ואה"כ והאיש משה עניו מאד מכל האדם אבל רק אשר "ע"ס האדמה" ירצה במה שנוגע בעניני ארציה אבל מה שנוגע להנפש ולכבוד ה' ה' איש אלקים מחציו ולמעלה אש, מלהט בלכת אש ברוח גבוה להראות גאווה וגאון בדרכי ה'. והמליצו חז"ל איזהו ת"ח כל שיודע בחלוקו להפכו כי חלוק ולבוש הוא סמל המדות אשר ילבט, ואמר שרק או המדות טובות של ת"ח חשובים וכפונים, אם יודע בחלוקו להפכו לעת הצורך ואם הוא בטבעו עניו ושפל ברוך ימשול בסבעו ויגבה לבו בדרכי ה'.

ורעיון זה יש להעמיס במשנה הנצב ראש מאמרנו המהלך בדרך—מי שהולך בדרך החיים, וחפץ לרכו לו מטרת חייו איך להתנהג ואומר מה נאה "אילן" זה, אילן הוא סמל הגאווה העולה למעלה ראש, או מה נאה "נור" זה היא סמל הענוה שמוטל בתמידות ארצה מבלי להתנשא עצמו ורוצה לאחוז או בזה או במדת קיצוניות בלעדי חזרתה כאלו מתחייב בנפשו כי טובים השנים מן האחד.

ליבוש בער האלפערעט בארשא

לנשואין

ארשב"ג לא הי' ימים טובים לישראל כט"ו באב וכיוה"כ שבהן בנות ישראל יוצאות וכו', ומה הן אומרות בחור שא גא עיניך וראה מה אתה בורר לך, אל תתן עיניך בנוי, תן עיניך במשפחה, שקר החן והבל היופי אשה יראת ה' היא תתהלל: (תענית)

הנה עיני האדם יחזו לו מחזות שוא ומדוחים, כל מחמדי עוה"ז ותענוגי יתגללו נגד עיניו, עיניו יחזו אנשים מוצלחים בהון ועושר, עפעפי יישירו נגדו את הדר גאון בני אדם באשר טוב הארץ בידם ויחמוד בלבו להשיג גם הוא בתענוגות בני אדם כי כן הוא המדה אצל בני"א שוכני עפר כאומרים ז"ל עין רואה ולב חומד, וכל איש בר לבב ידע כי כל קניגי הזמן תוהו ורק מעשה המצוה והטוב אשר

אשר יעשה אותם האדם וחי' בהם חיי נצח. הן הן קנינו והאמתים אשר ירכש האדם בעוה"ז וההנדה לכמו אלה תוצאותי כמקור מושחת מעיני האדם. כי יתפעל הלב מן העינים אשר נושא עיניו אל מחזות שוא ותפל הבלי הזמן. והאיש האחוז בחמודי תבל ותענוגיו יאמר עליו שהולך אחרי עיניו. כמרו"ל שמשון הלך אחר עיניו. כי העינים יוליכו אותו לאשר יהי' שמה הרוח החמדה ללכת לא כן איש זמנה אשר נאמנה את אל רוחו. לא ינהגו עיניו אותו ואת לבבו. ונהפוך הוא שלבו ינהג את עיניו. על מה יכון מחזה עיניו. ואל מה יישרו עפעפיו. ולבו נוהג בחכמה וישפוט שפוט אח אשר יראה. בעיני האמת לקרב ולהרחיק מנגד עיניו מחזות שוא ומדוחים.

החכם מכ"א אמר בית הון נחלת אבות ומה' אשה משכלת. תהלוכות האדם ודרכו בכל קדשי ה' מוצאיו ומובאיו תלוי הרבה מאד בהאשה אשר עמדה. אם היא אשה משכלת אשר היא לו לעזר ונומן. ונוחנת לו יד. לבצע זממו להפיק רצון ה'. הנה אז עלה יעלה על גבעת המעלה רמה בקודש להשיג שלמות הנפש לפי מסת כביר רוחו וגפשו בקודש. לא כן אם עלה בגורלו אשה רעה אשר היא לו מצודים וחרימים. וידי ורגליו אסורים על ידה מכל מעשה הטוב בעיני ה'. איך ישיג רוממות במעלות הקודש. הלא עוד יסוג אחור בשלמות כי תעצרנו ולא יוכל לה בלחמה עמו ותגש אותו אל המלאכה והמסחר מאין הפוגות למען תשיג תענוגות בני אדם ושלחן מלכים ולבושי שני עם עדנים. גם יקרה מה שיהי' גור אחר מחזות ה' למען השיג בצע כסף למלאות תפקידה. ואין קץ להרע אשר תסובב על ידה לא כן אשת חיל יראת ה' כל מזימות לבה והגיוני מחשבותי' על תהלוכות ביתו להיות מאושר על במתי השלמות הנפש. ואם זכה האדם להנתן לו אשה משכלת הנה הדרך נכון לפניו לבנות לו בית נאמן לה'.

אמנם כן היצר סוכן בו בהאדם בימי עלומיו עוזר באבו בכל חינוך בבחירת אשה התאוה רוגשת בקרבו לתור אחרי עיניו לבחור רק ביפת תואר ויפת מראה. ולא ישים אל לבו לראות ולהבחין אם היא אשה משכלת יראת ה'. וע"ז אמרו בנות ירושלים ופיהם פתחו בחכמה לאמר. "בחור שא עיניך וראה מה עתה בוחר לך". כלומר אתה "הבחור" בימי הבחרות ושחרית. "שא עיניך" אתה תשא עיניך ולא עיניך ישאו אותך. ולא תהי' לך הבחרות לפוקה ומכשול לתור אחרי תוגני עיניך אחרי הנוי והיופי. "אל תתן עיניך בנוי" מכלי משים. על לב אם היא אשה כשרה. "תן עיניך במשפחה" אם היא ממשפחה הגונה מבית נכון וגשא ביראת ה'. ומלומדת ביראה ומדות טובות. לא כן אם תתן עיניך רק בנוי ותפול בגורלך אשה רעה אשר כל יצר מחשבות לבה רק רע כל היום להפיל את בעלה ברישת האסון. כי תלחציהו למלאות תפקידה במוצא הכסף לשבת על ראש

מרומי העונג וחמודי תכל ויאבד לבנו הנאמן לה' אך למען בצוע בצע כסף הנדרש לה מאתו ואז הבחירה שתבחר ותברר בה לא לך תהי' אבל כן תעשה ויכולת עמוד ביראת ה' שא עיניך וראה מה אחת בורר "לך" שתהי' הבחירה לך כלומר להנאתך ולטובתך באשה כשרה יראת ה' אשר תהי' לבה אליך לבנות ביתך בכון לה'

יידיש דייטשע ערקלערונגען

והסיר ה' ממך כל חולי וכו' ונתנם בכל שונאך. דיא ערקלערונג קאנן זיין פאלגענד: דער גראָסע בעריהמטע רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע קאהם איינסט נאך לעמבערג אונד גיענג דען דארטיגען ראבבינער הגאון בעל ישועות יעקב בעזוכען. דאָ קאהם איין ווייב דיא ביטטעס מעגע דער רבי פיר איהרען קראַנקען מאַנן בעטען: ער איזט געפעהרליך אונד דיא ערצטע האַבען איהן אויפגעגעבען — דער צדיק רבי מאיר שפראַך צו איהר: געהע גור צוהויזע, דיינען מאַן איזט עאָן בעססער אונד ווירד פאללשטענדיג געוונד ווערדען — דער ראבבינער אונד זיין זאָהן הגאון מרה מרדכי זאב לאַכעלסטען. ר' מאיר מפרימישלאן מערקטע עס אונד שפראַך: מאַן לאַכט שאַן אויך פאן מיר זאָ זענדעט גור היען אונד איבערצייגט אייך אָב. איך ניכט וואָהר געשפראכען האבע — דער ראבבינער שיקטע זיינען דיענער דאָרט היען זייערער קאהם צוריק אונד ערצעהלעט: דאָס עס ריכטיג איזט, דער מאַנן וואָר פאָר איינער שטונדע נאך געפעהרליך אונד יעצט איזט איהם שאַן גאָנץ בעססער געהט שאַן זאגאָר הערום, זא ביטטען וויר אייך שפראַך דער ראבבינער, זאגעט אונז וויא איהר עס מאַכט לערנעט עס אונז — איך ווילל אייך ערסט איינע גמרא ערקלערען שפראַך דער צדיק עס הייכט, ר' חנינא בן דוסא הי' מתפלל על החולים ואמר זה חי וזה מת, ער בעטעטע אויף קראַנקע אונד שפראַך זייערער ווירד אַם לעבען בלייבען אונד זייערער ווירד שטערבען, וואָצא ברויכטע ער זיין מונד צום בעזען אספּען צו זאָגען זייערער ווירד שטערבען? גור אַבער פינדען וויר, ואתן אָדם תחמך ערקלערען אונזערן חכמים ואתן אדם תחמך איך ווערדע אדם אַנשטאַט דיר געבען, גתתי כפרך מצרים, איך ווערדע מצרים אַלס אויסלעזונג פיר דין געבען, וועגן דער צדיק פיר איינעם בעטעט, דאָס דער גור-דין אַבערזענדעט ווערדע, זאָ מוז ער פיר דען מדת הדין איינען ערוואַסץ געבען דאָס דער גור-דין איינען פינד ישראל אַלס אויסלעזונג פיר זייערער טרעפּטען זאָלל, דאָהער ר' חנינא בן דוסא וועגן ער בעטעטע, שפראַך ער זייערער זאָלל לעבען, אונד זייערער (נעמליך איין אַנדערער) זאָלל אַנשטאַט איהם שטערבען-זאָ איזט אַלזאָ גאָנץ פערשטענדליך אונזער אומגעהן ענדעט דער צדיק זיינע ווארטע — אויך היער איזט עס זאָ געמיינט והסיר ה' ממך כל חולי ונתנם בכל שונאך, וועגן שלעכטע קראַנקהייטען אויף ישראל ח"ו קאממען זאללען, ווירד זיא הקב"ה אַבווענדען אונד זייערער אויף זיינע פינדען געבען.

מחזיקי הדת

ב"ה ער"ח אב תרפ"ט

אָרגאַניזאַציאָנס-זאָרגען

איין מאָנאַט איסט בערייטס דורך דאס לאנד געגאנגען מאן קאנטע
דיא מיהען אונד שטראפאצען דער אספה מחזיקי הדת בערייטס אויסגערוהט
האבען אום צייט אונד מוסע צו פינדען איבער דיא פראבלעמע דיא
דאָרט מיט גראָסער בעגייסטערונג בעהאנדעלט אין אכגעקלארטער גע-
מיטהליכקייט נאכצודענקען.

גאנץ אנדערס שטעללען זיך אבער דיא פראבלעמע וועגן דיא
אין דיא טהאט אומגעזעצט ווערדען זאללען אלס וועגן זיא אין גראס-
סער פערואממלונג — צומאל פאלליג אונפארבערייטעט, פאם רעפערענ-
טען פארגעטראגען אונד פאם פראוועדיטענטען צור אבשטיממונג פאר-
געלעגט ווערדען. שאָן מאנכעס גראָסעסענגעלעגטע פאָן פאכמאנגערן צי-
עלבעוואוסט אויסגעארבייטעטעס געזעטץ, בעקאם איינע גאנץ אנדערע גע-
שטאלט ביס עס אללע רעסארטען, דער פארלאמענטארישען מאשינעריע
דורכגעמאכט האט — עס איסט דיעס דאס לאָאן אללער געזעטצע דיא
פאָם מענשליכעס פערשטאנד דיקטירט ווערדען. — דער מענשליכע פער-
שטאנד איסט עבען מאָניפאליטיג וכשם שפרצופיהם משונים כך דעותיהם
משונות, אנדערס יא גאנץ אנדערס פעהאלט עס זיך אבער אין אונ-
זערעס פאללע, — אונזערע עטאטוסטען אונד אונזערע געזעטצע שטאמ-
מען מרועה אחק — דערען אונטערלאגע איסט דיא תוה"ק — ואין דרך
לנטות ימין ושמאל. אונד נור דאָרט וואָ וויר קיינע שמריקטע פאר-
שריפטען האבען איסט עס אונזערע זאכע אונט זעלבער זאלכע צו מא-
כען אונד שאָן ענטשטעהען פערשיעדענע אנויכטען. איבער זאלכע אונ-
זיכטען מיסט אבגעשטיממט ווערדען. אונד זאכע דעס פראוידענטען איזט
עס דאפיר וואָרגע צו טראָגען דאסט דיא בעסשליעססע געוויסענהאפט דורכגע-
פיהרט ווערדען זאללען. דער פראוידענט מוסס זיינע ווילפסאָרגאנע בע-
זיסצען דיא איהם צו דיעזעם צוועק צור פערפיעגונג שטעהען וואָל-
לען. מוסס זיינע קאנצלייא, זיינען סעקראטער אונד שרייבער האבען
דיא אללע שריפטליכע ארבייטען פיר איהן ערלעדיגען העלפען זאללען.
וויא איסט נון מיט אונזערער צענטראלע בעשטעללט ז אונזער פרא-
וידענט דער רב מטאדע שליט"א איסט וואָהל דער טיכטיגסטען
פראוידענטען איינער, האט ער אבער יעמאנדען געבען זיך, דער איהם
דיא אָכגעגאנגטען ארבייטען פערריכטע ז אָדער דארף דיא מחזה"ד עס
פאָן איהם פערלאנגען, דאסט ער רעכטלאָאן אללע ארבייטען אלליין אונד
דאצו אויף אייגענע קאסטען פערריכטעט ז גיין! דער רב-פרעזי-
דענט מיסטעט אין זיינעם אָרטע אָדער וועגיסטענס נאהע צו איהם איין
גען

נען בעה"ב פרעזידענטען האבען, דער דיא אדמיניסטראטיווע זארגען מרא-
גען אונד דורך איינען בעצאהלטען סעקראטער פערזיכטען לאסטען זאלל.

וואָהער אבער נעהמען איינע קאנצליא מיט איינעם בעצאהלטען
בעאמטען, וועגן וועדער דיא מאנאסטביטראגע נאך אויך דיא איינ-
קויפס געביהרען רעגעלמאסיג איינפליסטען.

דאסט דיעס געשעהען זאלל, דאצו מיסטען אונפערציגליך דיא
אַרטסגרופפען אָרגאניזירט ווערדען. עס ווארע פפליכט איינעס יעדען רב
מרא דאתרא בצוותא בע"ב נכבד אין זיינער געמיינדע מיטגליעדער פיר
דיא חברה צו זאממעלן, דאנן איינען אָבמאנן, גבאי, קאסיער עט"צ
צו וואהלען. אויפגאבע דער אָרטסגרופפע ווארע אין ערסטערייהע דיא
פערזאָרונגען דער צענטראללע צו פאָללציהען, דיא טאקסען איינצו-
קאסטירען, צו קאנטראללירען אָב יעדער זיינע מסכת לערנעט, צור אספה
הגדולה נעבסט דעם רב איינען בע"ב צו דעליגירען אונד אויף חברה
קאסטען צו ענטזענדען — ווער אויססערדעם מיטטפאהרען ווילל, קאנן
עס אויף אייגענע שפעזען טהון, האט אבער קיינע שטימע ביא דער אספה.
אם טאגע דער אספה הגדולה צו הויזע איינען סיום אין
קליינעם ראהמען מיט סעודה צו פערזאנשטאללטען אזוי. — דעגן נור
בייא בעשטאנדי אונד ווירקען דער אָרטסגרופפען, קאנן זיך דאנן דיא
חברה ערהאללטען אונד לשם ז' ולתורתו ווירקען.
המשך יבוא —

ארגז מכתבים

חיים עצמי הוא שלא תעקר זירחך עבור מצבך, שהתרווע בשנים
האחרונות, ופתגם העולם נאמר כי אחר זמן רעה בא גם זמן
טובה, ובדרך צחות שמעתי, אומרים הכוונה במאמר הגמר' (ב"מ ע"ה)
מאן דביש לי בהאי מתא ליזל למתא אחריתא, כי לכל אחד ידמה כי
במקום אחר המצב יותר טוב מאשר במקומו, וכבואו אמנם למקום
אחר יוכח לדעת כי בעירו עוד המצב יותר טוב באחוזים הרבה, וזה
מאן דביש לי בהאי מתא ליזל למתא אחריתא, ויראה, כי טוב שלא
יתרעם על מצבו, וכי יש מקומות יותר גרועים במצב-החומרי מאשר מקומו.

רב חרדי שמעתי את קולו מדבר בלהבת אש להעביר השוחט אשר
אוהב להשתכר עצמו ביינו ר"ל, ומי זה יהין להתנגד
לכבודו במשולה כזו, ואני שמעתי בשם הגאון רע"א זצ"ל שבא לפניו
עובדא כזו, ואמר בחכמה כי לכאורה קשה במה שאנו, אומרים בחד
גדיא ואחא המלאך המות ושחט לשוחט דשחט, לתורא, ומדוע מגיע לו
עונש עבור שחיטתו הלא וחו פרנסתו לשחוט? אמנם אימתי הדברים
נאמרים אחר שתיית ארבע כוסות ואז באמת השוחט חייב עבור שחיטתו, ודפח"ח.

המערכת מתכבדת להניע ברכת מזל-טוב לכבוד הרב המפורסם
וכו' מוהר' יואל כ"ץ שליט"א אבד"ק ערדאד יצ"ו לארצותינו
עב"ה הב' המושלם בכל המעלות ומדות טובות חרוך עמנו ונאמן
צוא מלא ספרא מגוע תרשומים כש"ת מו"ה שלמה ט"ה ב"ר בן הרב אברהם
וולאווע יצ"ו ירום ה' קרנם בכבוד ויוכה לישוב בחוך דא של הלכה נאמן
נחת והרחבה.

מקרב ולב עמוק אברך בברכת מז"ט את ש"ב וידענו יצ"ו דמן חסיד
במעלות ומדות חריב וניהולל בתשבות מו"ה זאב ויצ"ו אברהם
נ"י מק"ק טארדא לארצותינו ויהי שונו יעלה יפה ויננה ביתו ב"ה
יוסף מאיר גליה טאדאדא

הנני מברך בברכת מזל-טוב את כבוד הב' החשוב ויור
בחורה ויר"ש מ' הירצקא בערנשטיין נ"י בקראסנא יצ"ו לארצותינו
בת הובני הנגיד המפורסם ירו"ש כש"ת מוהר' משה לארנאצני
מואשארהלי יצ"ו יהא רעווא שונו יעלה יפה ויננה לבנות בית
נאמן בישראל.
שמחה בונם דייטשן מענטש

בית מסחר ספרים של מאיר ווייס טאדאדא

דיא פאן 30 יאהר אוערקאנטע פירמא נאכדעט יפה און
געלונגען איינען גראסערן קוואנטאם ספרים געלעזענע-ליד-פרוידענד
איינאקויפטן בין אלזא אין דיא לאנד קינאדא, סטודי, און דיא
וויאזאווירא זעממטליכע ספרים האנדלער אין וויאזאווירא, ווערענדיג
מאטראקעטע צור שטיווירד בילליגע פרייע שים ווישנים חסיד
משויות מחוורים סידורים טליתים ציצית עטרות סטריטן און
אין גרויסען אויסוואל.

11, Weiss SATU-MARE Str. Col. Jacobini (VARDOMB UT). 5

מגד ירחים

קובציה שלמים משנת תרפ"ו - פ"ז - פ"ח - ונאצים הרבה השנים
הפך בהם ימנה אל המערכת. אפשר להשיג גם בחלקי ספרים.

בבית מסחר ספרים של המערכת

אפשר להשיג בתמיזית כל מיני ספרים חדשים וישנים שים ויחיד
מכונן יצ"ו והדר כריכה יפה וחוקה חצי עור שיעצובלעגו עם אלפס
רמב"ם ש"ע אייח ט"ע יו"ד עין יעקב ווילנא הכל במוכרת הול
וכן כל מיני ספרים חדשים וישנים נא להפנות אלינו בהקנותיכם ומשבע רצון

Redactia Meged Jeruchim Satu Mare (Romania)

ספרים שהגיעו להמערכת

יצא לאור ספר **פרי העץ** ומנחת יחיאל מאמור הגאון המובהק
זוכן בית התורה בש"ת מוה"י געבענצאהל הראב"ק סטאניסלאב
שליט"א ז"ל ח"י צ"ה ר"ב וש"ת מחזיק לערך 250 עמודים גדולים
מאסף כל ההלכות לסימנים אלו מראשונים ואחרונים ומבארם בפלפול
וסברא בהן מאד לכל מי שיש לו שות וסיג בהוראה מחירו 200
ל"י ובסוף בחוספת (2) לעי לרכנן ותלמידיהם שאין ידם משגת
מנהג — מחברים וכו' הרוצים בחילוף יכתבו מקודם ויקבלו תשובה
Rabin A. Nebenzahl Stanisław (Male Polska)

ספר חקי חיים על הלכות פסח מהרה"ג וכו' מו"ה ישכר דוב זצ"ל
והזקן בק"ק באסארטש יע"א מחיר הספר הוא שלשים לעי משתלם בראש
וכל הרוצה בהם הנ"ל יפנה אל האדרעסע
Mermelstein Berkóné Hatarci
p. Ugocsa jud. Satu-Mare.

מודעה

נוסע לאור ספר הנחמד שאלות ותשובות **קרן לדוד** חלק
אחת היום גדול במדות ובאיכות מכ"ק אדמו"ר הגה"צ וכו' מסאטמאר זצ"ל
ראוי גדולים ויאשרוה ונבונים והללוה מחירו שני מאות לעי בלתי
במחיר ובסוף 225 לעי ובערך זה בכסף שאר ארצות חוץ הוצאות
הכ"י האר"י להשיגו על האדרעסע
Rabb. J. Grünwald SATU-MARE

באונגארן על האדרעסע: Moskowitz Bernát MAKÓ Béke n. 6.
בטשעכאיי על האדרעסע Grünwald E. bei B. Teichman MUKACEVO

כנסת ישראל על פרקי אבות

פרק חמש מאסף גדול ביאורים ודרושים נחמדים על כל משנה וכבר יצא
להרב המחבר מגוסין בעולם בחלקים הראשונים והדרשנים מצאו בחבורתו חסד
רב למלאכתם מלאכת הקודש חכרו הרב המגיד הדרשן המפורא מו"ה ישראל
נאלדמאן בעיר גראסווארדיין רחוב סאגונא 19.
גם הוציא לאור המחבר ג"י דרשות על מועדי השנה וכל מאורעות
החיים בלשון אשכנזי חלק הראשון.

עתה יצא לאור מחדש הספר החשוב מאוד בהר"ם שיק על פרקי
אבות ממכור הגאון המפורסם בעהמ"ח ס' שו"ת מהר"ם שיק עם הוספה
נכבדה והיא תולדות המחבר זצ"ל הספר מחזיק 200 עמודים מחירו על
גיר פשוט 45 לעי על גיר רגל 55 לעי מכורך עם חוספת 15 לעי
פראנקא — להשיגו אצל המו"ל עמי הכתב
Salamon Weiss Librăria SIGHETUL MARMĂȚIEI (Rumânie)

מגד ירחים

יוצא לאור פעם אחת בחדש

מאסף חידושי תורה ע"ס הפרשיות ודברים בעתם
לנשואין בריית-מילה והספד ומועדי ה' ובסוף הגליון
מדור מיוחד תוכו רצוף הודעות משובו של עולב
היהדות (בלשון אשכנז) ענינים נחוצים לחינוך היות
"מגד ירחים" אינו אורך דאם אפסיציעללע
ארגאן דעם מחזיקי-הדת-פעראיינעם טרנאסילוואניעם:

העורך

יוסף חיים הכהן ווייס

סאטמאר תע"א (רומאניא).

מחירו לשנה: לרומאניא מארזים לעי לאמעריקא ה' דולרים.
לטשעכייא ארבעים כתרין, והערך זה בשאר ארצות.
מחיר מודעות כפי גודל השטח.
מחברים השולחים לנו ספריהם יתפרסמו בהדפוס.

Adresse:

הכתבת:

Red. Meged Jeruchim, Satu-Mare Romania

MEGED JERUCHIM

"מגד ירחים"

קובצים שלמים, משנה, תרפ"ו — פ"ז — פ"ח — פ"ט נמצאים בבית המערכת.
החפץ בהם יפנה אל המערכת, ואפשר להשיגו גם בחלקי ספרים.

בית דפוס של מאיר ליב הירש סאטמארע (רומאניא)

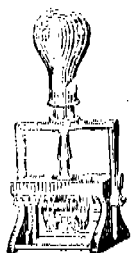
Druck von M. L. HIRSCH SATU-MARE Rumänien

קאזינצי גאססע גומר, 22, 1. שטאק.

פאטאגראפיען אין קונסטפאללער אויספיהרונג אויסערדעם בילדער פיר רייזעפאסטע
אונד פיר נייטעסטע געזעצליכע לעגטימאציען צו ביליגסטען פרייז אין
דרייגענדען פאללע אויך אין איינע פאר שטונדען ערלעדיגט אויף וואונד
געהע אין צו פאשיללע אויפנאהמען אינס הייס וויא אויך אויפס לאנד.

Fotograf „CENTRAL“ Fényképész SATU-MARE
Strada Stefan cel Mare (Kazinczy ucca) 22.

הכל הולך אחר החתום! יעדער ווילל זעהן דיא אונטערע צייל

דיא אונטערשריפט דען שטעמפעל דעס אקטעס בריעפעס
א. ד. ג. איזט אלוא אונבעדיגט יעדער אינטערעססערט איין
שעהעס געשמאקפאללען שטעמפעל אדער גומי האנד
אונטערשריפט זיך צוא בעזארגען וואס בילליג ראש פינקט-
ליך גור בייא מיר אין דען נייע איינגעריכטעטע שטאמפיג-
רען פאבריק צוא עררייכען איזט. גומי מעסטיג שטעמפלען
דאסום — טאשען שטעמפעל עטצי.
ערווארטע דיא אונטערשטיטצונג דאס ג' יודישע פובליקום.

אכטונג אדרעסטע: שלמה שמעי' פריעדמאן

„Rapid“ Fabrica de Stampile Satu Mare, Str. Mih. Viteazul 21

איך ליפערע אללערפיינסטע כשר זייפע וויא אויך האכפרימא
פערשיעדענע טאילעט זייפען מיט זעהר בילליגע פרייזען ביטטע איין מוסטער
פאסטפאקט צו פערלאנגען מיט נאנאנאהמע הכשר ביאגעלעגט.

יצחק יהודא פעלבערמן קראלי

„Colombo“ Works seifenfabrik CAREI-NAGYKÁROLY

ערסטע גראסווארדיינער ארט'ה כשר סאלאמו
אונד זעלכווארען פאבריק.

קאכמע דען פ. ט. פובליקום האפליכט אנצוצייגען דאס איך
האכפרימא סאלאמי אונד זעלכווארען ערציגע כשר למהדרין מן המהדרין.
בעשטעללונגען ווערדען פראמפט פער פאסט אונד באהן געליעפערט
צו שטוינענד בילליגע פרייזען. פרייזקוראנט גראטיס. אדרעסטע:

Füldp Izsák szalámigyár ORADEA str. Avram Jancu

ב"ה שנה חמשת העורך: יוסף חיים הכהן ווייס סאטמאר אלול תרס"ט

היום יכתב בספר הזכרונות . . .

בשעה שהגנו עומדים על סף השנה ומתעתדים להכנס אל שנה חדשה, טרם נשקעו אל מצולות הנושא רגעי יום האחרון, נדמה לנו כאלו היינו עומדים על גשר המעבר ומן הגשר הלוח אנז שולחים את מבטינו לאחור וכרגע קטן יעברון לפנינו כל הקורות אותנו בשנה האשתקד אחת אל אחת.

ומבין המון המאורעות המעציבות והמרגיזות ובין תמונות השונות למיניהן נצב לקראתי כצלם בלהות המחזה האיום והנורא בארצינו עיר הקודש תר"י ועל הציר ממעל אותיות מאדמים "יום ט' באב שנת תרפ"ט" יום מוכן לפרעניות ישראל מקדם.

ותשאני רוח על כנפי הרעיון והנה רגלי עומדות בשעריך ירושלים "עומדות" כמו נד מפני גודל החמהון כאלו תקיעות בארץ, עומד אני כאיש משתאה ומחריש אצל חומותיך ציון! למראה השור והשבר אשר שודדנו בצהרים.

עיני תראנה את בני עמינו עם הקודש מתכוססים בדמים בראש כל חוצות — ופתאום לשמע קול ברמה צללו שפתי וגודעו כל אברי קול נהי מציון, שועת בני עמי מארץ מרחקים, אנקת עניים אומללים עוללים ויונקים זקנים וזקנות אשר נשפכו דמם כמים, קול דמי אחינו עצמינו ובשרינו צועקים אלי מן האדמה אדמת הקודש.

ואחרון הכביד בני ציון היקרים המסולאים בפו בחורי חמד של ישיבת "תורת חיים" נהרגו ונטבחו מאנשי בלי-יעל לפי חרב, כפראי אדם וכחיתי טרף שחתו בכרם ה' צבאות נטעי נאמנים, הציתו אש בציון הרסו ולא חמלו, ועל זה דוה לבינו כי לצפור יער דמינו ובעה"ר שונאינו ומנדינו נשאו ראש לבונו ולשלול עמל כפים העיו מצח לקצץ בגטיות יופי אדמתינו גנות ופרדסים.

אוי לאונים שכך שומעות ואוי נא לנו שכך עלתה בימינו בימי ההשכלה והקולטרה, בזמן החופש השווי והאחזה! ואנו אין לנו רק לצעוק חמס אל אבינו שבשמים, לצעוק חמס באזני מלכים ושרים, בשם אנושיות בשם הצדק להמתיק את הדינים ולענוש את הרוצחים שפשטו צורת אנוש מכל וכל לבי לבי על חלליהם, מעי מעי על חלליהם.

אולם למרות אכלינו הנורא נמלא משכיות לבנו שבח והודי לגומל חסדים טובים יתב"ש אשר קיים בנו גם כעת צרה הבטחתו ביד נביאיו: לא מאסתם ולא געלתם לכלותם וחסדי מאתך לא

ימוש וברית שלומי לא תופר כי אתך אני ואותך לא אעשך כלה וכו' ובכל פה אנו מחליטים הן הן גבורותיו הן הן גבורותיו שה פזורה גדחה בארבע פינות התבל אמולה ורפת כח ישראל המעט הקטן והדל בין כמה זאבים וחיתו יער אשר לדם נקיים יארובו הן הן גבורותיו אולם ממקור לבינו אחת שאלנו מאת ד': רבונו של עולם! עד מתי עוון בשבי ותפארתך ביד צר? הן אנו מאמינים ונדע בלי ספק כי עוון וכבוד גורית בתקפה גם בשבי בניך עמך וצאן מרעיתך אך נגד האומות שכחו ברוב עוון אנו שואגים בחפלה עד מתי לא תרחם את ירושלים? עד מתי יהי עוון רק ניכר "בשבי" בגלות הארוך והמר הלז עד מתי יהי גראה תפארתך ביד צר בקמים עלינו מרעים זדים ארורים ואויבינו בגשש יקיפו עלינו? כלום חסר מבית המלך הלא אין מעצור לפניך תקיף ובעל יכולת להראות עוון ותפארתך בגדולת בניך ובהרמת קרנם לעיני כל.

וכסגנון רעיון הלז נראה לי להעמיס גם בדברי נועם ומירות ישראל גם כי אלך בגי צלמות לא אירא רע בכל חליפת הזמנים והשתנות העתים גם אם חושך ישובני גשרש בלבי האמונה הטהורה ולילה אור בעדי" גם חשכת היגנות מאירות לקראתי כאלו אור ההצלחה בבחינת היום תצהיר ותופיע את הוד קרני לגדי וע"כ לא אירא גם במוט הרים בלב ימים מאחר שאדע אשר גם ברע מעורב חסוך וטובך הגדול ואתה עמדי בלי הרף, "שבטך" גם אם תיסרני לסעמים בשבט עברתך חלילה ו"משענתך חמה ינחמוני החבלים נפלו לי בנעימים ונאמנים לי פצעי אוהב יתביש כאלו המקל חובלים נתהפך לעזר וסעד ויהי השבט ביד הקב"ה למשען לי אולם ע"ז חשוב כל תוקף שאלתי: "תערוך לפני שלחן נגד צוררי" הראיני נא טובך וחסוך הגדול יהי שלחני ערוך מכל מיני מגדים ופירות גנוסר בנגלה לעין השמש נגד צוררי ורודפי נפשי אשר לא ידעו את דרכיך למען אשר גם המה יכירו וידעו ויודו בע"כ כי נגלה אלינו ה' במדת רחמיו וחסדיו המרובים יתן ה' כי ה' תהי' לנו השנה הבאה לשנת חיים ברכה וישע רב ובו ימתקו הדינים לשנת גאולה קרובה תכל השנה וקללותי ב"ב אכירה.

אברהם סג"ל צבי ראזענבוים

גראסווארדיין

ת צ א

הרה"ח המאוה"ג מו"ה יצחק פריעד זצ"ל מקליינווארדיין

הנקרא בפי כל ר' איציקעל פריעד

ולקחת לך לאשה ארז"ל (קידושין י"ט מובא ברש"י ז"ל) לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר שאם אין הקב"ה מתירה ישאנה באיסור יש להשיג לב הלא מהראוי ה' לצוות על האדם שלא ישמע לעצת יצרו

יצרו המסית ומדיח כ"א להכניעו ולאבדו מלב ומדוע יצא זה מכלל כה"ת דבשום פעם לא חששה התורה להחיר איזה דבר שמא יעשוה באיסור ביאור הדבר עפ"י מרז"ל (ברכות ה') לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר נצחו מוטב ואם לאו וכו' יוכיר לו יום המיתה כי בוכרו אחריתו יהי מובטח כי יורשו מקרבו המדות הרעות ותמס תהלוק התאוה אשר בקרבו אמנם זה האיש אשר יומד בקשרי המלחמה ובכל עת ועונה יבהלוהו אימות מות ואין רגע בלא פגע וכפשע בינו ובין המות והוא ממש לגנוז תמיד ואם ר"ז ללא הועיל לכבות מוקדי תשוקתו א"כ כבר הוא משוקע במצולות היצר ובשאון גליו והמדות הרעות כבר הכו שרשם עמוק בלבבו וישלטו בו שלטת עד כי אין גם בזכרון מר המות לכבות מוקדי עולם אשר תבער בקרבו וזהו שדברה התורה כאן דייקא כנגד יצה"ר כי לזה אין לו עוד תקנה ואופן להנצל ממנו ושפיר ירדה תורה לסוף דעתו שאם לא ישאנה בהיתר ישאנה באיסור.

הגאון מו"ה ישראל חיים ברין האללע א"ד זאאלע

אבן שלמה וצדק יהי לך וכו' למען יאריכו ימין וכו' יל"ס עמ"ס שביאר הג' מהר"ם שיק ז"ל פרש"י ז"ל עה"פ כי מלאה הארץ חמס מפניהם לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל כי אין בעל הרחמים פוגע בנפשות תחלה ומה שנענשו דור המבול בגופם ה"ט כיון דגזלו וחמסו א"כ לא היה להם ממון של עצמם לכן היה תחלת דינם עונשי הגוף וזהו כוונת רש"י ז"ל שלא נחתם גזר דינם אלא על הגזל והבן וזהו שהזהירה תורה כאן אבן שלמה וצדק יהי לך ואם כה תעשה שחדקדק שממונך יהי ע"צ הצדק והיושר מהראוי שיאריכו ימין כי אין בעל הרחמים פוגע בנפשות תחלה כאמור

ת ב א

ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך כי תשמע בקול ה' א יל"ס כפילות הלשון ובאו עליך והשיגוך כי באמת גם לאיש אשר לו עושר ונכסים וכבוד אין להחליט עוד עליו שהשיגוהו ברכת ה' כי אולי שמור לו לרעתו שגדולתו ורוב עושרו יסבב לו לעשות הרע בעיני ה' כד"א וישמן ישורון ויבעט רק או ראוי להאמר עליו שהוא בכלל ברכה אם משתמש בהונו וריכושו לצרכי גבוה להדריך בניו לתורה ולגמול חסד עם בנ"א וכדומה אזי היא ברכת ה' בהחלט וי"ש אם כי באו עליך כל הברכות האמורים בפרשה עכ"ז ידוע חדע שרק אז ראוי לומר "שהשיגוך" כי תשמע בקול ה' א" (ויהי כי משמש בל' אם) באופן ובחנאי שתשמש בהונך תשאישי קדושה.

מהנ"ל

מסורה והיו חייך תלאים לך מנגד, ועמי תלאים למשובתי, ויל"ם עפ"מ שפי' בסה"ק ייטב לב הפ' אשר אנכי מצוך היום לעשותם ודרשתם ז"ל ולמחר לקבל שכרן בהקדם ביאור מרז"ל (פסחים ג' ע"ב) לעולם יעסוק אדם בתו"מ אפי' שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה דקשה ע"ז מהא דאמרינן בעלמא הלומד שלא לשמה נח לו שלא נברא (עיי"ש בתוס' שהקשו כן) כי באמת צריך שתהי' העבודה במחשבה זכה וצלולה בלתי לה' לבדו, אבל כבר אמרו אל תאמין בעצמך וכו' ואפשר שדמיונו כזוב לו בחושבו שכוונתו רצוי' לה', ואולי נסתר במסתרים איזה פני' עצמית להתגדר ולקנות שם, ותעודת האדם שלא יהי' שבע רצון בעבודת ה' וידמה בגפשו כי המצות ומעש"ט אשר פעל בימים שעברו עליו לא היו כשורה, וכדבעי למהי' — וז"ש לעולם לידע איגש בגופי' כי יעסוק שלא לשמה היינו שלעולם יגנה מעשיו הקודמים ועי"ז יוסיף אומץ בעבודת ה' עד כי ישיג מדרגת לשמה לאמתה, וזהו אשר אנכי מצוך היום "לעשותם" דייקא ר"ל כמו שהן בעצמותן לשם פועלם ולא עמל"ם ומחר ידמה בעיניך שביום אתמול הי' כוונתך לקבל שכר, ועד"ז יהי' פי' המקרא קודש והיו חייך תלאים לך "חייך" כינוי לתרי"ם (ע"ד הכ' כי הוא חייך) ר"ל המצות ומעש"ט שסגלת עד הנה יהיו תלאים בספק אצלך אם המה באמת ובתמים בכוונה רצוי' "מנגד" ר"ל מפאת יצרך שהוא תמיד לנגדך, ולא תאמין בחייך (בצדקתך) בבוקר תאמר מי יתן ערב של אמש (כפרש"י ז"ל) ובערב תאמר מי יתן בוקר של שחרית, וכל ימיו בתשובה על מעשיו הראשונים, ושפיר סמכו ענין לו "ועמי תלאים למשובתי" לעולם תלויים ועומדים בספק העולה בלבם כי כן דרך הצדיקים לפסול מעשיהם הקודמים ושפיר מבואר שילוב המסורה.

מלוקט.

גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת יעלם ה' עליך וארו"ל זו מיתת צדיקים וצ"ב מדוע לא נכתב בפי' כיתר קללות ואם התורה כיסהו לאיזה כונה מיוחדת, איך הורשו לרז"ל לגלות כמו שמקשים הם בעצמם כעין זה בש"ס, ויש לבאר דבריהם ז"ל כי הרמב"ן ז"ל ודעמי' כתבו הסעם שיעדת התוה"ק רק שכר ועונש גופני כמו אם בחקתי תלכו ונתתי גשמכם וכו', ואם בחקתי תמאסו וכו' ולא שכר האמתי רוחני ונצחי, לפי שהתורה נתנה לכל המון ישראל בשוה, לא רק לחכמים וגבונים, אמנם אף גם לפחותי ערך כסילים ובוזרים אשר לא שיח ולא שיג להם מחיי הנצחי עולם הנשמות, לכן לא באו מפורשים בתורה רק נמסרו לחכמי הדור ומנהיגיהם, המה ילמדו דעת את המון העם ויגליין להון דמיטמרן ויבינם אפס קצתו מהתועלת והאושר הנצחי אשר יקבלו בעתיד חלף עבודתם, הנה כי כן יחשב אפוא ע"י צדיקי הדור כאלו הי' הדבר נכתב בספר, אולם במיתת הצדיקים, ואין מי שיפרסם לחמון הסוד הכמוס ולעוררם על ככת,

או אז נשאר הדבר בהעלם. וזהו המכוון בדבריהם ז"ל "מכה אשר לא כתובה" זו מיתת צדיקים והבן.

מלוקט

נצבים

מחכם אחד החפץ בהעלם שמו

במדרש למה נסמכה פרשת אתם נצבים לקללות לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתיים חוץ ממ"ט שבת"כ הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום וכו' הלשון מאה קללות חסר שתיים צ"ב כי מדוע לא הזכירו המספר צ"ח? ונ' כי עיננו הרואות והנסיון היומי ילמדנו כי האדם הרוכצת על שכמו אשמה גדולה ונמרצה כשפיכת דם נקיים וכדומה ומטעם המלך נאסף אל המשמר עד בא יום המוגבל לחקות על דינו אם לשבט או לחסד. ימים האלו אשר הוא סגור במשמר יותר קשים לו עד שלא יוכל אותם נשוא, מאח"כ אשר כבר חרצו עליו משפט קשה. וטעמו של דבר, כי באותן הימים חייו תלויים לו מנגד, עומד תמיד במצב הספק אם יחי' או ימית, ולבו נפעמה כהולם פעם לחשוב מחשבות זה מזה שונות מה תהי בסופו וכמעט קט שלא נטרף דעתו, אולם אחר שנפסק דינו אף אם הוא קשה לסובלו ולהוכילו, אבל לאט לאט תנוח דעתו עליו, כי אין בידו לשגותו ויקבל בשקט פסק דינו אשר שמו עליו בפלילים, לא כן בעוד שהי' במצב הספק רוחו ונשמחו קשקש הו כצלצל הפעמון, יראה ורעד יבא בו כי אימות מות יפלו עליו, מעתה גם אנו נאמר כי בעת ששמעו ישראל הקללות אשר באו בתורה מפורשים, אם כי מרים המה מאד מאד, בכ"ז נחה דעתם כמדת החוטא כאשר יודע לו פסק דינו סבר וקיבל אם כי שמור לו לרעתו, אולם כאשר גודע להם כי המה באמת "מאה קללות" רק "חסר שתיים" כלומר שתיים מהם העלימה התורה ולא פרשה מה הנה, עליהם, על שתיים אלה הוריקו פניהם, לאמר, מי יוכל לעמוד באלה, עולים המה על כולנה ומי יכלכלם ודו"ק

אמר המאסף נעים לחיך ביאור הגאון מו"ה אליעזר דוד גרינוואלד

וצ"ל אבדק"ק טאטמאר במדר' הגל ויבואר בטוב טעם גם סוף המאמר התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום כלכם לפני ה' הרבה הכעסחתם לפניו ולא עשה אתכם כלי' והקללות האלו מעמידין אתכם, דהנה כתיב גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספח"ת הזה יעלם וכו' שהוא כולל כל צרות שבעולם חלילה ובאמת הוא לטוב לנו ועי"ז יש לנו פתחון פה שאין מגיע לנו כלום מכל אלה התוכחות אף בשאין עושין רצש"מ כי שורת הדין הוא כן והוא עפ"י שיטת הרמב"ם בהל' מכירה וכן הוא להלכה בש"ע (חומ' סי' רי"א) דהמוכר דבר שאינו קצב לא מהגי' וכיון

דכתיב

זכתיב כאן כלי וכל מכה אשר לא כתוב הו"ל דבר שאין לו קצבה ולא מהני וממילא בטלו כלם וז"ש לפי ששמעו ישראל מאה קללות "חסר שמים" כוונתם על אלה השמים "חלי ומכה" שחסר ביאורם הוריקו פניהם מי יוכל לעמוד באלה אחרי שאין אתנו יודעים עד מה אבל משה רבנו פייסם, דזה גופא הוא מעמדנו וקירח שלנו דעל ידיהם בטלו כלם והיינו דאמר "הקללות האלו" דייקא מעמידן אתכם.

וילך

הגאון מו"ה זאב וואלף טאנענבוים זצ"ל ווערפעלעט

ו'אמר ביום ההוא הלא כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה כי פנה אל אלקים אחרים רבים מקשים כיון שמתודין על חטאם מדוע יגיע להם הסתר פנים, הלא מדתו יתב' לקבל שבים ואין לך דבר העומד בפני התשובה אמנם יתבאר עפ"י מרז"ל (שבת ק"ה) נך הוא דרכו של יצה"ר היום אומר לו עשה כך וכו' עד שלבסוף אומר לו לך ועבוד ע"ז כי עברות הקלות הם כעין סתת ומבוא לבא ע"י לידי חמורות, הנה כי כן יתחייב שהעובד ע"ז כבר עבר מקודם על כמה עברות עד שבא לידי עון חמור זה וממילא כאשר ישוב ויתודה על חטאו עליו להתודע גם על חטאיו שעברו עלי קודם שבא לידי כך ולא סגי לי בלא"ה וזשה"כ אם אמר יאמר הלא כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה מבלי שים לב על כל מה שעברו עליו מקדם אז הסתר אסתיר פני על כל הרעה אשר עשה" ר"ל בעבור הרעה אשר עשה מקדם טרם שהגיע לזה כי פנה אל אלקים אחרים ומכסה משעיו לא יצליח ועליו להתודות ולשוב על הקלות כחמורות.

מלוקט

האזינו

ו'אמר אליהם שימו לבבכם לכל הדברים אשר אנכי מעיד בכם וכו' ברש"י ז"ל צריך אדם שיהיו עיניו ואזניו ולבו מכוונים לדברי תורה וכו"א (יחזקאל א') בן אדם ראה בעיניך ובאזניך שמע ושים לבך. הרי דברים ק"ו ומה תבנית הבית שהוא נראה לעינים ונמדד בקנה צריך אדם שיהיו עיניו ואזניו ולבו מכוונים להבין דברי תורה שהן כהררין התלויין בשערה עאכ"כ. דברי רבינו רש"י ז"ל יהי לנו לעינים לבאר דברי חז"ל החמורים (שבת ל"א) במאורע כהאי נכרי שבא לפני שמאי הזקן להתגייר ע"מ שילמדנו כה"ת כשהוא עומד על רגל אחד

דחפו באמת הבגין וכו' כל הרואה משתומם על המחזה מה לאכזר
הבגין ביד שמאי הזקן וכי בנאי ה' הלא זקן ויושב בישיבה ה'י
אולם לפי דברי רש"י ז"ל הנ"ל יפתר לנו החידה הנכרי הזה לא
בא להתלוצץ על התורה כנראה מדבריו בהשקפה ראשונה רק ה'י תוכן
כוונתו שאין ברצונו לתת בעול צוארו להגות בתורה יומם ולילה מאין
הפוגות כאשר ראה זאת אצל חכמי ישראל כבית שמאי ובית הלל וזהו
מליצת דבריו "כשאני עומד על רגל אחד" דהיינו דרך ארעי שיכלכל
דבריו באופן שלא יהי' עליו למשא ויהי' בו כח לסבלם מה עשה
שמאי הזקן פתח לו ס' יחזקאל והראהו הדברים האמורים שם ובוהה הראו
לו פנים מסבירות שדברי תורה אינן נקנין אלא בעמל וביגיעה בשמיעת
האוזן ובבינת הלב כי שם כתוב לאמר בן אדם ראה בעיניך ובאוזן
שמע ושים לבך לבגין הבית אמור מעתה אם בדבר אשר בטנה המדה
נמדד כ"כ מזהירו קל וחומר דברי תורה הבלתי מוגבלת כי ארוכה
מארץ מדה ואין לעמוד על סודה וזהו המכון בדבריהם ז"ל שדחפו
באמת הבגין והבן היטב.

מלוקט.

מסילות חיים

האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו וכו' כי שמרו אמרתך ובריתך ינצורו
מה שפתח ל' יחיד וגמר אומר ל' רבים יתבאר לענ"ד דהנה חוב
קדוש ויקר לכל בר ישראל תורת האבות וכיבודם עד שכל אשר לו יתן בעד
נפשו ובכל אונן ומאודו יתאמץ למען השביע חפץ לבכם ותאות גפשים כי כן
גם המה לרגלי חניכו נדדו שיגה מעיניהם ותנומה מעפעפיהם למען הסר ממנו
כל סיג מבדיל וחוצץ ולכן בדין הוא ששכרם לא יקופח ועמולם ישולם להם
ואם כן הוא שכ"כ גדול תורת כיבוד ההורים שאך בהיותו קטן מוכרח לשאב
רוח חייתו ולשכון בצל האבות ממנו ניקח לעבוד את ה' אחרי שבכל עת ורגע
עלול האדם למקרים ופגעים שונים לולי ה' עזרתה להם ואין רגע בלא פגע
ואך ה' העוזר והסומך וא"כ אין בפינו די תודות לאל ית' אחרי שעני
השגחתו עלינו בלי הרף ולכן האף אמנם כי יקרה הוא מצוות האבות בכל זה
למעלה מהן כבוד המקום ובמקום שב' אלה יעמדו זה מול זה עלינו להתאזר
ולעשות ככל אשר צונו ה'א' וזהו ענין אמרם ז"ל (יבמות ה') אתה ואביך
חייבים בכבודי ולכן אחר שסיפרה התורה המאורע האין שהקשו את רוחם
לולל בכבוד הורים האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו בא הכתוב כמתרין ולומר
שבדין עשו מה שעשו כי שמרו אמרתך ובריתך ינצורו כלומר גם עליהם
לשמור אמרי ה' ומצותיו והיינו ממש מאמרם הנ"ל אתה ואביך חייבים בכבודי
כי למעלה עליהן כבודו יתב'.

חיים מנחם גינצבורג

בהגה"צ אב"ד דסה סטאראוינעטץ (בוקינה) שליט"א

ברכה

ברזל ונחשת מנעליך וכימך דבאך. כימים שהם טובים לך שהן ימי תחלתך ימי נעורריך, כך יהי ימי זקנתך שהם דואבים ובים ומתמוטטים (לשון רש"י ז"ל) יש להרחיב ולבאר דברי רש"י ז"ל עפ"י המדרש (ב"ר פ' לך) מוניטין של אברהם זקן וזקנה מכאן, בחור ובתולה מכאן כי נודע שיש הבדל בין ימי בחרות האדם לימי זקנותו שבימי הבחרות דמו רותח ויצרו מתגבר עליו, אבל בימי הזקנה כבר נתקרר רתיחות דמו כי רואה כי קרוב עתו וחש עתידות למו, אכן לענין חפצי שמים הדבר בהיפך, כי בימי נערוות האדם כאיש גבורתו ופועל ידיו בשלמות ובזריות, תחת אשר חזקן ואיש שיבה בעצלתים יעשה את כל ויש מוניטין של אברהם וכו' להורות לנו כי השלמים האלה אברהם ושרה השלימו את חסם להיותם בחורים וזקנים יחדיו, כי בימי נעוריהם לבם חלל בקרבם, כי כשל כח יצרם להתגבר עליהם כמו באיש שיבה, ולעת זקנתם לבשו כח וגבורות איש בחור ששים ושמחים לעשות וצון קונם בזריות ובשלמות, והו' "בחור ובתולה מכאן" כי החליפו כח לעשות חיל כבימי נעוריהם ודברי רבנו רש"י ז"ל מבוארים ומזוקקים והבן.

מלוקט

מסילות חיים

יג'רש מפניך אויב ויאמר השמד — הנה מעת עמדו ישראל ברום המעלה ופסגת ההצלחה, עת אשר הופיע הקב"ה עליהם, ובחרם לרעות בצאן עמו וב ישראל נחלתו באש דת אשר בימינו, מאז ירדה שנאה לאוה"ע כאמרם ז"ל (שבת פ"ט ב') מהו הר סיני, שירדה שנאה לאוה"ע, מאז לשנא את ישראל, שנאת הדת והגזע, ואך עליהם יהגו למען הגותם מן המסילה, לכלותם בכילוי הנפש, ולהדיחם מחוקי אלקים ותורתו וינסו להפר ברית תוה"ק מהם בחזקה ע"י המשטימה והרדיפה לרדוף אותם באף ולבוא עליהם בשצף קצף וע"י גגישות ורדיפות אין קץ, וחשבו לעשות כלה ח"ו בעם ישראל השנא להם, ואמנם אחרי שנוכחו לדעת כי באמצעיים כאלה לא ישיגו מטרתם, כי ככל אשר יענו אותם בחומר, כן יגדלו ויתגשאו ברוח, אחזו בדרך אחר, והוא לפתוח להם שערי ארצם וליתן להם שיווי זכיות ככל אורחי הארץ, מבלי הבדל בין דת לדת, וכזה יאמרו לקנות לבבות עם הישראלי, למען יקריבו דתם ואמונתם על מזבח טובתם ואשרם הומני, ויבואו לידי התכוללות ודרך הזה הוא היותר מסוכן לעם הישראלי, וכאשר תעידנה קורות ימי ישראל, כי בעת שעם הישראלי הי' סחופים ונלחצים תחת רגל אדוניהם הקשים הראו עוז וגבורה וכולם כאחד עמדו להגן על דתם ואמונתם לבלי תיפול שדוד תחת ידי מעניהם, אבל בעת שגננה להם ההצלחה הומנית, ומצאו מרגוע בין העמים שכניהם, נמשכו רבים אחריהם, התאחדו עמהם, ופנו עורף לתורת ישראל, סבא, ולכן אמרו במדרש על בלעם הרשע שאמר "שוטה הי' פרעה" בחפצו להאביד את ישראל עינה אותם

אותם, בחומר ולבנים, בחשבו שעי"ז יסורו מאחרי ה' ותורתו, אבל טעה שאזרבה כאשר "יענה אותו" כן "ירבה" וכן "יפרוץ" ועצתו היתה אחרת, לקרב את ישראל לאמור להם כעמי כעמך בלי הבדל בין דת לדת ועי"ז יתנו כוונת סוררת לתורת ישראל, וז"ש ויגרש מפניך "אויב" עת שיעבור ויגרש "האויב" היינו השנאה שהראה עד כה כי קרבות יחפצו ונראין כאוהבין, אז עליך לדעת כי ארסו ארס צפן ושבע תועבות בלבו, ויאמר השמד" לגדע ח"ו קרן ישראל, ולכן בקהלם אל יחד כבודם.

חיים מנחם גינצבורג

בהגה"צ אב"ד דפה סטאראזינעטץ (בוקבינה) שליט"א.

דורש לפרכים

ר' יוסי אומר יהי ממון חבירך חביב
עליך כשלך והתקן עצמך ללמוד תורה
שאינה ירושה לך וכו'

נראה ביאורו בסגנון שכבר דרכו בה רבותינו וז"ל אך בחוספת פירוש לפירושם, היסוד הונח בזה שהת"ח אשר תורתו אומנתו לא יבוש ולא יכלם לקבל החזקה מאחיו כי בל"ז לא יהי קיום ללימוד תוה"ק בחסרון דורש ומבקש. כאשר פרשתי הפסוק כמגילת איכה "כל שערי שוממין כוהני" נאנחים מבקשים לחס" כלומר השערים המצויינים בהלכה וז"ל גשארים חו"ש שוממים מבלי באי בחוכה אם הכהנים אשר ישמרו דעת דהיינו תופסי התורה יהיו נאנחים מנהמת לבם, בקול זעקה ומרה, על מה שמוכרחים לבקש לחם נהמא דכסופא.

וכן המליצו אצל נח כאשר שבה היונה אליו בעלי זית טרף בפי' ולפי דעת רבותינו ז"ל רמזה בזה: יהי מזונתי מרורין כזית בידו של הקב"ה ולא מתיקין כדבש בידי בור"ד, והנה כאשר שמע נח החלטת היונה עלה מורה ופחד בלבו; אם ככה יחשבו כל בני אדם שלא להנות מן הבריות ויהיו בועטים במתנת בור"ד תורה מה תהי עלי' - או ידע נח כי קלו המים" בשפוקי רעיונות והחששת כגון אלה — אמר נח — יבשו ויחרבו מעינות החכמה ומקורי דעת תוה"ק, ע"כ הורה לנו ר' יוסי דעת להפקת רוח סוררת ומתנגדת בקרבינו אשר זרה לה לקבל מתנות ב"א ואמר: "יהי ממון חבירך חביב עליך כשלך" מה שהמה מחזיקים אותך בממון לא ירע לך מאומה, וגם לא יפול לבך ע"ז כי תדמה כי ממון אחרים יבוא אליך בתורת מתנת חנם, אל תחוש לזה, אזרבה תן אומץ בלבך ורוחך, והתקן עצמך ללמוד תורה" גם באופן כזה אשר יסוד לימוד תורתך בנוי על אדני החזקת העשירים והטעם, כי אמנם דע לך אשר טעית בדמיוןך לחשוב שתקבל מתנת חנם, לא כן הוא, זכור ואל תשכח זאת שאינה ירושה לך" דייקא התורה שלמדת לא תשאר בירושה אך לך לבדיך ואין לזרים אתך, אבל באמת גם אתה סכת בעד המחזיקים בעוד באחרית

באחרית הימים בעת שיבואו על שכרם לקבל גמולם להנות מעמל יגיעך לחלוק
בירושה בשווה אתך ליום שכולו טוב ליום שכולו ארוך.

גראסווארדיין אברהם סג"ל ליטש ראזענבוים

ראש השנה שחל להיות בשבת

הגאון מו"ה יעקב עטלינגער זצ"ל אבדק"ק אלטאנא

באין מליץ יושר מול מגיד פשע תגיד ליעקב דבר
חק ומשפט וצדקנו במשפט המלך המשפט

כאשר נעשה בקורת בדברי ימי עולם בחליפות הזמנים אשר עברו על עם בני
מאז ה' לגוי' נמצא דבר חידוש ופלא מפליא לעין הרואה כי בכל
עות אשר התחדש איזה מאורע נפלאה הן לטובה או לרעה ח"ו הי' בשנה
שר"ה שלה חל להיות בשבת לטובה: יציאת מצרים מתן תורה בנין בית
מקדשנו ראשון ושני ולעומתם לרעה: מיתת משה רע"ה חרבן ב' בתי
מקדשנו בעוה"ר כאשר באו אמתתן של דברים מפורשים במדרשי רז"ל שכל
אלה חלו ר"ה שלהם להיות בשבת ומעתה גדלה התמיה עד להפליא כי יקשה
השואל על סגולת השבת מה הוא מ"נ אם סגולת השבת הוא לסבב לנו טובה
וברכה מדוע אפוא לא יעצור בעדנו בעד הרעה שלא תבא עלינו? והאיך
ימצאו ב' הפכים בנושא אחד?

ויל' לבאר הדברים בטוב טעם ודעת ואפתח במשל פי: שר גדול אחד מהשרים
רואי פני המלך הרים יד במלך למרוד בו ואשמתו גדלה עד מאד עד כי
המחוקקים היושבים על מדין חרצו עליו בגללה משפט מות מאליו מוכן כי
השר עשה כל התפעלות והשתדלות לכפר פני המלך לחוננו חנם ולקרוע גור
דינו גם הרבה עליו רעים שיחלו בעדו לפני המלך אבל כ"ו הי' ללא הועיל
כי המלך אך באחת עמד על דתו ולא העביר על מדתו כמובן האומלל הזה
נפשו עגומה עליו מאד כי לא ידע שת עצות בנפשו להנצל מרדת שחת גם
אשתו אהובתו רעייתו נפשה מרה לה מאד ובראותה כי כלתה אליו הרעה דברה
לו האשה לאמר: אני אלך ואנסה לחלות פני המלך אולי יכמרו רחמיו עלינו
ותלך ותלבש בגדי החמדות ותפול לפני רגלי המלך ותבקך ותתחנן לו להעביר
רעת בעלה מעל פניו וימחול לו על פשעיו קול בכייתה ודמעות עיני הנגרים
על פני עשו רושם חוק ואמיץ ונכנסו בעומק חדרי לב המלך עד שהמלך
במסיבו נתן לה חמלה וחנינה להעביר על אשמתו ולקרוע גור דינו אחר
הדברים האלה אירע מקרה כזו אצל שר אחד משרי המלך אשר גשאו לבו
להרים יד במלך ולמרוד בו דומה ממש למעשהו של ראשון גם דינו נפסק
למשפט מות כמרוד במלכות והנה הוא הולך ובא וחושב מחשבות מה לעשות
כי גם עתירת אהוביו ומרעיו אשר חלו בעדו פני המלך לא הועילו לכפר פניו
ולשוא הי' כל הפצרתם והכל עלה בתהו והנה עלה בזכרוננו מעשהו של שר
הראשון וכי אשתו מצאה חן בעיני המלך לפעול רחמים וחסד ולהפוך גור דינו
ממות

ממות לחיים וילך גם הוא אל אשתו וידבר אלי' כדבריה האלה והיא גם לא אחרה ממלאות תפקודו ותלך ותלבש ותבא ותתייצב לפני המלך להתנחל לפני רגליו ולשפוך לפניו מר שיחה אולם לא עלתה בידה לכפר זעם המלך וגם לא זאת כי עוד העירה יותר את חמת המלך ועד מהרה נתן צו שיגמרו חיש מהר דינו למשפט אשר חרצו עליו כי בן מות הוא ואין להפך בזכותו והנה אלה השרים והרוגים אשר ידעו וראו מחזה הראשון המה ראו כן תמחה וכי מה בין ראשון לשני אולם לאחר חורד נתודע להם טבת הענין ע"י המלך בעצמו אשר גילה להם סודו ואז נכחו לדעת כי מלך במשפט יעמיד ארץ כי השר הראשון חי עם אשתו חיי נחת חיים של אהבה ורעות עד כי היו לבשר אחד גלל כן פעלה בתחנתו להטות לב המלך אל דברי הנובעים מקירות לבה לא כן זה השני הוא איש רע ובליעל איש מדנים ממוג מתכונות רעות כל ימי חלדו עם אשתו חיו חיים של זעם ואך זכרי ריבות בשעריהם ומשתרר עלי' גם ישתרר להרים עלי' יד ולהכותה במקל חובלים הכה ופצוץ ואף עתה בעת עמידתה לפני המלך הלא נראים ונכרים רישומי המכות ופצעים אשר הוכתה על עבר פני' וזה לאות על רוע מפעליו ומעשיו המכוערים ומעלליו המקובלים וכי בן תמותה הוא ומעתה אין לחפות ולכסות עליו ע"ב המשל.

הנמשל היא שבת קודש היא מטרונתא עילאה שבת כלה מלכתא זיווגה של כנסת ישראל ואם יצאה ח"ו גזרה דחוקה לחבל יושבי ארץה והי' כי תמצאנה אותו רעות רבות וצרות אז יום השבת קודש זיווגה של ישראל משתטח לפני כסא כבודו יתב' להמליץ בעדם ולבקש רחמים עליהם לבטל מהם כתוב אמרתי אפאיהם ואם עם בני' מכבדים את השבת זיווגא עילאה ומשתרר ביניהם אהבה ורעות אז לבה נכון ובטוחה כי תפלתה לא תשוב ריקט ותעשה פרי תבואה אולם בעת אשר מאהביו ורעי' בגדו בה חללו גזר תפארתה אף אם תחרצה ותלך להמליץ טוב בעדנו אבל אהה! כי כל דבורי' לישוא וללא הועיל כלו בעשן כלה וסגיוור נעשה קטיגור כי היא מחוללת מפשעינו מכף רגל ועד ראש נמלא חבורות ופצעים וזה לאות ולמופת על משוכותנו ורוע מעללנו ואיך ינחם המלך מה"מ הלא אז יעשן אפר וחמתו ירגז ויקצוף עד מאד.

המורם מדברנו אלה שפעולת השבת ק' וסגולתה משתנית לפי שומרי' ומכבדי' עתים לטובה ועתים לרעה הנה כי כן נפתר החידה הסתומה הג"ל כי בעת שהיו ישראל שומרי' שבת כהלכתו כבשעת מ"ת ובנין ביהמ"ק וכו' אז זכו לכל הכבוד הזה כי המליץ בינותם כג"ל אולם בכל דור ודור שלא היו נזהרים בשמירת שבת מחללו וכאשר אפפו עלימו רעות ומסתבכים בצרות אין מי' שיעמוד בפרץ להמליץ טוב ולהגן בעדם לחלצם מצרותם ולהחיש להם מנוס ומפלט וצדיק ה' כי כל דרכיו משפט.

ובהצעה זו ביאר הרה"ג מו"ה יוסף שווארטץ שליט"א מגיד בק"ק גראסווארדיין יצ"ו דברי הפייטני הנצב ראש דברנו באין מליץ יושר וכו' אז תגיד ליעקב דבר חק ומשפט היינו שמירת יום השבת שנקראת כן עשה"כ שם שם לו חק ומשפט דבמרה נצטוו על שמירתה.

ר"ל תגיד ותזכיר זכות שמירת שבת של עמו עם אלקי יעקב ותמליץ טוב בעדנו להוציא לאור דיננו וצדקנו במשפט המלך המשפט.

ומה טוב וגעים גורלנו בשנה זו אשר נקבצו באו לה שיום משפטנו יום הכסא חל להיות בשבת ק' בטוחים אנו באלה שעצימו של יום הקדוש ימליץ טוב בעדנו לחלצנו ממצר ולהמציאנו פדות ורוחה ועלינו לקבל על עצמנו בקבלה גמורה מהיום והלאה לשמור את יום השבת ק' לכבדו ולענגו כדת וכראוי ובזכותו יוציא איום לצדק דיננו ונזכה להכתב בספרן של צדיקים לשנת גאולה וישועה וחיים טובים ארוכים אמן.

תקעו בחדש שופר בכסא ליום חגנו כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב.

(תהלים פ"א).

מהות התשובה הוא כעין "חוק" בלתי מושג עד שרבים תמהים לגפש אדם כי תחטא דהאיך מהני לי תשובה להשיב חמת המלך הלא מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול וכבר יצאו בזה בעלי אגדה והאריכו למענות בביאור דב"ז ואף אני חלקי אמרה נפשי ואמינא כי ביום הקושיא מעיקרא ליתא כיון דבאמת אנחנו נקראים בנים למקום והנה הלכה מרווחת היא שאב שמחל על כבודו כבודו מחול אמנם ע"ז גופא יש לדון ומאן יימר לן דאנן בנים למקום אמנם כבר יש לנו הוכחה ברורה ועדות נאמנה ע"ז ועוד ממצרים ועד הנה נכחנו לידוע ז"ל והיינו ממה שאנו רואים שכבודו יתב' נזדקק לעבור בתוך מצרים מקור הטומאה עבור לגאלנו זה האות והעד שאנחנו בניו והוא ע"ד תוס' סנהדרין מ"ט גבי שאלת הא"י מינא אלקיכם כהן הוא כי קבר למשה במאי טבל והקשו שם בתוס' דאמאי לא הקשה האיך טימא עצמו ותי' דאנן יש לן דין בנים ולבן רשאי לטמא עצמו הרי לפגנו דמכח סברא זו דטומאה על כרחנו לומר דדין בנים יש לנו וכדברינו מפורש יוצא בדרז"ל (מד"ר שמות פט"ו) אר"ש גדולה חיבתן של ישראל שנגלה הקב"ה במקום טומאה בשביל לגאלן משל לכהן שנפלה תרומתו לבית הקברות אומר מה אעשה לטמא את עצמי אי אפשר ולהניח תרומתי א"א מוטב לי לטמא א"ע פעם אחת וחזור ומטהר ולא לאבד את תרומתי וכו' הרי דמדין טומאה נגעו בה כנ"ל (ועיי' במשיב נפש להגאון מהרש"ג מה שמפלפל בסברא זו ע"ש פ' בשלח).

ופרשתי בזה מקרא קודש (במדבר י"ד) סלח נא לעון העם הזה כגודל חסדך וכאשר נשאת לעם הזה ממצרים ועד הנה דלכאורה מה שאסי' דמצרים לכאן ולהאומר יבואר שפיר דהוא כעין פתח ומליצה לסליחת עונים כי אך ע"י יציאת מצרים נכחנו לדעת כי בידו לסלוח וכאמור.

ונקדים עוד מה שפי' בס' י"טב פנים (מאמר ר"ה סי' כ') מה שאנחנו אומרים יום תרועה זכר לייצ"מ דשפיר יש להם שייכות זל"ז והוא עפי' דברי הרד"ק (תהלים פ"א) שפי' כן בטעם מצות תק"ש שהוא לזכר יצ"מ

יצ"מ והתקועה הוא סי' שלוח והנה אם כי נאמנים מאד דברי קדשם בכ"ז הם חסרי ביאור כי סוף כל סוף מאי עבדת' דיצ"מ לכאן ולדברנו יומתק שפיר כי בזכרנו יצ"מ והיינו ע"י תק"ש זה כעין פתיחת שער לדופק בתשובה כי תשוב סגולתה להיות קו המשפט והיינו כדברנו דשורת הדין הוא כן להיותנו בנים למקום כנ"ל.

וזה דברי המשורר תקעו בחדש שופר על כונה הנ"ל לזכרון יצ"מ ואו שפרו מעשיכם בתשובה, אם כי תק" ישראל הוא כלומר נראין הדברים כחק בעלמא אבל באמת הוא "משפט" לאלקי יעקב הש"י יעזור לנו לשוב בתשובה שלמה אמן.

ליבוש בער האלפערט בארשא

אמר המאסף בבחינה זו שאנו דין בנים יש לנו י"ל בפשיטות טפי דאין לנו לפחור ולרעוד מאימת יום הדין אשר הוחק לדון בו עמים כי לא תסובב עלינו המשפט כי לא ישבו כסאות למשפט לדון על משפט בן המלך ומעשהו כי מי יהין לבדוק במפעליו ודהביאו בפלילים וא"כ אין כאן מקום למשפט כלל וזה שאנו אומרים בתפלתנו אם כבנים רחמנו כרחם אב על בנים שאין לחוש למשפט כלל רק בקשתנו לרחם עלינו לגזור עלינו גזירות טובות ואך אם כעבדים אז מבקשין שיוציא לאור "משפטנו" ובה ביאו הגה"צ מו"ה אליעזר דוד גרינוואלד אבדק"ק סאטמאר זצ"ל הטעם דאין תוקעין בשופר כשחל ר"ה להיות בשבת דבשבת אין מקום לתק"ש שאינו אלא לחסום פי המקטרג שלא ישטין עלינו חלילה אמנם אם אנחנו בנים למקום אין כאן מקום למשפט כלל כנ"ל ונודע הטעם מה שארז"ל גוי ששבת חייב מיתה לפי ששבת אות בניו ובין ישראל והוא כמשתמש בשרביטו של מלך רק אנו שנקראים בניו מצוה עלינו לשבות ביום מנוחתו ומעתה ע"י שאנו שובתין בשבת קודש מזה גופא ניכר שאנו בנים למקום וא"כ אין כאן דין ומשפט ואין מקום לתק"ש ומבאר בזה עוד מרז"ל והיינו טעמי דשופר והיינו טעמי דלולב דכבר מבואר במדרש (רבה ויקרא) טעם לנטילת לולב משל לשנים שנכנסו לדין ואין אנו יודעין מאן נצח, מאן דנקיט כידון בידו בידועה שזה נצח דינא והנה אם אין משפט ולית דין ולית דין אין מהצורך לינקט כידון ומטעם זה שאין תוקעין בשבת דאין כאן דין ומשפט מטעם זה גופא אין מקום לנטילת לולב וזה שרמזו ז"ל וה"ט דשופר וה"ט דלולב כי בזמן שאין תוקעין בר"ה כשחל בשבת אין נוטלין גם לולב כשחל ט"ו להיות בשבת כי טעם אחד לשניהם והכן.

זכרינו לחיים מלך חפץ בחיים וכתבינו בספר החיים למענך אלקים חיים ביאר בהקדם ביאור מדרשם ז"ל (רבה ויקרא פ' י"ז) טוב ד' לקיו יכול לכל תלמוד לומר "לנפש תדרשנו" להבין דברי חכמים וחדותם יובן עפ"י משל אנשים רבים התאספו בעיר גדולה והמתיקו סוד להיות שוחרי טוב עבור חלאי כל בשר אשר ידיהם לא עשו חיל ולא מלאו ספק מזונתם, וחששו עניים אומללים הללו פן יספו בלא משפט והתנדבו איש איש מהאנשים הנועדים

הנועדים כברכתו לתת מכספם מוצא להחזיק יד המדוכאים האלו ולמלאות מחסורי הנפשות והאבינוים ביום רעה קבלו עליהם ושמו על שכמם לישא את משא העבודה הזאת שכר הרופאים ודמי הצרי מאכל ומשתה וכסות נקי הכל כפקודת הרופאים כן יעשה להם וישימו להם ממונים וגזברים מידי חודש בחדשו גזבר זהיר וזריז לשקוד על בתי החולים לשמוע אל הרופא אשר יהי בימים ההם לרעת מה יעשה בם לכל אחד ואחד איש איש כפי צורך רפואתו ככל אשר יאמר הרופא יצו הגזבר את אחד ממשרתיו ויאמר להביא אל בית החולים לימים והנה חלה אחד את חליו וירא הרופא את תרופתו כי לו יאתה להתמיד ביינות טובות מהנשף ועד הערב כי אז ישוב לאיתנו ויצו הגזבר לאמר: מהרו יין טוב וחזק ותנו לאיש ההוא כלבבו אם מעט ואם הרבה ישתה אל יחסר דבר, והנה לפניו עמד על אותו הפרק איש בריא והוא מטבעו שותה שכור, וכל ימיו ביין שגה צופה ומביט נדבת לב הגזבר וטובו אשר לפניו כמים נחשב יין, ויגש גם הוא ויאמר אהה אדוני, תרב חסדך עמדי גם אני גבור לשותות יין, גם לי לבב כמוהו אם ליין חזק אמיץ הנני והגמיאני נא ואשתה, אז ימלא שחוק פי הגזבר **ענה** ואמר לו, אי שוטה שבעולם וכי ערבים אנחנו למלאות גרון כל גבר יין אך כל עסקינו להשכיל אל דל **[ואין דל אלא חולה]** למלטהו ביום רעה אשר בחבורתינו המספיקים מים ומזון ורפא להם, והנה זה הגבר אשר הבאתי לו יין וישתה מצבו נורא מאוד וזה תרופתו אשר מפרי גפנים נגהה מזורז ומחויבים אנו למלא נפשו כי ירעב וכי יצמא, ואת כל אשר יאמר הרופא לא כן אתה כריא אולם אשר אך לתאוה תבקש, זה לא צוינו ועלתה על לבנו.

והנה אם שידענו כי טובות עוה"ז הם אפס ואין עם כל זה הם הכרחיים לאדם והמה אמצעיים להשגת עולם הבא כידוע וכמרו"ל (אבות ס"ג מ' י"ז) "אם אין קמח אין תורה" ובהעדר השגות הטוב נמשך לפעמים כמה מעשים רעים ועבירות חמורות וכמ"ש "רש ועושר אל תתן ל"י וכו' פן אורש וגנבתי (משלי ל') וכתב הרמב"ם ז"ל טעם על כל הברכות ויעודים בתורה אם ישמעו ישראל בקולו ית"ש שבאמת אין הדברים אמורים בגדר שכר ותשלומין אלא בגדר סיוע כדין הבא לטהר שם ייעין לו, ומעתה עלתה בדינו ממשל הנ"ל שאין כל המתפלל יזכה שיהי גענה בתפלתו, אלא שאחר כוונת המתפללים הן תן הדברים כי החרדים לדבר ד' ומבקשם הטוב מאתו ית' לחועלת נפשם לבד שעל ידי זה יוכלו לעבוד אותו ית' באמת ובתמים בלי עיכוב ובלי שום מניעה, הנה הם טוב הארץ יאכלו מכיון שהוא להם לרפואה גמורה לחלאת הנפש, לא כן איש המבקש צרכיו מאתו ית' להתענג מתענוגי עוה"ז והבליה לא יאבה ד' שלוח לו ברכתו את אשר יבקש ולא ישמע את חפלתו.

וזה שהקשה לחכמי המדרש ז"ל על הפסוק "טוב ד' לקיו" שמתלים שכל מי שיקוה ומאמין כי הוא לבדו הוא המושיע ומשפיע כל טוב א"כ גם המכוון בתפלתו שישגי צרכי עוה"ז להתערך בדרך התענוגים הגופניים בלבד, שיקוה

יתכן ג"כ שישגי טובתו ואשרו יתבי וזה שהקשו יכול לכל שגם לזה ישמעו וזו תפילתו וכי עביר רחמנא לשקרא ז על כן אמרו ז"ל דסיפא דקרא מפרש לרשימי שמה שאמר בתחלה "טוב ד' לקויו" אינו לכל אלא לאותם אשר "לנפש תדרשנו" כלומר שדורשים נובת עוה"ז בשביל חקנת הנפש משא"כ להדורשיה טוב מעל שלחנו י"ת למען ספות הרוע את הצמאה ולהתענג בתענוגים גופניים ותענוגי בשרים טובתו כל עליהם: ואנן דצוחינן כל יומא ולית מאן דמשגח בן הוא על דבר אשר לא קדמנו לו ית' תחילה במעש"ט ואין אנו מקוים לאור טובותיו רק להתענג בהם בלבד וכן לא יעשה לכן טרם נתחיל על החיים וטובה וברכה על צדקותינו נפילה תחנונינו שנזכה ונחיה ונרשע טובה וברכה בחיי עולם הזה רק למענו ית' לדבק בו בתורתו ונוכל לקיים מצותיו ע"כ אנו מתפללים בימים הקדושים האלה זכרינו לחיים מלך וזמן בחיים האמתיים וכתבינו בספר החיים אבל כוונתנו רק למענך אלקיט וזית לעבדך בלבב שלם והחיסור הנורא לא ימנע אותנו מעבודתו ית'.

ישראל גאלדמאן

מחבר ספר כנס"י ששה זולקין:

יום הכפורים

אר"ע אשריכם ישראל לפני מי אתם

מטהרים ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים

(משנה יומא פ"ג)

ונ' בהקדם הידוע דתשובה מהני אך ורק לישראל ולא לעכרים וטעמו יהאוי עפ"י דברי המדרש שאלו לחכמה נפש החוטאת מה ענשו אמרה חסאים תרדף רעה שאלו לנבואה אמרה נפש חחוטאת תמות שאלו לתורה אמרה יביא קרבן ויתכפר שאלו להקב"ה אמר יעשה תשובה ויתכפר והנה כי כן אדם החוטא הרוצה בתשובה ומקבל על עצמו שלא ישוב לסטלו עוד הנו הוא מציע ומעריך בקשתו לפני הבורא יתב"ש שירחם עליו ויקבל תשובתו ומונח אשר בעת עבור הבקשה דרך שערם והיכלים החיצונים עד אשר יגיע להיכל הפנימי שער"ה החכמה והנבואה והתורה יתנו בה דופי ושמץ דחי אחור כי לפי דעות לא מהני תשובה לבדה כאמור בהמדרש ואם כה אפוא הדבר אין ובמה יזכה איש הרוצה בתשובה שיקובל תשובתו לפני המקום ב"ה הלא עוד בטרם באו שמה בהיכל הפנימי נעשו איברים איברים.

אמנם הנה ידוע אשר מלכותא דרקיע כעין מלכותא דארעא ובתהלוכות חוקי המלכות הוא אם ירצה איש לערוך כתב בקשה לפני המלך או הכתב הולך ממקום למקום בביקור רב עז אשר יגיע למקום היוחר גבוה בית המלכות או אם ירצה איש ליכנס פנימה בחדר המלך בהצעת בקשה או צריך להזכיר כניסתו אצל השרים היושבים פתח בית המלך ולהציע לפניהם את אשר יאמר ואת אשר ידבר ואם הדבר לא יראה בעיני השרים או לא יתנו לו רשות להכנס אבל לא כן הדבר אם אחד מבני המלך או קרוביו רוצה ליכנס אם כי גם הוא צריך בטרם כל להזכיר כניסתו אצל שר הממונה על הפתח עכ"ז אין מן הצורך להציע ולגלות לו את אשר רוצה לדבר עם המלך כמוכח והנה כבר ידוע אשר אנו בניי בנים למקום שנאמר בנים אתם לה' ולא כן האומות המה רק בחי עבדים ובכן אם אנו רוצים לחזור בתשובה אליו יתב"ש אין אנו מחויבים לגלות לשרים היושבים כשערים החיצונים דרך מבא פנימה

פנימה, תוכן בקשתנו רק הנני מזכירים להם אשר רצוננו ליכנס פנימה בחדר המלך ית"ש הוא אבינו ותיכף ומיד ניתן לנו רשות הכניסה ובבואנו אליו ית"ש הנני מעריכים לפניו הצעת בקשתנו אשר עוצם תשוקתנו לשוב אליו בלב ונפש חפצה והקב"ה מה הוא אומר נפש החוטאת יעשה תשובה ויתכפר, משא"כ אה"ע הנקראים רק עבדים אם המה רוצים ליכנס בהיכל המלך או מחויבים המה בטרם כל להזכיר כניסתם ולגלות לשרים היושבים על הפתחים תוכן בקשתם וכיון שמגיעים לשערי החכמה מה הוא אומר החטאים תרדף הרעה ושער הנבואה אומרת נפש החוטאת חמות ובעברם על שערים אלו נחלש כחם וגסוניהם אחור ולא יגיעו לשער המלך כי לא יניחו להם ובכן לא מהני תשובה לעכרם, וזהו המכוון במאמר התנא כי מה טוב ויפה חלקנו שזכינו להיות בני אל חי וזהו מי מטהר אתכם "אביכם" שגשמים, ה' הטוב יטהר לבנו לשוב אליו באמת ובלבב שלם.

אהרן סג"ל עפשטיין

ארגז מכתבים

לרבים (א) יען כי שואלין ודורשין מענינו של יום ע"כ נתתי משפט הקדימה להמאמרים מעניני דיומא וזה דבר השמטה מדור דברים בעתם נשואין בר"מ והספד מחוברת הנכחי (ב) מאמרים ארוכים לא אוכל להדפיס רק בתור הוספה מיוחדת על הוצאות הכותב.

עורך בזמנו בא! לעורך את קוראנו אלה המאחרים לצאת ידי חובתם בשליחת כסף חתימתם ונפשי בשאלתי אנא התעוררו נא חושו נא לבא לעזרת ה' בגבורים ומלאו ידיכם היום ברכה וביום הכסא הבעל"ט יפקד ה' אותנו לטובה עם כל הכתוב לחיים בספר כעזירת המאסף החוהם בברכת

נתיבה וחתומה טובה

שנה טובה ומבורכת
לחורמנו וקוראנו

* * * * *
ואודה לה' הגומר עלי שדחייני
והגיעני לברך על המוגמר על
קובץ החמשי של הירחון "מגד
ירחים" ומי האיש החפץ בכל
אלה הקובצים אשר הופיעו עד
הנה יפנה אל המערכת להשיגם
גם תמור ספרים שיווי ערכן.
* * * * *

תחל שנה וברכותי

המערכת מביע ברכת מזל-טוב לכבוד הרב הגאון רבי יואל כ"ץ שליט"א אבד"ק ערדער יצ"ו לנשואי בתו ח' שרה ואבד"ק המושלם בכל המעלות ומדות טובות חריף עצום ובקי בפלא אגף מלא ספרא מגזע תרשישים כש"ת מרה שמואל ט"ב נ"י בן הרב הגאון אבד"ק וואלאווע יצ"ו ירום ה' קרנם בכבוד ויזכה לישוב בתוך ד"א של הלכה מתוך נחת והרחבה.

המערכת מברכת ברכת מזל-טוב את הבוד הרבני הספוא המפורסם בתורה ויראה וכו' מרה מנחם גאטליעב נ"י שר"ב דק"ק זילאה תע"א לארושי בתו ח' יהי דרכם צלחה ויזכו לבנות בתן גאמן בישראל.

הנני להריק ברכת מזל-טוב לכבוד הו' החשוב המרה בתורה וי"ש וכו' מרה חיים אשר גליק נ"י מסאטמאר יע"א לארושי עם בת הרבני המפורסם וכו' מרה מנחם גאטליעב נ"י שר"ב דק"ק זילאה יע"א יזכה לבנות בית גאמן בישראל.

ליפא שאלאמאן גאזיטא

הנני מנוד הברכת מזל-טוב את כבוד הו' כהלכה לו נחת שבתה ה"ה הו' החון המופלג בתורה ויראה וכו' מרה חיים אשר גליק נ"י לארושי עם בת הרבני המרה מרה מנחם גאטליעב נ"י שר"ב דק"ק זילאה יע"א יזכה לבנות ביתו ע"פ דוח התורה החון עושר והרחבת הדעת

משה אשר כ"ץ מסאטמאר

ב ר כ ת - ה ש נ ה

הנני מברך בברכת כתיבה וחתימה טובה את קרובי וידידי רעי ומכוריי.

ליבוש בער האלפערט בארשא.

בית מסחר ספרים של מאיר ווייס סאטמאר

דיא פאן 30 יאהר אנערקאנטע פירמא, באכעט עט איין מיר געלונגען איינען גראסערן קוואנטאם ספרים געלעגענטליך פרייזוירדיג איינצוקויפן, בין אלזא אין דיא לאגע קונקארענץ-פאהיג צו זיין וויאזאויא זעממטליכע ספרים האנדלער אין רומאניען לייעפערצ איין פאסטמאקעטע צור שטוינענדר בלליגע פרייע ש"ס חכמים וקיים משניות מחזורים סידורים טליתים ציצית עטרות גארטלען ע. ט. פ. אין גרויסען אויסוואל.

11 Weisz SATU-MARE Str. Col Jacobini (VARDOMB UT). 5

אפשר להשיג בחמידת כל מיני ספרים, חדשים וישנים, ש"ס ווילנא מכורז עז והדר כריכה יפה וחזקה חצי עור שפיגעלכאנר עם אלפסי דמב"ם ש"ע אורח ש"ע יו"ד עין יעקב ווילנא הכל בכריכה הנ"ל וכן כל מיני ספרים חדשים וישנים, גא להפנות אלינו בהזמנותיכם ותשבעו רצון הכתבת:

Redacția Meged Jeruchim Satu-Mare (Romania)

ספרים שהגיעו למערכת

ספר לחם-אשר כולל חידושי אגדה נפלאים פנינים יקרים קלורין לבינים עה"ת ומועדי השנה ונוסף ע"ן הספרים על גדולי דורינו ז"ל מאת הרב הגאון מו"ה אשר אנשיל מיללער שליט"א אבדק"ק פעטראשעני תע"א נדפס בתבנות גדול, בתכלית היופי ומחזיק 232 עמודים. [בכל ספר גלוה לדוגמא ידועה א' מחיבור השני של הגאון הנ"ל הגדול בכמות ואיכות בשם שמן-אשר על שמעתא והלכות שהוא כעת תחת הדפוס] מחירו 100 לעי במדינה וחוצה לה דאללאר א' — להשיגו אצל:

Abr. Süßwein SATU-MARE Cloșca 3. — Abr. Schächter ORADEA Zárda u. — Salamon Weisz SIGHETUL M. Dragos voda 8.

ספר "תפארת-מרדכי" מכ"ק הה"ק איש האלקים המפורסם פאר ומנו מרן מרדכי מנאדבורנא בושטינא זי"ע יכיל תולדותיו קורותיו וסדר שטותיו ונפלאותיו אשר עשה ופעל דברים נאים ושיחות קדושות, עם דרושים אחדים על סדר הפרשיות לכל שבתות השנה בלויט ספר "פרשת-מרדכי" הערות יקרות ופולפולים נאים בענינים וכבדים מחירו דאללאר אחד להשיגו אצל נכדו המו"ל עפ"י הכתבת:

Rabb. Mordechai Günzburg STOROJINET Bucovina (Romania).

ספר נפש דוד עה"ת ודרוש בדרך פרד"ס נפלא נחזק לרבנים ודרשנים מאת הגה"ק מוה"ר דוד נתן זייטש זצ"ל אבד"ק קרעטשניב התגליל מחירו 60 לעי ובערך זה בשאר ארצות בהוספת דמי המשלוח — ב) "דרך נשר" תשובה ברורה להלכה ולמעשה מאת הגאה"ק מרא דארצא דישראל מוה"ר שמואל העללער זצ"ל אב"ד בעה"ק צפת"ו מחירו כפי נדבת כאו"א — להשיגו על האוריסה.

Rabbin Deutsch M. SIGHET MARAMURES Str I. Creanga 10.

ספר מנחת שבת ביאור נפלא על "ברכי נפשי ושיר המעלות" בדרך אגדה ודרוש מכורז במחיר 20 לעי להשיגו אצל המערכת עפ"י הכתבת:

Redacția Meged Jeruchim SATMAR (Romania).